

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

พระวินัยปิฎก

เล่ม ๑

มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

เวรัญชกัณฑ์

เรื่องเวรัญชพราหมณ์

[๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธรูปประทับอยู่ ณ ฌางไม้สะเดาที่นพเพรัยัภษ์
สิงสถิต เขตเมืองเวรัญชา พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป เวรัญชพราหมณ์
ได้สดับข่าวณัดแนว่า ท่านผู้เจริญ พระสมณะโคตมศากยบุตร ทรงผนวชจากศากยตระกูล
ประทับอยู่ ณ บริเวณต้นไม้สะเดาที่นพเพรัยัภษ์สิงสถิต เขตเมืองเวรัญชา พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์
หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ก็แลพระกิตติศัพท์อันงามของท่านพระโคตมพระองค์นั้น ขจร ไปแล้ว
อย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคองค์นั้น ทรงเป็นพระอรหันต์แม่เพราะเหตุนี้ ทรงตรัสรู้เองโดยชอบ
แม่เพราะเหตุนี้ ทรงบรรลุวิชชาและจรณะแม่เพราะเหตุนี้ เสด็จไปดีแม่เพราะเหตุนี้ ทรงทราบ
โลกแม่เพราะเหตุนี้ ทรงเป็นสารถิณีภิกษุที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่าแม่เพราะเหตุนี้ ทรงเป็น
ศาสดาของเทพและมนุษย์ทั้งหลายแม่เพราะเหตุนี้ ทรงเป็นพุทธะแม่เพราะเหตุนี้ ทรงเป็นพระ
ผู้มีพระภาคแม่เพราะเหตุนี้ พระองค์ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกให้แจ้งชัด
ด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เอง แล้วทรงสอนหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณะพราหมณ์ เทพ
และมนุษย์ ให้รู้ ทรงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศ
พรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถกรทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ อเนิง การเห็นพระอรหันต์ทั้งหลายเห็น
ปานนั้น เป็นความดี .

เวรัญชพราหมณ์กล่าวตู่พระพุทธรูป

[๒] หลังจากนั้น เวรัญชพราหมณ์ได้ไปในพุทธสำนัก ครั้นถึงแล้วได้ทูลปราศรัยกับ
พระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการทูลปราศรัยพอให้เป็นทีบั้นทิ้งเป็นที่ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เวรัญชพราหมณ์นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้ทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาค
ว่า ท่านพระโคตม ข้าพเจ้าได้ทราบมาว่า พระสมณะโคตม ไม่ไหว ไม่ลุกรับพวกพราหมณ์ผู้แก่
ผู้เฒ่า ผู้ใหญ่ ผู้ล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ หรือ ไม่เชื่อเชียวด้วยอาสนะ ข้อที่ข้าพเจ้าทราบมานี้
นั้นเป็นเช่นนั้นจริง อันการที่ท่านพระโคตมไม่ไหว ไม่ลุกรับพวกพราหมณ์ผู้แก่ ผู้เฒ่า ผู้ใหญ่ ผู้
ล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ หรือ ไม่เชื่อเชียวด้วยอาสนะนั้นนั้น ไม่สมควรเลย .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ ในโลก ทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ใน
หมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณะ พราหมณ์ เทพ และมนุษย์ เราไม่เล็งเห็นบุคคลที่เราควรไหว้ ควร
ลุกรับ หรือควรเชื่อเชียวด้วยอาสนะ เพราะเรา ตถาคตพึงไหว้ พึงลุกรับ หรือพึงเชื่อเชียว
บุคคลใดด้วยอาสนะ แม่ศิระชะของบุคคลนั้นก็จะมีพินชาติตกไป .

ว. ท่านพระโคตมมีปกติไม่โยตี .

ก. มียุ่จริงๆ พราหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมมีปกติไม่โยตี
ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะความโยตีในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เหล่านั้น ตถาคต
ละได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้เป็นเหมือนตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มีในภายหลัง มิไม่เกิดอีก
ต่อไปเป็นธรรมดา นี้แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมมีปกติไม่โยตี ดังนี้ชื่อว่า
กล่าวถูก แต่ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ว. ท่านพระโคตมไม่มีสมบัติ .

ก. มียุ่จริงๆ พราหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมไม่มีสมบัติ ดังนี้
ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะสมบัติ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เหล่านั้น ตถาคตละได้แล้ว
ตัดรากขาดแล้ว ทำให้เป็นเหมือนตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มีในภายหลัง มิไม่เกิดอีกต่อไปเป็น
ธรรมดา นี้แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมไม่มีสมบัติ ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก แต่
ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ว. ท่านพระโคตมกล่าวการไม่ทำ .

ก. มียุ่จริงๆ พราหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมกล่าวการไม่ทำ
ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะเรากล่าวการไม่ทำกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต เรากล่าวการ
ไม่ทำสิ่งที่เป็นบาปอกุศลหลายอย่าง นี้แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมกล่าวการ
ไม่ทำ ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก แต่ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ว. ท่านพระโคตมกล่าวความขาดสูญ .

ก. มียุ่จริงๆ พราหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมกล่าวความขาดสูญ
ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะเรากล่าวความขาดสูญแห่ง รากะ โทสะ โมหะ เรากล่าวความ
ขาดสูญแห่งสภาพที่เป็นบาปอกุศลหลายอย่าง นี้แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตม
กล่าวความขาดสูญ ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก แต่ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ว. ท่านพระโคตมช่างรังเกียจ .

ก. มียุ่จริงๆ พราหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคตมช่างรังเกียจ ดังนี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะเราเรียงเกียจกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต เราเรียงเกียจความถึงพร้อมแห่ง
สภาพที่เป็นบาปอกุศลหลายอย่าง นี่แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคดมช่างรังเกียจ
ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก แต่ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ว. ท่านพระโคดมช่างกำจัด .

ภ. มียุจริตๆ พรหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคดมช่างกำจัด ดังนี้
ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะเราแสดงธรรมเพื่อกำจัด ราคะ โทสะ โมหะ แสดงธรรมเพื่อกำจัดสภาพ
ที่เป็นบาปอกุศลหลายอย่างนี่แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคดมช่างกำจัด ดังนี้ ชื่อว่า
กล่าวถูก แต่ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ว. ท่านพระโคดมช่างเผาผลาญ .

ภ. มียุจริตๆ พรหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคดมช่างเผาผลาญ ดังนี้
ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะเรากล่าวธรรมที่เป็นบาปอกุศล คือ กายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต ว่า
เป็นธรรมที่ควรเผาผลาญ ธรรมที่เป็นบาปอกุศลซึ่งควรเผาผลาญ อันผู้ใดละได้แล้ว ตัดราก
ขาดแล้ว ทำให้เป็นเหมือนตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มีในภายหลัง มีไม่เกิดอีกต่อไปเป็นธรรมดา
เรากล่าวผู้นั้นว่าเป็นคนช่างเผาผลาญ พรหมณ์ ธรรมทั้งหลายที่เป็นบาปอกุศล ซึ่งควรเผาผลาญ
ตถาคตละได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้เป็นเหมือนตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มีในภายหลัง
มีไม่เกิดอีกต่อไปเป็นธรรมดา นี่แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคดมช่างเผาผลาญ
ดังนี้ ชื่อว่ากล่าวถูก แต่ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ว. ท่านพระโคดมไม่ผุดเกิด .

ภ. มียุจริตๆ พรหมณ์ เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคดมไม่ผุดเกิด ดังนี้
ชื่อว่ากล่าวถูก เพราะการนอนในครรรค์ต่อไป การเกิดในภพใหม่ อันผู้ใดละได้แล้ว ตัดราก
ขาดแล้ว ทำให้เป็นเหมือนตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มีในภายหลัง มีไม่เกิดอีกต่อไปเป็นธรรมดา
เรากล่าวผู้นั้นว่าเป็นคนไม่ผุดเกิด พรหมณ์ การนอนในครรรค์ต่อไป การเกิดในภพใหม่ ตถาคต
ละได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้เป็นเหมือนตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มีในภายหลัง มีไม่เกิดอีก
ต่อไปเป็นธรรมดา นี่แล เหตุที่เขากล่าวหาเราว่า พระสมณะโคดมไม่ผุดเกิด ดังนี้ ชื่อว่า
กล่าวถูก แต่ไม่ใช่เหตุที่ท่านมุ่งกล่าว .

ทรงอุปมาด้วยลูกไก่

[๓] ดูกรพรหมณ์ เปรียบเหมือนฟองไก่ ๘ ฟอง ๑๐ ฟอง หรือ ๑๒ ฟอง ฟองไก่
เหล่านั้น อันแม่ไก่ฟังกกดีแล้ว อบดีแล้ว ฟักดีแล้ว บรรดาลูกไก่เหล่านั้น ลูกไก่ตัวใดทำลาย
กะเปาะฟอง ด้วยปลายเล็บเท้า หรือด้วยจะงอยปาก ออกมาได้โดยสวัสดิ์ก่อนกว่าเขา ลูกไก่
ตัวนั้นควรเรียกว่าอะไร จะเรียกว่าพี่หรือน้อง .

ว. ท่านพระโคดม ควรเรียกว่าพี่ เพราะมันแก่กว่าเขา .

ทรงแสดงมาน ๔ และวิชชา ๓

ภ. เราก็นั้นเหมือนอย่างนั้นแล พรหมณ์ เมื่อประชาชนผู้ตกอยู่ในอวิชชา เกิดในฟอง
อันกะเปาะฟองหุ้มห่อไว้ ผู้เดียวเท่านั้นในโลก ได้ทำลายกะเปาะฟอง คือ อวิชชา แล้วได้
ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณอันยอดเยี่ยม เรานั้นเป็นผู้เจริญที่สุด ประเสริฐที่สุดของโลก
เพราะความเพียรของเราที่ปรารถนาแล้วแล ไม่ย่อหย่อน สติดำรงมั่นไม่พินเพื่อน กายสงบ ไม่
กระสับกระส่าย จิตตั้งมั่น มีอารมณ์เป็นหนึ่ง .

ปฐมฉาน

เรานั้นแล สดับแล้วจากกาม สดับแล้วจากอกุศลธรรม ได้บรรลุปฐมฉาน มีวิตก
มีวิจาร์ มีปีติและสุขซึ่งเกิดแต่วิเวกอยู่ .

ทุติยฉาน

เราได้บรรลุทุติยฉาน มีความผ่องใสแห่งจิต ณ ภายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น ไม่มีวิตก
ไม่มีวิจาร์ เพราะวิตก วิจาร์ สงบไป มีปีติและสุขซึ่งเกิดแต่สมาธิอยู่ .

ตติยฉาน

เรามีมือเบกขาอยู่ มีสติ มีสัมปชัญญะ และเสวยสุขด้วยนามกาย เพราะปีติสิ้นไป
ได้บรรลุตติยฉาน ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า เป็นผู้มือเบกขา มีสติ มีสุขอยู่ ดังนี้ อยู่ .

จตุตถฉาน

เราได้บรรลุจตุตถฉาน ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข เพราะละสุขละทุกข์และดับโสมนัส โทมนัส
ก่อนๆ มือเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ .

บุพเพนิวาสานุสสติฉาน

เรานั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลสอ่อน คาร
แก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้แล้ว ได้น้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติฉาน เรานั้น
ย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก คือระลึกชาติได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง
สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง
ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏฏ์กาลเป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏฏ์กาล
เป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏฏ์วิวัฏฏ์กาลเป็นอันมากบ้าง ว่าในภพโน้นเราได้มีชื่ออย่างนั้น มีโคตร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
อย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียง
เท่านั้น ครั้นจิตจากภพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในภพโน้น แม้อันภพโน้นนั้น เราก็ได้มีชื่ออย่างนั้น
มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนด
อายุเพียงเท่านั้น ครั้นจิตจากภพโน้นนั้นแล้ว ได้มาเกิดในภพนี้ เราย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็น
อันมาก พร้อมทั้งอุเทศ พร้อมทั้งอาการ ด้วยประการฉะนี้ พราหมณ์ วิชชาที่หนึ่งนี้แล เรา
ได้บรรลุแล้วในปฐมยามแห่งราตรี อริชชา เรากำจัดได้แล้ว วิชชาเกิดแก่เราแล้ว ความมืด
เรากำจัดได้แล้ว แสงสว่างเกิดแก่เราแล้ว เหมือนที่เกิดแก่บุคคลผู้ไม่ประมาท มีความเพียร
เผากิเลส สงจितไปแล้วอยู่ฉะนั้น ความชำแรกออกครั้งที่หนึ่งของเรานี้แล ได้เป็นเหมือนการ
ทำลายออกจากกะเปาะฟองแห่งลูก โถฉะนั้น .

จตุปปาตญาณ

เรานั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลสอ่อน คว
แก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้แล้ว ได้น้อมจิตไปเพื่อญาณเครื่องรู้จิตและอุปบัติ
ของสัตว์ทั้งหลาย เรานั้นย่อมแลเห็นหมู่มืดตัวผู้กำลังจิต กำลังอุปบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี
มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ลวงจักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่มืดตัว
ผู้เข้าถึงตามกรรมว่า หมู่มืดตัวผู้เกิดเป็นอยู่เหล่านี้ ประกอบด้วยกายทุจริต วาจทุจริต มโนทุจริต
ติเตียนพระอรียเจ้า เป็นมิจฉาทิฎฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจฉาทิฎฐิ หมู่มืดตัวผู้เกิดเป็นอยู่
เหล่านี้ เบื้องหน้าแต่แตกกายตายไป เข้าถึงอบาย ทคติ วินิบาต นรก หรือว่าหมู่มืดตัวผู้เกิด
เป็นอยู่เหล่านี้ ประกอบด้วยกายสุจริต วาจสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระอรียเจ้า เป็น
สัมมาทิฎฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิฎฐิ หมู่มืดตัวผู้เกิดเป็นอยู่เหล่านี้ เบื้องหน้าแต่แตก
กายตายไป เข้าถึงสคติโลกสวรรค์ เราย่อมแลเห็นหมู่มืดตัวผู้กำลังจิต กำลังอุปบัติ เลว ประณีต
มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ลวงจักขุของมนุษย์ ย่อม
รู้ชัดซึ่งหมู่มืดตัวผู้เข้าถึงตามกรรมด้วยประการดังนี้ พราหมณ์ วิชชาที่สองนี้แล เราได้บรรลุแล้ว
ในมัชฌิมยามแห่งราตรี อริชชา เรากำจัดได้แล้ว วิชชาเกิดแก่เราแล้ว ความมืดเรากำจัดได้แล้ว
แสงสว่างเกิดแก่เราแล้ว เหมือนที่เกิดแก่บุคคลผู้ไม่ประมาท มีความเพียรเผากิเลส สงจितไป
แล้วอยู่ฉะนั้น ความชำแรกออกครั้งที่สองของเรานี้แล ได้เป็นเหมือนการทำลายออกจากกะเปาะ
ฟองแห่งลูก โถ ฉะนั้น .

อัสวักขยญาณ

เรานั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลสอ่อน คว
แก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้แล้ว ได้น้อมจิตไปเพื่ออัสวักขยญาณ เรานั้นได้รู้ชัด
ตามเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ ได้รู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้เหตุให้เกิดทุกข์ ได้รู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ความ
ดับทุกข์ ได้รู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้รู้ชัดตามเป็นจริงว่า เหล่านี้
อาสวะ ได้รู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้เหตุให้เกิดอาสวะ ได้รู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ความดับอาสวะ ได้รู้
ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับอาสวะ เมื่อเรานั้นรู้อยู่อย่างนี้ เห็นอยู่อย่างนี้ จิตได้
หลุดพ้นแล้วแม้จากกามาสวะ ได้หลุดพ้นแล้วแม้จากภวาสวะ ได้หลุดพ้นแล้วแม้จากอวิชชาสวะ
เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ได้มีญาณหยั่งรู้ว่าหลุดพ้นแล้ว ได้รู้ด้วยปัญญาอันยิ่งว่า ชาติสิ้นแล้ว
พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี พราหมณ์
วิชชาที่สามนี้แล เราได้บรรลุแล้วในปัจฉิมยามแห่งราตรี อริชชา เรากำจัดได้แล้ว วิชชาเกิด
แก่เราแล้ว ความมืดเรากำจัดได้แล้ว แสงสว่างเกิดแก่เราแล้ว เหมือนที่เกิดแก่บุคคลผู้ไม่ประมาท
มีความเพียรเผากิเลสสงจितไปแล้วอยู่ ฉะนั้น ความชำแรกออกครั้งที่สามของเรานี้แล ได้เป็น
เหมือนการทำลายออกจากกะเปาะฟองแห่งลูก โถ ฉะนั้น .

เวรัญชพราหมณ์แสดงตนเป็นอุบาสก

[๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว เวรัญชพราหมณ์ได้ทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาค
ว่า ท่านพระโคตมเป็นผู้เจริญที่สุด ท่านพระโคตมเป็นผู้ประเสริฐที่สุด ข้าแต่ท่านพระโคตม
ภายิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ภายิตของพระองค์ไพเราะนัก พระองค์ทรงประกาศธรรมโดย
อเนกปริยายอย่างนี้ เปรียบเหมือนบุคคลหลายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง
หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยตั้งใจว่า คนมีจักขุจักเห็นรูปดังนี้ ข้าพเจ้านี้ขอถึงท่านพระโคตม
พระธรรม และพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้าพเจ้าว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะ
ตลอดชีวิต จำเดิมแต่นั้นนี้เป็นต้น ไป และขอพระองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์จงทรงรับอาราธนาอยู่
จำพรรษา ที่เมืองเวรัญชาของข้าพเจ้าเกิด .

พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาด้วยพระอาการดุษณี ครั้นเวรัญชพราหมณ์ทราบการรับ
อาราธนาของพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ลุกจากที่นั่งถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณ
หลีกไป .

เมืองเวรัญชาเกิดทุพภิกขภัย

[๕] ก็โดยสมัยนั้นแล เมืองเวรัญชา มีภิกษาหารน้อย ประชาชนหาเลี้ยงชีพผืดเคือง
มีกระดูกคนตายขาวเกลื่อน ต้องมีสลากซื้ออาหาร ภิกษุสงฆ์จะยังอัตภาพให้เป็นไปด้วยการ
ถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย ครั้นนั้นพวกพ่อค้าม้าชาวอุตราประเทศ มีม้าประมาณ ๕๐๐ ตัว ได้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เข้าพักแรมตลอดฤดูฝนในเมืองเวรัญชา พวกเขาได้ตกแต่งข้าวแดงสำหรับภิกษุรูปละแ่งไว้ที่
คอกม้า เวลาเช้าภิกษุทั้งหลายครองอินทรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตในเมืองเวรัญชา
เมื่อไม่ได้บิณฑบาต จึงเที่ยวไปบิณฑบาตที่คอกม้า รับประทานอาหารสีแดงรูปละแ่ง นำไปสู่อารามแล้วลงครก
โขลกจน ส่วนท่านพระอานนท์บดข้าวแดงแ่งหนึ่งทีลีลา แล้วน้อมเข้าไปถวายแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคเสวยพระกระยาหารที่บดถวายนั้นอยู่ ได้ทรงสดับเสียงครกแล้ว .

พระพุทธประเพณี

พระตถาคตทั้งหลายทรงทราบอยู่ ย่อมตรัสถามก็มี ทรงทราบอยู่ย่อมไม่ตรัสถามก็มี
ทรงทราบกาลแล้วตรัสถาม ทรงทราบกาลแล้ว ไม่ตรัสถาม พระตถาคตทั้งหลายย่อมตรัสถามสิ่ง
ที่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ตรัสถามสิ่งที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ สิ่งที่ไม่ประกอบด้วย
ประโยชน์ พระองค์ทรงกำจัดด้วยข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลายย่อมทรงสอบถาม
ภิกษุทั้งหลายด้วยอาการสองอย่าง คือ จักทรงแสดงธรรมอย่างหนึ่ง จักทรงบัญญัติสิกขาบทแก่
พระสาวกทั้งหลายอย่างหนึ่ง .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระอานนท์ว่า อานนท์ นั้นเสียงครกหรือหน่อ
จึงท่านพระอานนท์กราบทูลเนื้อความนั้นให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาคตรัสสรรเสริญว่า ดีละ
ดีละ อานนท์ พวกเธอเป็นสัตบุรุษ ชะวีพิเศษแล้ว พวกเพื่อนพรหมจารีชั้นหลังจักดูหมิ่นข้า
วลาและข้าวกุศลอื่นระคนด้วยเนื้อ .

พระมหาโมคคัลลานะแปลงสีหนาท

[๖] ครั้งนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้วนั่ง
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาคว่า พระพุทธเจ้าข้า บัดนี้เมืองเวรัญชา
มีภิกษาหารน้อย ประชาชนหาเลี้ยงชีพฝืดเคือง มีกระดูกคนตายขาวเกลื่อน ต้องมีสลากซื้อ
อาหาร ภิกษุสงฆ์จะยังอดภาพให้เป็นไปด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย พระพุทธเจ้าข้า
พื้นเบื้องล่างแห่งแผ่นดินผืนใหญ่นี้ สมบูรณ์ มีรสอันโอชา เหมือนน้ำผึ้งหรือที่ไม่มีตัวอ่อนจะนั้น
ขอประทานพระวโรกาส ข้าพระพุทธเจ้าจะพึงพลิกแผ่นดิน ภิกษุทั้งหลายจักได้ฉันทินดิน
พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรโมคคัลลานะ กิ๊ตว์ผู้อาศัยแผ่นดินเล่า เธอจะทำ
อย่างไรแกสิตว์เหล่านั้น?

ม. ข้าพระพุทธเจ้าจักนิรมิตฝ่ามือข้างหนึ่งให้เป็นดวงแผ่นดินใหญ่ ยังสิตว์ผู้อาศัยแผ่นดิน
เหล่านั้นให้ไปอยู่ในฝ่ามือหนึ่ง จักพลิกแผ่นดินด้วยมืออีกข้างหนึ่ง พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. อ่าเลย โมคคัลลานะ การพลิกแผ่นดิน เธออย่าพอใจเลย สิตว์ทั้งหลายจะพึง
ได้รับผลตรงกันข้าม .

ม. ขอประทานพระวโรกาส ขอภิกษุสงฆ์ทั้งหมดพึงไปบิณฑบาตในอุตรกัฏฐีปี พระ-
*พุทธเจ้าข้า .

ภ. ก็ภิกษุผู้ไม่มีฤทธิ์เล่า เธอจักทำอะไรแก่ภิกษุเหล่านั้น?

ม. ข้าพระพุทธเจ้าจักทำให้ภิกษุทั้งหมดไปได้ พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. อ่าเลย โมคคัลลานะ การที่ภิกษุสงฆ์ทั้งหมดไปบิณฑบาตถึงอุตรกัฏฐีปี เธออย่า
พอใจเลย .

เหตุให้พระศาสนาดำรงอยู่ไม่นานและนาน

[๗] ครั้งนั้น ท่านพระสารีบุตรไปในที่สังฆคหิกรณอยู่ ได้มีความปริวิตกแห่งจิตเกิด
ขึ้นอย่างนี้ว่า พระศาสนาของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย พระองค์ไหน ไม่ดำรงอยู่นาน ของ
พระองค์ไหนดำรงอยู่นาน ดังนี้ ครั้นเวลาสายณที่ท่านออกจากที่เรือนแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระ-
*ภาค ถวายบังคม นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้วกราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าไป
ในที่สังฆคหิกรณอยู่ ณ ตำบลนี้ ได้มีความปริวิตกแห่งจิตเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า พระศาสนาของพระผู้มี
พระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย พระองค์ไหน ไม่ดำรงอยู่นาน ของพระองค์ไหนดำรงอยู่นาน .

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรสารีบุตร พระศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามวิปัสสี
พระนามสิขี และพระนามเวสสกุ ไม่ดำรงอยู่นาน ของพระผู้มีพระภาคพระนามกกุสันธะ พระ
นามโกณฑกนิมมะ และพระนามกัสสปะดำรงอยู่นาน .

ส. อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัย ให้พระศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามวิปัสสี
พระนามสิขี และพระนามเวสสกุ ไม่ดำรงอยู่นาน พระพุทธเจ้าข้า?

ภ. ดูกรสารีบุตร พระผู้มีพระภาคพระนามวิปัสสี พระนามสิขี และพระนามเวสสกุ
ทรงท้อพระหฤทัยเพื่อจะทรงแสดงธรรมโดยพิสดารแก่สาวกทั้งหลาย อนึ่ง สุตตะ เถยยะ
เวยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดก อัပ္ภุตธรรม เวทลละ ของพระผู้มีพระภาคทั้ง
สามพระองค์นั้น มีน้อย สิกขาบทก็มีได้ทรงบัญญัติ ปาติโมกข์ก็มีได้ทรงแสดงแก่สาวก เพราะ
อันตรายแห่งพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเหล่านั้น เพราะอันตรายแห่งสาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า
เหล่านั้น สาวกชั้นหลังที่ต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ออกบวชจากตระกูลต่างกัน จึง
ยังพระศาสนานั้นให้อันตรายโดยฉับพลัน ดูกรสารีบุตร ดอกไม้ต่างพรรณที่เขากองไว้บนพื้น
กระดาน ยังไม่ได้ร้อยด้วยด้าย ลมย่อมกระจาย ขจัด กำจัด ซึ่งดอกไม้เหล่านั้นได้ ชื่อนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เพราะเหตุอะไร เพราะเขาไม่ได้ร้อยด้วยด้าย จันใด เพราะอันตรายอันแห่งพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า
เหล่านั้น เพราะอันตรายอันแห่งสาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าเหล่านั้น สาวกชั้นหลังที่ต่างชื่อกัน
ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ออกบวชจากตระกูลต่างกัน จึงยังพระศาสนานั้นให้อันตรายโดยจับ
พลัน จันนั้นเหมือนกัน เพราะพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเหล่านั้น ทรงท้อพระหฤทัยเพื่อจะทรง
กำหนดจิตของสาวกด้วยพระหฤทัย แล้วทรงสั่งสอนสาวก .

ดูกรสารีบุตร เรื่องเคยมีมาแล้ว พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนาม
เวสสกุ ทรงกำหนดจิตภิกษุสงฆ์ด้วยพระหฤทัยแล้วทรงสั่งสอน พร้าสอน ภิกษุสงฆ์ประมาณ
พันรูป ในไพรสนทอันนำฟังกลิ้วแห่งหนึ่งว่า พวกเธอจงตรีกอย่างนี้ อย่าได้ตรีกอย่างนั้น จง
ทำในใจอย่างนี้ อย่าได้ทำในใจอย่างนั้น จงละส่วนนี้ จงเข้าถึงส่วนนี้อยู่เถิด ดังนี้ ลำดับนั้นแล
จิตของภิกษุประมาณพันรูปนั้น อันพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระนามเวสสกุทรง
สั่งสอนอยู่อย่างนั้น ทรงพร้าสอนอยู่อย่างนั้น ได้หลุดพ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย เพราะไม่ถือมั่น
ในเพราะความที่ไพรสนทอันนำฟังกลิ้วนั้นชี่ เป็นถิ่นที่นาศยตสยง จึงมีคำนี้ว่า ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่ง
ยังไม่ปราศจากราคะเข้าไปสู่ไพรสนทนั้น โดยมากโลมชาติย่อมชู้ชุน .

ดูกรสารีบุตร อันนี้แลเป็นเหตุ อันนี้แลเป็นปัจจัย ให้พระศาสนาของพระผู้มีพระภาค
พระนามวิปัสสิ พระนามสิขี และพระนามเวสสกุไม่ดำรงอยู่นาน .

ส. อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัย ให้พระศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามกกุสันธะ
พระนามโกนาคมนะ และพระนามกัสสปะ ดำรงอยู่นาน พระพุทธเจ้าข้า?

ก. ดูกรสารีบุตร พระผู้มีพระภาคพระนามกกุสันธะ พระนามโกนาคมนะ และพระนาม
กัสสปะ มิได้ทรงท้อพระหฤทัยเพื่อจะทรงแสดงธรรมโดยพิสดารแก่สาวกทั้งหลาย อนึ่ง สุตตะ
เคยยะ เวຍยการณะ คาถา อุทาน อิติวุตตะกะ ชาดก อพกุตธรรม เวทีลละ ของพระผู้มี
พระภาคทั้งสามพระองค์นั้นมีมาก ลึกขบถกัทรังบัญญัติ ปาติโมกข์กัทรังแสดงแก่สาวก เพราะ
อันตรายอันแห่งพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเหล่านั้น เพราะอันตรายอันแห่งสาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า
เหล่านั้น สาวกชั้นหลังที่ต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ออกบวชจากตระกูลต่างกัน จึง
ดำรงพระศาสนานั้น ไว้ได้ตลอดระยะกาลยืนาน ดูกรสารีบุตร ดอกไม้ต่างพรรณที่เขากองไว้บน
พื้นกระดาน ร้อยดีแล้วด้วยด้าย ลมย่อมกระจ่ายไม่ได้ ขจัดไม่ได้ กำจัดไม่ได้ซึ่งดอกไม้เหล่านั้น
ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะเขาร้อยดีแล้วด้วยด้าย จันใด เพราะอันตรายอันแห่งพระผู้มีพระภาค
พุทธเจ้าเหล่านั้น เพราะอันตรายอันแห่งสาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้าเหล่านั้น สาวกชั้นหลังที่
ต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ออกบวชจากตระกูลต่างกัน จึงดำรงพระศาสนานั้นไว้ได้
ตลอดระยะกาลยืนาน จันนั้น เหมือนกัน .

ดูกรสารีบุตร อันนี้แลเป็นเหตุ อันนี้แลเป็นปัจจัย ให้พระศาสนาของพระผู้มีพระภาค
พระนามกกุสันธะ พระนามโกนาคมนะ และพระนามกัสสปะ ดำรงอยู่นาน .

ปรารภเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบท

[๘] ลำดับนั้นแล ท่านพระสารีบุตรลุกจากอาสนะ ทำผ้าอุตราสงค์เจี๋ยงบาข้างหนึ่ง
ประณมอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาคแล้วกราบทูลว่า ถึงเวลาแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ข้าแต่พระสฤต
ถึงเวลาแล้ว ที่จะทรงบัญญัติสิกขาบท ที่จะทรงแสดงปาติโมกข์แก่สาวก อันจะเป็นเหตุให้
พระศาสนานี้ยังยืนดำรงอยู่ได้นาน .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า จงรอก่อน สารีบุตร จงยับยั้งก่อนสารีบุตร ตถาคตผู้เดียวจักรู้
กาลในกรณีนั้น พระศาสดายัง ไม่บัญญัติสิกขาบท ยัง ไม่แสดงปาติโมกข์แก่สาวก ตลอดเวลา
ที่ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะบางเหล่า ยัง ไม่ปรากฏในสงฆ์ในศาสนานี้ ต่อเมื่อใดอาสาวิภู-

*ฐานิยธรรมบางเหล่า ปรากฏในสงฆ์ในศาสนานี้ เมื่อนั้นพระศาสดาจึงจะบัญญัติสิกขาบท แสดง
ปาติโมกข์แก่สาวก เพื่อกำจัดอาสาวิภูฐานิยธรรมเหล่านั้นแหละ อาสวิภูฐานิยธรรมบางเหล่า ยัง ไม่
ปรากฏในสงฆ์ในศาสนานี้ ตลอดเวลาที่สงฆ์ยังไม่ถึงความ เป็นหมู่ใหญ่โดยภิกษุผู้บวชนาน ต่อ
เมื่อใดสงฆ์ถึงความ เป็นหมู่ใหญ่โดยภิกษุผู้บวชนานแล้ว และอาสาวิภูฐานิยธรรมบางเหล่า ย่อม
ปรากฏในสงฆ์ในศาสนานี้ เมื่อนั้นพระศาสดาจึงจะบัญญัติสิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่สาวก
เพื่อกำจัดอาสาวิภูฐานิยธรรมเหล่านั้นแหละ อาสวิภูฐานิยธรรมบางเหล่า ยัง ไม่ปรากฏในสงฆ์ใน
ศาสนานี้ ตลอดเวลาที่สงฆ์ยังไม่ถึงความ เป็นหมู่ใหญ่โดยแพร่หลาย ต่อเมื่อใดสงฆ์ถึงความ เป็น
หมู่ใหญ่โดยแพร่หลายแล้ว และอาสาวิภูฐานิยธรรมบางเหล่า ย่อมปรากฏในสงฆ์ในศาสนานี้
เมื่อนั้นพระศาสดาจึงจะบัญญัติสิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่สาวกเพื่อกำจัดอาสาวิภูฐานิยธรรม
เหล่านั้นแหละ อาสวิภูฐานิยธรรมบางเหล่า ยัง ไม่ปรากฏในสงฆ์ในศาสนานี้ ตลอดเวลาที่สงฆ์
ยังไม่ถึงความ เป็นหมู่ใหญ่โดยเล็ดโดยลาก ต่อเมื่อใดสงฆ์ถึงความ เป็นหมู่ใหญ่โดยเล็ดโดยลากแล้ว และ
อาสาวิภูฐานิยธรรมบางเหล่า ย่อมปรากฏในสงฆ์ในศาสนานี้ เมื่อนั้นพระศาสดาจึงจะบัญญัติ-

*สิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่สาวก เพื่อกำจัดอาสาวิภูฐานิยธรรมเหล่านั้นแหละ ดูกรสารีบุตร
ก็ภิกษุสงฆ์ไม่มีเสนียด ไม่มีโทษ ปราศจากมัวหมองบริสุทธิ์ผุดผ่องตั้งอยู่ในสาคคุณ เพราะบรรดา
ภิกษุ ๕๐๐ รูปนี้ ภิกษุที่ทรงคุณธรรมอย่างต่ำ ก็เป็นโสตาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็น
ผู้เที่ยง เป็นผู้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า .

เสด็จนิเวศน์เวรัญชพรหมณ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๙] ครั้นปวารณาพรหมแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกท่านพระอนนทมหารับสั่งว่า ดูก่อนอนนท์ พระตถาคตทั้งหลายยังมีได้บอกลาผู้ที่นิมนต์ให้อยู่จำพรรษาแล้ว จะไม่หลีกไปสู่อุทวารในชนบท ซ่อนเป็นประเพณีของพระตถาคตทั้งหลาย มาไปกันเกิดอนนท เราจะไม่บอกลา เวรัญชพรหมณ์ .

ท่านพระอนนททูลสนองพระพุทธดำรัสว่า เป็นต้นรับสั่ง พระพุทธเจ้าข้า .

ขณะนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวร มีท่านพระอนนทที่เป็นปัจฉิมสมณะ เสด็จพระพุทธดำเนิน ไปสู่นิเวศของเวรัญชพรหมณ์ ครั้นถึงแล้วประทับนั่งเหนือพระพุทธอาสน์ที่เขาจัดถวาย ทนไฉน เวรัญชพรหมณ์ดำเนินเข้าไปสู่ที่ประทับ ครั้นแล้วถวายบังคม นั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระองค์รับสั่งว่า ดูก่อนพรหมณ์ เราเป็นผู้อนนทานนิมนต์อยู่จำพรรษาแล้ว เราขอบอกลาท่าน เราปรารถนาจะหลีกไปสู่อุทวารในชนบท .

เวรัญชพรหมณ์กราบทูลว่า เป็นความจริง ท่านพระโคตม ข้าพเจ้านิมนต์พระองค์อยู่จำพรรษา ก็แต่ว่าไทยธรรมอันใดที่จะพึงถวาย ไทยธรรมอันนั้นข้าพเจ้ายังมีได้ถวาย และ ไทย-
* ธรรมนั้นมิใช่ข้าพเจ้าไม่มี ทั้งประสงค์จะไม่ถวายก็หาไม่ ภายในไตรมาสนี้ พระองค์จะพึงได้ไทย-
* ธรรมนั้นจากไหน เพราะฆราวาสมีกิจมาก มีกรรมะมาก ขอท่านพระโคตมพร้อมด้วยพระสงฆ์จงทรงพระกรุณาโปรดรับภัตตาหารของข้าพเจ้า เพื่อเจริญบุญกุศลและปิติปราโมทย์ในวันพรุ่งนี้แก่ข้าพเจ้าด้วยเถิด .

พระผู้มีพระภาคทรงรับอชฌแสนาโดยคุณนิภาพ และแล้วทรงชี้แจงให้เวรัญชพรหมณ์เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ไร่เรียงด้วยธรรมิกถา แล้วทรงลุกจากที่ประทับเสด็จกลับ .

หลังจากนั้น เวรัญชพรหมณ์สั่งให้ตกแต่งของเคี้ยวของฉันอันประณีตในนิเวศของตน โดยผ่านราตรีนั้นแล้ว ให้จำพนักงาน ไปกราบทูลภัตตกาลแด่พระผู้มีพระภาคฯ ถึงเวลาแล้ว ท่านพระโคตม ภัตตาหารเสร็จแล้ว .

ขณะนั้นเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงอันตรวาสกแล้วถือบาตรจีวรเสด็จพระพุทธ-
* ดำเนิน ไปสู่นิเวศของเวรัญชพรหมณ์ ครั้นถึงแล้ว ประทับนั่งเหนือพระพุทธอาสน์ที่เขาจัดถวายพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ จึงเวรัญชพรหมณ์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับสั่งว่า ข้าพเจ้าเป็นประมุข ด้วยขานนิต-
* โภชนียาหารอันประณีต ด้วยมือของตนจนให้ห้ามภัตรแล้ว ได้ถวาย ไตรจีวรแด่พระผู้มีพระภาคผู้สละเสร็จทรงนำพระหัตถ์ออกจากบาตรแล้วให้ทรงครอง และถวายผ้าอุทเทสิกสงฆ์ให้ภิกษุครอง รูปละสำหรับ จึงพระองค์ทรงชี้แจงให้เวรัญชพรหมณ์เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ไร่เรียงด้วยธรรมิกถา แล้วทรงลุกจากที่ประทับเสด็จกลับ ครั้นพระองค์ประทับอยู่ที่เมืองเวรัญชาตามพระพุทธานุญาตแล้ว เสด็จพระพุทธดำเนิน ไปยังเมืองท่าปายาคะ ไม่ทรงแวะเมืองโสเรยยะ เมืองสังกัสสะ เมืองกัณณกุชชะ ทรงข้ามแม่น้ำคงคาที่เมืองท่าปายาคะ เสด็จพระพุทธดำเนินถึงพระนครพาราณสี ครั้นพระองค์ประทับอยู่ที่พระนครพาราณสีตามพระพุทธานุญาตแล้ว เสด็จจาริกไปโดยมรรคาอันจะไปสู่อุทวารเวสาลี เมื่อเสด็จจาริกไปโดยลำดับ ถึงพระนครเวสาลีนั้นแล้ว ทราบว่าพระองค์ประทับอยู่ที่กุฎาคารศาลา ปามหาวัน เขตพระนครเวสาลีนั้น .

เวรัญชภาณวาร จบ .

ปาราชิกกัณฑ์ ปฐมปาราชิกกัณฑ์

เรื่องพระสทินัน

[๑๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ณ สถานที่ไม่ห่างจากพระนครเวสาลี มีบ้านตำบลหนึ่ง ชื่อ กัณณะ ในบ้านนั้นมีบุตรชายนามกัณณะผู้หนึ่ง ชื่อ สทินัน เป็นเศรษฐีบุตร ครั้นนั้น สทินันกัณณะบุตร ได้เดินธรรมาภิบาลในพระนครเวสาลีกับสหายหลายคน ขณะนั้นแล พระผู้มีพระภาคอันบริษัทธิใหญ่แควดล้อมแล้วประทับนั่งแสดงธรรมอยู่ สทินัน กัณณะบุตร ได้แลเห็นพระผู้มีพระภาค อันบริษัทธิใหญ่แควดล้อมประทับนั่งแสดงธรรมอยู่ เพราะได้เห็น ความตริกันนี้ ได้มีแก่เขาว่า โฉนหนอเราจะพึงได้ฟังธรรมบ้าง แล้วเขาก็เดินผ่านเข้าไปทางบริษัทนั้น ครั้นถึงแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ความรำพึงนี้ ได้มีแก่เขาผู้หนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งจะเห็นว่า ด้วยวิธีอย่างไร เราจึงจะรู้ถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว อันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่ จะประพฤติพรหมจรรย์นี้ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว ดุจสังข์ที่ขัดแล้ว ทำไม่ได้ง่าย โฉนหนอ เราพึงปลงผมและหนวดครองผ้ากาสายะ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ครั้นบริษัทนั้น อันพระผู้มีพระภาคทรงแสดง ให้เห็นแจ้ง ให้สมทาน อาจหาญ ไร่เรียง ด้วยธรรมิกถาแล้ว ลุกจากที่นั่น ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณหลีกไปแล้ว หลังจากบริษัทลุกไปแล้วไม่นานนัก เขาได้เดินเข้าไปใกล้ที่ประทับ ถวายบังคมแล้ว นั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

สทินันกัณณะบุตรนั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่นั้นแล ได้กราบทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาคฯ พระพุทธ-

* เจ้าข้า ด้วยวิธีอย่างไร ข้าพระพุทธเจ้าจึงจะรู้ถึงธรรมที่พระองค์ทรงแสดงแล้ว อันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่ จะประพฤติพรหมจรรย์นี้ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว ดุจสังข์ที่ขัดแล้ว ทำไม่ได้ง่าย ข้าพระพุทธเจ้าปรารถนาจะปลงผมและหนวด ครองผ้ากาสายะ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ขอพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดให้ข้าพระพุทธเจ้าบวชเถิด พระพุทธเจ้าข้า .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุรสุทินน์ ก็มารดาบิดาอนุญาตให้เธอออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตแล้วหรือ?

สุทินน์กลันท์บุตรกราบทูลว่า ยังไม่ได้อนุญาต พระพุทธเจ้าข้า .

ภ. ดุรสุทินน์ พระตถาคตทั้งหลาย ย่อมไม่บวชบุตรที่มารดาบิดายังมิได้อนุญาต .

ส. ข้าพระพุทธเจ้าจักกระทำโดยวิธีที่มารดาบิดาจกอนุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต พระพุทธเจ้าข้า .

ขออนุญาตออกบวช

[๑๑] หลังจากนั้นแล สุทินน์กลันท์บุตรเสร็จการเดินธวัชที่ในพระนครเวสาลีนั้นแล้ว กลับสู่กลันท์ทคามเข้าหา มารดาบิดา แล้ว ได้กล่าวคำนี้กะมารดาบิดาว่า ข้าแต่มารดาบิดา ด้วยวิธีอย่างไรๆ ลูกจึงจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว อันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่ จะประพฤติพรหมจรรย์นี้ ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว ดุจสังข์ที่ขัดแล้ว ทำให้ไม่ไฉน ลูกปรารถนาจะปลงผมและหนวด ครองผ้ากาสายะ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ขอมารดาบิดาจงอนุญาตให้ลูกออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด .

เมื่อสุทินน์กลันท์บุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว มารดาบิดาของเขา ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ลูกสุทินน์ เจ้าเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหงมมาด้วยความสุข เจ้าไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม่เจ้าจะตายเราก็คงไม่ปรารถนาจะจาก เหตุไฉนเรจักอนุญาตให้เจ้าผู้ยังมีชีวิตอยู่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตได้เล่า .

แม้ครั้งที่สอง สุทินน์กลันท์บุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะมารดาบิดาว่า ข้าแต่มารดาบิดา ด้วยวิธีอย่างไรๆ ลูกจึงจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว อันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่ จะประพฤติพรหมจรรย์นี้ ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว ดุจสังข์ที่ขัดแล้ว ทำให้ไม่ไฉน ลูกปรารถนาจะปลงผมและหนวด ครองผ้ากาสายะ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ขอมารดาบิดาจงอนุญาตให้ลูกออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด .

แม้ครั้งที่สอง มารดาบิดาของเขาก็ ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ลูกสุทินน์ เจ้าเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหงมมาด้วยความสุข เจ้าไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม่เจ้าจะตายเราก็คงไม่ปรารถนาจะจาก เหตุไฉนเรจักอนุญาตให้เจ้าผู้ยังมีชีวิตอยู่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตได้เล่า .

แม้ครั้งที่สาม สุทินน์กลันท์บุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะมารดาบิดาว่า ข้าแต่มารดาบิดา ด้วยวิธีอย่างไรๆ ลูกจึงจะรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว อันบุคคลที่ยังครองเรือนอยู่ จะประพฤติพรหมจรรย์นี้ ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว ดุจสังข์ที่ขัดแล้ว ทำให้ไม่ไฉน ลูกปรารถนาจะปลงผมและหนวด ครองผ้ากาสายะ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ขอมารดาบิดาจงอนุญาตให้ลูกออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด .

แม้ครั้งที่สาม มารดาบิดาของเขาก็ ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ลูกสุทินน์ เจ้าเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหงมมาด้วยความสุข เจ้าไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม่เจ้าจะตายเราก็คงไม่ปรารถนาจะจาก เหตุไฉนเรจักอนุญาตให้เจ้าผู้ยังมีชีวิตอยู่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตได้เล่า .

ทันใดนั้นแล สุทินน์กลันท์บุตรแน่ใจว่า มารดาบิดาไม่อนุญาตให้เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต จึงนอนลงบนพื้นอันปราศจากเครื่องลาด ณ สถานที่นั้นเอง ด้วยตัดสินใจว่า การตายหรือการบวชจักมีแก่เราในสถานที่นี้แหละ และแล้วเขาไม่บริโภคอาหารแม่หนึ่งมือ ไม่บริโภคอาหารแม่สองมือ ไม่บริโภคอาหารแม่สามมือ ไม่บริโภคอาหารแม่สี่มือ ไม่บริโภคอาหารแม่ห้ามือ ไม่บริโภคอาหารแม่หกมือ ไม่บริโภคอาหารแม่เจ็ดมือ .

มารดาบิดาไม่อนุญาต

[๑๒] จะอย่างไรก็ตาม มารดาบิดาของเขา ได้กล่าวคำนี้ว่า ลูกสุทินน์ เจ้าเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหงมมาด้วยความสุข เจ้าไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม่เจ้าจะตายเราก็คงไม่ปรารถนาจะจาก เหตุไฉนเรจักอนุญาตให้เจ้าผู้ยังมีชีวิตอยู่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตได้เล่า จงลุกขึ้นเถิด ลูกสุทินน์ จงกิน จงดื่ม และจงรื่นเริง จงสมัครใจกิน ดื่ม รื่นเริง บริโภคกาม ทำบุญอยู่เถิด เราไม่อนุญาตให้เจ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต .

เมื่อมารดาบิดากล่าวอย่างนี้แล้ว สุทินน์กลันท์บุตรได้นิ่ง .

แม้ครั้งที่สอง มารดาบิดาของเขาก็ ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ลูกสุทินน์ เจ้าเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหงมมาด้วยความสุข เจ้าไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม่เจ้าจะตายเราก็คงไม่ปรารถนาจะจาก เหตุไฉนเรจักอนุญาตให้เจ้าผู้ยังมีชีวิตอยู่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตได้เล่า จงลุกขึ้นเถิด ลูกสุทินน์ จงกิน จงดื่ม และจงรื่นเริง จงสมัครใจกิน ดื่ม รื่นเริง บริโภคกาม ทำบุญอยู่เถิด เราไม่อนุญาตให้เจ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต

แม้ครั้งที่สอง สุทินน์กลันท์บุตรได้นิ่ง .

แม้ครั้งที่สาม มารดาบิดาของเขาก็ ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ลูกสุทินน์ เจ้าเท่านั้นเป็นบุตร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
คนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของเรา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข อันพี่เลี้ยงนางนมประคบ
ประหม่อมมาด้วยความสุข เจ้าไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม้เจ้าจะตายเราก็คงไม่ปรารถนาจะจาก
เหตุ โฉน เราจึงอนุญาตให้เจ้าผู้ยังมีชีวิตอยู่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ได้เล่า จงลุกขึ้นเกิด
ลูกสทินน์ จงกิน จงดื่ม และจงรื่นเริง จงสมัครใจกิน ดื่มน้ำ รื่นเริง บริโภคตาม ทำบุญอยู่เถิด
เราไม่อนุญาตให้เจ้าออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต .

แม้ครั้งที่สาม สทินน์กัลลันทบุตรก็ได้นิ่ง .

พวกสหายช่วยเจรจา

[๑๓] ยิ่งกว่านั้น พวกสหายของสทินน์กัลลันทบุตร ก็ได้เข้าไปหาสทินน์กัลลันทบุตร
ครั้นถึงแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า สทินน์เพื่อนรัก เธอเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่
พอใจของมารดาบิดา บิดาเป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหม่อมมาด้วยความ
สุข เธอไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม้เธอจะตามมารดาบิดาก็ไม่ปรารถนาจะจาก เหตุ โฉน
ท่านทั้งสองจึงอนุญาตให้เธอผู้ยังมีชีวิตอยู่ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ได้เล่า ลุกขึ้นเกิดสทินน์
เพื่อนรัก จงกิน จงดื่ม และจงรื่นเริง จงสมัครใจกิน ดื่มน้ำ รื่นเริง บริโภคตาม ทำบุญอยู่เถิด
มารดาบิดาไม่อนุญาตให้เธอออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต .

เมื่อขอล่าอย่างนี้แล้ว สทินน์กัลลันทบุตรได้นิ่ง .

แม้ครั้งที่สอง พวกสหายของสทินน์กัลลันทบุตรก็ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า สทินน์เพื่อนรัก
เธอเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รักเป็นที่พอใจของมารดาบิดา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข
อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหม่อมมาด้วยความสุข เธอไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม้เธอจะตาย
มารดาบิดา ก็ไม่ปรารถนาจะจาก เหตุ โฉนท่านทั้งสองจึงอนุญาตให้เธอผู้ยังมีชีวิตอยู่ ออกจาก
เรือนบวชเป็นบรรพชิต ได้เล่า ลุกขึ้นเกิดสทินน์เพื่อนรัก จงกิน จงดื่ม และจงรื่นเริง
จงสมัครใจกิน ดื่มน้ำ รื่นเริง บริโภคตาม ทำบุญอยู่เถิด มารดาบิดาไม่อนุญาตให้เธอออกจากเรือน
บวชเป็นบรรพชิต .

แม้ครั้งที่สอง สทินน์กัลลันทบุตรก็ได้นิ่ง .

แม้ครั้งที่สาม พวกสหายของสทินน์กัลลันทบุตร ก็ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า สทินน์เพื่อนรัก
เธอเท่านั้นเป็นบุตรคนเดียว เป็นที่รัก เป็นที่พอใจของมารดาบิดา เป็นผู้เจริญมาด้วยความสุข
อันพี่เลี้ยงนางนมประคบประหม่อมมาด้วยความสุข เธอไม่รู้จักความทุกข์สักน้อย แม้เธอจะตาย
มารดาบิดาก็ไม่ปรารถนาจะจาก เหตุ โฉนท่านทั้งสองจึงอนุญาตให้เธอผู้ยังมีชีวิตอยู่ ออกจาก
เรือนบวชเป็นบรรพชิต ได้เล่า ลุกขึ้นเกิดสทินน์เพื่อนรัก จงกิน จงดื่ม และจงรื่นเริง จง
สมัครใจกิน ดื่มน้ำ รื่นเริง บริโภคตาม ทำบุญอยู่เถิด มารดาบิดาไม่อนุญาตให้เธอออกจากเรือน
บวชเป็นบรรพชิต .

แม้ครั้งที่สาม สทินน์กัลลันทบุตรก็ได้นิ่ง .

เมื่อไม่สำเร็จ พวกสหายของสทินน์กัลลันทบุตร จึงเข้าไปหามารดาบิดาของสทินน์
กัลลันทบุตร ครั้นถึงแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า ข้าแต่มารดาบิดา สทินน์นั้นนอนลงบนพื้นอันปราศจาก
เครื่องลาด ด้วยตัดสินใจว่าการตายหรือการบวชจักมีแก่เรา ณ ที่นี้แหละ ถ้ามารดาบิดาไม่
อนุญาตให้สทินน์ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ความตายจักมาถึง ณ ที่นั้นเอง ถ้าอนุญาต
ให้สทินน์ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตก็จักได้เห็นเขาแม่ผู้บวชแล้ว ถ้าสทินน์จักไม่ยินดีใน
การออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เขาก็จักมีทางดำเนินอื่นอะไรเล่า เขาก็จักกลับมา ณ ที่นี้แหละ
ขอมารดาบิดาจงอนุญาตให้สทินน์ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตเถิด .

อนุญาตจะ ให้ลูกสทินน์ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต มารดาบิดากล่าวยินยอม .

สทินน์กัลลันทบุตรออกบวช

[๑๔] ทันใดนั้น พวกสหายของสทินน์กัลลันทบุตร เข้าไปหาสทินน์กัลลันทบุตร แล้ว
ได้บอกเขาว่า ลุกขึ้นเถิด สทินน์เพื่อนรัก มารดาบิดาอนุญาตให้เธอออกจากเรือนบวชเป็น
บรรพชิตแล้ว พอสทินน์กัลลันทบุตรได้ทราบ ว่า มารดาบิดาอนุญาตให้เธอออกจากเรือนบวชเป็น
บรรพชิตแล้ว ก็ว่าเริงดีใจ ลุกขึ้นลูบเนื้อลูบตัวด้วยฝ่ามือ ครั้นยาเย็บกำลังอยู่สองสามวันแล้ว
จึงเข้าไปสู่พุทธสำนัก ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค นั่งเฝ้า ณ ที่ควารสวนข้างหนึ่ง เขานั่งเฝ้าอยู่
อย่างนั้นแล ได้กราบทูลแด่พระผู้มีพระภาคว่า ข้าพระพุทธเจ้าอันมารดาบิดาอนุญาตให้ออกจากเรือน
บวชเป็นบรรพชิตแล้ว พระพุทธเจ้าข้า ขอพระองค์ได้โปรดให้ข้าพระพุทธเจ้าบวชเกิดพระ-
*พุทธเจ้าข้า .

สทินน์กัลลันทบุตรได้รับบรรพชาอุปสมบทในพุทธสำนักดังนี้ ก็แลเห็นท่านพระสทินน์
อุปสมบทแล้ว ไม่นาน ประพฤติสมาทานอุทกคุณเห็นปานนี้ คือ เป็นผู้ถืออุทกคุณตั้ง
ปณทปาติกอุทกตั้ง ปังสุกุกอุทกตั้ง สปะทานจาริกอุทกตั้ง ฟ่านักอยู่ใกล้หมู่บ้านชาววัชชีตำบลหนึ่ง .

พระสทินน์เยี่ยมสกล

[๑๕] ก็โดยสมัยนั้นแล วัชชีชนบทอหัตถ์อาหาร ประชาชนหาเลี้ยงชีพผิดเคือง มี
กระดุกคนตายชาวกลีลอน ต้องมีสลากซื้ออาหาร ภิกษุสงฆ์จะยังอหัตถ์ภาพให้เป็นไปด้วยการถือ
บาตรแสวงหาก็กทำไม่ได้ง่าย ครั้นนั้น ท่านพระสทินน์ได้มีความคิดเห็นว่า เวลานี้วัชชีชนบทอหัตถ์
อาหาร ประชาชนหาเลี้ยงชีพผิดเคือง มีกระดุกคนตายชาวกลีลอน ต้องมีสลากซื้ออาหาร ภิกษุ-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

*สงฆ์จะยังอรรถภาพให้เป็นไปด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย ก็แลญาติของเราในพระนคร เวลาสิมีมาก ล้วนเป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องอุปโภค ที่น่าปลื้มใจมาก มีข้าวเปลือกเป็นทรัพย์การมาก โฉนหนอ เราพึงเข้าไปพำนักอยู่ใกล้หมู่ญาติ แม้หมู่ญาติก็จักได้อาศัยเราให้ทานทำบุญ และภิกษุทั้งหลายก็จักได้ลาภ ทั้งเราก็จักไม่ลำบากด้วย บิณฑบาต ดังนั้น ท่านพระสัทนังจึงเก็บงำเสนาสนะ ถือบาตรจีวรหลักไปโดยมรรคาอันจะ ไปสู่ พระนครเวลาสิ เทียวจาริกไปโดยลำดับ ถึงพระนครเวลาสิแล้ว ทราบว่า เธอพำนักอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ป่ามหาวิน เขตพระนครเวลาสินั้น .

บรรดาญาติของท่านพระสัทนัง ได้ทราบข่าวว่า พระสัทนังกลับทบทรถกลับมาสู่พระนคร เวลาสิแล้ว จึงนำภัตตาหารมีประมาณ ๖๐ หม้อไปถวายท่านพระสัทนังๆ สละภัตตาหารประมาณ ๖๐ หม้อนั้นถวายแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วเช้าวันนั้นครองอินทรวาสกถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาต ยังกลิ่นทคาม เทียวบิณฑบาตไปตามลำดับตรอกในกลิ่นทคาม ใกล้จะถึงเรือนบิดาของตน ก็พอดีทาสของญาติท่านพระสัทนัง กำลังมีความมุ่งหมายจะเทขนมสดที่ค้างคืน จึงท่านพระสัทนัง ได้กล่าวคำนี้กะนางว่า น้องหญิง ถ้าของนั้นมือนั้นจะต้องทิ้งเป็นธรรมดา ขอท่านจงเกลี้ยลงใน บาตรของเราเถิด ขณะทีนางกำลังเกลี้ยขนมสดที่ค้างคืนนั้นลงในบาตร นางจำคำมือ เท้าและ เสียงของพระสัทนังได้ จึงรีบเข้าไปหามารดาของท่านพระสัทนัง ครั้นถึงแล้วได้กล่าวคำนี้กะ มารดาของท่านว่า คุณนายเจ้าข้า โปรดทราบ พระสัทนังบุตรคุณนายกลับมาแล้วเจ้าคะ .

แม่ทาสี ถ้าเจ้าพูดจริง เราจะปลดเจ้ามิให้เป็นทาสี มารดาท่านพระสัทนังกล่าว .

ขณะที่ท่านพระสัทนังกำลังอาศัยพะไลเรือนแห่งหนึ่งนั้นขนมสดที่ค้างคืนนั้นพอดีบิดา ของท่านพระสัทนังเดินกลับมาจากที่ทำงาน ได้แลเห็นท่านพระสัทนังกำลังอาศัยพะไลเรือน แห่งหนึ่งนั้นขนมสดที่ค้างคืนนั้นอยู่ จึงเดินเข้าไปหาท่านพระสัทนัง ครั้นถึงแล้วได้กล่าวคำนี้ กะท่านว่า มียูหรือ พอสัทนัง นี้พอจักฉันขนมสดที่ค้างคืน พอสัทนัง พอสัทนังไปเรือน ของตนมิใช่หรือ .

คุณโยม รูปได้ไปสูเรือนของคุณโยมแล้ว ขนมสดที่ค้างคืนนี้ รูปได้มาแต่เรือนของ คุณโยม พระสัทนังตอบ .

ทันใดนั้น บิดาของท่านพระสัทนังจับแขนท่าน แล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านว่า มาเถิด พอสัทนัง เราก็จักไปเรือนกัน .

ลำดับนั้น ท่านพระสัทนังได้เดินตามเข้าไปสูเรือนบิดาของตน ครั้นถึงแล้วนั่งบน อาสนะที่เขาจัดถวาย จึงบิดาของท่านได้กล่าวคำนี้กะท่านว่า จงฉันเถิดพอสัทนัง .

อย่าเลยคุณโยม ภัตกิจในวันนี้ รูปทำเสร็จแล้ว พระสัทนังกล่าวตอบ .

บิดาอาราธนาว่า พอสัทนัง ขอพองรับนิมนต์ฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้เถิด .

ท่านพระสัทนังรับนิมนต์โดยดุษณีภาพ และแล้วลุกจากอาสนะหลักไป .

บิดาวิงวอนให้สีก

[๑๖] ครั้นนั้นแล มารดาของท่านพระสัทนังสั่งให้ไล่ทาพื้นแผ่นดินด้วยโคลมัยสด ให้ จัดทำกองทรัพย์ไว้สองกอง คือเงินกอง ๑ ทองกอง ๑ เป็นกองใหญ่ กระทั่งบุรุษยืนอยู่ข้างนี้ ไม่แลเห็นบุรุษยืนอยู่ข้างโน้น บุรุษยืนอยู่ข้างโน้นก็ไม่แลเห็นบุรุษยืนอยู่ข้างนี้ ให้ปิดกองทรัพย์ เหล่านั้นด้วยลำแพน ให้จัดอาสนะไว้ในท่ามกลาง ให้แควดวงด้วยม่าน เสร็จโดยล่วงราตรีนั้น แล้วเรียกปรารถนาศักดิ์ของท่านพระสัทนังมาสั่งว่า ลูกหญิง เพราะลูกสัทนังจะมา เจ้าจง แต่งกายด้วยเครื่องประดับ อันจะเป็นเหตุให้ลูกสัทนังเกิดความรักใคร่พอใจ .

อย่างนั้นเจ้าข้า นางรับคำมารดาของท่านพระสัทนัง .

ณ เวลาเช้าวันนั้นแล ท่านพระสัทนังครองอินทรวาสก ถือบาตรจีวรเข้าไปสูเรือน บิดาของตน แล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย .

ลำดับนั้นแล บิดาของท่านพระสัทนังเข้าไปหาท่านพระสัทนัง ครั้นแล้วให้คนเปิด กองทรัพย์เหล่านั้นออก ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระสัทนังว่า พอสัทนัง นี้ทรัพย์ของมารดาพ่อ ซึ่งเป็นสินเดิมฝ่ายหญิงที่ได้มาทางฝ่ายมารดา ส่วนของบิดาต่างหาก ส่วนของปู่ต่างหาก พอสัทนัง พองกลับมาเป็นภุคหุสธ จะได้ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญ มาเถิด พอสัทนัง พองกลับมาเป็นภุคหุสธ ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญเถิด .

คุณโยม รูปไม่อาจ ไม่สามารถ รูปยังยินดีประพฤติพรหมจรรย์อยู่ พระสัทนังตอบ .

แม้ครั้งที่สอง บิดาของท่านพระสัทนังก็ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระสัทนังว่า พอสัทนัง นี้ทรัพย์ของมารดาพ่อ ซึ่งเป็นสินเดิมฝ่ายหญิงที่ได้มาทางฝ่ายมารดา ส่วนของบิดาต่างหาก ส่วน ของปู่ต่างหาก พอสัทนัง พองกลับมาเป็นภุคหุสธ จะได้ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญ มาเถิด พอสัทนัง พองกลับมาเป็นภุคหุสธ ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญเถิด .

คุณโยม รูปไม่อาจ ไม่สามารถ รูปยังยินดีประพฤติพรหมจรรย์อยู่ พระสัทนังตอบ .

แม้ครั้งที่สาม บิดาของท่านพระสัทนังก็ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระสัทนังว่า พอสัทนัง นี้ ทรัพย์ของมารดาพ่อ ซึ่งเป็นสินเดิมฝ่ายหญิงที่ได้มาทางฝ่ายมารดา ส่วนของบิดาต่างหาก ส่วน ของปู่ต่างหาก พอสัทนัง พองกลับมาเป็นภุคหุสธ จะได้ใช้สอยโภคสมบัติ และบำเพ็ญบุญ มาเถิด พอสัทนัง พองกลับมาเป็นภุคหุสธ ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญเถิด .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ท่านพระสุทินน์ตอบว่า คุณโยม รูปขอพูดที่คุณโยมบ้าง ถ้าคุณโยมไม่ตรอน .

บ. พูดเถิด พ่อสุทินน์ .

ส. คุณโยม ถ้าเช่นนั้น คุณโยมจงสั่งให้เขาทำกระสอบปานใหญ่ๆ บรรจุเงินและทอง ให้เต็มบรรจุทุกเที่ยวไป แล้วให้จมลงในกระแสน้ำท่ามกลางแม่น้ำคงคา ซ่อนเพราะเหตุไร เพราะความกลัวก็ดี ความหวาดเสียวก็ดี ความขมพองสยองเกล้าก็ดี การเฝ้ารักษาก็ดี อันมีทรัพย์นั้นเป็นเหตุ ที่จักเกิดแก่คุณโยมนั้น จักไม่มีแก่คุณโยมเลย .

เมื่อท่านพระสุทินน์กล่าวอย่างนี้แล้ว บิดาของท่านได้มีความไม่พอใจว่า โฉนดลูกสุทินน์ จึงได้พูดอย่างนี้ และแล้ว ได้เรียกปราชญ์ติกาของท่านพระสุทินน์มาบอกว่า ลูกหญิง เพราะเจ้าเป็นที่รัก เป็นที่พอใจ บางทีลูกสุทินน์จะฟังทำตามคำของเจ้าบ้าง .

ทันใดนั้น นางได้จับเท้าท่านพระสุทินน์ถามว่า ข้าแต่ลูกนาย นางอัปสร ผู้เป็นเหตุให้ท่านประพฤติพรหมจรรย์นั้น ชื่อเช่นไร?

น้องหญิง ฉัน ไม่ได้ประพฤติพรหมจรรย์ เพราะเหตุแห่งนางอัปสรเลย พระสุทินน์
ตอบ .

บัดนี้ นางน้อยใจว่า สุทินน์ลูกนาย เรียกเราด้วยถ้อยคำว่า น้องหญิง ในวันนี้ เป็นครั้งแรก แล้วสลบล้มลงในที่นั้นเอง .

ท่านพระสุทินน์ได้กล่าวคำนี้กะบิดาว่า คุณโยม ถ้าโทษนะที่จะฟังให้มีอยู่ ก็จงให้เกิด อายารบถนรูปเลย .

ฉันเกิด พ่อสุทินน์ มารดาบิดาของท่านพระสุทินน์กล่าวดังนี้แล้ว ได้อ้างคาสท่าน พระสุทินน์ด้วยขาทนียโภชนียาหารอันประณีตด้วยมือของตน จนให้ห้ามภัตร และแล้วมารดาของ ท่านพระสุทินน์ ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระสุทินน์ผู้ฉฉฉฉ ลดมือจากบาตรแล้วว่า พ่อสุทินน์ สกถนี้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องอุปกรณที่น่าปลื้มใจมาก มีข้าวเปลือกเป็นทรัพย์การมาก พ่อควรกลับมาเป็นคฤหัสถ์ จะ ได้ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญ บัญ มาเถิด พ่อสุทินน์ พ่อจงกลับมาเป็นคฤหัสถ์ ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญเถิด .

คุณโยม รูปไม่อาจ ไม่สามารถ รูปยังยินดีประพฤติพรหมจรรย์อยู่ พระสุทินน์ตอบ .

แม้ครั้งที่สอง มารดาของท่านพระสุทินน์ก็ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระสุทินน์ว่า พ่อสุทินน์ สกถนี้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องอุปกรณที่น่าปลื้มใจมาก มีข้าวเปลือกเป็นทรัพย์การมาก พ่อควรกลับมาเป็นคฤหัสถ์ จะ ได้ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญ บุญ มาเถิด พ่อสุทินน์ พ่อจงกลับมาเป็นคฤหัสถ์ ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญเถิด .

คุณโยม รูปไม่อาจ ไม่สามารถ รูปยังยินดีประพฤติพรหมจรรย์อยู่ พระสุทินน์ตอบ .

แม้ครั้งที่สาม มารดาของท่านพระสุทินน์ก็ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระสุทินน์ว่า พ่อสุทินน์ สกถนี้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องอุปกรณที่น่าปลื้มใจมาก มีข้าวเปลือกเป็นทรัพย์การมาก พ่อสุทินน์ ดังนั้น พ่อจงให้พิชพันธุไว้บ้าง พวกเจ้าลิจฉวีจะได้ ไม่รบทรัพย์สมบัติของเรา อันหาบุตรผู้สืบสกุลมิได้ไปเสีย .

ส. คุณโยม เฉพาะเรื่องนี้รูปอาจทำได้ .

ม. พ่อสุทินน์ ก็เวลานี้พ่อพำนักอยู่ที่ไหน?

ที่ป่ามหาวันจะ ท่านพระสุทินน์ตอบ และแล้ว ได้ลุกจากอาสนะหลีกไป .

เสพเมถุนธรรม

[๑๗] หลังจากนั้น มารดาของท่านพระสุทินน์สั่งกำชับปราชญ์ติกาของท่านพระสุทินน์ ว่า ลูกหญิง ถ้ากระนั้นเมื่อใดเจ้ามีระดู ต่อมโลहितเกิดมีแก่เจ้า เมื่อนั้นเจ้าฟังบอกแก่แม่ .

นางรับคำมารดาของท่านพระสุทินน์แล้ว ต่อมาไม่ช้านัก นางได้มีระดู ต่อมโลहितได้ เกิดขึ้นแก่นาง นางจึงได้แจ้งแก่มารดาของท่านพระสุทินน์ว่า ดิฉันมีระดู เจ้าคะ ต่อมโลहितเกิดขึ้น แก่ดิฉันแล้ว .

มารดาของท่านพระสุทินน์กล่าวว่า ลูกหญิง ถ้ากระนั้น เจ้าจงแต่งตัวด้วยเครื่องประดับ อันจะเป็นเหตุให้ลูกสุทินน์เกิดความรักใคร่พอใจ .

จะ คุณแม่ นางรับคำมารดาของท่านพระสุทินน์แล้ว จึงมารดาพานางเข้าไปหาท่าน พระสุทินน์ที่ป่ามหาวัน แล้วรำพันว่าพ่อสุทินน์ สกถนี้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทอง และเงินมาก มีเครื่องอุปกรณที่น่าปลื้มใจมาก มีข้าวเปลือกเป็นทรัพย์การมาก พ่อควรกลับมา เป็นคฤหัสถ์ จะ ได้ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญ มาเถิด พ่อสุทินน์ พ่อจงกลับมาเป็น คฤหัสถ์ ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญเถิด .

คุณโยม รูปไม่อาจ ไม่สามารถ รูปยังยินดีประพฤติพรหมจรรย์อยู่ พระสุทินน์ตอบ .

แม้ครั้งที่สอง มารดาของท่านพระสุทินน์ ก็ได้รำพันว่า พ่อสุทินน์ สกถนี้มั่งคั่ง มี ทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องอุปกรณที่น่าปลื้มใจมาก มีข้าวเปลือกเป็น ทรัพย์การมาก พ่อควรกลับมาเป็นคฤหัสถ์ จะ ได้ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญ มาเถิด พ่อสุทินน์ พ่อจงกลับมาเป็นคฤหัสถ์ ใช้สอยโภคสมบัติและบำเพ็ญบุญเถิด .

คุณโยม รูปไม่อาจ ไม่สามารถ รูปยังยินดีประพฤติพรหมจรรย์อยู่ พระสุทินน์ตอบ .

แม้ครั้งที่สาม มารดาของท่านพระสุทินน์ ก็ได้รำพันว่า พ่อสุทินน์ สกถนี้มั่งคั่ง มี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องอุปโภคที่น่าปลื้มใจมาก มีข้าวเปลือกเป็น
ทรัพย์ากมาก พอสุทินน์ ดังนั้นพอจึงให้พิชพันธ์ไว้บ้าง พวกเจ้าจึงจะจะได้ไม่ริบทรัพย์สมบัติ
ของเรา อันหาบุตรผู้สืบสกุลมิได้ไปเสียเลย .

คุณโยม เฉพาะเรื่องนี้รูปอาจทำได้ ท่านพระสุทินน์ตอบแล้วจึงชวนปราณเหตุยิกาทาเข้าป่า
มหาวัน เป็นผู้มีความเห็นว่า ไม่มีโทษ เพราะสักขาบทั้งมิได้ทรงบัญญัติ จึงเสพเมถุนธรรมกับ
ปราณเหตุยิกา ๓ ครั้ง นางได้ตั้งครรภเพราะอณาจารย์นั้น .

เทพเจ้ากระจายเสียง

[๑๘] เหล่ากมเทพกระจายเสียงว่า ท่านผู้เจริญ โอ ภิกษุสงฆ์ ไม่มีเสนียด ไม่มีโทษ
พระสุทินน์กลืนทบุตรก่อนเสนียดขึ้นแล้ว ก่อโทษขึ้นแล้ว เทพชั้นจาตุมหาราช ได้สดับเสียง
เหล่ากมเทพแล้วกระจายเสียงต่อไป เทพชั้นดาวดึงส์ เทพชั้นยามา เทพชั้นดุสิต เทพชั้น
นิมมานรดี เทพชั้นปรนิมมิตตสวดี เทพที่นับเนื่องในหมพรหม ได้สดับเสียงแล้วกระจายเสียงกัน
ต่อๆ ไปว่า ท่านผู้เจริญ โอ ภิกษุสงฆ์ ไม่มีเสนียด ไม่มีโทษ พระสุทินน์กลืนทบุตรก่อน
เสนียดขึ้นแล้ว ก่อโทษขึ้นแล้ว โดยทันใดนั้น ครุหนึ่งนั้น เสียง ได้กระจายขึ้นไปถึงพรหมโลก
ด้วยอาการอย่างนี้แล .

สมัยต่อมา ปราณเหตุยิกาของท่านพระสุทินน์ อาศัยความแค้นแห่งครรภนั้น คลอดบุตร
แล้ว จึงพวกสหยาของท่านพระสุทินน์ได้ตั้งชื่อทารกนั้นว่า พิชกะ ตั้งชื่อปราณเหตุยิกาของท่าน
พระสุทินน์ว่า พิชกมาตา ตั้งชื่อท่านพระสุทินน์ว่า พิชกปิตา ภายหลังเขาทั้งสองได้ออกจาก
เรือนบวชเป็นบรรพชิต ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหันต์แล้ว .

พระสุทินน์เกิดวิปฏิสาร

[๑๙] ครั้นนั้น ความรำคาญ ความเดือดร้อน ได้เกิดแก่ท่านพระสุทินน์ว่า มีไขลาภ
ของเราหนอ ลากของเรา ไม่มีหนอ เราได้ชั่วแล้วหนอ เราไม่ได้ดีแล้วหนอ เพราะเราบวชใน
พระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีอย่างนี้แล้ว ยังไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ ให้
บริบูรณ์บริสุทธิได้ตลอดชีวิต เพราะความรำคาญนั้นแหละ เพราะความเดือดร้อนนั้นแหละ ท่านได้
ซบพอม เสร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองซีดๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น มีเรื่องในใจ
มีใจหดหู่ มีทุกข์โหม่น มีวิปฏิสาร ซบเขาแล้ว .

จึงบรรดาภิกษุที่เป็นสหยาของท่านพระสุทินน์ ได้กล่าวคำนี้แก่ท่านพระสุทินน์ว่า อวโโส
สุทินน์ เมื่อก่อนคุณเป็นผู้มีผิวพรรณ มีอินทรีย์สมบูรณ์ มีสีหน้าสดใส มีจิวรรณผุดผ่อง
มีน้ำมีนวล บัดนี้ คุณซบพอม เสร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองซีดๆ มีเนื้อตัวสะพรั่ง
ด้วยเอ็น มีเรื่องในใจ มีใจหดหู่ มีทุกข์โหม่น มีวิปฏิสาร ซบเขาอยู่ คุณจะไม่มีนติประพฤติ
พรหมจรรย์กระมังหนอ?

อวโโสทั้งหลาย ความจริง มิใช่ว่าผมจะ ไม่มีนติประพฤติพรหมจรรย์ พระสุทินน์ค้าน
แล้วแถลงความจริงว่า เพราะบาปกรรมที่ผมทำไว้มีอยู่ ผมได้เสพเมถุนธรรมในปราณเหตุยิกา
ผมจึงได้มีความรำคาญ ความเดือดร้อนว่า มีไขลาภของเราหนอ ลากของเรา ไม่มีหนอ เราได้ชั่ว
แล้วหนอ เราไม่ได้ดีแล้วหนอ เพราะเราบวชในพระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีอย่างนี้
แล้ว ยังไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิได้ตลอดชีวิต ดังนี้ .

อวโโส สุทินน์ จริง การที่คุณบวชในพระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีอย่างนี้
แล้ว ยังไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิได้ตลอดชีวิตนั้น พอที่คุณจะรำคาญ
พอที่คุณจะเดือดร้อน .

อวโโส ธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด
ไม่ใช่เพื่อความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถ้อยมั่น ไม่ใช่
เพื่อความถ้อยมั่น มิใช่หรือ? เมื่อธรรมชื่อนั้น อันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว เพื่อคลาย
ความกำหนัด คุณยังจะคิดเพื่อความกำหนัด เมื่อทรงแสดงเพื่อความพราก คุณยังจักคิดเพื่อ
ความประกอบ เมื่อทรงแสดงเพื่อความไม่ถ้อยมั่น คุณยังจักคิดเพื่อความถ้อยมั่น .

อวโโส ธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่ส้ารอกแห่ง
ระคะ เพื่อเป็นที่สร้างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความระหาย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่ง
อาลัย เพื่อเป็นที่เข้าไปตัดแห่งวิภูฏะ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อ
ความดับทุกข์ เพื่อนิพพานมิใช่หรือ?

อวโโส การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหายในกาม การ
เพิกถอนความตริกอันเกี่ยวด้วยกาม การระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม พระผู้มีพระภาคตรัสบอก
ไว้แล้วโดยอเนกปริยาย มิใช่หรือ?

อวโโส การกระทำของคุณนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส
หรือเพื่อความเสื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เสื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของคุณนั้น เป็นไปเพื่อ
ความไม่เสื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เสื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เสื่อมใส
แล้ว .

ภิกษุสหยาเหล่านั้น ตีเตียนท่านพระสุทินน์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ได้กราบทูลเนื้อ
ความนั้นแต่พระผู้มีพระภาค .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ทรงประชุมสงฆ์บัญญัติสิกขาบท

[๒๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นมูลค้ำนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระสุทินว่า ดูกรสุทินน์ ชาววาเธอ
เสพเมถุนธรรม ในปราสาทติยิกา จริงหรือ?

ท่านพระสุทินน์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ เธอบวชในธรรมวินัยที่เรากล่าวไว้ดีอย่างนี้
แล้ว ไฉนจึงไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิ์ได้ตลอดชีวิตเล่า .

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่
เพื่อความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถ่อมมัน ไม่ใช่เพื่อมี
ความถ่อมมันไม่ใช่หรือ? เมื่อธรรมข้อนี้ฉันเราแสดงแล้ว เพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิด
เพื่อความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราก เธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความ
ไม่ถ่อมมัน เธอยังจักคิดเพื่อความถ่อมมัน .

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่งราคะ เพื่อ
เป็นที่สร้างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความระหวย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่งอาลัย เพื่อ
เป็นที่เข้าไปตัดแห่งวิภวัญญะ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่งตัณหา เพื่อเป็นที่ดับ
แห่งตัณหา เพื่อออกไปจากตัณหาชื่อว่ามิใช่หรือ?

ดูกรโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหวยในกาม
การเพิกถอนความตริกอันเกี่ยวข้องกับกาม การระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม เราบอกไว้แล้วโดย
อเนกปริยาย มิใช่หรือ?

ดูกรโมฆบุรุษ องค์กำเนิด อันเธอสอดเข้าไปในปากอสรพิษที่มีพิษร้าย ยิ่งดีกว่า อันองค์
กำเนิดที่เธอสอดเข้าไปในองค์กำเนิดของมาตุคามไม่ดีเลย องค์กำเนิดอันเธอสอดเข้าไปในปากงูเห่า
ยิ่งดีกว่า อันองค์กำเนิดที่เธอสอดเข้าไปในองค์กำเนิดของมาตุคาม ไม่ดีเลย องค์กำเนิดอันเธอ
สอดเข้าไปในหลุมถ่านไฟดีดลูกโซนยิ่งดีกว่า อันองค์กำเนิดที่เธอสอดเข้าไปในองค์กำเนิดของมาตุคาม
ไม่ดีเลย .

ข้อที่เราว่าดีนั้น เพราะเหตุไร?

เพราะบุคคลผู้สอดองค์กำเนิดเข้าไปในปากอสรพิษเป็นต้นนั้น พึ่งถึงความตาย หรือ
ความทุกข์เพียงแต่ตาย ซึ่งมีการกระทำนั้นเป็นเหตุ และเพราะการกระทำนั้นเป็นปัจจัย เบื้องหน้า
แต่แตกกายตายไป ไม่พึงเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก ส่วนบุคคลผู้ทำการสอดองค์กำเนิด
เข้าไปในองค์กำเนิดของมาตุคามนั้น เบื้องหน้าแต่แตกกายตายไป พึ่งเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต
นรก ซึ่งมีการกระทำนั้นเป็นเหตุ .

ดูกรโมฆบุรุษ เมื่อการกระทำนั้น มิโทษอยู่ เธอยังชื่อว่า ได้ต้องอสัทธิธรรม อันเป็น
เรื่องของชาวบ้าน เป็นมรรยาทของคนชั้นต่ำ อันชั่วหยาบ มีน้ำเป็นที่สุด มีในที่ลับ เป็นของ
คนคู่ อันคนคู่พึงรวมกันเป็นไป เธอเป็นคนแรกที่กระทำอกุศลธรรม เป็นหัวหน้าของคนเป็น
อันมาก การกระทำของเธอ นั้น ไม่ใช่ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่
เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระสุทินน์โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบ่ารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบ่ารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความซัดเสลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การ
ปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่
เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบชาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด
ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธิธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :

พระปฐมบัญญัติ

๑. ภิกษุใดเสพเมถุนธรรม เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้

สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการดังนี้ .

สุทินนภาณวาร จบ

เรื่องสิงตัวเมีย

[๒๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเอาเหยื่อล่อสิงตัวเมียในป่ามหาวัน เขตพระนคร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เวสาลี แล้วเสพเมถุนธรรมในลิงตัวเมียนั้นเสมอ ครั้นเวลาเช้า ภิกษุนั้นครองอินทรวาสกแล้ว
ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตในพระนครเวสาลี

ครั้งนั้นแล ภิกษุหลายรูปเที่ยวจาริกตามเสนาสนะ เดินผ่านเข้าไปทางที่อยู่ของภิกษุนั้น
ลิงตัวเมียนั้นแลเห็นภิกษุเหล่านั้นกำลังเดินมาแต่ไกลเที่ยว ครั้นแล้วได้เข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น
ยกสะเอวบ้าง โกงหางบ้าง แอนตะโพกบ้าง ทำนิมิตบ้าง เบื้องหน้าภิกษุเหล่านั้น จึงภิกษุ
เหล่านั้นสันนิษฐานว่า ภิกษุเจ้าของถิ่นเสพเมถุนธรรมในลิงตัวเมียนี้นั้น ไม่ต้องสงสัย แล้วแผ่
อยู่ ณ ที่กำบังแห่งหนึ่ง .

เมื่อภิกษุเจ้าของถิ่นเที่ยวบิณฑบาตในพระนครเวสาลี ถือบิณฑบาตกลับมาแล้ว ลิงตัวเมีย
นั้นได้เข้าไปหา ครั้นภิกษุเจ้าของถิ่นจับบิณฑบาตนั้นส่วนหนึ่งแล้ว ได้ให้แก่นินส่วนหนึ่ง
เมื่อมันกินอาหารส่วนนั้นแล้ว ได้แอนตะโพกให้ จึงภิกษุนั้นเสพเมถุนธรรมในมัน .

ทันใด ภิกษุเหล่านั้นได้กล่าวกะภิกษุนั้นว่า อาวุโส พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท
ไว้แล้วมิใช่หรือ เหตุไร คุณจึงได้เสพเมถุนธรรมในลิงตัวเมียนี้นี้เล่า?

จริงขอรับ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว ภิกษุนั้นสารภาพแล้วค้ำว่า
แต่พระบัญญัตินั้นเฉพาะหญิงมนุษย์ ไม่เกี่ยวข้องกับสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย .

อาวุโส พระบัญญัตินั้น ย่อมเป็นเหมือนกันทั้งนั้นมิใช่หรือ? การกระทำของคุณนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ คุณไม่บวชในพระธรรม
วินัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีอย่างนี้แล้ว ไฉนจึงไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์
บริสุทธิ์ ได้ตลอดชีวิตเล่า .

อาวุโส ธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด
ไม่ใช่เพื่อความกำหนัด เพื่อความพราด ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถือมั่น ไม่ใช่
เพื่อความถือมั่นมิใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว เพื่อคลายความ
กำหนัด คุณยังจักคิดเพื่อความกำหนัด เมื่อทรงแสดงเพื่อความพราด คุณยังจักคิดเพื่อความ
ประกอบ เมื่อทรงแสดงเพื่อความไม่ถือมั่น คุณยังจักคิดเพื่อความถือมั่น .

อาวุโส ธรรมอันพระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่ง
ราคะ เพื่อเป็นที่สร้างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความระหาย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่ง
อาลัย เพื่อเป็นที่เข้าไปตัดแห่งวิญญูะ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่งตัณหา
เพื่อเป็นที่ดับแห่งตัณหา เพื่อออกไปจากตัณหาชื่อวานะ มิใช่หรือ?

อาวุโส การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหายในกาม การ
เพิกถอนความตริกอันเกี่ยวข้องกับกาม การระงับความกตัญญูเพราะกาม พระผู้มีพระภาคตรัสบอก
ไว้แล้วโดยอเนกปริยาย มิใช่หรือ?

อาวุโส การกระทำของคุณนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของคุณนั้น เป็นไปเพื่อ
ความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใส
แล้ว .

ภิกษุเหล่านั้น ตีเตียนภิกษุนั้นโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค .

ทรงประชุมสงฆ์บัญญัติอนันตสิกขาบท ๑

[๒๒] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นมูลค้ำนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุนั้นว่า ดูกรภิกษุ ชาววาเธอเสพเมถุนธรรม
ในลิงตัวเมีย จริงหรือ?

จริง พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุนั้นทูลสารภาพ?

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ เธอบวชในธรรมวินัยอันเรากล่าวไว้ดีอย่างนี้แล้ว ไฉน
จึงไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิ์ ได้ตลอดชีวิตเล่า .

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่
เพื่อความกำหนัด เพื่อความพราด ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถือมั่น ไม่ใช่เพื่อมี
ความถือมั่นมิใช่หรือ? เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้วเพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิดเพื่อ
มีความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราด เธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความ
ไม่ถือมั่น เธอยังจักคิดเพื่อความถือมั่น .

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่งราคะ เพื่อ
เป็นที่สร้างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความระหาย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่งอาลัย
เพื่อเป็นที่เข้าไปตัดแห่งวิญญูะ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่งตัณหา เพื่อเป็นที่
ดับแห่งตัณหา เพื่อออกไปจากตัณหาชื่อวานะ มิใช่หรือ?

ดูกรโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหายในกาม
การเพิกถอนความตริกอันเกี่ยวข้องกับกาม การระงับความกตัญญูเพราะกาม เราบอกไว้แล้วโดย
อเนกปริยาย มิใช่หรือ?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ดูกรมโฆมบุรุษ องค์กำเนิดอันเธอสอดเข้าไปในปากอสรพิษที่มีพิษร้าย ยิ่งดีกว่า อันองค์กำเนิดที่เธอสอดเข้าไปในองค์กำเนิดของลิงตัวเมีย ไม่ได้เลย องค์กำเนิดอันเธอสอดเข้าไปในปากงูเห่า ยิ่งดีกว่า อันองค์กำเนิดที่สอดเข้าไปในองค์กำเนิดของลิงตัวเมีย ไม่ได้เลย องค์กำเนิดอันเธอสอดเข้าไปในหลุมถ่านที่ไฟติดลุกโชน ยิ่งดีกว่า อันองค์กำเนิดที่เธอสอดเข้าไปในองค์กำเนิดของลิงตัวเมีย ไม่ได้เลย .

ข้อที่เราว่าดีนั้น เพราะเหตุไร?

เพราะบุคคลผู้สอดองค์กำเนิดเข้าไปในปากอสรพิษเป็นต้นนั้น ฟังถึงความตาย หรือความทุกข์เพียงแค่ว่าตาย ซึ่งมีการกระทำนั้นเป็นเหตุ และเพราะการกระทำนั้นเป็นปัจจัย เบื้องหน้าแต่แตกกายตายไป ไม่ฟังเข้าถึงอบาย ทศติ วินิบาต นรก ส่วนบุคคลผู้ทำการสอดองค์กำเนิดเข้าไปในองค์กำเนิดของลิงตัวเมียนั้น เบื้องหน้าแต่แตกกายตายไป ฟังเข้าถึงอบาย ทศติ วินิบาต นรก ซึ่งมีการกระทำนั้นเป็นเหตุ .

ดูกรมโฆมบุรุษ เมื่อการกระทำนั้นมีโทษอยู่ เธอยังชื่อว่าได้ต้องอสังกรรม อันเป็นเรื่องของชาวบ้าน เป็นมรรยาทของคนชั้นต่ำ อันชั่วหยาบ มีน้ำเป็นที่สุด มีในทีล็บ เป็นของคนคู่ อันคนคู่พึงร่วมกันเป็นไป การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว . . . ๑- ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญูติ ๑

๑. อนึ่ง ภิกษุใดเสพเมถุนธรรมโดยที่สดแม่ในสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้ .

เรื่องลิงตัวเมีย ๒- จบ .

เรื่องภิกษุวัชชีบุตร

[๒๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุวัชชีบุตรชาวพระนครเวสาลีหลายรูป จันอาหารพอแก่ความต้องการ จำวัดพอแก่ความต้องการ สรงน้ำพอแก่ความต้องการ ครั้นแล้วทำใจโดยไม่แยบคาย ไม่บอกคินสิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง ได้เสพเมถุนธรรม สมัยอื่นวัชชีบุตรพวกนั้น ถูกความพิณาศแห่งญาติกระทบแล้วบ้าง ถูกความวอดวายแห่งโรคะพะพานแล้วบ้าง ถูกความเลื่อมคือโรคเบียดเบียนแล้วบ้าง จึงเข้าไปหาท่านพระอานนท์ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านพระอานนท์ เจ้าข้า พวกกระผมไม่ใช่เป็นคนตีเตียนพระพุทเจ้า ไม่ใช่เป็นคนตีเตียนพระธรรม ไม่ใช่เป็นคนตีเตียนพระสงฆ์ พวกกระผมเป็นคนตีเตียนตน ไม่ใช่เป็นคนตีเตียนคนอื่น พวกกระผมซึ่งบวชในพระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีอย่างนี้แล้ว ไม่สามารถประพฤติพรหมจรรย์ให้บริบูรณ์บริสุทธิได้ตลอดชีวิตนั้นแหละ เป็นคนไม่มีวาสนา เป็นคนมีบุญน้อย ท่านพระอานนท์เจ้าข้า แม้บัดนี้ ถ้าพวกกระผมพึงได้บรรพชา พึงได้อุปสมบทในสำนักพระผู้มีพระภาค แม้บัดนี้พวกกระผมจะพึงเป็นผู้เห็นแจ้งซึ่งกคุณธรรม หมั่นประกอบความเพียรในการเจริญโพธิปักขิยธรรมอยู่ตลอดเบื้องต้นแห่งราตรีและเบื้องปลายแห่งราตรี ท่าน

๑๑ ต้องการพิสดารฟังดูหน้า ๓๑ บรรทัดที่ ๒๔ ๒ โดยมากปรากฏว่า มักกฐีสิกขาบทพระอานนท์เจ้าข้า พวกกระผมขอโอกาส ขอท่าน ได้โปรดกรุณาทราบทุกความข้อนี้ แต่พระผู้มีพระภาค .

ได้ จ้ะ ท่านพระอานนท์รับคำของพวกวัชชีบุตรชาวพระนครเวสาลี แล้วเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค กราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ .

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ การที่ตถาคตจะพึงถอนปาราชิกสิกขาบทที่บัญญัติแล้วแก่สาวกทั้งหลาย เพราะเหตุแห่งพวกวัชชีหรือพวกวัชชีบุตรนั้น ไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่โอกาส .

ทรงบัญญัติอนันตัญญูติ ๒

[๒๔] ครั้นนั้นพระองค์ทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นมูลค้ำนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดแลเป็นภิกษุ ไม่บอกคินสิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง เสพเมถุนธรรม ผู้นั้นมาแล้ว สงฆ์ไม่พึงอุปสมบทให้ ส่วนผู้ใดแล เป็นภิกษุ บอกคินสิกขา ทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง แล้วเสพเมถุนธรรม ผู้นั้นมาแล้ว สงฆ์ไม่พึงอุปสมบทให้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญูติ ๒

๑. อนึ่ง ภิกษุใด ถึงพร้อมซึ่งสิกขาบทและสาขีของภิกษุทั้งหลายแล้ว ไม่บอกคินสิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง เสพเมถุนธรรม โดยที่สดแม่ในสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นปาราชิก หาสังวาส มิได้ .

สิกขาบทวิภังค์

[๒๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีกรรมอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เป็นเถระกิตตาม เป็นนวกะกิตตาม เป็นมัชฌิมะกิตตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด .

[๒๖] บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ
เพราะอรรถว่าประพฤติกิชาวจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็น
ผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้นสงฆ์พร้อมเพรียงกัน
อุปสมบทให้ด้วยญัตติตตตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์
พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติตตตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะนี้ ชื่อว่า ภิกษุ
ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้ .

[๒๗] บทว่า สิกขา ได้แก่สิกขา ๓ ประการคือ อริสัสสิกขา อริจิตตสิกขา อริปัญญา-
*สิกขา บรรดาสิกขา ๓ ประการเหล่านั้น อริสัสสิกขานี้ ชื่อว่า สิกขา ที่ทรงประสงค์ใน
อรรถนี้ .

[๒๘] ชื่อว่า สาชีพ อธิบายว่า สิกขาบทใด ที่พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้ สิกขาบท
นั้น ชื่อว่า สาชีพ ภิกษุศึกษาในสาชีพนั้น เพราะเหตุนี้จึงตรัสว่า ถึงพร้อมซึ่งสาชีพ .

[๒๙] คำว่า ไม่บอกคินสิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง ทรงอธิบายไว้ว่า
ภิกษุทั้งหลาย การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคินก็มี ภิกษุทั้งหลาย
การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาเป็นอันบอกคินก็มี .

ลักษณะสิกขาที่ไม่เป็นอันบอกคิน [๑๖๐ บท]

[๓๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็การกระทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอัน
บอกคิน เป็นอย่างไร?

กล่าวบอกคินด้วยคำรำพึงว่า โฉนหนอ [๑๔ บท]

๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ
เป็นสมณะ อิตถัตถ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความเป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค
ความเป็นอุบาสก ปรรณาคความเป็นอารามิก ปรรณาคความเป็นสามเณร ปรรณาคความเป็น
เดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความเป็น
ผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระพุทเจ้า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ ชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคิน .

๒. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ
เป็นสมณะ อิตถัตถ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความเป็นอุบาสก ปรรณาค
ความเป็นอารามิก ปรรณาคความเป็นสามเณร ปรรณาคความเป็นเดียรถีย์ ปรรณาคความเป็น
สาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความเป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร
ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระธรรม . ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้
ก็ชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคิน

๓. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระสงฆ์ . . .
๔. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินสิกขา . . .
๕. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินวินัย . . .
๖. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินปาติโมกข์ . . .
๗. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินอุเทศ . . .
๘. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระอุปัชฌายะ . . .
๙. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระอาจารย์ . . .
๑๐. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระสัทธีวาทิก . . .
๑๑. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระอันเตवासิก . . .
๑๒. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .
๑๓. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .
๑๔. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงบอกคินพระเพื่อนพรหมจารี . ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้
ก็ชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคิน .

กล่าวกำหนดภาวะด้วยคำรำพึงว่า โฉนหนอ [๘ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความเป็น
สมณะ อิตถัตถ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความเป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค
ความเป็นอุบาสก ปรรณาคความเป็นอารามิก ปรรณาคความเป็นสามเณร ปรรณาคความเป็น
เดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความเป็น
ผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงเป็นคฤหัสถ์
ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ ก็ชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคิน .

๒. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงเป็นอุบาสก . . .
๓. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าพึงเป็นอารามิก . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

- ๔. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าฟังเป็นสามเณร . . .
- ๕. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าฟังเป็นเดียรถีย์ . . .
- ๖. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าฟังเป็นสาวกเดียรถีย์ . . .
- ๗. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีใช้สมณะ . . .
- ๘. . . . โฉนหนอ ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีใช้เชื้อสายพระศากยบุตร . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสักขาไม่เป็นอันบอกคืน .

กล่าวว่าจะบอกคืนด้วยคำปริกัปป ว่า ก็ถ้า [๑๔ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัด เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นผู้มีใช้สมณะ ปรรณาคความ เป็น ผู้มีใช้เชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระพุทธรเจ้า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสักขาไม่เป็นอันบอกคืน .

- ๒. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระธรรม . . .
- ๓. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระสงฆ์ . . .
- ๔. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนสักขา . . .
- ๕. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนวินัย . . .
- ๖. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนปาติโมกข์ . . .
- ๗. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนอุเทศ . . .
- ๘. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอุปัชฌายะ . . .
- ๙. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอาจารย์ . . .
- ๑๐. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระสถิวิหาริก . . .
- ๑๑. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอินเตวาสิก . . .
- ๑๒. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .
- ๑๓. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .
- ๑๔. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระเพื่อนพรหมจารี . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสักขาไม่เป็นอันบอกคืน .

กล่าวกำหนดภาวะด้วยคำปริกัปป ว่า ก็ถ้า [๘ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัด เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นผู้มีใช้สมณะ ปรรณาคความ เป็น ผู้มีใช้เชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นคฤหัสถ์ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสักขาไม่เป็นอันบอกคืน .

- ๒. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นอุบาสก . . .
- ๓. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นอารามิก . . .
- ๔. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นสามเณร . . .
- ๕. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นเดียรถีย์ . . .
- ๖. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นสาวกเดียรถีย์ . . .
- ๗. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีใช้สมณะ . . .
- ๘. . . . ก็ถ้า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีใช้เชื้อสายพระศากยบุตร . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสักขาไม่เป็นอันบอกคืน .

กล่าวบอกคืนด้วยคำปริกัปป ว่า หากว่า [๑๔ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัด เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นผู้มีใช้เป็นสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีใช้เชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระ -

* พุทธรเจ้า . . . ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสักขาไม่เป็น อันบอกคืน .

- ๒. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระธรรม . . .
- ๓. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระสงฆ์ . . .
- ๔. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนสักขา . . .
- ๕. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนวินัย . . .
- ๖. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนปาติโมกข์ . . .
- ๗. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนอุเทศ . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๘. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอุปัชฌายะ . . .

๙. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอาจารย์ . . .

๑๐. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระสังฆปริณายก . . .

๑๑. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอินเดวาสีก . . .

๑๒. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .

๑๓. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .

๑๔. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระเพื่อนพรหมจรรย์. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

กล่าวกำหนดภาวะด้วยคำปริกัปป ว่า หากว่า [๘ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัง เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีษสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นคฤหัสถ์. ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

๒. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นอุบาสก . . .

๓. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นอารามิก . . .

๔. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นสามเณร . . .

๕. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นเดียรถีย์ . . .

๖. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นสาวกเดียรถีย์ . . .

๗. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีชีษสมณะ . . .

๘. . . . หากว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

กล่าวบอกคืนด้วยคำปริกัปป ว่า ฉีว่า [๑๔ บท]

๑. อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัง เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีษเป็นสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระพุทธรเจ้า. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอัน บอกคืน .

๒. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระธรรม . . .

๓. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระสงฆ์ . . .

๔. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนสิกขา . . .

๕. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนวินัย . . .

๖. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนปาติโมกข์ . . .

๗. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนอุเทศ . . .

๘. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอุปัชฌายะ . . .

๙. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอาจารย์ . . .

๑๐. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระสังฆปริณายก . . .

๑๑. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระอินเดวาสีก . . .

๑๒. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .

๑๓. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .

๑๔. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคืนพระเพื่อนพรหมจรรย์. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็ ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาบทไม่เป็นอันบอกคืน .

กล่าวกำหนดภาวะด้วยคำปริกัปป ว่า ฉีว่า [๘ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัง เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีษสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นคฤหัสถ์. ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย เมื่ออย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

๒. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นอุบาสก . . .

๓. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นอารามิก . . .

๔. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นสามเณร . . .

๕. . . . ฉีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นเดียรถีย์ . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๖. ฌีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นสาวกเดียรถีย์
๗. ฌีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีไชสมณะ
๘. ฌีว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร. ฌุกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่าการทำงานเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคิน .
- กล่าวบอกคินด้วยคำปริกัปป ว่า มีความดำริ [๑๔ บท]
๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัถ เมื่อหนาย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความเป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความเป็นอุบาสก ปรรณาคความเป็นอารามิก ปรรณาคความเป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็นเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอก คินพระพุทธรเจ้า. ฌุกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่าการทำงานเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่ เป็นอันบอกคิน .
๒. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระธรรม
๓. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระสงฆ์
๔. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินสิกขา
๕. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินวินัย
๖. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินปาติโมกข์
๗. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินอุเทศ
๘. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระอุปัชฌายะ
๙. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระอาจารย์
๑๐. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระสัทธิวิหาริก
๑๑. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระอันเตวาสิก
๑๒. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ
๑๓. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระผู้ร่วมอาจารย์
๑๔. มีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังบอกคินพระเพื่อนพรหมจารี. ฌุกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่าง นี้ก็ชื่อว่าการทำงานเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคิน .

กล่าวกำหนดภาวะด้วยคำปริกัปป ว่า มีความดำริว่า [๘ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินยอม ใครจะเคลื่อนจากความ สมณะ อิตถัถ เมื่อหนาย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความเป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็นเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็น คฤหัสถ์. ฌุกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่าการทำงานเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่ เป็นอัน บอกคิน

๒. ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นอุบาสก
๓. ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นอารามิก
๔. ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นสามเณร
๕. ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นเดียรถีย์
๖. ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นสาวกเดียรถีย์
๗. ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีไชสมณะ
๘. ข้าพเจ้ามีความดำริว่า ข้าพเจ้าฟังเป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร. ฌุกรภิกษุ ทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่าการทำงานเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่ เป็นอันบอกคิน .

อั้งวัตถุที่รำลึก [๑๗ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัถ เมื่อหนาย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความเป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็นเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความเป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้าระลึกถึงมารดา. ฌุกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่าการทำงานเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่ เป็นอันบอกคิน .

๒. ข้าพเจ้าระลึกถึงบิดา
๓. ข้าพเจ้าระลึกถึงพี่ชายน้องชาย
๔. ข้าพเจ้าระลึกถึงพี่หญิงน้องหญิง
๕. ข้าพเจ้าระลึกถึงบุตร
๖. ข้าพเจ้าระลึกถึงธิดา
๗. ข้าพเจ้าระลึกถึงภริยา
๘. ข้าพเจ้าระลึกถึงหมุญาติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

- ๙. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงหม่อมมิตร . . .
 - ๑๐. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงบ้าน . . .
 - ๑๑. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงนิคม . . .
 - ๑๒. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงนา . . .
 - ๑๓. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงสวน . . .
 - ๑๔. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงเงิน . . .
 - ๑๕. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงทอง . . .
 - ๑๖. . . . ข้าพเจ้าระลึกถึงศิลปะ . . .
 - ๑๗. . . . ข้าพเจ้าหวนรำลึกถึงการหัวเราะ การเจรจา การเล่นในครั้งก่อน . ดูกรภิกษุทั้งหลาย
- แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลงให้แจ้ง และเสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

แสดงความหวังใย [๙ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไมยินดี ใครจะเคลื่อนจากความเป็นสมณะ อิตถัตถ์ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาคา-
*ความเป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น

- เดียรทีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรทีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า มารดาของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูท่าน . ดูกรภิกษุทั้งหลาย
- ๒. . . . บิดาของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูท่าน . . .
 - ๓. . . . พี่ชายน้องชายของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา . . .
 - ๔. . . . พี่หญิงน้องหญิงของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา . . .
 - ๕. . . . บุตรของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา . . .
 - ๖. . . . ธิดาของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา . . .
 - ๗. . . . ภริยาของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา . . .
 - ๘. . . . หมุญาติของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา . . .
 - ๙. . . . หม่อมมิตรของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าต้องเลี้ยงดูเขา . ดูกรภิกษุทั้งหลาย
- แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลงให้แจ้ง และเสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

อ้างที่อยู่อาศัย [๑๖ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไมยินดี ใครจะเคลื่อนจากความเป็นสมณะ อิตถัตถ์ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาคความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น

- เดียรทีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรทีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า มารดาของข้าพเจ้ามี ท่านจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
- ๒. . . . บิดาของข้าพเจ้ามี ท่านจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๓. . . . พี่ชายน้องชายของข้าพเจ้ามี เขาจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๔. . . . พี่หญิงน้องหญิงของข้าพเจ้ามี เขาจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๕. . . . บุตรของข้าพเจ้ามี เขาจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๖. . . . ธิดาของข้าพเจ้ามี เขาจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๗. . . . ภริยาของข้าพเจ้ามี เขาจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๘. . . . หมุญาติของข้าพเจ้ามี พวกเขาจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๙. . . . หม่อมมิตรของข้าพเจ้ามี พวกเขาจักเลี้ยงดูข้าพเจ้า . . .
 - ๑๐. . . . บ้านของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าจักเลี้ยงชีพได้แม่ด้วยบ้านนั้น . . .
 - ๑๑. . . . นิคมของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าจักเลี้ยงชีพได้แม่ด้วยนิคมนั้น . . .
 - ๑๒. . . . นาของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าจักเลี้ยงชีพได้แม่ด้วยนานั้น . . .
 - ๑๓. . . . สวนของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าจักเลี้ยงชีพได้แม่ด้วยสวนนั้น . . .
 - ๑๔. . . . เงินของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าจักเลี้ยงชีพได้แม่ด้วยเงินนั้น . . .
 - ๑๕. . . . ทองของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าจักเลี้ยงชีพได้แม่ด้วยทองนั้น . . .
 - ๑๖. . . . ศิลปะของข้าพเจ้ามี ข้าพเจ้าจักเลี้ยงชีพได้แม่ด้วยศิลปะนั้น . . .
- ดูกรภิกษุทั้งหลาย

อ้างว่าพรหมจรรย์ทำได้ยาก [๘ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไมยินดี ใครจะเคลื่อนจากความเป็นสมณะ อิตถัตถ์ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาคความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น

เดียรทีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรทีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า พรหมจรรย์ทำได้ยาก . ดูกรภิกษุทั้งหลาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
แม้ว่านี่ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

๒. . . . พรหมจรรย์ทำไม่ได้ง่าย
๓. . . . พรหมจรรย์ประพฤติได้ยาก
๔. . . . พรหมจรรย์ประพฤติไม่ได้ง่าย
๕. . . . ข้าพเจ้าไม่อาจ
๖. . . . ข้าพเจ้าไม่สามารถ
๗. . . . ข้าพเจ้าไม่ยินดี

๘. . . . ข้าพเจ้าไม่ยินดียิ่ง. ดุรงคิภษทั้งหลาย แม้จะเชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาไม่เป็นอันบอกคืน .

รวมลักษณะสิกขาที่ไม่เป็นอันบอกคืน ๑๖๐ บาท

ลักษณะสิกขาที่เป็นอันบอกคืน [๓๘ บท]

กล่าวบอกคืนด้วยคำเป็นปัจจุบัน [๑๔ บท]

[๓๑] ดุรงคิภษทั้งหลาย ก็การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน เป็นอย่างไร?

๑. ดุรงคิภษทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัตถ เมื่อหนาย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีษสมณะ ปรรณาคความ เป็น ผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้าบอกคืนพระพุทธรเจ้า. ดุรงคิภษ ทั้งหลาย แม้จะเชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

๒. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระธรรม
๓. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระสงฆ์
๔. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนสิกขา
๕. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนวินัย
๖. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนปาติโมกข์
๗. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนอุเทศ
๘. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระอุปัชฌายะ
๙. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระอาจารย์
๑๐. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระสถิวิหาริก
๑๑. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระอันเตวาสิก
๑๒. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ
๑๓. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระผู้ร่วมอาจารย์
๑๔. . . . ข้าพเจ้าบอกคืนพระเพื่อนพรหมจารี. ดุรงคิภษทั้งหลาย แม้จะเชื่อว่าการทำ

ความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

กล่าวกำหนดภาวะด้วยคำเป็นปัจจุบัน [๘ บท]

๑. อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัตถ เมื่อหนาย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีษสมณะ ปรรณาคความ เป็น ผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นคฤหัสถ์ . ดุรงคิภษทั้งหลาย แม้จะเชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

๒. . . . ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นอุบาสก
๓. . . . ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นอารามิก
๔. . . . ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นสามเณร
๕. . . . ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นเดียรถีย
๖. . . . ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นสาวกเดียรถีย
๗. . . . ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นผู้มีชีษสมณะ
๘. . . . ขอท่านจงจำข้าพเจ้าไว้ว่าเป็นผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร. ดุรงคิภษทั้งหลาย

แม้ว่านี่ ก็เชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

กล่าวบอกคืนด้วยคำเป็นปัจจุบันว่าไม่เกี่ยวข้อง [๑๔ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถัตถ เมื่อหนาย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีชีษสมณะ ปรรณาคความ เป็น ผู้มีชีเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้า ไม่เกี่ยวข้องด้วยพระพุทธรเจ้า ดุรงคิภษทั้งหลาย แม้จะเชื่อว่าการทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

- ๒. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระธรรม . . .
- ๓. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ . . .
- ๔. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับสิกขา . . .
- ๕. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับวินัย . . .
- ๖. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับปาติโมกข์ . . .
- ๗. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับอุเทศ . . .
- ๘. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระอุปัชฌายะ . . .
- ๙. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระอาจารย์ . . .
- ๑๐. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระสถิธิวิหาริก . . .
- ๑๑. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระอันเตวาสิก . . .
- ๑๒. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .
- ๑๓. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .
- ๑๔. . . . ข้าพเจ้าไม่เกี่ยวข้องกับพระเพื่อนพรหมจรรย์. ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่า

การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

กล่าวบอกคืนด้วยคำว่า จะต้องการอะไร [๑๔ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถ์ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็น ผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระพุทเจ้า . ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

- ๒. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระธรรม . . .
- ๓. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระสงฆ์ . . .
- ๔. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยสิกขา . . .
- ๕. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยวินัย . . .
- ๖. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยปาติโมกข์ . . .
- ๗. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยอุเทศ . . .
- ๘. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระอุปัชฌายะ . . .
- ๙. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระอาจารย์ . . .
- ๑๐. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระสถิธิวิหาริก . . .
- ๑๑. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระอันเตวาสิก . . .
- ๑๒. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .
- ๑๓. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .
- ๑๔. . . . ข้าพเจ้าจะต้องการอะไรด้วยพระเพื่อนพรหมจรรย์. ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็

ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

กล่าวบอกคืนด้วยคำว่า ไม่ต้องการ [๑๔ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไม่ยินดี ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อิตถ์ เมื่อหน่าย เกลียดซึ่งความเป็นภิกษุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็น ผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้า ไม่ต้องการด้วยพระพุทเจ้า . ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่า การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

- ๒. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระธรรม . . .
- ๓. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระสงฆ์ . . .
- ๔. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยสิกขา . . .
- ๕. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยวินัย . . .
- ๖. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยปาติโมกข์ . . .
- ๗. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยอุเทศ . . .
- ๘. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระอุปัชฌายะ . . .
- ๙. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระอาจารย์ . . .
- ๑๐. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระสถิธิวิหาริก . . .
- ๑๑. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระอันเตวาสิก . . .
- ๑๒. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .
- ๑๓. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .
- ๑๔. . . . ข้าพเจ้าไม่ต้องการด้วยพระเพื่อนพรหมจรรย์. ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ก็ชื่อว่า

การทำความเป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขาก็เป็นอันบอกคืน .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

กล่าวบอกคืนด้วยคำว่า พันติแล้ว [๑๔ บท]

๑. ก็อีกประการหนึ่ง ภิขุในธรรมวินัยนี้ กระสัน ไมยนต์ ใครจะเคลื่อนจากความ เป็นสมณะ อัดอึด เมื่อหนาย เกลียดซึ่งความเป็นภิขุ ปรรณาคความ เป็นคฤหัสถ์ ปรรณาค ความ เป็นอุบาสก ปรรณาคความ เป็นอารามิก ปรรณาคความ เป็นสามเณร ปรรณาคความ เป็น เดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นสาวกเดียรถีย์ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชสมณะ ปรรณาคความ เป็นผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตร ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ว่า ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระพุทเจ้า . ดูกรภิขุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความ เป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขา ก็เป็นอันบอกคืน .

๒. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระธรรม . . .

๓. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระสงฆ์ . . .

๔. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากสิกขา . . .

๕. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากวินัย . . .

๖. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากปาติโมกข์ . . .

๗. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากอุเทศ . . .

๘. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระอุปัชฌายะ . . .

๙. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระอาจารย์ . . .

๑๐. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระสัทธีวิหาริก . . .

๑๑. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระอันเตवासิก . . .

๑๒. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระผู้ร่วมอุปัชฌายะ . . .

๑๓. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระผู้ร่วมอาจารย์ . . .

๑๔. . . . ข้าพเจ้า พันติแล้วจากพระเพื่อนพรหมจรรย์ . ดูกรภิขุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความ เป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขา ก็เป็นอันบอกคืน .

รวมลักษณะสิกขาที่เป็นอันบอกคืน ๓๘ บท

ไวพจน์แห่งพระพุทเจ้า เป็นต้น

ก็อีกอย่างหนึ่ง ไวพจน์แห่งพระพุทเจ้าก็ดี ไวพจน์แห่งพระธรรมก็ดี ไวพจน์แห่ง พระสงฆ์ก็ดี ไวพจน์แห่งสิกขาก็ดี ไวพจน์แห่งวินัยก็ดี ไวพจน์แห่งปาติโมกข์ก็ดี ไวพจน์แห่ง อุเทศก็ดี ไวพจน์แห่งพระอุปัชฌายะก็ดี ไวพจน์แห่งพระอาจารย์ก็ดี ไวพจน์แห่งพระสัทธีวิหาริก ก็ดี ไวพจน์แห่งพระอันเตवासิกก็ดี ไวพจน์แห่งพระผู้ร่วมอุปัชฌายะก็ดี ไวพจน์แห่งพระผู้ร่วม อาจารย์ก็ดี ไวพจน์แห่งพระเพื่อนพรหมจรรย์ก็ดี ไวพจน์แห่งคฤหัสถ์ก็ดี ไวพจน์แห่งอุบาสกก็ดี ไวพจน์แห่งอารามิกก็ดี ไวพจน์แห่งสามเณรก็ดี ไวพจน์แห่งเดียรถีย์ก็ดี ไวพจน์แห่งสาวก- *เดียรถีย์ก็ดี ไวพจน์แห่งบุคคลผู้มีไชสมณะก็ดี ไวพจน์แห่งบุคคลผู้มีไชเชื้อสายพระศากยบุตรก็ดี แม้อย่างอื่นใด มีอยู่ ภิขุ ย่อมกล่าวให้ผู้อื่นทราบ ด้วยไวพจน์เหล่านั้น อันเป็นอาการ เป็นลักษณะ เป็นนิมิต . ดูกรภิขุทั้งหลาย แม้อย่างนี้ ก็ชื่อว่า การทำความ เป็นผู้ทรพลให้แจ้ง และสิกขา ก็เป็น อันบอกคืน .

ลักษณะสิกขาที่ไม่เป็นอันบอกคืน

[๓๒] ดูกรภิขุทั้งหลาย สิกขาที่ไม่เป็นอันบอกคืนเป็นอย่างไร?

ดูกรภิขุทั้งหลาย สิกขา ย่อมเป็นอันภิขุในธรรมวินัยนี้ บอกคืนด้วยไวพจน์เหล่าใด อันเป็นอาการ เป็นเพศ เป็นนิมิต ภิขุวิกลจริต บอกคืนสิกขาด้วยไวพจน์เหล่านั้น อันเป็น อาการ เป็นเพศ เป็นนิมิต สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน .

ภิขุบอกคืนสิกขาในสำนักภิขุวิกลจริต สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน บอกคืนสิกขา สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขา ในสำนักภิขุผู้มีจิตฟุ้งซ่าน สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา บอกคืนสิกขา สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขา ในสำนักภิขุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา สิกขาย่อม ไม่เป็นอัน บอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขาในสำนักสัตว์ดิรัจฉาน สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขาในสำนักแห่งชนชาติมีลักษณะ ด้วยภาษาชนชาติอริยกะ ถ้าเขาไม่เข้าใจ สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขาในสำนักแห่งชนชาติอริยกะ ด้วยภาษาชนชาติมีลักษณะ ถ้าเขาไม่เข้าใจ สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขาในสำนักแห่งชนชาติอริยกะ ด้วยภาษาชนชาติอริยกะ ถ้าเขาไม่เข้าใจ สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขาในสำนักแห่งชนชาติมีลักษณะ ด้วยภาษาชนชาติมีลักษณะ ถ้าเขาไม่เข้าใจ สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขา โดยกล่าวเล่น สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

ภิขุบอกคืนสิกขา โดยกล่าวพลาด สิกขาย่อม ไม่เป็นอันบอกคืน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ภิกษุไม่ประสงค์จะประกาศ แต่แปลงเสียงให้ได้ยิน สิกขาย่อมไม่เป็นอันบอกคืน
ภิกษุประสงค์จะประกาศ แต่ไม่แปลงเสียงให้ได้ยิน สิกขาย่อมไม่เป็นอันบอกคืน
ภิกษุประกาศแก่ผู้ไม่เข้าใจความ สิกขาย่อมไม่เป็นอันบอกคืน
ภิกษุไม่ประกาศแก่ผู้เข้าใจความ สิกขาย่อมไม่เป็นอันบอกคืน
ก็หรือภิกษุไม่ประกาศโดยประการทั้งปวง สิกขาย่อมไม่เป็นอันบอกคืน . ดุกรภิกษุทั้งหลาย
สิกขาย่อมไม่เป็นอันบอกคืนด้วยเหตุอย่างนี้แล .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๓] ที่ชื่อว่า เมถุนธรรม มีอธิบายว่า ธรรมของอัสติบุรุษ ประเพณีของชาวบ้าน
มรรยาทของคนชั้นต่ำ ธรรมอันชั่วหยาบ ธรรมอันมีน้ำเป็นที่สุด กิจที่ควรชอนเร้น ธรรมอันคน
เป็นคู่ๆ พึงประพฤตร่วมกัน นี้ชื่อว่า เมถุนธรรม .

[๓๔] ที่ชื่อว่า เสพ ความว่า ภิกษุใดสอดนimitเข้าไปทางนimit สอดองค์กำเนิดเข้าไป
ไปทางองค์กำเนิด โดยที่สุดแม้ชั่วเมล็ดงา ภิกษุนั้นชื่อว่า เสพ .

[๓๕] คำว่า โดยที่สุดแม้ในสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย ความว่า ภิกษุเสพเมถุนธรรม แม้
ในสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย ย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายศากยบุตร จะกล่าว ไปโยในหญิงมนุษย์
เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า โดยที่สุดแม้ในสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย .

[๓๖] คำว่า เป็นปาราชิก ความว่า บุรุษถูกตัดศีรษะแล้ว ไม่อาจมีศีรษะคมกั้นนั้นเป็น
อยู่ ชื่อแม้นินใด ภิกษุก็ฉนั้นเหมือนกัน เสพเมถุนธรรมแล้วย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อ
สายพระศากยบุตร เพราะเหตุนี้ จึงตรัสว่า เป็นปาราชิก .

[๓๗] บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่า สังวาส ได้แก่กรรมที่พึงทำร่วมกัน
อเหตุที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน นี้ชื่อว่าสังวาส สังวาสนั้นไม่มีร่วมกับภิกษุ
นั้น เพราะเหตุนี้ จึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้ .

บทภาชนีย์ มรรคภาณวาร

[๓๘] หญิง ๓ จำพวก คือ มนุษย์ผู้หญิง ๑ อมนุษย์ผู้หญิง ๑ สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย ๑
อุกโตพยัญชนก ๓ จำพวก คือ มนุษย์อุกโตพยัญชนก ๑ อมนุษย์อุกโตพยัญชนก ๑
สัตว์ดิรัจฉานอุกโตพยัญชนก ๑

บิณฑะกะ ๓ จำพวก คือ มนุษย์บิณฑะกะ ๑ อมนุษย์บิณฑะกะ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน-

*บิณฑะกะ ๑

ชาย ๓ จำพวก คือ มนุษย์ผู้ชาย ๑ อมนุษย์ผู้ชาย ๑ สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ ๑

หญิง ๓ จำพวก มีมรรคพวกละ ๓ เป็น ๙

๑ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๓ คือ วัจจรรค ปัสสาวรรค มุขมรรค ของมนุษย์
ผู้หญิง ต้องอาบัติปาราชิก

๒ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๓ คือ วัจจรรค ปัสสาวรรค มุขมรรค ของอมนุษย์
ผู้หญิง ต้องอาบัติปาราชิก

๓ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๓ คือ วัจจรรค ปัสสาวรรค มุขมรรค ของสัตว์
ดิรัจฉานตัวเมีย ต้องอาบัติปาราชิก

อุกโตพยัญชนก ๓ จำพวก มีมรรคพวกละ ๓ เป็น ๙

๑ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๓ คือ วัจจรรค ปัสสาวรรค มุขมรรค ของมนุษย์
อุกโตพยัญชนก ต้องอาบัติปาราชิก

๒ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๓ คือ วัจจรรค ปัสสาวรรค มุขมรรค ของอมนุษย์
อุกโตพยัญชนก ต้องอาบัติปาราชิก

๓ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๓ คือ วัจจรรค ปัสสาวรรค มุขมรรค ของสัตว์
ดิรัจฉานอุกโตพยัญชนก ต้องอาบัติปาราชิก

บิณฑะกะ ๓ จำพวก มีมรรคพวกละ ๒ เป็น ๖

๑ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๒ คือ วัจจรรค มุขมรรค ของมนุษย์บิณฑะกะ
ต้องอาบัติปาราชิก

๒ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๒ คือ วัจจรรค มุขมรรค ของอมนุษย์บิณฑะกะ
ต้องอาบัติปาราชิก

๓ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๒ คือ วัจจรรค มุขมรรค ของสัตว์ดิรัจฉานบิณฑะกะ
ต้องอาบัติปาราชิก

ชาย ๓ จำพวก มีมรรคพวกละ ๒ เป็น ๖

๑ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๒ คือ วัจจรรค มุขมรรค ของมนุษย์ผู้ชาย ต้อง
อาบัติปาราชิก

๒ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๒ คือ วัจจรรค มุขมรรค ของอมนุษย์ผู้ชาย ต้อง
อาบัติปาราชิก

๓ . ภิกษุเสพเมถุนธรรมในมรรค ๒ คือ วัจจรรค มุขมรรค ของสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้
ต้องอาบัติปาราชิก .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๓. หมวดติรัจฉานคตติถิ ๒๗ จตุกกะ

ติรัจฉานคตติถิ สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พาสัตว์ติรัจฉานตัวเมีย . . . สัตว์ติรัจฉานตัวเมียผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายไปแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมาก มาในสำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารค . . . ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . สัตว์ติรัจฉานตัวเมียผู้ตายแล้ว ถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ ฯลฯ

หมวดติรัจฉานคตติถิ ๒๗ จตุกกะ จบ .

๔. หมวดมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

มนุสสะอุกโตพยัญชนก สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามนุษย์อุกโตพยัญชนก . . . มนุษย์อุกโตพยัญชนก ผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมาก มาในสำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารค . . . ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . มนุษย์อุกโตพยัญชนกผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ ฯลฯ

หมวดมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ จบ .

๕. หมวดอมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

อมนุสสะอุกโตพยัญชนก สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พาอมนุษย์อุกโตพยัญชนก . . . ๑- อมนุษย์อุกโตพยัญชนกผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมาก มาในสำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารค . . . ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . อมนุษย์อุกโตพยัญชนกผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ ฯลฯ

หมวดอมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ จบ .

๑๑. ที่ . . . ใวนั้น ผู้ต้องการพิสดาร ฟังพิจารณาโดยนัยดังกล่าวแล้วในมนุสสิตถินั้นเกิด

๖. หมวดติรัจฉานคตตะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

ติรัจฉานคตตะอุกโตพยัญชนก สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พาสัตว์ติรัจฉานอุกโตพยัญชนก . . . สัตว์ติรัจฉานอุกโตพยัญชนก ผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมาก มาในสำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารค . . . ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . สัตว์ติรัจฉานอุกโตพยัญชนกผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ ฯลฯ

หมวดติรัจฉานคตตะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ จบ . ๑-

๗. หมวดมนุสสะปิตทกะ ๑๘ จตุกกะ

๑. มนุสสะปิตทกะ สุทธิกะจตุกกะ [หีบ]

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามนุษย์บัณฑิตมาในสำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค ถ้าเธอยินดีการเข้าไป ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามนุษย์บัณฑิตมาในสำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป แต่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามนุษย์บัณฑิตมาในสำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป ไม่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว แต่ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

๑. สุทธิกะ ๓ จตุกกะ

ชาครันติ ๓ จตุกกะ

๑. มนุสสิตถิ ๒๗ จตุกกะ

มัตตะ ๓ จตุกกะ

๑. อุมมัตตะ ๓ จตุกกะ

ปมัตตะ ๓ จตุกกะ

๑. มตถักขาปัตตะ ๓ จตุกกะ

มตถกษยอะอักขาปัตตะ ๓ จตุกกะ

๑. มตถกษยอะชาปัตตะ ๓ จตุกกะ

๓X๙= ๒๗ จตุกกะ

๑. มนุสสิตถิ ๒๗ จตุกกะ

อมนุสสิตถิ ๒๗ จตุกกะ

๑. ติรัจฉานคตติถิ ๒๗ จตุกกะ

มนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

๑. อมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

ติรัจฉานคตตะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

๑. ๒๗X๖=๑๖๒ จตุกกะ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๑.๒.๓. ตีรัจฉานคตติถิ สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พาสัตว์ตีรัจฉานตัวเมีย . . . สัตว์ตีรัจฉานตัวเมียผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมากมาในสำนักภิกษุ แล้วให้ทับองค์กำเนิดด้วยวิจจมารุค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารุค . . . ให้มอมองค์กำเนิดด้วยปาก คือของสัตว์ตีรัจฉานตัวเมียมีเครื่องลาด . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . สัตว์ตีรัจฉานตัวเมียผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ .

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

หมวดตีรัจฉานคตติถิ ๒๗ จตุกกะ จบ .

๔. หมวดมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

๑.๒.๓. มนุสสะอุกโตพยัญชนก สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามนุษย์อุกโตพยัญชนก . . . มนุษย์อุกโตพยัญชนกผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมากมาในสำนักภิกษุ แล้วให้ทับองค์กำเนิดด้วยวิจจมารุค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารุค . . . ให้มอมองค์กำเนิดด้วยปาก คือของมนุษย์อุกโตพยัญชนกมีเครื่องลาด . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . มนุษย์อุกโตพยัญชนกผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ . ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

หมวดมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ จบ .

๕. หมวดอมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

๑.๒.๓. อมนุสสะอุกโตพยัญชนก สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามมนุษย์อุกโตพยัญชนก . . . อมนุษย์อุกโตพยัญชนกผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมากมาในสำนักภิกษุ แล้วให้ทับองค์กำเนิดด้วยวิจจมารุค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารุค . . . ให้มอมองค์กำเนิดด้วยปาก คือของมนุษย์อุกโตพยัญชนกมีเครื่องลาด . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . อมนุษย์อุกโตพยัญชนกผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ . ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

หมวดอมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ จบ .

๖. หมวดตีรัจฉานคตะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

๑.๒.๓. ตีรัจฉานคตะอุกโตพยัญชนก สุทธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พาสัตว์ตีรัจฉานอกโตพยัญชนก . . . สัตว์ตีรัจฉานอกโตพยัญชนกผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมาก มาในสำนักภิกษุ แล้วให้ทับองค์กำเนิดด้วยวิจจมารุค . . . ให้คร่อมองค์กำเนิดด้วยปัสสาวมารุค . . . ให้มอมองค์กำเนิดด้วยปาก คือของสัตว์ตีรัจฉานอกโตพยัญชนกมีเครื่องลาด . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . สัตว์ตีรัจฉานอกโตพยัญชนกผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถ้าไม่ยินดี . . . ไม่ต้องอาบัติ .

ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ๑-

หมวดตีรัจฉานคตะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ จบ . ๒-

๗. หมวดมนุสสะปณฑกะ ๑๘ จตุกกะ

๑. มนุสสะปณฑกะ สุทธิกะจตุกกะ [ทับ]

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามมนุษย์บ้นเพาะกมาในสำนักภิกษุ แล้วให้ทับองค์กำเนิดด้วยวิจจมารุค คือของบ้นเพาะกมีเครื่องลาด ของภิกษุไม่มีเครื่องลาด ๑ ของบ้นเพาะกไม่มีเครื่องลาด ของภิกษุมีเครื่องลาด ๑ ของบ้นเพาะกมีเครื่องลาด ของภิกษุก็ไม่มีเครื่องลาด ๑ ของบ้นเพาะกไม่มีเครื่องลาด ๑ . . . ฯลฯ ฯลฯ ไร่ นั้น ฟังทราบตามเนี้ยดังกล่าวแล้วในมนุสสิตถินั้นเกิด .

๑๒ สุทธิกะ ๓ จตุกกะ

ชาครันตี ๓ จตุกกะ

๑๓ สุตตะ ๓ จตุกกะ

มัตตะ ๓ จตุกกะ

๑๔ อุมมัตตะ ๓ จตุกกะ

ปมัตตะ ๓ จตุกกะ

๑๕ มตะอักษายิตะ ๓ จตุกกะ

มตะเภภยยะอักษายิตะ ๓ จตุกกะ

๑๖ มตะเภภยยะชยิตะ ๓ จตุกกะ

๓X๙=๒๗ จตุกกะ

๑๗ มนุสสิตถิ ๒๗ จตุกกะ

อมนุสสิตถิ ๒๗ จตุกกะ

๑๘ ตีรัจฉานคตติถิ ๒๗ จตุกกะ

มนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

๑๙ อมนุสสะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

ตีรัจฉานคตะอุกโตพยัญชนก ๒๗ จตุกกะ

๒๐ ๒๗X๖=๑๖๒ จตุกกะ .

ไม่มีเครื่องลาด ของภิกษุก็ไม่มีเครื่องลาด ๑ ถ้าเธอยินดีการเข้าไป ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พามมนุษย์บ้นเพาะกมาในสำนักภิกษุ แล้วให้ทับองค์กำเนิดด้วยวิจจมารุค คือของบ้นเพาะกมีเครื่องลาด ของภิกษุไม่มีเครื่องลาด ๑ ของบ้นเพาะกไม่มีเครื่องลาด ของภิกษุมีเครื่องลาด ๑ ของบ้นเพาะกมีเครื่องลาด ของภิกษุก็ไม่มีเครื่องลาด ๑ ของบ้นเพาะกไม่มี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค คือ ของอมนุษย์ผู้ชายมีเครื่องลาด ของภิกษุ ไม่มีเครื่องลาด ๑ . . .
ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก คือ . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก . . . ถ้าเธอไม่ยินดีการ
เข้าไป . . . ไม่ต้องอาบัติ .

ขลข ขลข ขลข

๑๗. ๑๘. อมนุสสะปริสสะ มตะเยภยยะชายิตะจตทกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พวอมนุษย์ผู้ชายผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมากมาในสำนักภิกษุ
แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค คือ . . . ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก คือ . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . .
ต้องอาบัติถุลลัจจัย . . . ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป . . . ไม่ต้องอาบัติ .

หมวดอมนุสสะปริสสะ ๑๘ จตทกะ จบ .

๑๒. หมวดติริจจณาคตะปริสสะ ๑๘ จตทกะ

๑. ๒. ติริจจณาคตะปริสสะ สุทธิกะจตทกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พาสัตว์ติริจจณาคตัวผู้ . . . สัตว์ติริจจณาคตัวผู้ผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . .
ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมากมาใน-
*สำนักภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค คือ ของสัตว์ติริจจณาคตัวผู้มีเครื่องลาด ของภิกษุ
ไม่มีเครื่องลาด ๑ . . . ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก คือ . . . ถ้าเธอยินดีการเข้าไป . . . ต้องอาบัติปาราชิก
. . . ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป . . . ไม่ต้องอาบัติ .

ขลข ขลข ขลข ๑-

๑๗. ๑๘. ติริจจณาคตะปริสสะ มตะเยภยยะชายิตะจตทกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พาสัตว์ติริจจณาคตัวผู้ผู้ตายแล้วถูกสัตว์กัดโดยมากมาในสำนัก
ภิกษุ แล้วให้หีบองค์กำเนิดด้วยวิจจมารค คือ . . . ให้ห้อมองค์กำเนิดด้วยปาก คือ . . . ถ้าเธอยินดีการ
เข้าไป . . . ต้องอาบัติถุลลัจจัย . . . ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป . . . ไม่ต้องอาบัติ .

หมวดติริจจณาคตะปริสสะ ๑๘ จตทกะ จบ . ๒-

บทกษณีย์ อสังกตภาณวาร

๑. หมวดมนุสสิตถิ ๒๗ จตทกะ

๑. มนุสสิตถิ สุทธิกะจตทกะ [ยอนวัจจ]

[๔๒] พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนวัจจมารคด้วย
องค์กำเนิด ถ้าเธอยินดีการเข้าไป ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการถอนออก
ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนวัจจมารคด้วย
องค์กำเนิด ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป แต่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการ
ถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

๑๑. ที่ . . . ขลข ขลข วัจจนั้น พิงทราบโดยนัยดังกล่าวแล้วในสังกตภาณวารนั้นแล .

๑๒. แม้ในประเภทแห่งสังกตจตทกะ ก็มีวัจจดังกล่าวแล้วในสังกตจตทกะนั้นแล .

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนวัจจมารคด้วยองค์-
*กำเนิด ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป ไม่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว แต่ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการถอน
ออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนวัจจมารคด้วยองค์
กำเนิด ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป ไม่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ไม่ยินดีการหยุดอยู่ แต่ยินดีการ
ถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนวัจจมารคด้วยองค์
กำเนิด ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป ไม่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ไม่ยินดีการหยุดอยู่ ไม่ยินดีการถอน
ออก ไม่ต้องอาบัติ .

๒. มนุสสิตถิ สุทธิกะจตทกะ [ยอนปัสส]

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนปัสสมารคด้วย
องค์กำเนิด ถ้าเธอยินดีการเข้าไป ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการ
ถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนปัสสมารคด้วย
องค์กำเนิด ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป แต่ถ้ายินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีการหยุดอยู่ ยินดีการ
ถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนปัสสมารคด้วย
องค์กำเนิด ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป ไม่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว แต่ยินดีการหยุดอยู่ ยินดี
การถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนปัสสมารคด้วย
องค์กำเนิด ถ้าเธอไม่ยินดีการเข้าไป ไม่ยินดีการเข้าไปถึงที่แล้ว ไม่ยินดีการหยุดอยู่ ยินดี
การถอนออก ต้องอาบัติปาราชิก

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พากิษุมาในสำนักมณษย์ผู้หญิง แล้วให้ยอนปัสสมารคด้วย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

อมนุสสะปริสสะ สหธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พวกภิกษุมาในสำนักอมนุษย์ผู้ชาย . . . อมนุษย์ผู้ชายผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ถ้าไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ . ฯลฯ

หมวดอมนุสสะปริสสะ ๑๘ จตุกกะ จบ .

๑๒. หมวดติริจจนาคตะปริสสะ ๑๘ จตุกกะ

ติริจจนาคตะปริสสะ สหธิกะจตุกกะ

พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก พวกภิกษุมาในสำนักสัตว์ติริจจนาคตัวผู้ . . . สัตว์ติริจจนาคตัวผู้ตื่น . . . ผู้หลับ . . . ผู้เมา . . . ผู้วิกลจริต . . . ผู้เปลอสติ . . . ผู้ตายแล้วยังไม่ถูกสัตว์กัด . . . ยังไม่ถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ถูกสัตว์กัดโดยมาก . . . ถ้าไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ .

หมวดติริจจนาคตะปริสสะ ๑๘ จตุกกะ จบ . ๑-

[๔๔] พวกภิกษุผู้เป็นข้าศึก เราให้พิสดารแล้วฉันใด พวกพระราชาผู้เป็นข้าศึก พวกโจรผู้เป็นข้าศึก พวกนักเลงผู้เป็นข้าศึก พวกมณุษย์ผู้ตัดหัวโจรผู้เป็นข้าศึก บัณฑิตพึงให้พิสดารฉันนั้น .

๑๑. ความพิสดาร พึงทราบตามนัยที่กล่าวแล้วในเบื้องต้น

[๔๕] ภิกษุสอดดงค์กำเนิดเข้ามรรคทางมรรค ต้องอาบัติปาราชิก

สอดดงค์กำเนิดเข้ามรรคทางมรรค ๑- ต้องอาบัติปาราชิก

สอดดงค์กำเนิดเข้ามรรคทางอมรรค ๒- ต้องอาบัติปาราชิก

สอดดงค์กำเนิดเข้ามรรคทางอมรรค ๓- ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

[๔๖] ภิกษุปฏิบัติผิดในภิกษุผู้หลับ เธอตื่นขึ้นแล้วยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะเสีย

ทั้งสองรูป เธอตื่นขึ้นแล้ว ไม่ยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะภิกษุผู้ประทุษร้าย

ภิกษุปฏิบัติผิดในสามเณรผู้หลับ เธอตื่นขึ้นแล้วยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะเสียทั้งสองรูป

เธอตื่นขึ้นแล้ว ไม่ยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะภิกษุผู้ประทุษร้าย

สามเณรปฏิบัติผิดในภิกษุผู้หลับ เธอตื่นขึ้นแล้วยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะเสียทั้งสองรูป

เธอตื่นขึ้นแล้ว ไม่ยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะสามเณรผู้ประทุษร้าย

สามเณรปฏิบัติผิดในสามเณรผู้หลับ เธอตื่นขึ้นแล้วยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะเสียทั้งสองรูป

เธอตื่นขึ้นแล้ว ไม่ยินดี พระวินัยธรพึงนาสนะสามเณรผู้ประทุษร้าย .

อนาปัตติวาร

[๔๗] ภิกษุไม่รู้สีกตัว ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่าย

เพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ เหล่านี้ ไม่ต้องอาบัติ .

สันถตถภาณวาร จบ .

วินิตวัตถุ

อุทานคาถา

[๔๘] เรื่องลิงตัวเมีย ๑ เรื่อง เรื่องภิกษุวัชชีบุตร ๑ เรื่อง

เรื่องปลอมเป็นคฤหัสถ์ ๑ เรื่อง เรื่องเปลือยกาย ๑ เรื่อง

เรื่องปลอมเป็นเตียรถีย์ ๗ เรื่อง เรื่องเด็กหญิง ๑ เรื่อง

๑๑. ยังองค์กำเนิดให้เข้าไปทางปัสสาวมรรคเป็นต้น แล้วถอนออกทางแผลใกล้ต่อมรรคนั้น .

๑๒. ยังองค์กำเนิดให้เข้าทางแผลใกล้ต่อมรรคแล้วถอนออกทางมรรค .

๑๓. บรรดาสองแผลที่เจอกัน ยังองค์กำเนิดให้เข้าไปทางแผลหนึ่งแล้วถอนออกทางแผลที่สอง .

๑๔. ป.ส. หน้า ๓๑๗

เรื่องภิกษุณีชื้ออุปปลวัณณา ๑ เรื่อง เรื่องเพศกลับ ๒ เรื่อง

เรื่องมารดา ๑ เรื่อง เรื่องธิดา ๑ เรื่อง

เรื่องพี่น้องหญิง ๑ เรื่อง เรื่องภรรยา ๑ เรื่อง

เรื่องภิกษุหลังอ่อน ๑ เรื่อง เรื่องภิกษุมองค์กำเนิดยาว ๑ เรื่อง

เรื่องแผล ๒ เรื่อง เรื่องรูปปั้น ๑ เรื่อง

เรื่องตุ๊กตาไม้ ๑ เรื่อง เรื่องภิกษุชื้อสุนทระ ๑ เรื่อง

เรื่องสตรี ๔ เรื่อง เรื่องป่าช้า ๕ เรื่อง

เรื่องกระดูก ๑ เรื่อง เรื่องขนาดตัวเมีย ๑ เรื่อง

เรื่องนางยักษิณี ๑ เรื่อง เรื่องหญิงเปรต ๑ เรื่อง

เรื่องบัณฑิต ๑ เรื่อง เรื่องภิกษุอินทรีพิการ ๑ เรื่อง

เรื่องจับต้อง ๑ เรื่อง เรื่องพระอรหันต์เมืองภัททิยะหลับ ๑ เรื่อง

เรื่องภิกษุเมืองสาวัตถี ๑ เรื่อง เรื่องภิกษุขามลละเมืองเวสาลี ๓ เรื่อง

เรื่องเปิดประตูนอน ๑ เรื่อง เรื่องภิกษุชาวเมืองการุจีจะฝัน ๑ เรื่อง

เรื่องอุบาสิกาชื้อสปัพพา ๙ เรื่อง เรื่องอุบาสิกาชื้อสิทธา ๙ เรื่อง

เรื่องภิกษุณี ๑ เรื่อง เรื่องสิกขมานา ๑ เรื่อง

เรื่องสามเณรี ๑ เรื่อง เรื่องหญิงแพศยา ๑ เรื่อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
อาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

เรื่องภิกษุณีขออุปปลวณณา

[๕๕] ก็โดยสมัยนั้นแล มาณพคนหนึ่งมีจิตปฏิพัทธ์ในภิกษุณี ชื่ออุปปลวณณา เมื่อภิกษุณีอุปปลวณณา เข้าไปสู่น้ำเพื่อบิณฑบาต จึงเข้าไปซ่อนอยู่ในกุฏิ เวลาปัจฉิมภัตตฤกษ์ ภิกษุณีอุปปลวณณา กลับจากบิณฑบาต ล้างเท้าแล้วเข้ากุฏินั่งบนเตียง มาณพนั้นจึงเข้าไปปลุกปล้ำประทุษร้าย ภิกษุณีอุปปลวณณา นางจึงแจ้งเหตุแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีผู้ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องเพศกลับ ๒ เรื่อง

[๕๖] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล เพศหญิงปรากฏแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตอุปัชฌาย์ เดิมนั้นแหละ อุปสมบทเดิมนี้แหละ พรุชาก็เหล่านั้น และให้อยู่ร่วมกับภิกษุณีทั้งหลาย อาบัติเหล่าใดของภิกษุทั้งหลายที่ทั่วไปกับภิกษุณีทั้งหลาย เรานุญาตให้ปลงอาบัติเหล่านั้นในสำนักภิกษุณีทั้งหลาย อาบัติเหล่าใดของภิกษุทั้งหลายที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุณีทั้งหลาย ไม่ต้องอาบัติ เพราะอาบัติเหล่านั้น .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล เพศชายปรากฏแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตอุปัชฌาย์ เดิมนั้นแหละ อุปสมบทเดิมนี้แหละ พรุชาก็เหล่านั้น และให้อยู่ร่วมกับภิกษุทั้งหลาย อาบัติเหล่าใดของภิกษุณีทั้งหลายที่ทั่วไปกับภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ปลงอาบัติเหล่านั้น ในสำนักภิกษุทั้งหลาย อาบัติเหล่าใดของภิกษุทั้งหลายที่ไม่ทั่วไปกับภิกษุทั้งหลาย ไม่ต้องอาบัติ เพราะอาบัติเหล่านั้น .

เรื่องมารดา

[๕๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งคิดว่า เราจักไม่ต้องอาบัติด้วยวิธีอย่างนี้ แล้วเสพเมถุนธรรมในมารดา เธอ ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องธิดา

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งคิดว่า เราจักไม่ต้องอาบัติด้วยวิธีอย่างนี้ แล้วเสพ-
*เมถุนธรรมในธิดา เธอ ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องพี่น้องหญิง

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งคิดว่า เราจักไม่ต้องอาบัติด้วยวิธีอย่างนี้ แล้วเสพ-
*เมถุนธรรมในพี่น้องหญิง เธอ ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องภรรยา

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเสพเมถุนธรรมในภรรยาเก่า เธอ ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องภิกษุมีหลังอ่อน

[๕๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีหลังอ่อน เธอถูกความกระสันบีบคั้นแล้ว ได้
อมองค้ำกำเนิดของตนด้วยปาก เธอ ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องภิกษุมองค้ำกำเนิดยาว

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีมองค้ำกำเนิดยาว เธอถูกความกระสันบีบคั้นแล้ว ได้
สอดคองค้ำกำเนิดของตนเข้าสู่วิจมารคของตน เธอ ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องแผล ๒ เรื่อง

[๕๙] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้พบศพ และที่ศพนั้นมีแผลอยู่ใกล้องค์
กำเนิด ภิกษุนั้นคิดว่า เราจักไม่ต้องอาบัติด้วยวิธีอย่างนี้ จึงสอดคองค้ำกำเนิดของตน เข้าใน
องค์กำเนิดของศพ แล้วถอนออกจากแผล เธอ ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติ
สิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้พบศพ และที่ศพนั้นมีแผลอยู่ใกล้องค์กำเนิด ภิกษุนั้นคิดว่า เราจักไม่ต้องอาบัตินี้ด้วยวิธีอย่างนี้ จึงสอดองค์กำเนิดของตนเข้าไปในแผล แล้วถอนออกทางองค์กำเนิดของศพ เธอได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัตินี้แล้ว .

เรื่องรูปปั้น

[๖๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด ได้ถูกต้องนิมิตแห่งรูปปั้นด้วยองค์กำเนิด เธอได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัตินี้แล้ว แต่ต้องอาบัตินี้ทุกกฎ .

เรื่องตุ๊กตาไม้

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด ได้ถูกต้องนิมิตแห่งตุ๊กตาไม้ด้วยองค์กำเนิด เธอได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัตินี้แล้ว แต่ต้องอาบัตินี้ทุกกฎ .

เรื่องภิกษุชื่อสุนทร

[๖๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุชื่อสุนทร บวชจากกรุงราชคฤห์ แล้วเดินไปตามถนนสตรีผู้หนึ่งเห็นท่านแล้วกล่าวว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์หยุดประเดี๋ยวก่อน ดิฉันจักไหว้ นางไหว้พลาจเล็กผ้าอันตราวสกขึ้นแล้ว ได้อมองค์กำเนิดด้วยปาก เธอได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่าถาม เธอยินดีหรือ?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า ไม่นินดี พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่นินดี ไม่ต้องอาบัตินี้ .

เรื่องสตรี ๔ เรื่อง

[๖๒] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งพบภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุนั้นห้ามว่า ออย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี่ไม่ควร

สตรีนั้นแนะนำว่า นิมนต์มาเถิดเจ้าคะ ดิฉันจักพยายามเอง ท่านไม่ต้องพยายาม โดยวิธีนี้อาบัตินี้ไม่มีแก่ท่าน

ภิกษุนั้นได้ทำอย่างนั้นแล้ว มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัตินี้แล้ว .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งพบภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุนั้นห้ามว่า ออย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี่ไม่ควร

สตรีนั้นแนะนำว่า นิมนต์มาเถิดเจ้าคะ ท่านจงพยายามเอง ดิฉันจักไม่พยายาม โดยวิธีนี้อาบัตินี้ไม่มีแก่ท่าน

ภิกษุนั้นได้ทำอย่างนั้นแล้ว มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัตินี้แล้ว .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งพบภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุนั้นห้ามว่า ออย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี่ไม่ควร

สตรีนั้นแนะนำว่า นิมนต์มาเถิดเจ้าคะ ท่านจงพยายามภายใน แล้วปล่อยสูกะภายนอก โดยวิธีนี้อาบัตินี้ไม่มีแก่ท่าน

ภิกษุนั้นได้ทำอย่างนั้นแล้ว มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัตินี้แล้ว .

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งพบภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุนั้นห้ามว่า ออย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี่ไม่ควร

สตรีนั้นแนะนำว่า นิมนต์มาเถิดเจ้าคะ ท่านจงพยายามภายนอก แล้วปล่อยสูกะภายใน โดยวิธีนี้อาบัตินี้ไม่มีแก่ท่าน

ภิกษุนั้นได้ทำอย่างนั้นแล้ว มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตินี้แล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัตินี้แล้ว .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๖๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง อยู่ในที่พักกลางวันในป่าชาติยวัน แขวงเมืองภัททิยะ จำวัดหลับอยู่ อวัยวะใหญ่ของภิกษุนั้นถูกลมร่าเหยียดให้ตั้งตัว สตรีผู้หนึ่งพบเข้าแล้ว ได้นั่งคร่อมองค์กำเนิด กระทำการพองแ่ความประสงค์ แล้วหลีกไป ภิกษุเห็นองค์กำเนิดเปราะระเปื้อน จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้ด้วยอาการ ๕ อย่าง คือ กำหนด ๑ ปวดอุจจาระ ๑ ปวดปัสสาวะ ๑ ถูกลมร่าเหยียด ๑ ถูกบังชน ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้ ด้วยอาการ ๕ อย่างนี้แล ภิกษุทั้งหลาย องค์กำเนิดของภิกษุนั้น พึงเป็นอวัยวะใช้การได้ ด้วยความกำหนดใจ ชื่อนั้นไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่โอกาส เพราะภิกษุนั้นเป็นอรหันต์ ภิกษุนั้นไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องภิกษุเมืองสาวัตถี ๔ เรื่อง

[๖๓] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง อยู่ในที่พักกลางวันในป่าอันธวัน แขวงเมืองสาวัตถี จำวัดหลับอยู่ สตรีเลี้ยงโคคนหนึ่งพบเข้า จึงนั่งคร่อมองค์กำเนิด ภิกษุนั้นยินดีกิริยาที่เข้าไป ยินดีกิริยาที่เข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีกิริยาที่หยุดอยู่ ยินดีกิริยาที่ถอนออก แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่พักกลางวัน ในป่าอันธวัน แขวงเมืองสาวัตถี จำวัดหลับอยู่ สตรีเลี้ยงแพะคนหนึ่งพบเข้า จึงนั่งคร่อมองค์กำเนิด ภิกษุนั้นยินดีกิริยาที่เข้าไป ยินดีกิริยาที่เข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีกิริยาที่หยุดอยู่ ยินดีกิริยาที่ถอนออก แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่พักกลางวัน ในป่าอันธวัน แขวงเมืองสาวัตถี จำวัดหลับอยู่ สตรีหาฟืนคนหนึ่งพบเข้า จึงนั่งคร่อมองค์กำเนิด ภิกษุนั้นยินดีกิริยาที่เข้าไป ยินดีกิริยาที่เข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีกิริยาที่หยุดอยู่ ยินดีกิริยาที่ถอนออก แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่พักกลางวัน ในป่าอันธวัน แขวงเมืองสาวัตถี จำวัดหลับอยู่ สตรีชนโคมัยคนหนึ่งพบเข้า จึงนั่งคร่อมองค์กำเนิด ภิกษุนั้นยินดีกิริยาที่เข้าไป ยินดีกิริยาที่เข้าไปถึงที่แล้ว ยินดีกิริยาที่หยุดอยู่ ยินดีกิริยาที่ถอนออก แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องภิกษุชาวมัลละเมืองเวสาลี ๓ เรื่อง

[๖๔] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่พักกลางวัน ในป่ามหาวัน แขวงเมืองเวสาลี จำวัดหลับอยู่ สตรีคนหนึ่งพบเข้า จึงนั่งคร่อมองค์กำเนิด กระทำการพองแ่ความประสงค์ แล้วยिनหัวเราะอยู่ใกล้ๆ ภิกษุนั้นตื่นขึ้นแล้ว ได้ถามสตรีนั้นว่า นี่เป็นการกระทำของเธอหรือ?

สตรีนั้นบอกว่า เจ้าคะ เป็นการกระทำของดิฉัน

ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอรู้สึกตัวหรือ?

ก. ข้าพระพุทธเจ้าไม่รู้สึกตัว พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่รู้สึกตัว ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่พักกลางวัน ในป่ามหาวัน แขวงเมืองเวสาลี จำวัดหลับฝัน ไม่มีอยู่ สตรีคนหนึ่งพบเข้า จึงนั่งคร่อมองค์กำเนิด ภิกษุนั้นรีบลุกขึ้นทันที แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอยินดีหรือ?

ก. ข้าพระพุทธเจ้าไม่ยินดี พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่พักกลางวัน ในป่ามหาวัน แขวงเมืองเวสาลี จำวัดหลับฝัน ไม่มีอยู่ สตรีคนหนึ่งพบเข้า จึงนั่งคร่อมองค์กำเนิด ภิกษุนั้นยินให้กลิ้งไป แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอยินดีหรือ?

ก. ข้าพระพุทธเจ้าไม่ยินดี พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องภิกษุเปิดประตูนอน

[๗๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่พักกลางวัน ณ กุฎาคารศาลาป่ามหาวัน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
แขวงเมืองเวสาลี เปิดประตูจำวัดหลบลบอยู่ อวัยวะใหญ่ของเธอ ถูกลมร่ำเหยให้ตั้งตัว
ครั้งนั้น สตรีหลายคนถือของหอมและดอกไม้ไปสู่อาราม มุ่งตรงไปยังวิหาร พบภิกษุหนึ่ง แล้ว
ได้นั่งคร่อมองค์กำเนิด กระทำการพอกแก้ความประสงค์ แล้วกล่าวว่าภิกษุนี้เป็นบุตรของนาง
แล้วถือของหอมและดอกไม้กลับไป

ภิกษุเห็นองค์กำเนิดเประเป็น จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย องค์กำเนิดย่อมเป็นอวัยวะใช้การได้ด้วยอาการ ๕ อย่าง คือ กำหนด ๑ ปวด
อุจจาระ ๑ ปวดปัสสาวะ ๑ ถูกลมร่ำเหย ๑ ถูกบุงขน ๑ ดูกรภิกษุทั้งหลาย องค์กำเนิดเป็น
อวัยวะใช้การได้ด้วยอาการ ๕ อย่างนี้แล องค์กำเนิดของภิกษุหนึ่ง พึงใช้การได้ด้วยความกำหนด
ใด ชื่อนั้น ไม่ใช่ฐานะ ไม่ใช่โอกาส เพราะภิกษุหนึ่งเป็นอรหันต์ ภิกษุหนึ่งไม่ต้องอาบัติ ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้จะพักผ่อนในกลางวัน ปิดประตูก่อนจึงจะพักผ่อนได้ .

เรื่องภิกษุชาวเมืองการุญจะฝืน

[๓๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุชาวเมืองการุญจะรูปหนึ่ง ฝืนว่าได้เสพเมถุนธรรมใน
ภรรยาเก่า แล้วคิดว่า เราไม่เป็นสมณะ จักสึกละ แล้วเดินทางไปสู่มืองการุญจะ พบท่าน
พระอุบาลีในระหว่างทาง จึงกราบเรียนเรื่องนั้นให้ทราบ ท่านพระอุบาลีกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส
อาบัติ ไม่มีเพราะความฝืน .

เรื่องอุบาลีกาชื่อสปีพพา ๙ เรื่อง

[๓๒] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล อุบาลีกาชื่อสปีพพา ในเมืองราชคฤห์ เป็นผู้มีความ
เลื่อมใสยังอ่อนอยู่ นางมีความเห็นอย่างนี้ว่า สตรีใดให้เมถุนธรรม สตรีนั้นชื่อว่าให้ท่านอันเลิศ
นางพบภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์ มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุหนึ่งห้ามว่า อย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี้ไม่ควร

นางแะนะว่า นิมนต์มาเถิดเจ้าคะ ท่านจงพยายามที่ระหว่างขาอ่อน โดยวิธีนี้อาบัติจัก
ไม่มีแก่ท่าน

ภิกษุหนึ่งได้กระทำตามนั้น แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท
ไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล อุบาลีกาชื่อสปีพพา ในเมืองราชคฤห์ เป็นผู้มีความเลื่อมใสยัง
อ่อนอยู่ นางมีความเห็นอย่างนี้ว่า สตรีใดให้เมถุนธรรม สตรีนั้นชื่อว่าให้ท่านอันเลิศ นางพบ
ภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุหนึ่งห้ามว่า อย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี้ไม่ควร

นางแะนะว่า นิมนต์มาเถิด เจ้าคะ ท่านจงพยายามที่สะดือ โดยวิธีนี้อาบัติจักไม่มี
แก่ท่าน

ภิกษุหนึ่งได้กระทำตามนั้น แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท
ไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล อุบาลีกาชื่อสปีพพา ในเมืองราชคฤห์ เป็นผู้มีความเลื่อมใสยัง
อ่อนอยู่ นางมีความเห็นอย่างนี้ว่า สตรีใดให้เมถุนธรรม สตรีนั้นชื่อว่าให้ท่านอันเลิศ นางพบ
ภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุหนึ่งห้ามว่า อย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี้ไม่ควร

นางแะนะว่า นิมนต์มาเถิด เจ้าคะ ท่านจงพยายามที่เกลียวท้อง โดยวิธีนี้อาบัติจักไม่มี
แก่ท่าน

ภิกษุหนึ่งได้กระทำตามนั้นแล้ว มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท
ไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล อุบาลีกาชื่อสปีพพา ในเมืองราชคฤห์ เป็นผู้มีความเลื่อมใสยัง
อ่อนอยู่ นางมีความเห็นอย่างนี้ว่า สตรีใดให้เมถุนธรรม สตรีนั้นชื่อว่าให้ท่านอันเลิศ นางพบ
ภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุหนึ่งห้ามว่า อย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี้ไม่ควร

นางแะนะว่า นิมนต์มาเถิด เจ้าคะ ท่านจงพยายามที่ขอกกรักแร้ โดยวิธีนี้อาบัติจัก
ไม่มีแก่ท่าน

ภิกษุหนึ่งได้กระทำตามนั้นแล้ว มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท
ไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาคฯ ตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล อุบาลีกาชื่อสปีพพา ในเมืองราชคฤห์ เป็นผู้มีความเลื่อมใสยัง
อ่อนอยู่ นางมีความเห็นอย่างนี้ว่า สตรีใดให้เมถุนธรรม สตรีนั้นชื่อว่าให้ท่านอันเลิศ นางพบ
ภิกษุแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุหนึ่งห้ามว่า อย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี้ไม่ควร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
พระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

๙. ก็โดยสมัยนั้นแล อุบาสิกาชื่อสัทธา ในเมืองสาวัตถี เป็นผู้มีความเลื่อมใสยังอ่อน
อยู่ นางมีความเห็นอย่างนี้ว่า สตรีใดให้เมถุนธรรม สตรีนั้นชื่อว่าให้ทานอันเลิศ นางพบภิกษุ
แล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด

ภิกษุนั้นห้ามว่า อย่าเลย น้องหญิง การเรื่องนี้ไม่ควร

นางแนะนำว่า นิมนต์มาเถิด เจ้าคะ ดิฉันจักพยายามด้วยมือให้สกกะเคลื่อน โดยวิธีนี้
อาบัติจัก ไม่มีแก่ท่าน

ภิกษุนั้น ได้กระทำตามนั้น แล้วมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบท
ไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มี
พระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

เรื่องภิกษุณี

[๓๕] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกลิจฉวิกรมารในเมืองเวสาลี จับภิกษุขึ้นให้ปฏิบัติผิดใน
นางภิกษุณี เธอทั้งสองยินดี พระวินัยธรพึงให้นาสนะเสียทั้งสอง เธอทั้งสองไม่ยินดี ทั้งสอง
ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องสิกขมานา

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกลิจฉวิกรมารในเมืองเวสาลี จับภิกษุขึ้นให้ปฏิบัติผิดให้นางสิกขมานา
เธอทั้งสองยินดี พระวินัยธรพึงให้นาสนะเสียทั้งสอง เธอทั้งสองไม่ยินดี ทั้งสอง ไม่ต้อง
อาบัติ .

เรื่องสามเณรี

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกลิจฉวิกรมารในเมืองเวสาลี จับภิกษุขึ้นให้ปฏิบัติผิดในสามเณรี
เธอทั้งสองยินดี พระวินัยธรพึงให้นาสนะเสียทั้งสอง เธอทั้งสองไม่ยินดี ทั้งสอง ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องหญิงแพศยา

[๓๖] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกลิจฉวิกรมารในเมืองเวสาลี จับภิกษุให้ปฏิบัติผิดในหญิง
แพศยา ภิกษุยินดี พระวินัยธรพึงให้นาสนะภิกษุเสีย ภิกษุ ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องบ้นปะทะง์

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกลิจฉวิกรมารในเมืองเวสาลี จับภิกษุให้ปฏิบัติผิดในบ้นปะทะง์
ภิกษุยินดี พระวินัยธรพึงให้นาสนะภิกษุเสีย ภิกษุ ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องสตรีคฤหัสถ์

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกลิจฉวิกรมารในเมืองเวสาลี จับภิกษุให้ปฏิบัติผิดในสตรีคฤหัสถ์
ภิกษุยินดี พระวินัยธรพึงให้นาสนะภิกษุเสีย ภิกษุ ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องให้ผลัดกัน

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกลิจฉวิกรมารในเมืองเวสาลี จับภิกษุให้ปฏิบัติผิดในกันและกัน
เธอทั้งสองยินดี พระวินัยธรพึงให้นาสนะเสียทั้งสอง เธอทั้งสองไม่ยินดี ทั้งสอง ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องภิกษุผู้เฒ่า

[๓๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุผู้เฒ่ารูปหนึ่ง ได้ไปเยี่ยมมารยาเก่า นางได้จับบังคับว่า
ท่านจงมาสิกลเสียเถิด ภิกษุนั้นถอยหลังล้มหงาย นางจึงขึ้นคร่อมองค์กำเนิด เธอได้มีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอยินดีหรือเปล่า?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่ยินดี พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องลูกเนื้อ

[๓๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในป่า ลูกเนื้อมาสูที่ถ่ายปัสสาวะของเธอแล้ว
ได้ดมองค์กำเนิดพลางตีปัสสาวะ ภิกษุนั้นยินดีแล้ว ได้มีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระ
ผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ จบ .

เหตุปาราชิกสิกขาบท

เรื่องพระธนิยะ กุมภการบุตร

[๓๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาชิลิกขุเขตพระนคร
ราชคฤห์ ครั้นนั้น ภิกษุหลายรูปซึ่งเคยเห็นกันเคยคบหากันมา ทำกฐิมงับด้วยหญ้า ณ
เชิงภูเขาชิลิกขุแล้วอยู่จำพรรษา แม้นท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ก็ได้ทำกฐิมงับด้วยหญ้าแล้วอยู่
จำพรรษา ครั้นภิกษุเหล่านั้นจำพรรษาโดยล่วงไตรมาสแล้ว ได้รื้อกฐิมงับด้วยหญ้า เก็บหญ้า
และตัวไม้ไว้ แล้วหลีกไปสูวาริกลในชนบท ส่วนท่านพระธนิยะ กุมภการบุตรอยู่ ณ ที่นั้นเอง
ตลอดฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน ขณะเมื่อท่านพระธนิยะ กุมภการบุตรเข้าไปบ้านเพื่อ
บิณฑบาต คนหาหญ้า คนหาฟืน ได้รื้อกฐิมงับด้วยหญ้าเสีย แล้วขนหญ้าและไม้ไป

แม้ครั้งที่สอง ท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ได้เที่ยวหาหญ้า และไม่มาทำกฐิมงับ
ด้วยหญ้าอีก เมื่อท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร เข้าไปบ้านเพื่อบิณฑบาต แม้ครั้งที่สอง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
คนหาบหญ้า คนหาฟืน ก็ได้รื้ออกุฏิมุงบังด้วยหญ้าเสียแล้วชนหญ้าและตัวไม้ไป

แม้ครั้งที่สาม ท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ก็ได้เที่ยวหาหญ้าและไม้มาทำกุฏิมุงบังด้วย
หญ้าอีก เมื่อท่านธนิยะ กุมภการบุตร เข้าไปบ้านเพื่อบิณฑบาต แม้ครั้งที่สาม คนหาบหญ้า
คนหาฟืน ก็ได้รื้ออกุฏิมุงบังด้วยหญ้าเสียแล้วชนหญ้าและตัวไม้ไปอีก

หลังจากนั้น ท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ได้มีความคิดว่า เมื่อเราเข้าไปบ้านเพื่อ
บิณฑบาต คนหาบหญ้า คนหาฟืน ได้รื้ออกุฏิมุงบังด้วยหญ้าเสีย แล้วชนหญ้าและตัวไม้ไปถึง
สามครั้งแล้ว ก็เรานี้แหละ เป็นผู้ได้ศึกษามาดีแล้ว ไม่บกพร่อง เป็นผู้สำเร็จศิลปะในการช่างหม้อ

เสมอด้วยอาจารย์ของตน มีจะนั้นเราพึงขยำโคลนทำกุฏิสำเร็จด้วยดินล้วนเสียเอง จึงท่านพระธนิ-
*ยะ กุมภการบุตร ขยำโคลนทำกุฏิสำเร็จด้วยดินล้วน ด้วยตนเอง แล้วรวบรวมหญ้าไม้และไค้มา

มาผูกกัน กุฏินั้นงดงาม น่าดู น่าชม มีสีแดงเหมือนแมลงค่อมทอง มีเสียงเหมือนเสียงกระดิ่ง
ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จลงจากภูเขาคิชฌกูฏพร้อมด้วยภิกษุเป็นอันมาก ทอด
พระเนตรเห็นกุฏินั้นงดงามน่าดูน่าชมมีสีแดง ครั้นแล้ว จึงตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุ

ทั้งหลาย นั้นอะไร งดงาม น่าดู น่าชม มีสีแดงเหมือนแมลงค่อมทอง ครั้นภิกษุเหล่านั้น กราบทูล
ให้ทรงทราบแล้ว พระพุทธองค์ทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของโมฆบุรุษนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร มีชอกช้ำของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โจนโมฆบุรุษนั้น
จึงได้ขยำโคลน ทำกุฏิสำเร็จด้วยดินล้วน ด้วยตนเองเล่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ความเอ็นดู ความ

อนุเคราะห์ ความไม่เบียดเบียนหมู่มสัตว์ มิได้มีแก่โมฆบุรุษนั้นเลย พวกเธอจงไปทำลายกุฏินั้น
พวกเพื่อนพรหมจารีชั้นหลัง อย่าถึงความเบียดเบียนหมู่มสัตว์เลย อันภิกษุไม่ควรทำกุฏิที่สำเร็จ
ด้วยดินล้วน ภิกษุใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุเหล่านั้นรับพระพุทธาณัติแล้ว พวกกันไปที่กุฏินั้น ครั้นถึงแล้ว ได้ทำลายกุฏินั้นเสีย ท่าน

พระธนิยะ กุมภการบุตร จึงถามภิกษุเหล่านั้นว่า อาวุโส พวกท่านทำลายกุฏิของผม เพื่ออะไร?

- ก. พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ทำลาย ขอรับ .
ข. ทำลายเกิด ขอรับ ถ้าพระผู้มีพระภาคผู้ธรรมสามีรับสั่งให้ทำลาย .

[๘๐] กาลต่อมา ความดำรินี้ได้มีแก่ท่านพระธนิยะ กุมภการบุตรว่า เมื่อเราเข้าไปบ้าน
เพื่อบิณฑบาต คนหาบหญ้า คนหาฟืน ได้รื้ออกุฏิมุงบังด้วยหญ้าเสีย แล้วชนหญ้าและตัวไม้ไปถึง
สามครั้งแล้ว แม้กุฏิดินล้วนที่เราทำไว้ นั้น พระผู้มีพระภาคก็รับสั่งให้ทำลายเสีย ก็เจ้าพนักงาน
รักษาไม้ที่ขอบพอกกับเรามือโย โจนเหนือเราพึงขอ ไม่ต่อเจ้าพนักงานรักษา ไม้มาทำกุฏิไม้ จึงท่านพระ-

*ธนิยะ กุมภการบุตร เข้าไปหาเจ้าพนักงานรักษาไม้ ครั้นแล้ว ได้บอกเรื่องนี้ต่อเจ้าพนักงานรักษาไม้
ว่า ขอเจริญพร เมื่ออาตมาเข้าไปบ้านเพื่อบิณฑบาต คนหาบหญ้า คนหาฟืน ได้รื้ออกุฏิมุงบัง
ด้วยหญ้าเสีย แล้วชนหญ้าและตัวไม้ ไปถึงสามครั้ง แม้กุฏิดินล้วนที่อาตมาทำไว้ นั้นพระผู้มี
พระภาคก็รับสั่งให้ทำลายเสียแล้ว ขอท่านจงให้ไม้แก่อาตมาๆ ประสงค์จะทำกุฏิไม้ .

จ. ไม้ที่กระผมจะพึงถวายแก่พระผู้เป็นเจ้าของท่านนั้น ไม่มี ขอรับ มีแต่ไม้ของหลวงที่
สงวนไว้สำหรับซ่อมแปลงพระนคร ซึ่งเก็บไว้เพื่อใช้ในคราวมีอันตราย ถ้าพระเจ้าแผ่นดินรับสั่ง
ให้พระราชทานไม้เหล่านั้น ขอท่านจงให้คนขนไปเถิดขอรับ .

- ข. ขอเจริญพร ไม้เหล่านั้น พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานแล้ว .

ลำดับนั้น เจ้าพนักงานรักษาไม้คิดว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านั้นแล
เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติสงบ ประพฤติพรหมจรรย์ กล่าวคำสัตย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม
พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงเลื่อมใสในพระสมณะเหล่านั้นยิ่งนัก ท่านพระธนิยะนิยมไม้บ้างอาจเพื่อจะ
กล่าวถึงสิ่งของที่พระเจ้าแผ่นดินยังไม่ได้พระราชทาน ว่าพระราชทานแล้ว จึงได้เรียนต่อท่าน
พระธนิยะ กุมภการบุตรว่า นิมนต์ให้คนขนไปเถิด ขอรับ จึงท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร สั่งให้
ตัดไม้เหล่านั้นเป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่บรรทุกเกวียนไป ทำกุฏิไม้แล้ว .

วัสสการพราหมณ์ตรวจราชการ

[๘๑] ต่อจากนั้น วัสสการพราหมณ์ มหาอำมาตย์ในนครรัฐไปตรวจราชการในกรุง
ราชคฤห์ ได้เข้าไปหาเจ้าพนักงานรักษาไม้ ครั้นแล้ว ได้พูดถึงเรื่องนี้ ต่อเจ้าพนักงานรักษาไม้ว่า
พนาย ไม้ของหลวงที่รักษาไว้สำหรับซ่อมแปลงพระนคร ซึ่งเก็บไว้เพื่อใช้ในคราวมีอันตราย
เหล่านั้น อยู่ ณ ที่ไหน?

เจ้าพนักงานรักษาไม้เรียนว่า ได้ทำขอรับ ไม้เหล่านั้น พระเจ้าแผ่นดินได้พระราชทาน
แก่ท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ไปแล้ว .

ทันใดนั้น วัสสการพราหมณ์ มหาอำมาตย์ในนครรัฐ เกิดความไม่พอใจว่า โจน
พระเจ้าแผ่นดินจึงได้พระราชทาน ไม้ของหลวงที่สงวนไว้สำหรับซ่อมแปลงพระนคร ซึ่งเก็บไว้เพื่อ
ใช้ในคราวมีอันตรายแก่พระธนิยะ กุมภการบุตร ไปแล้ว จึงเข้าเฝ้าพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนา
มาตราชราช กราบทูลว่า ได้ทราบเกล้าว่า ไม้ของหลวงที่สงวนไว้สำหรับซ่อมแปลงพระนคร
ซึ่งเก็บไว้เพื่อใช้ในคราวมีอันตราย พระองค์พระราชทานแก่พระธนิยะ กุมภการบุตร ไปแล้ว
จริงหรือพระพุทธเจ้าข้า?

พระเจ้าพิมพิสารตรัสถามว่า ใครพูดอย่างนั้น?

- ว. เจ้าพนักงานรักษาไม้พูด พระพุทธเจ้าข้า .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
พ. พราหมณ์ ถ้าเช่นนั้น ท่านจงให้คนไปนำเจ้าพนักงานรักษาไม้มา .

จึงวัสสการพราหมณ์ มหาอำมาตย์ในนครรัฐ สั่งให้เจ้าหน้าที่จงจำเจ้าพนักงานรักษา
ไม้ นำมา

[๘๒] ท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ได้เห็นเจ้าพนักงานรักษาไม้ถูกเจ้าหน้าที่จงจำนำ
ไป จึงไต่ถามเจ้าพนักงานรักษาไม้ว่า เจริญพร ท่านถูกเจ้าหน้าที่จงจำนำไป ด้วยเรื่องอะไร?

เจ้าพนักงานรักษาไม้ตอบว่า เรื่อง ไม้เหล่านั้น ขอรับ .

ธ. ไปเถิด ท่าน แม้อาตมาก็จะ ไป .

จ. ไต่เท้าคารไป ขอรับ ก่อนที่กระผมจะถูกประหาร .

จึงท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ได้เข้าไปสู่พระราชนิเวศน์ของพระเจ้าพิมพิสารจอม
เสนามาคธราช ครั้นถึงแล้ว นั่งเหนืออาสนะที่เขาจัดถวาย ขณะนั้นพระเจ้าพิมพิสารจอมเสนา
มาคธราช เสด็จเข้าไปหาท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร ทรงอภิวัตแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่สมควร
ส่วนข้างหนึ่ง ตรัสถามท่านพระธนิยะกุมภการบุตรถึงเรื่องไม้นั้นว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ทราบว่า ไม้
ของหลวงที่สงวน ไว้สำหรับซ่อมแปลงพระนคร ซึ่งเขาเก็บไว้เพื่อใช้ในคราวมีอันตราย โยมได้
ถวายแก่พระคุณเจ้า จริงหรือ?

ธ. จริงอย่างนั้น ขอถวายพระพร .

พ. ข้าแต่พระคุณเจ้า โยมเป็นพระเจ้าแผ่นดิน มีกิจมาก มีกรณียะมาก แม้อาตมาแล้ว
ก็ระลึกละไม่ได้ ขอพระคุณเจ้าโปรดเตือนให้โยมระลึกได้ .

ธ. ขอถวายพระพร พระองค์ทรงระลึกได้ใหม่ ครึ่งพระองค์เสด็จเถลิงถวัลราชย์ใหม่ๆ
ได้ทรงเปล่งพระวาจาเช่นนี้ว่า หญา ไม้ และนำข้าพเจ้าถวายแล้วแก่สมณะและพราหมณ์ทั้งหลาย
ขอสมณะและพราหมณ์ทั้งหลายโปรดใช้สอยเถิด .

พ. ข้าแต่พระคุณเจ้า โยมระลึกได้ สมณะและพราหมณ์ทั้งหลายที่เป็นผู้มีความละเอียด
มีความรังเกียจ ใครต่อสิขา มีอยู่ ความรังเกียจแม้ในเหตุเล็กน้อยจะเกิดแก่สมณะและพราหมณ์
เหล่านั้น คำที่กล่าวนั้น โยมหมายถึงการนำหญา ไม้และนำของสมณะและพราหมณ์เหล่านั้น แต่ว่า
หญา ไม้และน้ำนั้นแลอยู่ในป่า ไม่มีใครหวงแหน พระคุณเจ้านั้น ย่อมสำคัญเพื่อจะนำไม้ที่เขา
ไม่ได้ให้ไปด้วยเหตุนี้ พระเจ้าแผ่นดินเช่นโยม จะพึงฆ่า จงจำ หรือเนรเทศ ซึ่งสมณะ
หรือพราหมณ์อย่างไรได้ นิมนต์กลับไปเถิด พระคุณเจ้า รอดตัวเพราะบรรพชาเพศแล้วแต่อย่าได้
ทำอย่างนั้นอีก .

ประชาชนเพ่งโทษติเตียนโพนทะนา

[๘๓] คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ ไม่
ละเอียด ทศิล พุทธเทจ พระสมณะเหล่านี้ยังปฏิญาณว่า เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติสงบ
ประพฤติพรหมจรรย์ กล่าวคำสัตย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม ติเตียนว่า ความเป็นสมณะย่อมไม่มี
แก่พระสมณะเหล่านี้ ความเป็นพราหมณ์ย่อมไม่มีแก่พระสมณะเหล่านี้ ความเป็นสมณะของ
พระสมณะเหล่านี้ เสื่อมแล้ว ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ เสื่อมแล้ว ความเป็น
สมณะของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่
ไหน และโพนทะนาว่า พระสมณะเหล่านี้ ปราศจากความเป็นสมณะแล้ว พระสมณะเหล่านี้
ปราศจากความเป็นพราหมณ์แล้ว แม้พระเจ้าแผ่นดิน พระสมณะเหล่านี้ยังหลอกลวงได้ ไฉนจัก
ไม่หลอกลวงคนอื่นเล่า ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดา
ที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใครต่อสิขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน
โพนทะนาว่า ไฉน ท่านพระธนิยะ กุมภการบุตร จึงได้ถือเอาไม้ของหลวงที่เขาไม่ได้ให้ไป
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นมูลค้ำนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระธนิยะ กุมภการบุตรว่า ดูกรธนิยะ ขาวว่า เธอ
ได้ถือเอาไม้ของหลวงที่เขาไม่ได้ให้ไป จริงหรือ?

ท่านพระธนิยะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น
ไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร มีโทษกิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉน เธอจึงได้ถือเอาไม้
ของหลวงที่เขาไม่ได้ให้ไปเปล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของผู้ที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอนั้น
เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของคนบางพวกที่เลื่อม
ใสแล้ว

กัสมัยนั้นแล มหาอำมาตย์ผู้พิพากษาแก่คนหนึ่งบวชในหมู่ภิกษุ นั่งอยู่ไม่ห่างพระผู้มี
พระภาค จึงพระองค์ได้ตรัสพระวาจาต่อภิกษุรูปนั้นว่า ดูกรภิกษุ พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนา
มาคธราชจับใจได้แล้ว ประหารชีวิตเสียบ้าง จงจำไว้บ้าง เนรเทศเสียบ้าง เพราะทรัพย์
ประมาณเท่าไรหนอ?

ภิกษุรูปนั้นกราบทูลว่า เพราะทรัพย์บาทหนึ่งบ้าง เพราะของควาธาบาทหนึ่งบ้าง เกิน

บาทหนึ่งบ้าง พระพุทธเจ้าข้า

แต่จริงสมัยนั้น ทริพย์ ๕ มาสกในกรุงราชคฤห์ เป็นหนึ่งบาท

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระวินยะ กุมภการบุตร โดยเอนกปริยายแล้ว จึงตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคน เลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความจำกัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่เหมาะสม การปรารภความเพียร โดยเอนกปริยาย แล้วทรงกระทำ ธรรมิกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุที่นั่นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความ เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อม-

*ใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระปฐมบัญญัติ

๒. อนึ่ง ภิกษุใด ถือเอาทริพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยส่วนแห่งความเป็น ขโมย พระราชาทั้งหลาย จับโจรได้แล้วพึงประหารเสียบ้าง จองจำไว้บ้าง เนรเทศ เสียบ้าง ด้วยบริภาษว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย ในเพราะถือเอาทริพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้เห็นปานใด ภิกษุถือเอาทริพย์อันเจ้าของ ไม่ได้ให้เห็นปานนั้น แม้ภิกษุนั้น ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ .

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ ฉะนี้ .

เรื่องพระวินยะ กุมภการบุตร จบ .

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๔๔] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ชวนกันไปสู่ลานตากผ้าของช่างย้อม ได้ลัก ห่อผ้าของช่างย้อม นำมาสู่อารามแล้วแบ่งปันกัน ภิกษุทั้งหลายพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านเป็นผู้มีบุญมาก เพราะผ้าเกิดแก่พวกท่านมาก

จ. ท่านทั้งหลาย บุญของพวกผมจักมีแต่ไหน พวกผมไปสู่ลานตากผ้าของช่างย้อม แล้ว ได้ลักห่อผ้าของช่างย้อมมาเดี๋ยวนี้

ภ. พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้วมิใช่หรือ เหตุไรพวกท่านจึง ได้ลักห่อผ้า ของช่างย้อมมา .

จ. จริงขอรับ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว แต่สิกขาบทนั้นแล พระองค์ ทรงบัญญัติเพราะในเขตบ้าน มิได้ทรงบัญญัติ ไปถึงในป่า .

ภ. ท่านทั้งหลาย พระบัญญัตินั้นย่อมเป็นได้เหมือนกันทั้งนั้นมิใช่หรือ การกระทำของ พวกท่านนั้นไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนพวกท่าน จึง ได้ลักห่อผ้าของช่างย้อมมาแล้ว การกระทำของพวกท่านนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ ชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของผู้ที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของ พวกท่านนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นภิกษุเหล่านั้น ติเตียนพระฉัพพัคคีย์ โดยเอนกปริยายแล้ว ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติอนบัญญัติ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นมูลค่านั้น ใน เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าว่า พวกเธอ ไปสู่ลานตากผ้าของช่างย้อม แล้วลักห่อผ้าของช่างย้อมมา จริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร มิใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนพวกเธอจึง ได้ลักห่อผ้า ของช่างย้อมมาแล้ว การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่ เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใส แล้วโดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอ นั้นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของคนบาง พวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์โดยเอนกปริยายแล้ว จึงตรัสโทษแห่งความเป็น คนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความ สันโดษ ความชดเชลา ความจำกัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่เหมาะสม การปรารภความเพียร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
โดยย่อเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลายแล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคล
ผู้เกียติ ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑
เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระ-

*วินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอเพียงกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญูติ

๒. ก. อนึ่ง ภิกษุใด ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ด้วย ส่วนแห่งความ
เป็นขโมย จากบ้านกิติ จากปากกิติ พระราชาทั้งหลาย จับโจรได้แล้ว ประหารเสีย-

*บ้าง จองจำไว้บ้าง เนรเทศเสียบ้าง ด้วยบริภาษว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล
เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย ดังนี้ ในเพราะถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้เห็น
ปานใด ภิกษุถือเอาทรัพย์อันเจ้าของ ไม่ได้ให้เห็นปานนั้น แม้ภิกษุนี้ ก็เป็นปาราชิก
หาสิ่งวาสมิได้.

เรื่องพระฉัพพัคคีย์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีกรรมบางอย่างใด มีชาติอย่างใด
มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็น
เถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่าประพฤติกิจกาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ
โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ
เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้ว ด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสาระธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะว่า อรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียง
กันให้อุปสมบทแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คารแก่ฐานะ บรรดาผู้ที่ชื่อว่าภิกษุเหล่า-
*นั้น ภิกษุนี้ดี ทั้งสงฆ์พร้อมเพรียงกันให้อุปสมบทแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ คาร
แก่ฐานะ ภิกษุนี้ พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์ว่า ภิกษุ ในอรรถนี้

ประเทศที่ชื่อว่า บ้าน มีอธิบายว่า บ้านมีกระท่อมหลังเดียวกิติ มีกระท่อม ๒ หลังกิติ
มีกระท่อม ๓ หลังกิติ มีกระท่อม ๔ หลังกิติ มีคนอยู่กิติ ไม่มีคนอยู่กิติ แม้ที่เขาล้อมไว้กิติ
แม้ที่เขาไม่ได้ล้อมไว้กิติ แม้ที่เขาสร้างคจเป็นที่โคจรเป็นต้นกิติ แม้หมุ่เกเรียนหรือต่างที่อาศัยอยู่
เกิน ๔ เดือนกิติ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า บ้าน

ที่ชื่อว่า อุปจารบ้าน กำหนดเอาที่ ซึ่งบุรุษขนาดกลาง ผู้ยืนอยู่ ณ เสาเชื่อมแห่งบ้าน
ที่ล้อม โยนก้อนดินไปตก หรือกำหนดเอาที่ซึ่งบุรุษขนาดกลาง ผู้ยืนอยู่ ณ อุปจารเรือนแห่งบ้าน
ที่ไม่ได้ล้อม โยนก้อนดินไปตก

ที่ชื่อว่า ปา มีอธิบายว่า สถานที่ที่เว้นบ้านและอุปจารบ้าน นอกนั้นชื่อว่า ปา

ที่ชื่อว่า ทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ มีอธิบายว่า ทรัพย์ใดอันเจ้าของไม่ได้ให้ ไม่ได้
ละวาง ยังรักษาปกครองอยู่ ยังถือกรรมสิทธิ์อยู่ว่าเป็นของเรา ยังมีผู้อื่นหวงแหน ทรัพย์นั้นชื่อว่า
ทรัพย์อันเจ้าของ ไม่ได้ให้

บทว่า ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย ได้แก่มีจิตคิดขโมย คือมีจิตคิดลัก .

[๔๖] บทว่า ถือเอา คือ ยึดเอา เอาไป เอาลง ยังอธิบายให้กำเริบ ให้เคลื่อน
รากฐาน ให้ลวงเลยเขตหมาย .

[๔๗] ที่ชื่อว่า เห็นปานใด คือ หนึ่งบาทกิติ คารแก่หนึ่งบาทกิติ เกินกว่าหนึ่งบาทกิติ

ที่ชื่อว่า พระราชาทั้งหลาย ได้แก่พระเจ้าแผ่นดิน เจ้าผู้ปกครองประเทศ ท่านผู้
ปกครองมณฑล นายอำเภอ ผู้พิพากษา มหาอำมาตย์ หรือท่านผู้สั่งประหารและจองจำได้
ท่านเหล่านี้ ชื่อว่า พระราชาทั้งหลาย

ที่ชื่อว่า โจร มีอธิบายว่า ผู้ใดถือเอาสิ่งของอันเขาไม่ได้ให้ ได้ราคา ๕ มาสกกิติ เกินกว่า
๕ มาสกกิติ ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย ผู้นั้นชื่อว่า โจร

บทว่า ประหารเสียบ้าง คือ ประหารด้วยมือหรือด้วยเท้า ด้วยแสหรือด้วยหว่าย
ด้วยไม้ค้อนสั้นหรือด้วยดาบ

บทว่า จองจำไว้บ้าง คือ ผูกมัดไว้ด้วยเครื่องมือมัดคือเชือก ด้วยเครื่องจองจำคือชื่อคา
ไซ่ตรวน หรือด้วยเขตจำกัดคือเรือน จังหวัด หมูบ้าน ตำบลบ้าน หรือให้บุรุษควบคุม

บทว่า เนรเทศเสียบ้าง คือ ขับไล่เสียจากหมู่บ้าน ตำบลบ้าน จังหวัด มณฑล
หรือประเทศ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

คำว่า เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย นี้เป็นคำ-

*บริภาษ .

[๘๘] ที่ชื่อว่า เห็นปานนั้น คือ หนึ่งบาทกิติ ควรแก่หนึ่งบาทกิติ เกินกว่า-

*หนึ่งบาทกิติ

บทว่า ถือเอา คือ ตู รังราว น้อ ยังอิริยาบถให้กำเร็บ ให้เคลื่อนจากฐาน ให้ล่วงเลย

เขตหมาย .

[๘๙] คำว่า แม้ภิกษุนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุรูปก่อน

คำว่า เป็นปาราชิก มือธิบายว่า ไข่มุขไม่เหลือหลงจากขั้วแล้ว ไม่อาจจะเป็นของ-

*เชี่ยวชาญขึ้นได้ แม้ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นแหละ ถือเอาทรัพย์อันเขาไม่ได้ให้ ด้วยส่วนแห่งความเป็นขโมย หนึ่งบาทกิติ ควรแก่หนึ่งบาทกิติ เกินกว่าหนึ่งบาทกิติ แล้วไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระตักขยบุตร เพราะเหตุนี้จึงตรัสว่า เป็นปาราชิก

บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่า สังวาส ได้แก่กรรมที่พึงทำร่วมกัน อเหตุที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกันนั้นชื่อว่า สังวาส สังวาสนั้น ไม่มีร่วมกับภิกษุอื่น เพราะเหตุนี้จึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้ .

บทภาษณีย์

มาติกา

[๙๐] ทรัพย์อยู่ในดิน ทรัพย์ตั้งอยู่บนดิน

ทรัพย์ลอยอยู่ในอากาศ

ทรัพย์ตั้งอยู่ในที่แจ้ง

ทรัพย์ตั้งอยู่ในน้ำ

เรือ และทรัพย์อยู่ในเรือ

ยาน และทรัพย์อยู่ในยาน

ทรัพย์ที่ตนนำไป

สวน และทรัพย์อยู่ในสวน

ทรัพย์อยู่ในวัด

นา และทรัพย์อยู่ในนา

พื้นที่และทรัพย์อยู่ในพื้นที่

ทรัพย์อยู่ในบ้าน

ป่า และทรัพย์อยู่ในป่า

น้ำ ไม่ชำระพื้น ต้นไม้เจ้าป่า

ทรัพย์ที่มีผู้นำไป

ทรัพย์ที่เขาฝากไว้

दानภายี สัตว์มีชีวิต

สัตว์ไม่มีเท้า สัตว์สองเท้า

สัตว์สี่เท้า สัตว์มีเท้ามาก

ภิกษุผู้สั่ง ภิกษุผู้รับของฝาก

การชักชวนกันไปลัก

การนัดหมาย

การทำนimit .

ภมมัญญวิภาค

[๙๑] ที่ชื่อว่า ทรัพย์อยู่ในแผ่นดิน ได้แก่ทรัพย์ที่ฝังกลบไว้ในแผ่นดิน

ภิกษุมีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์อยู่ในแผ่นดิน เทียวแสวงหาเพื่อนก็ตาม แสวงหาจอบหรือตะกร้าก็ตาม เดินไปก็ตาม ต่ออาบัติทุกกฎ ตัดไม้หรือเถาว์วัลย์ ซึ่งเกิดอยู่ในที่นั้น ต่ออาบัติทุกกฎ ขุดก็ตาม ค้ำก็ตาม โภยขึ้นก็ตาม ซึ่งดินร่วนต่ออาบัติทุกกฎ จับต้องหม้อ ต่ออาบัติทุกกฎ ทำหม้อให้ไหว ต่ออาบัติถุลลัจจัย ทำหม้อให้เคลื่อนจากฐาน ต่ออาบัติปาราชิก

ภิกษุมีโดยจิต หย่อนภาชนะของตนลงไป ถูกต้องทรัพย์ควรแก่ค่า ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต่ออาบัติทุกกฎ ทำให้ไหว ต่ออาบัติถุลลัจจัย กระทำให้ทรัพย์อยู่ในภาชนะของตนก็ตาม ตัดขาดด้วยกำม็อกก็ตาม ต่ออาบัติปาราชิก

ภิกษุมีโดยมีจิต จับต้องทรัพย์ที่เขาร้อยด้วยกิติ สังวาลกิติ สร้อยคอกกิติ เข็มขัดกิติ ผ้าสาฎกกิติ ผ้าโพกกิติ ต่ออาบัติทุกกฎ ทำให้ไหวต่ออาบัติถุลลัจจัย จับที่สุดยกขึ้น ต่ออาบัติถุลลัจจัย ดึงครูดออกไป ต่ออาบัติถุลลัจจัย ให้พื้นปากหม้อ โดยที่สุดแม่ข้าวเส้นผม ต่ออาบัติปาราชิก

ภิกษุมีโดยจิต ต้มเนยใสกิติ น้ำมันกิติ น้ำผึ้งกิติ น้ำอ้อยกิติ ควรแก่ค่า ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ด้วยประโยชน์อันเดียว ต่ออาบัติปาราชิก ทำลายเสียกิติ ทำให้หกหล่นกิติ เผาเสียกิติ ทำให้บริโภคไม่ได้กิติ ในที่นั้นเองต่ออาบัติทุกกฎ .

ถลัญญวิภาค

[๙๒] ที่ชื่อว่า ทรัพย์ตั้งอยู่บนพื้น ได้แก่ทรัพย์ที่เขาวางไว้บนพื้น

ภิกษุมีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่ตั้งอยู่บนพื้น เทียวแสวงหาเพื่อนก็ติ เดินไปก็ติ ต่ออาบัติทุกกฎ ลูบคลำ ต่ออาบัติทุกกฎ ทำให้ไหว ต่ออาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต่ออาบัติปาราชิก .

อากาศัญญวิภาค

[๙๓] ชื่อว่า ทรัพย์ลอยอยู่ในอากาศ ได้แก่ทรัพย์ที่ไปในอากาศคือนกยูง นกคัมภเน

นกกะระทา นกกะระจาบ ผ้าสาฎก ผ้าโพก หรือเงินทองที่ขาดหลุดตกลง

ภิกษุมีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่ลอยอยู่ในอากาศ เทียวแสวงหาเพื่อนก็ติ เดินไปก็ติ ต่ออาบัติทุกกฎ หยดอยู่ ต่ออาบัติทุกกฎ ลูบคลำ ต่ออาบัติทุกกฎ ทำให้ไหว ต่ออาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต่ออาบัติปาราชิก .

เวหาสัญญวิภาค

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๙๔] ที่ชื่อว่า ทรัพย์สินตั้งอยู่ในที่แจ้ง ได้ทรัพย์สินที่แขวนไว้ในที่แจ้ง เช่น ทรัพย์สินที่คล้องไว้บนเตียงหรือตั้ง ที่ห้อยไว้บนราวจิ้วร สายระเตียง เดื่อยที่ผ้าบัน ไคแก้ว หรือต้นไม้ โดยที่สุด

แม้บนเชิงรองมาตราช

ภิกษุณีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในที่แจ้ง เทียวแสวงหาเพื่อนกิติ เดินไปกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

อุทกัญฐวิภาค

[๙๕] ที่ชื่อว่า ทรัพย์สินตั้งอยู่ในน้ำ ได้แก่ทรัพย์สินที่เขากีบไว้ในน้ำ

ภิกษุณีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์สินที่ตั้งอยู่ในน้ำ เทียวแสวงหาเพื่อนกิติ เดิน ไปกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ต่ำลงกิติ ไผลขึ้นกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีโดยจิต จับดอกอบล ดอกปทุม ดอกบณเชริก เง่าบัว ปลา หรือเต่า ที่เกิดในน้ำนั้น มีราคา ๕ มาสกกิติ เกินกว่า ๕ มาสกกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

นาวัญฐวิภาค

[๙๖] ที่ว่า เรือ ได้แก่พาหนะสำหรับข้ามน้ำ ที่ชื่อว่า ทรัพย์สินอยู่ในเรือ ได้แก่ทรัพย์สินที่เขากีบไว้ในเรือ

ภิกษุณีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์สินที่อยู่ในเรือ เทียวแสวงหาเพื่อนกิติ เดิน ไปกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีโดยจิตคิดจะลักเรือ เทียวแสวงหาเพื่อนกิติ เดิน ไปกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย แก่เครื่องผูก ต้องอาบัติทุกกฏ แก่เครื่องผูกแล้วลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้ลอยขึ้นน้ำไปกิติ ลองน้ำไปกิติ ขวางน้ำไปกิติ โดยที่สุด แม้ชั่วเส้นผม ต้องอาบัติปาราชิก .

ยานัญฐวิภาค

[๙๗] ที่ชื่อว่า ยาน ได้แก่คานหาม รถ เกรียน เตียงหาม ที่ชื่อว่า ทรัพย์สินอยู่ในยาน ได้แก่ทรัพย์สินที่เขากีบไว้ในยาน

ภิกษุณีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์สินที่อยู่ในยาน เทียวแสวงหาเพื่อนกิติ เดิน ไปกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีโดยจิตคิดจะลักยาน เทียวแสวงหาเพื่อนกิติ เดิน ไปกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

ภารัญฐวิภาค

[๙๘] ที่ชื่อว่า ทรัพย์สินที่ตนนำไป ได้แก่ภาระบนศึระะ ภาระที่ค่อ ภาระที่สะเอว ภาระที่หัวไป

ภิกษุณีโดยจิตจับต้องภาระบนศึระะ ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ลดลงสูคอ ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีโดยจิตจับต้องภาระที่ค่อ ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ลดลงสู่สะเอว ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีโดยจิตจับต้องภาระที่สะเอว ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถือไปด้วยมือ ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีโดยจิตวางภาระที่มีลงบนพื้น ต้องอาบัติปาราชิก มิโดยจิตถือเอาจากพื้น ต้องอาบัติปาราชิก .

อารามัญฐวิภาค

[๙๙] ที่ชื่อว่า สวน ได้แก่สวนไม้ดอก สวนไม้ผล ที่ชื่อว่า ทรัพย์สินอยู่ในสวน ได้แก่ทรัพย์สินที่เขากีบไว้ในสวน โดยฐาน ๔ คือ ฝั่งอยู่ในดิน ๑ ตั้งอยู่บนพื้นดิน ๑ ลอยอยู่ในอากาศ ๑ แขวงอยู่ในที่แจ้ง ๑

ภิกษุณีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์สินที่อยู่ในสวน เทียวแสวงหาเพื่อนกิติ เดิน ไปกิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีโดยจิตจับต้องรากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือ ผลไม้ ซึ่งเกิดในสวนนั้น ได้ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีเอาที่สวน ต้องอาบัติทุกกฏ ยังความสงสัยให้เกิดแก่เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เจ้าของทอดธุระว่าจักไม่เป็นของเรา ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุณีฟ่องร้องยังโรงศาล ยังเจ้าของให้แพ้ ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุณีฟ่องร้องยังโรงศาล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

แพ้เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

วิหารัฐวิภาค

[๑๐๐] ที่ชื่อว่า ทรัพย์อยู่ในวัด ได้แก่ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในวัด โดยฐาน ๔ คือ ฝังอยู่ในดิน ๑ ตั้งอยู่บนพื้นดิน ๑ ลอยอยู่ในอากาศ ๑ แขนงอยู่ในที่แจ้ง ๑

ภิกษุผู้มีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่ตั้งอยู่ในวัด เทียวแสวงหาเพื่อนกัถิ์ เดินไปกัถิ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุตุเอาที่วัด ต้องอาบัติทุกกฏ ยิ่งความสงสัยให้เกิดแก่เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เจ้าของทอดธุระว่าจักไม่เป็นของเรา ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุผู้ฟ่องร้องยังโรงศาล ยิ่งเจ้าของให้แพ้ ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุผู้ฟ่องร้องยังโรงศาล แพ้เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เขตตัญญูวิภาค

[๑๐๑] บพพัตถนชาติ หรืออปัตถนชาติ เกิดในที่ใด ที่นั้นชื่อว่า นา ที่ชื่อว่า ทรัพย์อยู่ในนา ได้แก่ทรัพย์ที่เขาเก็บไว้ในนา โดยฐาน ๔ คือ ฝังอยู่ในดิน ๑ ตั้งอยู่บนพื้นดิน ๑ ลอยอยู่ในอากาศ ๑ แขนงอยู่ในที่แจ้ง ๑

ภิกษุผู้มีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่อยู่ในนา เทียวแสวงหาเพื่อนกัถิ์ เดินไปกัถิ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุผู้มีโดยจิตจับต้องบพพัตถนชาติ หรืออปัตถนชาติ ซึ่งเกิดในนานั้น ได้ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุตุเอาที่นา ต้องอาบัติทุกกฏ ยิ่งความสงสัยให้เกิดแก่เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เจ้าของทอดธุระว่าจักไม่เป็นของเรา ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุผู้ฟ่องร้องยังโรงศาล ยิ่งเจ้าของให้แพ้ ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุผู้ฟ่องร้องยังโรงศาล แพ้เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุบิณฑกัถิ์ ซึ่งเชือก ล้อมรั้ว หรือถมคันทนาให้รูกล้า ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่ออีกประโยชน์หนึ่งจะสำเร็จ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เมื่อประโยชน์นั้นสำเร็จ ต้องอาบัติปาราชิก .

วัตถุวิภาค

[๑๐๒] ที่ชื่อว่า พื้นที่ได้แก่พื้นที่สวน พื้นที่วัด ที่ชื่อว่า ทรัพย์อยู่ในพื้นที่ ได้แก่ทรัพย์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ โดยฐาน ๔ คือ ฝังอยู่ในดิน ๑ ตั้งอยู่บนพื้นดิน ๑ ลอยอยู่ในอากาศ ๑ แขนงอยู่ในที่แจ้ง ๑

ภิกษุผู้มีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่อยู่ในพื้นที่ เทียวแสวงหาเพื่อนกัถิ์ เดินไปกัถิ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุตุเอาพื้นที่ ต้องอาบัติทุกกฏ ยิ่งความสงสัยให้เกิดแก่เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เจ้าของทอดธุระว่าจักไม่เป็นของเรา ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุผู้ฟ่องร้องยังโรงศาล ยิ่งเจ้าของให้แพ้ ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุผู้ฟ่องร้องยังโรงศาล แพ้เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุบิณฑกัถิ์ ซึ่งเชือก ล้อมรั้ว หรือทำกำแพงให้รูกล้า ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่ออีกประโยชน์หนึ่งจะสำเร็จ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เมื่อประโยชน์นั้นสำเร็จ ต้องอาบัติปาราชิก .

คามัญญูวิภาค

[๑๐๓] ที่ชื่อว่า ทรัพย์อยู่ในบ้าน ได้แก่ทรัพย์ที่ตั้งอยู่ในบ้าน โดยฐาน ๔ คือ ฝังอยู่ในดิน ๑ ตั้งอยู่บนพื้นดิน ๑ ลอยอยู่ในอากาศ ๑ แขนงอยู่ในที่แจ้ง ๑

ภิกษุผู้มีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่อยู่ในบ้าน เทียวแสวงหาเพื่อนกัถิ์ เดินไปกัถิ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

อรัญญูวิภาค

[๑๐๔] ที่ชื่อว่า ปา ได้แก่ปาที่มนุษย์หวงห้าม ที่ชื่อว่า ทรัพย์อยู่ในปา ได้แก่ทรัพย์ที่ตั้งอยู่ในปา โดยฐาน ๔ คือ ฝังอยู่ในดิน ๑ ตั้งอยู่บนพื้นดิน ๑ ลอยอยู่ในอากาศ ๑ แขนงอยู่ในที่แจ้ง ๑

ภิกษุผู้มีโดยจิตคิดจะลักทรัพย์ที่อยู่ในปา เทียวแสวงหาเพื่อนกัถิ์ เดินไปกัถิ์ ต้องอาบัติทุกกฏ ลุบลคล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุผู้มีโดยจิตจับต้องไม้กัถิ์ เถาว์ลยัถิ์ หญ้ากัถิ์ ซึ่งเกิดในปานั้น ได้ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

อุททวิภาค

[๑๐๕] ที่ชื่อว่า น้ำ ได้แก่ น้ำที่อยู่ในภาชนะ หรือน้ำที่ขังอยู่ในสระโบกขรณี หรือในบ่อ

ภิกษุมิโดยจิตจับต้อง ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุมิโดยจิตหย่อนภาชนะของตนลง ไปถูกต้องน้ำ ได้ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้ไหลเข้าไปในภาชนะของตน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุทำลายคันทนา ต้องอาบัติทุกกฏ ครั้นทำลายคันทนาแล้วทำน้ำให้ไหลออกไป ได้ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติปาราชิก ทำให้น้ำไหลออกไป ได้ราคาเกินกว่า ๑ มาสก หรือหย่อนกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทำให้น้ำไหลออกไป ได้ราคา ๑ มาสก หรือหย่อนกว่า ๑ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ .

ทันตโปณวิภาค

[๑๐๖] ที่ชื่อว่า ไม้ชำระฟัน ได้แก่ ไม้ชำระฟันที่ตัดแล้ว หรือที่ยังมิได้ตัด

ภิกษุมิโดยจิตจับต้อง ไม้ชำระฟัน อันมีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

วานปป์ตริภาค

[๑๐๗] ที่ชื่อว่า ต้นไม้เจ้าป่า ได้แก่ ต้นไม้ที่คนทั้งหลายหวงห้าม เป็นไม้ที่ใช้สอยได้

ภิกษุมิโดยจิตตัด ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ ครั้งที่ฟัน เมื่อการฟันอีกครั้งหนึ่งจะสำเร็จ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เมื่อการฟันนั้นสำเร็จ ต้องอาบัติปาราชิก .

หรณกวิภาค

[๑๐๘] ที่ชื่อว่า ทรัพย์มีผู้นำไป ได้แก่ ทรัพย์ที่ผู้อื่นนำไป

ภิกษุมิโดยจิตลูบคลำ ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุคิดว่า จักนำทรัพย์พร้อมกับคนผู้นำทรัพย์ไป แล้วให้ย่างเท้าก้าวที่ ๑ ไป ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้ย่างเท้าก้าวที่ ๒ ไป ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุคิดว่า จักเก็บทรัพย์ที่ตก แล้วทำทรัพย์นั้นให้ตก ต้องอาบัติทุกกฏ มิโดยจิตจับต้อง ทรัพย์ที่ตก อันได้ราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

อุปนิธิวิภาค

[๑๐๙] ที่ชื่อว่า ทรัพย์ที่เขาฝากไว้ ได้แก่ ทรัพย์ที่ผู้อื่นให้เก็บไว้

ภิกษุรับของฝาก เมื่อเจ้าของกล่าวขอร้องว่า จงคืนทรัพย์ให้ข้าพเจ้า กล่าวปฏิเสธว่า ฉันไม่ได้รับไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ ยิ่งความมสงสัยให้เกิดแก่เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เจ้าของทอดธุระว่าจะไม่ให้แก่เรา ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุฟ่องร้องยังโรงศาล ยังเจ้าของให้แพ้ ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุผู้ฟ่องร้องยังโรงศาล แพ้เจ้าของ ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

สงกฆาตวิภาค

[๑๑๐] ที่ชื่อว่า ด่านภาษี ได้แก่ สถานที่ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งไว้ที่ภูเขาขาดบั้ง ที่หน้าบั้ง ที่ประตูบ้านบั้ง ด้วยทรงกำหนดว่า จงเก็บภาษีแก่บุคคลผู้ผ่านเข้าไปในสถานที่นั้น

ภิกษุผ่านเข้าไปในด่านภาษีนั้น แล้วมิโดยจิตจับต้องทรัพย์ที่ควรเสียภาษี ซึ่งมีราคา ๕ มาสกก็ดี เกินกว่า ๕ มาสกก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ย่างเท้าก้าวที่ ๑ ล่วงด่านภาษีไป ต้องอาบัติถุลลัจจัย ย่างเท้าก้าวที่ ๒ ล่วงด่านภาษีไป ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุยืนอยู่ภายในด่านภาษี โยนทรัพย์ให้ตกนอกด่านภาษี ต้องอาบัติปาราชิก หลบเลี่ยงภาษี ต้องอาบัติทุกกฏ

ปาณวิภาค

[๑๑๑] ที่ชื่อว่า สัตว์มีชีวิต พระผู้มีพระภาคตรัสหมายเอามนุษย์ที่ยังมีลมหายใจ

ภิกษุมิโดยจิตลูบคลำ ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุคิดว่า จักพาให้เดินไป แล้วให้ก้าวเท้าที่ ๑ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้ก้าวเท้าที่ ๒ ต้องอาบัติปาราชิก .

อพทวิภาค

[๑๑๒] ที่ชื่อว่า สัตว์ไม่มีเท้า ได้แก่ งู ปลา

ภิกษุมิโดยจิตจับต้องสัตว์ไม่มีเท้า ซึ่งมีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

ทวีปทวิภาค

[๑๑๓] ที่ชื่อว่า สัตว์ ๒ เท้า ได้แก่ คน นก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ภิกษุผู้มีโดยจิตลบลดล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน
ต้องอาบัติปาราชิก
ภิกษุคิดว่า จักพาให้เดินไป แล้วให้ก้าวเท้าที่ ๑ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้ก้าวเท้าที่ ๒
ต้องอาบัติปาราชิก .

จตปทริภาค

[๑๑๔] ที่ชื่อว่า สัตว์ ๔ เท้า ได้แก่ ช้าง ม้า อูฐ โค ลา ปศุสัตว์

ภิกษุผู้มีโดยจิตลบลดล่า ต้องอาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน
ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุคิดว่า จักพาให้เดินไป แล้วให้ก้าวเท้าที่ ๑ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้ก้าวเท้าที่ ๒
ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้ก้าวเท้าที่ ๓ ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้ก้าวเท้าที่ ๔ ต้องอาบัติปาราชิก .

พหุพทริภาค

[๑๑๕] ที่ชื่อว่า สัตว์มีเท้ามาก ได้แก่ สัตว์จำพวกแมลงป่อง ตะขาบ บั๊นชน

ภิกษุผู้มีโดยจิตจับต้องสัตว์มีเท้ามากนั้น ซึ่งมีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้อง
อาบัติทุกกฏ ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุคิดว่า จักเดินนำไป แล้วย่างเท้าก้าวไป ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทุกๆ ก้าว ย่างเท้า
ก้าวหลังที่สุด ต้องอาบัติปาราชิก .

โอจกริภาค

[๑๑๖] ที่ชื่อว่า ภิกษุผู้สั่ง อธิบายว่า ภิกษุสั่งกำหนดทรัพย์ไว้ ท่านจงลัทธิทรัพย์ชื่อนี้
ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้รับคำสั่งนั้น ลัทธิทรัพย์นั้นมาได้ ต้องอาบัติปาราชิก ทั้ง ๒ รูป .

โณนริกขริภาค

[๑๑๗] ที่ชื่อว่า ภิกษุผู้รับของฝาก ได้แก่ ภิกษุผู้รักษาทรัพย์ที่เขานำมาฝากไว้

ภิกษุผู้มีโดยจิตจับต้องทรัพย์นั้น มีราคา ๕ มาสก หรือเกินกว่า ๕ มาสก ต้องอาบัติทุกกฏ
ทำให้ไหว ต้องอาบัติถุลลัจจัย ให้เคลื่อนจากฐาน ต้องอาบัติปาราชิก .

สังวิธาวหาริภาค

[๑๑๘] ที่ชื่อว่า การชักชวนกันไปลัก ได้แก่ ภิกษุหลายรูปชักชวนกันแล้ว รูปหนึ่ง
ลักทรัพย์มาได้ ต้องอาบัติปาราชิกทุกรูป .

สังเกตกัมมริภาค

[๑๑๙] ที่ชื่อว่า การนัดหมาย มีอธิบายว่า ภิกษุทำการนัดหมายว่า ท่านจงลัทธิทรัพย์นั้น
ตามคำนัดหมายนั้น ในเวลาเช้าหรือเย็น ในเวลากลางคืน หรือกลางวัน ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุ
ผู้ลัก ลัทธิทรัพย์นั้นได้ ตามคำนัดหมายนั้น ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป ภิกษุผู้ลัก ลัทธิทรัพย์นั้น
ได้ก่อนหรือหลังคำนัดหมายนั้น ภิกษุผู้นัดหมายไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ลักต้องอาบัติปาราชิก .

นิमितตกัมมริภาค

[๑๒๐] ที่ชื่อว่า การทำนิมิต มีอธิบายว่า ภิกษุทำนิมิตว่า เราจักขยิบตา จักยกคิ้ว
หรือจักผงคิ้วระชะ ท่านจงลัทธิทรัพย์นั้น ตามนิมิตนั้น ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลัก
ลักทรัพย์นั้นได้ ตามนิมิตนั้น ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป ภิกษุผู้ลักลักทรัพย์นั้น ได้ก่อนหรือ
หลังนิมิตนั้น ภิกษุผู้ทำนิมิตไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ลักต้องอาบัติปาราชิก .

อาณัตติกปิระโยค

[๑๒๑] ภิกษุสั่งภิกษุว่า ท่านจงลัทธิทรัพย์ชื่อนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลักเข้าใจทรัพย์
นั้นแน่ จึงลักทรัพย์นั้นมา ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป

ภิกษุสั่งภิกษุว่า ท่านจงลัทธิทรัพย์ชื่อนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลักเข้าใจทรัพย์นั้นแน่
แต่ลักทรัพย์อย่างอื่นมา ภิกษุผู้สั่ง ไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ลัก ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุสั่งภิกษุว่า ท่านจงลัทธิทรัพย์ชื่อนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลักเข้าใจทรัพย์อย่างอื่น
แต่ลักทรัพย์นั้นมา ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป

ภิกษุสั่งภิกษุว่า ท่านจงลัทธิทรัพย์ชื่อนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลักเข้าใจทรัพย์อย่างอื่น
จึงลักทรัพย์อย่างอื่นมา ภิกษุผู้สั่ง ไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ลัก ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุสั่งภิกษุว่า ท่านจงบอกแก่ภิกษุชื่อนี้ว่า ภิกษุชื่อนี้จงไปบอกแก่ภิกษุผู้มีชื่ออย่างนี้ว่า
ภิกษุผู้มีชื่ออย่างนี้จงไปลักทรัพย์ชื่อนี้มา ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้รับสั่งบอกแก่ภิกษุ
นอกนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลักรับคำภิกษุผู้สั่งเติม ต้องอาบัติถุลลัจจัย ภิกษุผู้ลัก ลักทรัพย์
มาได้ ต้องอาบัติปาราชิกทุกรูป

ภิกษุสั่งภิกษุว่า ท่านจงบอกแก่ภิกษุชื่อนี้ว่า ภิกษุชื่อนี้จงไปบอกแก่ภิกษุผู้มีชื่ออย่างนี้ว่า
ภิกษุผู้มีชื่ออย่างนี้จงไปลักทรัพย์ชื่อนี้มา ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้รับสั่ง ใดๆ ภิกษุอื่นต้อง
อาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลัก รับคำ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลัก ลักทรัพย์นั้นมาได้ ภิกษุผู้สั่งเติม
ไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้สั่งต่อและภิกษุผู้ลัก ต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุสั่งภิกษุว่า ท่านจงลัทธิทรัพย์ชื่อนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้รับสั่งนั้นไปแล้วกลับมา
บอกอีกว่า ผมไม่อาจลักทรัพย์นั้นได้ ภิกษุผู้สั่งนั้นสั่งใหม่ว่าท่านสามารถเมื่อใด จงลักทรัพย์นั้น
เมื่อนั้น ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้ลัก ลักทรัพย์นั้นมาได้ ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๑๒๖] พระอุบาลีเถระชี้แจง เรื่องชางย้อม ๕ เรื่อง

- เรื่องผ้าห่มที่ตาก ๔ เรื่อง
- เรื่องทริภย์ที่ภิกษุนำไปเอง ๕ เรื่อง
- เรื่องลม ๒ เรื่อง
- เรื่องสับเปลี่ยนสลาภ ๑ เรื่อง
- เรื่องเนื้อเดนสัตว์ ๕ เรื่อง
- เรื่องข้าวสากในสมัยข้าวแพง ๑ เรื่อง
- เรื่องขนมในสมัยข้าวแพง ๑ เรื่อง
- เรื่องขนมต้ม ๑ เรื่อง
- เรื่องถุง ๑ เรื่อง
- เรื่องราวจิรว ๑ เรื่อง
- เรื่องถิววิสาสะฉันของเคี้ยว ๑ เรื่อง
- เรื่องไม่ลัก ๗ เรื่อง
- เรื่องลักของสงฆ์ ๗ เรื่อง
- เรื่องพูดตามคำบอก ๓ เรื่อง
- เรื่องปล่อยหมู ๒ เรื่อง
- เรื่องปล่อยปลา ๒ เรื่อง
- เรื่องขึ้นเนื้อ ๒ เรื่อง
- เรื่องผ้าบังสกุล ๑ เรื่อง
- เรื่องฉันทิละน้อย ๑ เรื่อง
- เรื่องกำมือที่เมืองสาวัตถี ๔ เรื่อง
- เรื่องหญ้า ๒ เรื่อง
- เรื่องไม้ไขเจ้าของ ๗ เรื่อง
- เรื่องลักน้ำของสงฆ์ ๑ เรื่อง
- เรื่องลักหญ้าของสงฆ์ ๒ เรื่อง
- เรื่องขอมมีเจ้าของ ไม่ควรนำไปใช้ ๑ เรื่อง
- เรื่องขอมมีเจ้าของควรถอยยิม ๑ เรื่อง
- เรื่องนางภิกษุณีชาวเมืองจัมปา ๑ เรื่อง
- เรื่องนางภิกษุณีชาวเมืองราชคฤห์ ๑ เรื่อง
- เรื่องพระอชชุกะเมืองเวสาลี ๑ เรื่อง
- เรื่องทารกชาวเมืองพาราณสี ๑ เรื่อง
- เรื่องเมืองโกสัมพี ๑ เรื่อง
- เรื่องสังฆวิหาริกพระที่พิหิเกเมืองสาละ ๑ เรื่อง .

วินิตวัตถุ

เรื่องชางย้อม ๕ เรื่อง

[๑๒๗] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ ไปสู่ลานตากผ้าของชางย้อมผ้า ลักห่อผ้าของชางย้อมไปแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

[๑๒๘] ๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ไปสู่ลานตากผ้าของชางย้อมเห็นผ้ามีราคามาก ยังโงยจิตให้เกิดแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึง-

* กราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติ เพราะเพียงแต่คิด

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ไปสู่ลานตากผ้าของชางย้อม เห็นผ้ามีราคามาก มีโงยจิตจับต้องผ้านั้นแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ไปสู่ลานตากผ้าของชางย้อม เห็นผ้ามีราคามาก มีโงยจิตทำผ้านั้นให้ไหวแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า พระผู้มีพระภาค ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ไปสู่ลานตากผ้าของชางย้อม เห็นผ้ามีราคามาก มีโงยจิตทำผ้านั้นให้เคลื่อนจากฐานแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๔. เรื่องผ้าห่มที่ตาก ๔ เรื่อง

ปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

. . . มีโดยจิตลดภาวะที่สะเอวลงถือด้วยมือ . . . พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๔. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง นำทรัพย์สินของผู้อื่นไป มีโดยจิตวางภาวะในมือลงบนพื้นแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๕. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง นำทรัพย์สินของผู้อื่นไป มีโดยจิตหยิบทรัพย์สินนั้นขึ้นจากพื้นดินแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องตอบตามคำถามนำ ๕ เรื่อง

[๑๓๒] ๑. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งผึ่งจีวรไว้กลางแจ้งแล้วเข้าไปสูวิหาร ภิกษุอีกรูปหนึ่งได้เก็บไว้ด้วยคิดว่า จีวรนี้ อย่าหายเสียเลย ภิกษุเจ้าของออกมา ถามภิกษุนั้นว่า อาวุโส จีวรของผม ใครลักไป ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่าผมลักไป ภิกษุเจ้าของยึดถือภิกษุนั้นว่าไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า ตอบตามคำถามนำ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ไม่เป็นอาบัติ เพราะตอบตามคำถามนำ

๒. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพาดจีวรไว้บนตั่ง แล้วเข้าไปสูวิหารภิกษุอีกรูปหนึ่งเก็บไว้ด้วยคิดว่า จีวรนี้ อย่าหายเสียเลย ภิกษุเจ้าของออกมาถามภิกษุนั้นว่า อาวุโส จีวรของผม ใครลักไป ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่า ผมลักไป ภิกษุเจ้าของยึดถือภิกษุนั้นว่าไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า ตอบตามคำถามนำ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ไม่เป็นอาบัติ เพราะตอบตามคำถามนำ

๓. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพาดผ้าสีทนะไว้บนตั่ง แล้วเข้าไปสูวิหาร ภิกษุอีกรูปหนึ่งเก็บไว้ด้วยคิดว่า ผ้าสีทนะนี้ อย่าหายเสียเลย ภิกษุเจ้าของออกมาถามภิกษุนั้นว่า อาวุโส ผ้าสีทนะของผม ใครลักไป ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่า ผมลักไป ภิกษุเจ้าของยึดถือภิกษุนั้นว่าไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า ตอบตามคำถามนำ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ไม่เป็นอาบัติ เพราะตอบตามคำถามนำ

๔. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งวางบาตรไว้ใต้ตั่ง แล้วเข้าไปสูวิหาร ภิกษุอีกรูปหนึ่งเก็บไว้ด้วยคิดว่า บาตรนี้ อย่าหายเสียเลย ภิกษุเจ้าของออกมาถามภิกษุนั้นว่า อาวุโส บาตรของผม ใครลักไป ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่า ผมลักไป ภิกษุเจ้าของยึดถือภิกษุนั้นว่าไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า ตอบตามคำถามนำ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ไม่เป็นอาบัติ เพราะตอบตามคำถามนำ

๕. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งผึ่งจีวรไว้ที่ริ้วแล้วเข้าไปสูวิหาร ภิกษุอีกรูปหนึ่งเก็บไว้ด้วยคิดว่า จีวรนี้ อย่าหายเสียเลย ภิกษุณีผู้เจ้าของออกมา ถามภิกษุณีนั้นว่า แม่เจ้า จีวรของดิฉัน ใครลักไป ภิกษุณีนั้นตอบอย่างนี้ว่า ดิฉันลักไป ภิกษุณีเจ้าของ ยึดถือภิกษุณีนั้นว่าไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจ จึงแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลายฯ แจ้งแก่ภิกษุทั้งหลายฯ กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะตอบตามคำถามนำ .

เรื่องฉม ๒ เรื่อง

[๑๓๓] ๑. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเห็นผ้าสาฎกถูกลมบ้าหมูพัดหอบไป จึงเก็บไว้ ด้วยตั้งใจว่าจักให้แก่เจ้าของ เจ้าของโจทภิกษุนั้นว่าไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า ไม่มีโดยจิต พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่มีโดยจิต ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีโดยจิตถือเอาผ้าโพกซึ่งถูกลมบ้าหมูพัดหอบไป ด้วยเกรงว่าเจ้าของจะเห็นเสียก่อน เจ้าของโจทภิกษุนั้นว่าไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้าคิดลัก พระพุทธเจ้าข้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ภ. ดุกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องศพที่ยังสด

[๑๓๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งไปป่าช้าแล้ว ถือเอาผ้าบังสกุลที่ศพสด และในร่างศพนั้นมีเปรตสิงอยู่ จึงเปรตนั้น ได้กล่าวกะภิกษุนั้นว่าท่านผู้เจริญ ท่านอย่าได้ถือเอาผ้าสาฎกของข้าพเจ้าไป ภิกษุนั้นไม่เอื้อเฟื้อ จึงได้ถือเอาไป ทิ้งโคศพนั่นลงขึ้นเนินเดินตามหลังภิกษุนั้นไป ภิกษุนั้นเข้าไปสู่วิหารปิดประตู ร่างศพนั้น ได้ล้มลง ณ ที่นั่นทันที เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก ดุกรภิกษุทั้งหลาย อันผ้าบังสกุลที่ศพสด ภิกษุทั้งหลายไม่พึงถือเอา ภิกษุใดถือเอา ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องสับเปลี่ยนสลาภ

[๑๓๕] ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อจิวรของสงฆ์ อันภิกษุจิวรภษาจะแจกอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งมีไถยจิตสับเปลี่ยนสลาภ แล้วรับจิวร ไป เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมัง-
*หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุ เธอต้องอาบัติ-
*ปาราชิกแล้ว .

เรื่องเรือนไฟ

[๑๓๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ท่านพระอานนท์สำคัญผ้าอันตราวาสกของภิกษุรูปหนึ่งในเรือนไฟของท่าน จึงนุ่งแล้ว ภิกษุนั้น ได้ถามท่านพระอานนท์ว่า อาวุโสอานนท์ ไฉนท่านจึงนุ่งผ้าอันตราวาสกของผมนเล่า?

ท่านพระอานนท์ตอบว่า อาวุโส ผมเข้าใจว่าของผมน

ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีความเข้าใจว่าของตน ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องเนื้อเดนสัตว์ ๕ เรื่อง

[๑๓๗] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปลงจากภูเขาคิชฌกูฏ พบเนื้อเดนราชสีห์ จึงไปซื้อเนื้อปล้ำมันให้หุ้มแกงฉัน แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะเนื้อเดนราชสีห์

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปลงจากภูเขาคิชฌกูฏ พบเนื้อเดนเสือโคร่งจึงไปซื้อเนื้อปล้ำมันให้หุ้มแกงฉัน แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกร ภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะเนื้อเดนเสือโคร่ง

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปลงจากภูเขาคิชฌกูฏ พบเนื้อเดนเสือเหลือง จึงไปซื้อเนื้อปล้ำมันให้หุ้มแกงฉัน แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะเนื้อเดนเสือเหลือง

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปลงจากภูเขาคิชฌกูฏ พบเนื้อเดนเสือดาว จึงไปซื้อเนื้อปล้ำมันให้หุ้มแกงฉัน แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกร ภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะเนื้อเดนเสือดาว

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปลงจากภูเขาคิชฌกูฏ พบเนื้อเดนสุนัขป่า จึงไปซื้อเนื้อปล้ำมันให้หุ้มแกงฉัน แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะเนื้ออันสัตว์ดิรัจฉานหวางแหน .

เรื่องสวนไม่มีมูล ๕ เรื่อง

[๑๓๘] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อข้าวกุศลของสงฆ์อันภิกษุภัตตเทสก์แจกอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งพูดว่า ขอท่านจงให้ส่วนของภิกษุอื่นอีก แล้วรับส่วนที่ไม่มีมูลไป เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุ เธอ ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมฺสาวาท

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อของเคี้ยวของสงฆ์อันภิกษุขัชชภษาจะแจกอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งพูดว่า ขอท่านจงให้ส่วนของภิกษุอื่นอีก แล้วรับส่วนที่ไม่มีมูลไป เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกรภิกษุ เธอ ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมฺสาวาท

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อขนมของสงฆ์อันภิกษุปวภษาจะแจกอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งพูดว่า ขอท่านจงให้ส่วนของภิกษุอื่นอีก แล้วรับส่วนที่ไม่มีมูลไป เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุกรภิกษุ เธอ ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมฺสาวาท

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่ออ้อยของสงฆ์ อันภิกษุอุจจุภษาจะแจกอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งพูดว่า ขอท่านจงให้ส่วนของภิกษุอื่นอีก แล้วรับส่วนที่ไม่มีมูลไป เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่าดุกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมฺสาวาท

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อผลมะพลับของสงฆ์อันภิกษุผลภษาจะแจกอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งพูดว่า ขอท่านจงให้ส่วนของภิกษุอื่นอีก แล้วรับส่วนที่ไม่มีมูลไป เธอได้มีความรังเกียจว่า เรา

เรื่องไม่ออกไป

[๑๔๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ลักจิรวินิหารแล้วคิดว่าเราออกจากวิหารนี้ไปจักเป็นปาราชิก จึง ไม่ออกจากวิหาร ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมฆบุรุษนั้นจะพึงออกไปก็ตาม ไม่ออกไปก็ตาม ก็ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องถือวิสาสะฉันทของเคียว

[๑๔๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุสองรูปเป็นเพื่อนกัน รูปหนึ่งเข้าไปบิณฑบาตในบ้านรูปที่สอง เมื่อของเคียวของสงฆ์ อันภิกษุภักตตทเทศก์แจกอยู่ ได้รับเอาส่วนของเพื่อน แล้วถือวิสาสะฉันทส่วนของเพื่อนนั้น ภิกษุรูปที่หนึ่งนั้นทราบแล้ว โจทภิกษุรูปที่สองว่าท่าน ไม่เป็นสมณะภิกษุรูปที่สองมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้าถือวิสาสะ พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ ไม่เป็นอาบัติ เพราะถือวิสาสะ .

เรื่องฉันทของเคียวด้วยสำคัญาของตน ๒ เรื่อง

[๑๔๖] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปกำลังทำจิรวินิหารกันอยู่ เมื่อของเคียวของสงฆ์ อันภิกษุชัชชภายกะแจกอยู่ ภิกษุทุกรูปต่างนำส่วนของตนไปเก็บไว้ ภิกษุรูปหนึ่งสำคัญส่วนของภิกษุอีกรูปหนึ่งว่าของตน จึงฉันท ภิกษุผู้เจ้าของทราบแล้ว โจทภิกษุนั้นว่า ท่าน ไม่เป็นสมณะภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญาของตน

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปกำลังทำจิรวินิหารกันอยู่ เมื่อของเคียวของสงฆ์ อันภิกษุชัชชภายกะแจกอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งได้เอาบาตรของภิกษุอีกรูปหนึ่งไปนำส่วนของตนมาเก็บไว้ ภิกษุเจ้าของบาตรสำคัญาของตน จึงฉันท ภิกษุนั้นทราบแล้ว โจทภิกษุเจ้าของบาตรว่า ท่าน ไม่เป็นสมณะ ภิกษุเจ้าของบาตรมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญาของตน .

ไม่ลัก ๗ เรื่อง

[๑๔๗] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกขโมยลักมะม่วง ทำมะม่วงให้หล่นแล้วห่อถือไป พวกเจ้าของติดตามพวกขโมยเหล่านั้นไป พวกขโมยเห็นพวกเจ้าของ แล้วทิ้งห่อมะม่วงหนีไป ภิกษุทั้งหลายมีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล จึงพากันเก็บมะม่วงห่อนั้น ไปฉันท พวกเจ้าของโจทภิกษุเหล่านั้นว่า พวกท่าน ไม่เป็นสมณะ ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

- ก. พวกข้าพระพุทธเจ้า สำคัญาว่าเป็นของบังสกุล พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกขโมยลักขมภู ทำขมภูให้หล่นแล้วห่อถือไป พวกเจ้าของติดตามพวกขโมยเหล่านั้น พวกขโมยเห็นพวกเจ้าของ แล้วทิ้งห่อขมภูหนีไป ภิกษุทั้งหลายมีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล จึงพากันเก็บขมภูห่อนั้น ไปฉันท พวกเจ้าของโจทภิกษุเหล่านั้นว่า พวกท่าน ไม่เป็นสมณะ ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

- ก. พวกข้าพระพุทธเจ้า มีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกขโมยลักขนุนสามะลอ ทำขนุนสามะลอให้หล่นแล้วห่อถือไป พวกเจ้าของติดตามพวกขโมยเหล่านั้น พวกขโมยเห็นพวกเจ้าของ แล้วทิ้งห่อขนุนสามะลอหนีไป ภิกษุทั้งหลายมีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล จึงพากันเก็บขนุนสามะลอห่อนั้น ไปฉันท พวกเจ้าของโจทภิกษุเหล่านั้นว่า พวกท่าน ไม่เป็นสมณะ ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

- ก. พวกข้าพระพุทธเจ้า มีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกขโมยลักขนุน ทำขนุนให้หล่นแล้วห่อถือไป พวกเจ้าของติดตามพวกขโมยเหล่านั้น พวกขโมยเห็นพวกเจ้าของแล้วทิ้งห่อขนุนหนีไป ภิกษุทั้งหลายมีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล จึงพากันเก็บขนุนห่อนั้น ไปฉันท พวกเจ้าของโจทภิกษุเหล่านั้นว่า พวกท่าน ไม่เป็นสมณะ ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

- ก. พวกข้าพระพุทธเจ้า มีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้มีความสำคัญาว่าเป็นของบังสกุล

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกขโมยลักผลตาลสุก ทำผลตาลสุกให้หล่นแล้วห่อถือไป พวกเจ้าของติดตามพวกขโมยเหล่านั้น พวกขโมยเห็นพวกเจ้าของ แล้วทิ้งห่อผลตาลสุกหนีไป

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
แต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องลักขงสงฆ์ ๗ เรื่อง

[๑๔๙] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิตลักขมวงของสงฆ์ แล้วได้มีความ
รังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้-
*มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิตลักขมพของสงฆ์ แล้วได้มีความรังเกียจว่า
เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิตลักขมนล้ำละของสงฆ์ แล้วได้มีความ
รังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้-
*มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิตลักขมนของสงฆ์ แล้วได้มีความรังเกียจ
ว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิตลักผลตาลสุกของสงฆ์ แล้วได้มีความ
รังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้-
*มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๖. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิตลักอ้อยของสงฆ์ แล้วได้มีความรังเกียจว่า
เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๗. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิตลักมะพลับของสงฆ์ แล้วได้มีความรังเกียจ
ว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องลักดอกไม้ ๒ เรื่อง

[๑๕๐] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ไปสูสวนดอกไม้ มีโดยจิตลักดอกไม้ที่เขา
เก็บไว้ ได้ราคา ๕ มาสก แล้วได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึง
กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ไปสูสวนดอกไม้ มีโดยจิตลักเก็บดอกไม้ ได้ราคา
๕ มาสก แล้วได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่
พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องพูดตามคำบอก ๓ เรื่อง

[๑๕๑] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อจะไปสูหมู่บ้าน ได้กล่าวกะภิกษุอีกรูป
หนึ่งว่า ท่าน ผมจะบอกสกลอปฏิฐากของท่านตามที่ท่านบอก ภิกษุนั้น ไปถึงจึงให้เขานำผ้าสาฎกมา
ผืนหนึ่ง แล้วใช้เสียเอง ภิกษุผู้บอกรู้เข้าจึงใจทักภิกษุนั้นว่า ท่าน ไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความ
รังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้-
*มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ภิกษุทั้งหลาย ไม่พึงกล่าวว่า ผมบอก
ตามที่ท่านบอก รูปใดกล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อจะไปสูหมู่บ้าน ภิกษุอีกรูปหนึ่ง ได้กล่าวกะ
ภิกษุนั้นว่า ท่าน ท่านจงบอกสกลอปฏิฐากของผมตามที่ผมบอก ภิกษุนั้น ไปถึงจึงให้เขานำผ้าสาฎก
มาคู่หนึ่ง แล้วใช้เสียเอง ๑ ผืน ให้ภิกษุผู้บอก ๑ ผืน ภิกษุผู้บอกรู้เข้าจึงใจทักภิกษุนั้นว่า ท่าน
ไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ภิกษุไม่พึง
กล่าวว่า ท่านจงบอกตามที่ผมบอก รูปใดกล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง เมื่อจะไปสูหมู่บ้าน ได้กล่าวกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า
ท่าน ผมจะบอกสกลอปฏิฐากของท่านตามที่ท่านบอก แม้ภิกษุนั้นก็กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านจงบอก
ตามที่ผมบอกเถิด ภิกษุนั้น ไปถึงจึงให้เขานำเนยใส ๑ อ่าพห ๑- น้ำอ้อยบ ๑ ดุล ๒- ข้าวสาร ๑
โทณะ ๓- มาแล้วฉันเสียเอง ภิกษุผู้บอกรู้เข้าจึงใจทักภิกษุนั้นว่า ท่าน ไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความ
รังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้-
*มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ภิกษุไม่พึงกล่าวว่า ผมบอกตามที่ท่านบอก
รูปใดกล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องนำแก้วมณีลงด่านภายี ๓ เรื่อง

[๑๕๒] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล บรุษผู้หนึ่งนำแก้วมณีซึ่งมีราคามากเดินทางไกลไปกับภิกษุ
รูปหนึ่ง ครั้นบรุษนั้นเห็นด่านภายี จึงหย่อนแก้วมณีลงในถ้ำยามของภิกษุนั้นผู้ไม่รู้ตัว เดินพ่นด่าน
ภายีไปแล้ว จึงถือนำไปเอง ภิกษุนั้น ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่รู้ตัว พระพุทธเจ้าข้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ภ. ดุกริกษุ ภิกษุผู้ไม่รู้ตัว ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษผู้หนึ่งนำแก้วมณีซึ่งมีราคามาก เดินทางไกลไปกับภิกษุรูปหนึ่ง ครั้นภิกษุนั้นเห็นด้านภายี จึงทำลวงว่าเป็นไข แล้วได้ให้ห่อของของตนแก่ภิกษุนั้น ครั้นเดินทางพ้นด้านภายีไปแล้ว บุรุษนั้นจึงได้กล่าวกะภิกษุนั้นว่า ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงนำห่อของของพามา ผมหาได้เป็นไขไม่ ภิกษุนั้นถามว่า ท่าน ท่านได้ทำที่ท่าเช่นนั้นเพื่อประสงค์อะไร บุรุษนั้นได้แจ้งความแก่ภิกษุนั้นแล้ว เธอ ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

๑๑.๔ ปัตถะเป็น ๑ อาพหก ๒. ร้อยปละเป็น ๑ ดุล ๓. ลีอาพหกเป็น ๑ โทณะ ฯ

ภ. ข้าพระพุทธเจ้าไม่รู้ตัว พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ ภิกษุผู้ไม่รู้ตัว ไม่ต้องอาบัติ

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเดินทางไกลไปกับพวกเกวียน บุรุษคนหนึ่งเกลี้ยกล่อมภิกษุนั้นด้วยอำมิสแล้ว เห็นด้านภายี จึงส่งแก้วมณีซึ่งมีราคามากให้แก่ภิกษุนั้น ด้วยขอร้องว่า ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงช่วยนำแก้วมณีนี้ผ่านด้านภายีด้วย จึงภิกษุนั้นนำแก้วมณีนั้นให้ผ่านด้านภายีไปแล้ว ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องปล่อยห่ม ๒ เรื่อง

[๑๕๓] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความสงสาร ได้ปล่อยห่มที่ติดบ่วงไปแล้ว มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะช่วยเหลือ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ ภิกษุผู้มีความประสงค์จะช่วยเหลือ ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีโภยจิต ได้ปล่อยห่มที่ติดบ่วงไปเสียก่อนด้วยคิดว่า พวกเจ้าของจะเห็น แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีโภยจิต พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องปล่อยเนื้อ ๒ เรื่อง

๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความสงสาร ได้ปล่อยเนื้อที่ติดบ่วงไปแล้ว มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะช่วยเหลือ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ ภิกษุผู้มีความประสงค์จะช่วยเหลือ ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีโภยจิต ได้ปล่อยเนื้อที่ติดบ่วงไปเสียก่อนด้วยคิดว่า พวกเจ้าของจะเห็น แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีโภยจิต พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องปล่อยปลา ๒ เรื่อง

๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความสงสาร ได้ปล่อยปลาที่ติดลอบไปแล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะช่วยเหลือ พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ ภิกษุผู้มีความประสงค์จะช่วยเหลือ ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีโภยจิต ได้ปล่อยปลาที่ติดลอบไปเสียก่อน ด้วยคิดว่า พวกเจ้าของจะเห็น แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีโภยจิต พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องกัณฑ์ทรัพย์ในยาน

[๑๕๔] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเห็นทรัพย์ในยานแล้วคิดว่า เราถือเอาไปจากยานนี้จักเป็นปาราชิก จึงเข้าไปห้กัณฑ์ถือเอาไป แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดุกริกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องขึ้นเนื้อ ๒ เรื่อง

[๑๕๕] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้ถือเอาขึ้นเนื้อที่เหยี่ยวเสี่ยวไป ด้วยตั้งใจว่าจักให้แก่พวกเจ้าของๆ โจทภิกษุนั้นว่า ท่าน ไม่เป็นสมณะ เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ปาราชิกแล้ว กระทบหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า
ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้หาโดยจิตมิได้ ไม่ต้องอาบัติ .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีโดยจิตถือเอาขึ้นเนื้อที่เหยี่ยวเฉียวไปเสียก่อน
ด้วยคิดว่า พวกเจ้าของจะเห็น พวกเจ้าของโจทภิกษุนั้นว่า ท่านไม่เป็นสมณะ เธอมีความรังเกียจว่า
เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระทบหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องไม้ ๒ เรื่อง

[๑๕๖] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล คนทั้งหลายผูกไม้แพแล้วให้ลอยไปตามกระแสในแม่น้ำ
อจิรวดี เมื่อเครื่องผูกขาด ไม่ได้ลอยกระจายไป ภิกษุทั้งหลายมีความสำคัญว่าเป็นของบึงสกุล
จึงช่วยกันขนขึ้น พวกเจ้าของโจทภิกษุเหล่านั้นว่า พวกท่านไม่เป็นสมณะ ภิกษุเหล่านั้นมีความ
รังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระทบหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีความสำคัญว่าเป็นของบึงสกุล ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล คนทั้งหลายผูกไม้แพแล้วให้ลอยไปตามกระแสในแม่น้ำอจิรวดี
เมื่อเครื่องผูกขาด ไม่ได้ลอยกระจายไป ภิกษุทั้งหลายมีโดยจิต ช่วยกันขนขึ้นเสียก่อนด้วยคิดว่า
พวกเจ้าของจะเห็น พวกเจ้าของโจทภิกษุเหล่านั้นว่า พวกท่านไม่เป็นสมณะ ภิกษุเหล่านั้น
มีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระทบหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องผ้าบังสกุล

[๑๕๗] ก็โดยสมัยนั้นแล คนเลี้ยงโคคนหนึ่งพาดผ้าสาฎก ไว้ที่ต้นไม้อแล้วไปถ่าย-
* อจาระ ภิกษุรูปหนึ่งมีความสำคัญว่าเป็นผ้าบังสกุลจึงถือเอาไป คนเลี้ยงโคนั้นโจทภิกษุนั้นว่า
ท่านไม่เป็นสมณะ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระทบหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้มีความสำคัญว่าเป็นของ
บึงสกุล ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องขำมน้ำ ๒ เรื่อง

[๑๕๘] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังขำมน้ำ ผ้าสาฎกที่หลุดจากมือของพวกเขา
ขำย้อม ไปคล้อยอยู่ที่เท้าภิกษุๆ นั้นเก็บไว้ ด้วยตั้งใจว่าจักให้แก่พวกเจ้าของๆ โจทภิกษุนั้นว่า
ท่านไม่เป็นสมณะ ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระทบหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้หาโดยจิตมิได้ ไม่ต้องอาบัติ .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังขำมน้ำ ผ้าสาฎกที่หลุดจากมือของพวกเขาขำย้อม
ได้ไปคล้อยอยู่ที่เท้าภิกษุๆ นั้นมีโดยจิตยึดเอาไว้เสียก่อน ด้วยคิดว่า พวกเจ้าของจักเห็น
พวกเจ้าของโจทภิกษุนั้นว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิก
แล้วกระทบหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ
เธอต้องอาบัติ ปาราชิกแล้ว .

เรื่องฉันทิละน้อย

[๑๕๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเห็นหม้อเนยใสแล้วฉันทิละเข้าไปที่ละน้อยๆ แล้ว
มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระทบหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องชวนกันลักทรัพย์ ๒ เรื่อง

[๑๖๐] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปชักชวนกันไป ด้วยตั้งใจว่าจักลักทรัพย์
ภิกษุรูปหนึ่งลักทรัพย์มาได้ ภิกษุเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า พวกเราไม่เป็นปาราชิก รูปใดลัก รูปนั้น
เป็นปาราชิก แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
พวกเธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปชวนกันลักทรัพย์มาได้แล้วแบ่งกัน เมื่อแบ่งทรัพย์กัน
ภิกษุรูปหนึ่งๆ ได้ส่วนแบ่งไม่ครบ ๕ มาสก จึงกล่าวกันขึ้นอย่างนี้ว่า พวกเราไม่เป็นปาราชิก
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ
ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องกำมือ ๔ เรื่อง

[๑๖๑] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ในเมืองสาวัตถี มีข้าวแพง ภิกษุรูปหนึ่งมีโดยจิตลักข้าว
สารของชาวบ้าน ๑ กำมือ แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระทบหนอ จึงกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ในเมืองสาวัตถี มีข้าวแพง ภิกษุรูปหนึ่งมีโดยจิตลักข้าว-
* ข้าวบ้าน ๑ กำมือ แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระทบหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ในเมืองสาวัตถี มีข้าวแพง ภิกษุรูปหนึ่งมีโดยจิตลักข้าวฝัก-
* ยาวของชาวบ้าน ๑ กำมือ แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระทบหนอ จึงกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

เรื่องเสนาสนะของสงฆ์ ๗ เรื่อง

[๑๖๙] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิต ลักเตียงของสงฆ์ แล้วมีความ
รังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิด
อย่างไร?

- ภ. ข้าพระพุทธเจ้า คิดลัก พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิต ลักเตียงของสงฆ์ แล้วมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ภ. ข้าพระพุทธเจ้า คิดลัก พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิต ลักฟูกของสงฆ์ แล้วมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ภ. ข้าพระพุทธเจ้า คิดลัก พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิต ลักหมอนของสงฆ์ แล้วมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ภ. ข้าพระพุทธเจ้า คิดลัก พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิต ลักบานประตูของสงฆ์ แล้วมีความ
รังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิด
อย่างไร?

- ภ. ข้าพระพุทธเจ้า คิดลัก พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๖. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิต ลักบานหน้าต่างของสงฆ์ แล้วมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ภ. ข้าพระพุทธเจ้า คิดลัก พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๗. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีโดยจิต ลักไม้กลอนของสงฆ์ แล้วมีความ
รังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิด
อย่างไร?

- ภ. ข้าพระพุทธเจ้า คิดลัก พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องของมีเจ้าของ ไม่ควรนำไปใช้

[๑๗๐] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายนำเสนาสนะอันเป็นเครื่องใช้สำหรับบริหารของ
อบาสกคนหนึ่ง ไปใช้สอย ณ ที่แห่งอื่น จึงอบาสกนั้นเพ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โฉนพระผู้
เป็นเจ้าของทั้งหลายจึงได้นำเครื่องใช้สอยในที่อื่นไปใช้สอยในที่อีกแห่งหนึ่งแล้ว ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เครื่องใช้สอยในที่แห่งหนึ่ง
อันภิกษุไม่พึงใช้สอยในที่อีกแห่งหนึ่ง รูปใดใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องของมีเจ้าของ ควรขอยืม

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายรังเกียจที่จะนำกระทั้งผ้าปูนั่งประชุมไป แม่ ณ โรงอุโบสถ
จึงนั่งบนพื้นดิน เนื้อตัวกิตติ จีวรกิตติ แปรเปื้อนฝุ่น จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นำไปใช้ได้ชั่วคราว ฯ

เรื่องภิกษุณีชาวเมืองจัมปา

[๑๗๑] ก็โดยสมัยนั้นแล อันเตวาสิกาของภิกษุณีถูลลันทา ไปสู่สกุลอุปัฏฐากของ
ภิกษุณีถูลลันทาในเมืองจัมปาแล้วบอกว่า แม่เจ้าปารารถนาจะดื่มยาคุที่ปรุงด้วยของ ๓ อย่าง
ตนสั่งให้เขาหุงหาให้แล้วนำไปฉันเสีย ภิกษุณีถูลลันทาทราบเข้า จึงใจทมิฬอันเตวาสิกา
นั้นว่า เธอ ไม่เป็นสมณะ ภิกษุณีอันเตวาสิกามีความรังเกียจ จึงร้องเรียนแก่ภิกษุณีทั้งหลาย
แฉ่งแก่ภิกษุทั้งหลาย จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย ภิกษุณีนั้น ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมฺสวาท

เรื่องภิกษุณีชาวเมืองราชคฤห์

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีอันเตวาสิกาของภิกษุณีถูลลันทา ไปสู่สกุลอุปัฏฐากของภิกษุณี
ถูลลันทาในเมืองราชคฤห์แล้วบอกว่า แม่เจ้าปารารถนาจะฉันขนมรวงผึ้ง ตนสั่งให้เขาทอดแล้ว
นำไปฉันเสีย ภิกษุณีถูลลันทาทราบเข้า จึงใจทมิฬอันเตวาสิกานั้นว่า เธอ ไม่เป็นสมณะ
ภิกษุณีอันเตวาสิกามีความรังเกียจ จึงร้องเรียนแก่ภิกษุณีทั้งหลาย แฉ่งแก่ภิกษุทั้งหลาย
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีนั้น
ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะสัมปชานมฺสวาท .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

เรื่องพระอชชกะเมืองเวสาลี

[๑๗๒] ก็โดยสมัยนั้นแล คหบดีอุปัฏฐากของท่านพระอชชกะในเมืองเวสาลี มีเด็กชาย ๒ คน คือ บุตรชายคนหนึ่ง หลานชายคนหนึ่ง ครั้นนั้นท่านคหบดีได้สั่งค่านีไว้กะท่านพระอชชกะว่า พระคุณเจ้าข้า บรรดาเด็ก ๒ คนนี้ เด็กคนใดมีศรัทธาเลื่อมใส พระคุณเจ้าพึงบอกสถานที่พึงทรัพย์นี้แก่เด็กคนนั้น ดังนี้แล้วได้ถึงแก่กรรม ครั้นสมัยต่อมา หลานชายของคหบดีนั้นเป็นผู้มีศรัทธาเลื่อมใส จึงท่านพระอชชกะได้บอกสถานที่พึงทรัพย์นั้นแก่เด็กหลานชายๆ นั้น ได้รวบรวมทรัพย์ และเริ่มบำเพ็ญทานด้วยทรัพย์สมบัตินั้นแล้ว

ภายหลัง บุตรชายคหบดีนั้น ได้เรียนถามเรื่องนี้กะท่านพระอานนท์ว่า ข้าแต่ท่านพระอานนท์ ไครหนอเป็นทายาทของบิดาบุตรชายหรือหลานชาย

ท่านพระอานนท์ตอบว่า คุณ ธรรมดาบุตรชายเป็นทายาทของบิดา

บ. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ พระคุณเจ้าอชชกะนี้ ได้บอกทรัพย์สมบัติของกระผมให้แก่คู่แข่งขันของกระผม

อา. คุณ ท่านพระอชชกะไม่เป็นสมณะ

ลำดับนั้น ท่านพระอชชกะ ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอานนท์ว่า อาวุโส อานนท์ ขอท่านได้โปรดให้การวินิจฉัยแก่กระผมด้วยเถิด

ก็ครั้งนั้นแล ท่านพระอุบาลีเป็นฝักฝ่ายของท่านพระอชชกะท่านจึงถามท่านพระอานนท์ว่า อาวุโส อานนท์ ภิกษุได้อินเจ้าของทรัพย์สิ่งไว้ว่า ขอท่านได้โปรดบอกสถานที่พึงทรัพย์นี้แก่บุคคลนั้น ภิกษุนั้นจะต้องอาบัติด้วยหรือ?

อา. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ภิกษุนั้นไม่ต้องอาบัติสักน้อย โดยที่สุดแม้เพียงอาบัติทุกกฏ

อ. อาวุโส ท่านพระอชชกะนี้อินเจ้าของทรัพย์สิ่งไว้ว่า ขอท่านได้โปรดบอกสถานที่พึงทรัพย์นี้แก่บุคคลชื่อนี้ จึงได้บอกแก่บุคคลนั้น ท่านพระอชชกะไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องเมืองพาราณสี

[๑๗๓] ก็โดยสมัยนั้นแล สกลอุปัฏฐากของท่านพระปิลินทวิจจะในเมืองพาราณสี ถูกพวกโจรปล้น และเด็ก ๒ คน ถูกพวกโจรนำตัวไป ครั้นนั้นท่านพระปิลินทวิจจะนำเด็ก ๒ คนนั้นมาด้วยฤทธิ์แล้วให้อยู่ในปราสาท ชาวบ้านเห็นเด็ก ๒ คน นั้นแล้ว ต่างพากันเลื่อมใสในท่านพระปิลินทวิจจะเป็นอย่างยิ่งว่า นี่เป็นพุทธานภาพของพระปิลินทวิจจะ ภิกษุทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนท่านพระปิลินทวิจจะจึง ได้นำเด็กที่ถูกพวกโจรนำตัวไปแล้วคืนมาแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ เพราะวิสัยแห่งฤทธิ์ของภิกษุผู้มีฤทธิ์ .

เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี

[๑๗๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุ ๒ รูป ชื่อปัทมะ ๑ ชื่อกปิละ ๑ เป็นสหายกัน รูปหนึ่งอยู่ในหมู่บ้าน อีกรูปหนึ่งอยู่ในเมืองโกสัมพี ขณะเมื่อภิกษุนั้นเดินทางจากหมู่บ้านไปเมืองโกสัมพี ข้ามแม่น้ำในระหว่างทาง เปลวมันขึ้นที่หลุดจากมือของพวกคนฆ่าหมูลอยติดอยู่ที่เท้า ภิกษุนั้นได้เก็บไว้ด้วยตั้งใจว่า จักให้แก่พวกเจ้าของๆ โจทภิกษุนั้นว่า ท่านไม่เป็นสมณะ สตรีเลี้ยงโคคนหนึ่งเห็นภิกษุนั้นข้ามแม่น้ำขึ้นมาแล้ว ได้กล่าวคำนี้ว่า ท่านเจ้าข้า นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมเถิด ภิกษุนั้นคิดว่า แม่โดยปกติ เราก็ไม่เป็นสมณะแล้ว จึงเสพเมถุนธรรมในสตรีเลี้ยงโคนั้น ไปถึงเมืองโกสัมพีแล้ว แจ้งเรื่องนี้แก่ภิกษุทั้งหลายๆ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้น ไม่ต้องอาบัติปาราชิก เพราะอหิงสาทาน แต่ต้องอาบัติปาราชิก เพราะเสพเมถุนธรรม

เรื่องสัตว์วิหคิระที่พหิยะเมืองสาละ

[๑๗๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุสัตว์วิหคิระของท่านพระพหิยะในเมืองสาละ ถูกความกระสันบีบคั้นแล้ว ได้ลักผ้าโพกของชาวร้านไป แล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระพหิยะว่า กระผมไม่เป็นสมณะ จักลาสิกขา ขอรับ

ท่านพระพหิยะถามว่า คุณทำอะไรไว้?

ภิกษุนั้นสารภาพว่า ลักผ้าโพกของชาวร้าน ขอรับ

ท่านพระพหิยะให้นำผ้าโพกนั้นมา แล้วให้ชาวร้านตีราคาเมื่อตีราคาผ้าโพกนั้น ราคาไม่ถึง ๕ มาสก ท่านพระพหิยะชี้แจงเหตุผลว่า คุณไม่ต้องอาบัติปาราชิก ดังนี้ ภิกษุนั้นยินดียิ่งนักแล .

ปาราชิกสิกขาบท ที่ ๒ จบ .

ตติยปาราชิกสิกขาบท

นิทานปฐมบัญญัติ เรื่องภิกษุหลายรูป

[๑๗๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาคาสลา ปามหาวัน เขตพระนครเวสาลี ครั้นนั้นพระองค์ทรงแสดงอสุกถา ทรงพรรณนาคุณแห่งอสุกถามัญฐาน ทรงสรรเสริญคุณแห่งการเจริญอสุกถามัญฐาน ทรงพรรณนาคุณอสุกถามัญฐาน โดยอเนกปริยายแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราปรารถนาจะหลีก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวีรยัตถ์ ปฐมภาค
ออกเรือนอยู่ตลอดถึงเดือน ไครๆ อย่าเข้าไปหาเรา นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาตเข้าไปให้รูปเดียว
ภิกษุเหล่านั้นรับ รับสิ่งแล้ว ไม่มีใครกล้าเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเลย นอกจากภิกษุผู้นำบิณฑบาต
เข้าไปถวายรูปเดียว ภิกษุเหล่านั้นสนทนากันว่า พระผู้มีพระภาคทรงแสดงอสุภกถา ทรงพรรณนา
คุณแห่งอสุภกัมมัฏฐาน ทรงสรรเสริญคุณแห่งการเจริญอสุภกัมมัฏฐาน ทรงพรรณนาคุณแห่งอสุภ-
*สมาบัติเนื่องๆ โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วพากันประกอบความเพียรในการเจริญอสุภกัมมัฏฐาน
หลายอย่างหลายกระบวนอยู่ ภิกษุเหล่านั้น อึดอัด ระอา เกลียดซึ่งร่างกายของตน ดุจสตรี
รุ่นสาวหรือบุรุษรุ่นหนุ่ม พอใจในการตกแต่งกาย อาบน้ำสระเกล้า มีชากศพุง ชากศพสนัข
หรือชากศพมณษย์มาคล้องอยู่ที่คอ ฟังอึดอัด สะอิดสะเอียน เกลียดซึ่ง ฉะนั้น จึงปลงชีวิต
ตนเองบ้าง วานกันและกันให้ปลงชีวิตบ้าง บางเหล่าก็เข้าไปหาภิกษุชุกกัสมณกุตตก ๑-
กล่าว
อย่างนี้ว่า พ่อคุณ ขอท่าน ได้ปลงชีวิตพวกฉันที่ บาดรจิรวรนี้จักเป็นของท่าน ครั้นนั้นภิกษุชุกกัสมณกุตตก
สมณกุตตก อันภิกษุทั้งหลายจึงด้วยบาดรจิรวร จึงปลงชีวิตภิกษุเป็นอันมากแล้ว ถู้อดาบเปื้อน
เลือดเดินไปทางแม่น้ำวัดคุมทา ขณะเมื่อมีภิกษุชุกกัสมณกุตตก กำลังล้างดาบที่เปื้อนเลือดนั้นอยู่
ได้มีความรำคาญ ความเดือดร้อนว่า ไม่ใช่ลาภของเราหนอ ลาภของเราไม่มีหนอ เราได้ชั่วแล้ว
หนอ เราไม่ได้ดีแล้วหนอ เราสร้างบาปไว้มากจริงหนอ เพราะเราได้ปลงชีวิตภิกษุทั้งหลาย
ซึ่งเป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ขณะนั้นเทพดาตนหนึ่งผู้นับเนื่องในหมู่มาร เดินมาบนน้ำมิได้แตก
ได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า ดีแล้ว ดีแล้ว ท่านสัตบุรุษ เป็นลาภท่าน ท่านได้ดีแล้ว ท่านได้สร้างสม
บุญไว้มาก เพราะท่านได้ช่วยสงคนที่ยังขำม ไม่พินให้ขำมพินได้ ครั้นมีภิกษุชุกกัสมณกุตตก
ได้ทราบว่าเป็นลาภของเรา เราได้ดีแล้ว เราได้สร้างสมบุญไว้มาก เพราะเราได้ช่วยสงคนที่ยัง
ขำม ไม่พินให้ขำมพินได้ ดังนี้ จึงถู้อดาบอันคม จาภิหารเข้าไปสูวิหาร จากบริเวณเข้าไปสู่
๑๑ คนโกนผมไว้จุกนึ่งผ่ากลางศีรษะหนึ่ง หมผินหนึ่ง ท่านองเป็นตาเถน ฯ
บริเวณ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ใครยังขำมไม่พิน ข้าพเจ้าจะช่วยสงให้ขำมพิน บรรดาภิกษุเหล่านั้น
ภิกษุเหล่าใด ยังไม่ปราศจากราคะ ความกลัว ความหวาดเสียว ความสยอง ย่อมมีแก่ภิกษุ
เหล่านั้นในเวลานั้น ส่วนภิกษุเหล่าใดปราศจากราคะแล้ว ความกลัว ความหวาดเสียว ความสยอง
ย่อม ไม่มีแก่ภิกษุเหล่านั้นในเวลานั้น ครั้นนั้นภิกษุชุกกัสมณกุตตก ปลงชีวิตภิกษุเสียวันละ ๑
รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ๔ รูปบ้าง ๕ รูปบ้าง ๖ รูปบ้าง ๗ รูปบ้าง ๘ รูปบ้าง ๙ รูปบ้าง
๑๐ รูปบ้าง ๒๐ รูปบ้าง ๓๐ รูปบ้าง ๔๐ รูปบ้าง ๕๐ รูปบ้าง ๖๐ รูปบ้าง .

รับสั่งให้เผด็จสงฆ์

[๑๓๓] ครั้นล่วงถึงเดือนนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากที่ประทับเรียบร้อยแล้ว รับสั่ง
ถามท่านพระอานนท์ว่า ดูกรอานนท์ เหตุไฉนหนอ ภิกษุสงฆ์จึงดูเหมือนน้อยไป
ท่านพระอานนท์กราบทูลว่า จริยอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า เพราะพระองค์ทรงแสดง
อสุภกถา ทรงพรรณนาคุณแห่งอสุภกัมมัฏฐาน ทรงสรรเสริญคุณแห่งการเจริญอสุภกัมมัฏฐาน
ทรงพรรณนาคุณแห่งอสุภสมาบัติเนื่องๆ โดยอเนกปริยายแก่ภิกษุทั้งหลาย พระพุทธเจ้าข้า และ
ภิกษุเหล่านั้นก็พากันพูดว่า พระผู้มีพระภาคทรงแสดงอสุภกถา ทรงพรรณนาคุณแห่งอสุภกัมมัฏฐาน
ทรงสรรเสริญคุณแห่งการเจริญอสุภกัมมัฏฐาน ทรงพรรณนาคุณแห่งอสุภสมาบัติเนื่องๆ โดยอเนก
ปริยาย จึงพากันประกอบความเพียรในการเจริญอสุภกัมมัฏฐาน หลายอย่างหลายกระบวนอยู่
เธอเหล่านั้น อึดอัด ระอา เกลียดซึ่งร่างกายของตน ดุจสตรีรุ่นสาวหรือบุรุษรุ่นหนุ่ม พอใจ
ในการตกแต่งกาย อาบน้ำ สระเกล้า มีชากศพุง ชากศพสนัข หรือชากศพมณษย์มาคล้องอยู่
ที่คอ จะฟังอึดอัด สะอิดสะเอียน เกลียดซึ่ง ฉะนั้น จึงปลงชีวิตตนเองบ้าง วานกันและกัน
ให้ปลงชีวิตบ้าง บางเหล่าก็เข้าไปหาภิกษุชุกกัสมณกุตตก กล่าวอย่างนี้ว่า พ่อคุณ ขอท่าน ได้
ช่วยปลงชีวิตพวกฉันที่ บาดรจิรวรนี้จะเป็นของท่าน พระพุทธเจ้าข้า ครั้นมีภิกษุชุกกัสมณกุตตก
ได้บาดรจิรวรเป็นค่าจ้างแล้ว จึงปลงชีวิตภิกษุเสียวันละ ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ๔ รูป
บ้าง ๕ รูปบ้าง ๖ รูปบ้าง ๗ รูปบ้าง ๘ รูปบ้าง ๙ รูปบ้าง ๑๐ รูปบ้าง ๒๐ รูปบ้าง ๓๐ รูป
บ้าง ๔๐ รูปบ้าง ๕๐ รูปบ้าง ๖๐ รูปบ้าง ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ภิกษุสงฆ์นี้
จะฟังดำรงอยู่ในพระอรหัตตผลด้วยปริยายใด ขอพระผู้มีพระภาคจงตรัสบอกปริยายอันนั้นเถิด
พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอานนท์ ถ้าเช่นนั้น เธอจงเผด็จภิกษุที่อาศัยพระนคร
เวสาลีอยู่ทั้งหมด ให้ประชุมกันที่อุปัฏฐานศาลา

เป็นดังรับสั่งพระพุทธเจ้าข้า ท่านพระอานนท์รับสนองพระพุทธพจน์แล้ว จึงเผด็จ
ภิกษุสงฆ์ที่อาศัยพระนครเวสาลีอยู่ทั้งสิ้น ให้ประชุมที่อุปัฏฐานศาลา แล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค
กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุสงฆ์ประชุมพร้อมกันแล้ว ขอพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดทราบ
กาลอันควร ในบัดนี้เถิด พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงแสดงอานาปานสติสมาธิกถา

[๑๓๔] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าสู่อุปัฏฐานศาลาประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์
ที่จัดไว้ถวาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม่สมาธิในอานาปานสตินี้แล
อันภิกษุชอบรรมทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นคุณสงบ ประณีต เยือกเย็น อยู่เป็นสุข และยังบาป
อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วๆ ให้อันตรธานสงบไปโดยฉับพลัน ดุจละอองและฝุ่นที่ฟุ้ง ขึ้นใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๓. อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีลตราอันจะ ปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น แม้อีกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้
ก็ลิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยประการ
ฉะนี้ ฯ

เรื่องพระฉัพพัคคีย์

[๑๘๐] ก็โดยสมัยนั้นแล อุบาสกคนหนึ่งเป็นไข้ ภริยาของเขาเป็นคนสวย น่าเอ็นดู
นำชม พวกพระฉัพพัคคีย์มีจิตปฏิพัทธ์ในหญิงนั้นจึงดำริขึ้นว่า ถ้าอุบาสกสามียังมีชีวิตอยู่ พวก
เราจักไม่ได้นาง ฉะนั้น พวกเราจักพรณนาคณแห่งความตายแก่อุบาสกนั้น ครั้นดำริฉะนี้แล้ว
จึงเข้าไปหาอุบาสกนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกรอุบาสก ท่านเป็นผู้ทำความดีไว้แล้ว ทำกุศลไว้แล้ว
ทำความต้านทานต่อความขลาดไว้แล้ว มิได้ทำบาป มิได้ทำความชั่ว มิได้ทำความเสียหาย ทำแต่
ความดี มิได้ทำบาป จะประโยชน์อะไรแก่ท่านด้วยชีวิตอันแสนลำบากยากแค้นนี้ ท่านตาย
เสียดีกว่าเป็นอยู่ ตายจากโลกนี้แล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ท่านจักเข้าถึงสุคติโลก
สวรรค์ จักได้รับบำเรอเปรียบพร้อมอ้อมเอิบด้วยเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ ในสุคติโลกสวรรค์นั้น

ครั้งนั้น อุบาสกนั้นเห็นจริงว่า ท่านพูดจริง เพราะเราทำความดีไว้แล้ว ทำกุศลไว้แล้ว
ทำความต้านทานต่อความขลาดไว้แล้ว มิได้ทำบาป มิได้ทำความชั่ว มิได้ทำความเสียหาย เรา-
* ทำแต่ความดี เรามีได้ทำความชั่ว จะประโยชน์อะไรแก่เรา ด้วยชีวิตอันแสนลำบากยากแค้นนี้
เราตายเสียดีกว่าเป็นอยู่ ตายจากโลกนี้ แล้วเบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เราจักเข้าถึงสุคติ
โลกสวรรค์ จักได้รับบำเรอเปรียบพร้อมอ้อมเอิบด้วยเบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ ในสุคติโลก-

* สวรรค์นั้น ดังนี้แล้ว เขาจึงประทานโภชนะที่แสง เคี้ยวขาทนียะที่แสง ลิมสายนียะที่แสง
และดื่มน้ำที่แสง เมื่อเป็นเช่นนั้น ความป่วยหนักก็เกิดขึ้น เขาถึงแก่กรรมเพราะป่วย ใช้นั้น-

* เอง ภริยาของเขาจึงเพ่งโทษว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นผู้ไม่ละอาย ทูศีล
พูดเท็จ แท้จริงพระสมณะเหล่านี้ ยังปฏิญาณตนว่า เป็นผู้ประพฤดิธรรม ประพฤติสงบ ประ-

* พฤติพรหมจรรย์ กล่าวคำสัตย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม ตีเตียนว่า ความเป็นสมณะย่อม ไม่มีแก่
พระสมณะเหล่านี้ ความเป็นพราหมณ์ ของพระสมณะเหล่านี้ หามีไม่ ความเป็นสมณะ ความเป็น
พราหมณ์ของสมณะเหล่านี้ พินาศแล้ว ความเป็นสมณะ ความเป็นพราหมณ์ ของพระสมณะ
เหล่านี้ จะมีแต่ไหน และโพนทะนาว่า พระสมณะเหล่านี้ ปราศจากความเป็นสมณะ ปราศจาก
ความเป็นพราหมณ์เสียแล้ว เพราะสมณะเหล่านี้ ได้พรณนาคณแห่งความตายแก่สามีของเรา
สามีของเราถูกพระสมณะเหล่านี้ทำให้ตายแล้ว

แม้คนเหล่านี้ก็เพ่งโทษว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นผู้ไม่ละอาย
ทูศีลพูดเท็จ แท้จริง พระสมณะเหล่านี้ ยังปฏิญาณตนว่า เป็นผู้ประพฤดิธรรม ประพฤติสงบ
ประพฤติพรหมจรรย์ กล่าวคำสัตย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม ตีเตียนว่า ความเป็นสมณะ ความเป็น
พราหมณ์ ของสมณะเหล่านี้ หามีไม่ ความเป็นสมณะ ความเป็นพราหมณ์ ของพระสมณะ-

* เหล่านี้ พินาศแล้ว ความเป็นสมณะ ความเป็นพราหมณ์ ของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน
และโพนทะนาว่า พระสมณะเหล่านี้ ปราศจากความเป็นสมณะ ปราศจากความเป็นพราหมณ์-

* เสียแล้ว เพราะพระสมณะเหล่านี้ พรณนาคณแห่งความตายแก่อุบาสกๆ ถูกพระสมณะเหล่านี้
ทำให้ตายแล้ว ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษตีเตียนโพนทะนาอยู่ จำพวกที่มีความมักน้อย
สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ เป็นผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษตีเตียนโพนทะนาว่า
โฉนพระฉัพพัคคีย์ จึงได้พรณนาคณแห่งความตายแก่อุบาสกแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระ
ผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติอนันตบัญญัติ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ใน-
* เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์เหล่านั้นว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า
พวกเธอพรณนาคณแห่งความตายแก่อุบาสกจริงหรือ?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง ข้าพระพุทธเจ้า .

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น
ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ซื่อของสมณะ ใช้นไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนพวกเธอจึงได้พรณนา
คณแห่งความตายแก่อุบาสกแล้ว ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อ
ความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดย
ที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของผู้ที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อ-

* ความเป็นอย่างอื่นของคนบาปพวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระฉัพพัคคีย์
เหล่านั้นโดยอนกปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบ่ารุงยาก ความ
เป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็น
คนเลี้ยง่าย ความเป็นคนบ่ารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด
อาการที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอนกปริยาย ทรงแสดงธรรมมีกถาที่
สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือเพื่อความริบবাদิแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อขมบคค
ผู้เกียต ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑
เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความ
เลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ ; -

อนบัญญัติ

๓. อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากรายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีลตราอันจะ
ปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น หรือพรรณนาคฤณะแห่งความตาย หรือชักชวนเพื่ออันตาย
ด้วยคำวา แะนายผู้เป็นชาย จะประโยชน์อะไรแก่ท่าน ด้วยชีวิตอันแสนลำบาก
ยากแค้นนี้ ท่านตายเสียดีกว่าเป็นอยู่ดังนี้ เธอมีจิตอย่างนี้ มีใจอย่างนี้ มีความหมาย
หลายอย่าง อย่างนี้ พรรณนาคฤณะในความตายก็ดี ชักชวนเพื่ออันตายก็ดี โดยหลายนัย
แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ .

เรื่องพระฉัพพคคิย จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๑๘๑] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด
มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกตติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด
เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ-

* อรรถว่า ประพฤติภิกขาจารวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผินผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ
เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ
เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันให้อุป-

* สมบทแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ บรรดาผู้ที่ชื่อว่าภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนี้ใด
ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันให้อุปสมบทแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ ภิกษุนี้
พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์ว่า ภิกษุ ในอรรถนี้

บทว่า จงใจ ความว่า ภิกษุใดรู้ยรู้ดีอยู่ พรากรายมนุษย์จากชีวิต การกระทำของ
ภิกษุนั้น เป็นความตั้งใจ พยายาม ละเมียด

ที่ชื่อว่า กายมนุษย์ ได้แก่จิตแรกเกิดขึ้น คือ ปฐมวิญญาณปรากฏขึ้นในท้องแห่งมารดา
ตราบเท่าถึงกาลเป็นที่ตาย อตภาพในระหว่างนี้ ชื่อว่า กายมนุษย์

บทว่า พรากรายจากชีวิต ความว่า ตัดทอน บั่นรอน ซึ่งอินทรีย์ คือชีวิต ทำความสืบต่อ
ให้กำเร็บ

บทว่า หรือแสวงหาศีลตราอันจะปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น ได้แก่ ตาบ หอก
ฉมวก หลาว ฆ้อง หิน มีด ยาพิษ หรือเชือก .

[๑๘๒] บทว่า หรือพรรณนาคฤณะแห่งความตาย ได้แก่แสดงโทษในความเป็นอยู่
พรรณนาคฤณะในความตาย .

[๑๘๓] บทว่า หรือชักชวนเพื่ออันตาย คือชักชวนว่า จงนำมิดมา จงกินยาพิษ
หรือจงแขวนคอตายด้วยเชือก .

[๑๘๔] บทว่า แะนายผู้เป็นชาย นี้เป็นคำสำหรับเรียก คือคำทักทาย

คำว่า จะประโยชน์อะไรแก่ท่าน ด้วยชีวิตอันแสนลำบากยากแค้นนี้ ท่านตาย
เสียดีกว่าเป็นอยู่ ดังนี้ นั้น อธิบายว่า ชีวิตที่ชื่อว่ายากแค้น คือเทียบชีวิตของคนมั่งคั่ง
ชีวิตของคนเข็ญใจ ก็ชื่อว่ายากแค้น เทียบชีวิตของคนมีทรัพย์ ชีวิตของคนไร้ทรัพย์ ก็ชื่อว่ายาก
แค้น เทียบชีวิตของเหล่าเทพเจ้า ชีวิตของพวกมนุษย์ ก็ชื่อว่ายากแค้น ชีวิตของคนมีมือขาด
มีเท้าขาด มีทั้งมือทั้งเท้าขาด มีหูขาด มีจมูกขาด มีทั้งหูทั้งจมูกขาด ชื่อว่าชีวิตอันแสนลำบาก
จะประโยชน์อะไรด้วยชีวิตอันแสนลำบากและยากแค้นเช่นนี้ ท่านตายเสียดีกว่าเป็นอยู่ ดังนี้

บทว่า มีจิตอย่างนี้ มีใจอย่างนี้ ความว่า ธรรมชาติอันใดเป็นจิต ธรรมชาติอันนั้น
ชื่อว่าใจ ธรรมชาติอันใดเป็นใจ ธรรมชาติอันนั้นชื่อว่าจิต

บทว่า มีความมุ่งหมายหลายอย่าง อย่างนี้ คือมีความหมายในอันตาย มีความ
จงใจในอันตาย มีความประสงค์ในอันตาย

บทว่า โดยหลายนัย คือ โดยอาการมากมาย

บทว่า พรรณนาคฤณะในความตายก็ดี ได้แก่แสดงโทษในความเป็นอยู่ พรรณนาคฤ
ณะในความตายว่า ท่านตายจากโลกนี้แล้ว เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุดดีโลกสวรรค์
จักได้รับบำเรอพร้อมอ้อมออบด้วยเบญจกามคุณอันเป็นที่พิศ ในสุดดีโลกสวรรค์นั้น .

[๑๘๕] บทว่า ชักชวนเพื่ออันตายก็ดี คือชักชวนว่า จงนำมิดมา จงกินยาพิษ
จงแขวนคอตายด้วยเชือก หรือจงโงนลงในบ่อ ในเหว หรือในที่ชัน ๆ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

* นั้นแล้ว มีความร้อนใจ พุดให้ไต่ยินว่า อย่าฆ่าเลย ภิกษุผู้รับคำสั่งกลับพุดว่า ท่านสั่งผมแล้ว จึงปลงชีวิตบุคคลชื่อนั้นเสีย ภิกษุผู้สั่งเดิม ไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ฆ่า ต้องอาบัติปาราชิก
ภิกษุสั่งภิกษุว่า จงปลงชีวิตบุคคลชื่อนี้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ครั้นภิกษุนั้น สั่งภิกษุนั้นแล้ว มีความร้อนใจ พุดให้ไต่ยินว่า อย่าฆ่าเลย ภิกษุผู้รับคำสั่ง รับคำว่าดีแล้ว งดเสีย ไม่ต้องอาบัติทั้ง ๒ รูป

ที่ไม่ลับ สำคัญว่าที่ลับ

[๑๙๓] ที่ไม่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ลับ พุดขึ้นว่า ทำอย่างไรหนอ บุคคลชื่อนี้พึงถูกฆ่า ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ที่ลับ สำคัญว่าที่ไม่ลับ

ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ไม่ลับ พุดขึ้นว่า ทำอย่างไรหนอ บุคคลชื่อนี้พึงถูกฆ่า ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ที่ไม่ลับ สำคัญว่าที่ไม่ลับ

ที่ไม่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ไม่ลับ พุดขึ้นว่าทำอย่างไรหนอ บุคคลชื่อนี้ พึงถูกฆ่า ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ที่ลับ สำคัญว่าที่ลับ

ที่ลับ ภิกษุสำคัญว่าที่ลับ พุดขึ้นว่า ทำอย่างไรหนอ บุคคลชื่อนี้พึงถูกฆ่า ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ

พรณณาด้วยกาย

[๑๙๔] ที่ชื่อว่า พรณณาด้วยกาย ได้แก่ภิกษุทำกายวิการว่า ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ไถยศ หรือ ไปสวรรค์ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะการพรณณานัน ผู้ใดผู้หนึ่งคิดว่า เราจักตาย แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุผู้พรณณา ต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุผู้พรณณา ต้องอาบัติปาราชิก

พรณณาด้วยวาจา

ที่ชื่อว่า พรณณาด้วยวาจา ได้แก่ ภิกษุกล่าวด้วยวาจาว่า ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะ-

* ได้ทรัพย์ ไถยศ หรือ ไปสวรรค์ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะการพรณณานัน ผู้ใดผู้หนึ่งคิด-

* ว่าเราจักตาย แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุผู้พรณณาต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุผู้พรณณา ต้องอาบัติปาราชิก

พรณณาด้วยกายและวาจา

ที่ชื่อว่า พรณณาด้วยกายและวาจา อธิบายว่าภิกษุทำวิการด้วยกายก็ดี กล่าวด้วยวาจาก็ดีว่า ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ไถยศ หรือ ไปสวรรค์ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะการพรณณานัน ผู้ใดผู้หนึ่งคิดว่า เราจักตาย แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุผู้พรณณา ต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุผู้พรณณา ต้องอาบัติปาราชิก .

พรณณาด้วยทุด

[๑๙๕] ที่ชื่อว่า พรณณาด้วยทุด ได้แก่ภิกษุสั่งทุดไปว่า ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ไถยศ หรือ ไปสวรรค์ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ผู้ใดผู้หนึ่งผู้ใดทราบคำบอกของทุดแล้ว-

* คิดว่า เราจักตาย แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุผู้พรณณา ต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุพรณณา ต้องอาบัติปาราชิก

พรณณาด้วยหนังสือ

ที่ชื่อว่า พรณณาด้วยหนังสือ ได้แก่ภิกษุเขียนหนังสือไว้ว่า ผู้ใดตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ไถยศ หรือ ไปสวรรค์ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ ตัวอักษร ผู้ใดผู้หนึ่งเห็นหนังสือแล้วคิดว่า เราจักตาย แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุผู้เขียน ต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุ-

* ผู้เขียน ต้องอาบัติปาราชิกฯ

หลุมพราง

[๑๙๖] ที่ชื่อว่า หลุมพราง ได้แก่ภิกษุขุดหลุมพรางเจาะจงมนุษย์ไว้ว่า เขาจักตกตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อผู้ใดผู้หนึ่งตกลงไปแล้ว ได้รับทุกขเวทนา ภิกษุผู้ขุด ต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุผู้ขุดต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุขุดหลุมพรางไว้มิได้เจาะจงว่า ผู้ใดผู้หนึ่งจักตกตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ มนุษย์ตกลงไปในหลุมพรางนั้น ภิกษุต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อเขาตกลงไปแล้ว ได้รับทุกขเวทนา ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก ยัษณ์ก็ดี เปรตกัถิ สัตว์ดิรัจฉานแปลงเพศเป็นมนุษย์กัถิ ตกลงไปในหลุมพรางนั้น ภิกษุต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อมันตกลงไปแล้วได้รับความทุกขเวทนา ภิกษุต้องอาบัติทุกกฏ มันตาย ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย สัตว์ดิรัจฉานตกลงไปในหลุมพรางนั้น ภิกษุต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อมันตกลงไปแล้วได้รับทุกขเวทนา ภิกษุต้องอาบัติทุกกฏ มันตาย ภิกษุต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

วัตถที่พึง

[๑๙๗] ที่ชื่อว่า วัตถที่พึง ได้แก่ภิกษุวางศัสตราไว้ในที่สำหรับพึงกัถิ ทายาพิษไว้กัถิ ทำให้ขารตกัถิ วางไว้ริมบ่อ เหวหรือที่ชื้น ด้วยหมายใจว่า บุคคลจักตกตายด้วยวิธีนี้ ดังนี้ กัถิ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาได้รับทุกขเวทนา เพราะต้องศัสตรา ถูกยาพิษ หรือตกลงไป ภิกษุต้อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
อาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก .

การลอบวาง

[๑๔๘] ที่ชื่อว่า การลอบวาง ได้แก่ภิกษุวางดาบ หอก ฉมวก หลาว ไม้ฆ้อน หิน
มีด ยาพิษ หรือเชือกไวใกล้ๆ ด้วยตั้งใจว่า บุคคลจักตายด้วยของสิ่งนี้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ
เขาคิดว่า เราจักตายด้วยของสิ่งนั้น แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย
ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก .

เกสัช

[๑๔๙] ที่ชื่อว่า เกสัช ได้แก่ภิกษุให้เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ด้วยตั้ง
ใจว่า เขาลิ้มเกสชนี้แล้วจักตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อเขาลิ้มเกสชนี้แล้ว ได้รับทุกขเวทนา
ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก .

การนำรูปเข้าไป

[๒๐๐] ที่ชื่อว่า การนำรูปเข้าไป ได้แก่ภิกษุนำรูปซึ่งไม่เป็นที่ชอบใจ นากลับ นำ-
* หวาดเสียวเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาเห็นรูปนี้แล้วจักตกใจตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เข้าเห็นรูป
นั้นแล้วตกใจ ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุนำรูปซึ่งเป็นที่ชอบใจ นารัก นำจับใจเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาเห็นรูปนี้แล้ว จักชบ
พอมตาย เพราะหาไม่ได้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาเห็นรูปนั้นแล้ว ชบพอม เพราะหาไม่ได้ ภิกษุ
ต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

การนำเสียงเข้าไป

ที่ชื่อว่า การนำเสียงเข้าไป ได้แก่ภิกษุนำเสียงซึ่งไม่เป็นที่ชอบใจ นากลับ นำหวาด
เสียวเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาได้ยินเสียงนี้แล้ว จักตกใจตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขา
ได้ยินเสียงนั้นแล้วตกใจ ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุนำเสียงซึ่งเป็นที่ชอบใจ นารัก นำจับใจเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาได้ยินเสียงนี้
แล้ว จักชบพอมตาย เพราะหาไม่ได้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาได้ยินเสียงนั้นแล้วชบพอม
เพราะหาไม่ได้ ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

การนำกลิ่นเข้าไป

ที่ชื่อว่า การนำกลิ่นเข้าไป ได้แก่ภิกษุนำกลิ่นซึ่งไม่เป็นที่ชอบใจ นำเกลียด นำปฏิกุล
เข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาสูดกลิ่นนี้แล้ว จักตาย เพราะเกลียด เพราะปฏิกุล ดังนี้ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ เมื่อเขาสูดกลิ่นนั้นแล้ว ได้รับทุกขเวทนา เพราะเกลียด เพราะปฏิกุล ภิกษุต้องอาบัติ
ถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุนำกลิ่นซึ่งเป็นที่พอใจเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาสูดกลิ่นนี้แล้วจะชบพอมตาย เพราะ
หาไม่ได้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาสูดกลิ่นนั้นแล้วชบพอมเพราะหาไม่ได้ ภิกษุต้องอาบัติ
ถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

การนำรสเข้าไป

ที่ชื่อว่า การนำรสเข้าไป ได้แก่ภิกษุนำรสซึ่งไม่เป็นที่ชอบใจ นำเกลียด นำปฏิกุล
เข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาลิ้มรสนี้แล้วจักตาย เพราะเกลียด เพราะปฏิกุล ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ
เมื่อเขาลิ้มรสนั้นแล้ว ได้รับทุกขเวทนา เพราะเกลียด เพราะปฏิกุล ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย
เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุนำรสซึ่งเป็นที่ชอบใจเข้าไป ด้วยตั้งใจว่า เขาลิ้มรสนี้แล้วจะชบพอม เพราะหา
ไม่ได้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาลิ้มรสนั้นแล้วชบพอม เพราะหาไม่ได้อีกแล้ว ภิกษุต้องอาบัติ
ถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

การนำโผฏฐัพพะเข้าไป

ที่ชื่อว่า การนำโผฏฐัพพะเข้าไป ได้แก่ภิกษุนำโผฏฐัพพะ ซึ่งไม่เป็นที่พอใจ มีสัมผัส
ไม่สบายและกระด้างเข้าไปด้วยตั้งใจว่า เขาถูกต้องสิ่งนี้แล้วจักตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อ
เขาถูกต้องสิ่งนั้นแล้ว ได้รับทุกขเวทนา ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก

ภิกษุนำโผฏฐัพพะซึ่งเป็นที่ชอบใจ มีสัมผัสสบาย และอ่อนนุ่มเข้าไปด้วยตั้งใจว่า เขา
ถูกต้องสิ่งนี้แล้ว จักชบพอมตาย เพราะหาไม่ได้ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาถูกต้องสิ่งนั้นแล้ว
ชบพอม เพราะหาไม่ได้ ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก .

การนำธรรมารมณเข้าไป

ที่ชื่อว่า การนำธรรมารมณเข้าไป ได้แก่ภิกษุแสดงเรื่องนรกแก่คนผู้ควรเกิดในนรก
ด้วยตั้งใจว่า เขาฟังเรื่องนรกนี้แล้ว จักตกใจตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาฟังเรื่องนรกนั้น
แล้วตกใจ ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก .

ภิกษุแสดงเรื่องสวรรค์แก่คนผู้ทำความดีด้วยตั้งใจว่า เขาฟังเรื่องสวรรค์นี้แล้ว จักน้อม
ใจตาย ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เขาฟังเรื่องสวรรค์นั้นแล้วคิดว่าเราจักน้อมใจตาย แล้วยังทุกข-
* เวทนาให้เกิด ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก .

กิริยาที่บอก

[๒๐๑] ที่ชื่อว่า กิริยาที่บอก ได้แก่ภิกษุถูกเขาถาม แล้วบอกว่าจะตายอย่างนี้ ผู้ใด

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ได้ยศ หรือไปสวรรค์ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะการบอก
นั้น เขาคิดว่าเราจักตาย แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้อง
อาบัติปาราชิก

การแนะนำ

ที่ชื่อว่า การแนะนำ ได้แก่ภิกษุอันเขาไม่ได้ถาม แต่แนะนำว่า จงตายอย่างนี้ ผู้ใด
ตายอย่างนี้ ผู้นั้นจะได้ทรัพย์ ได้ยศ หรือไปสวรรค์ ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะการแนะนำนั้น
เขาคิดว่าเราจักตาย แล้วยังทุกขเวทนาให้เกิด ภิกษุต้องอาบัติถุลลัจจัย เขาตาย ภิกษุต้องอาบัติ
ปาราชิก .

การนัดหมาย

[๒๐๒] ที่ชื่อว่า การนัดหมาย ได้แก่ภิกษุทำการนัดหมายว่า จงปลงชีวิตเขาเสียตาม
คำนัดหมายนั้น ในเวลาเช้าหรือในเวลาเย็น ในเวลากลางคืนหรือกลางวัน ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ
เพราะการนัดหมายนั้น ภิกษุผู้รับคำสั่งปลงชีวิตเขาสำเร็จ ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป ปลงชีวิต
เขาได้ก่อนหรือหลังคำนัดหมายนั้น ภิกษุผู้สั่งเดิม ไม่ต้องอาบัติ ภิกษุผู้ฆ่า ต้องอาบัติปาราชิก

การทำนิมิต

ที่ชื่อว่า การทำนิมิต ได้แก่ภิกษุทำนิมิตว่า ผมจักขยิบตา ยักคิ้ว หรือผงกศีรษะ ท่าน
จงปลงชีวิตเขาตามนิมิตนั้น ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุผู้รับสั่ง ปลงชีวิตเขาสำเร็จตามนิมิตนั้น
ต้องอาบัติปาราชิกทั้ง ๒ รูป ปลงชีวิตเขาก่อนหรือหลังนิมิตนั้น ภิกษุผู้สั่งเดิม ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุผู้ฆ่า ต้องอาบัติปาราชิก .

อนาปัตติวาร

[๒๐๓] ภิกษุ ไม่ตั้งใจ ๑ ภิกษุ ไม่รู้ ๑ ภิกษุ ไม่ประสงค์จะให้ตาย ๑ ภิกษุ วิกลจริต ๑
ภิกษุ มีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุ กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุ อาทิกัมมิกะ ๑ เหล่านี้ ไม่ต้อง
อาบัติ ดังนี้แล .

ปฐมภาณวาร

ในมนุสสวิคคหปาราชิก จบ

วินิตว์ตถ

อุทานคาถา

[๒๐๔] เรื่องพรรณนา ๑ เรื่อง เรื่องนั่ง ๑ เรื่อง

เรื่องสาก ๑ เรื่อง	เรื่องครก ๑ เรื่อง
เรื่องพระผู้เฒ่า ๓ เรื่อง	เรื่องเนื้อติดคอ ๓ เรื่อง
เรื่องยาพิษ ๒ เรื่อง	เรื่องสร้างที่อยู่ ๓ เรื่อง
เรื่องอิฐ ๓ เรื่อง	เรื่องมิด ๓ เรื่อง
เรื่องไม้กลอน ๓ เรื่อง	เรื่องร่างร้าน ๓ เรื่อง
เรื่องให้ลง ๓ เรื่อง	เรื่องตก ๒ เรื่อง
เรื่องนั่งตัว ๓ เรื่อง	เรื่องนัตถยา ๓ เรื่อง
เรื่องนวด ๓ เรื่อง	เรื่องให้อาบน้ำ ๓ เรื่อง
เรื่องให้ทาน้ำมัน ๓ เรื่อง	เรื่องให้ลุกขึ้น ๓ เรื่อง
เรื่องให้ล้มลง ๓ เรื่อง	เรื่องให้ตายด้วยข้าว ๓ เรื่อง
เรื่องให้ตายด้วยน้ำฉัน ๓ เรื่อง	เรื่องมีครรภกับขู ๑ เรื่อง
เรื่องหญิงร่วมสามี ๒ เรื่อง	เรื่องฆ่าสองมารดาบุตรตาย ๑ เรื่อง
เรื่องฆ่าสองมารดาบุตรไม่ตาย ๑ เรื่อง	เรื่องให้รีด ๑ เรื่อง
เรื่องให้ร้อน ๑ เรื่อง	เรื่องหญิงหมั้น ๑ เรื่อง
เรื่องหญิงมีปกติตลอด ๑ เรื่อง	เรื่องจี ๑ เรื่อง
เรื่องทับ ๑ เรื่อง	เรื่องขม้ายักษ์ ๑ เรื่อง
เรื่องส่ง ไปสูที่มีสัตว์ร้ายและยักษ์๔ ๔ เรื่อง	เรื่องสำคัญแน่ ๔ เรื่อง
เรื่องประหาร ๓ เรื่อง	เรื่องพรรณนาสวรรค์ ๓ เรื่อง
เรื่องพรรณนานรก ๓ เรื่อง	เรื่องตัดต้นไม้ที่เมืองอาฬวี ๓ เรื่อง
เรื่องเผาป่า ๓ เรื่อง	เรื่องอย่าให้ลำบาก ๑ เรื่อง
เรื่องไม่ทำตามคำของท่าน ๑ เรื่อง	เรื่องให้ตีมเปรียง ๑ เรื่อง
เรื่องให้ตีมยาตองโลณะโสจิริกะ ๑ เรื่อง .	

วินิตว์ตถ

เรื่องพรรณนา

[๒๐๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้พรรณนาคุณแห่งความ
ตายแก่ภิกษุนั้น ด้วยความกรุณา ภิกษุนั้นถึงมรณภาพแล้ว ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจว่า
พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องนั่ง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๒๐๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุผู้ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรรูปหนึ่ง นั่งทับเด็กชายที่ที่เขาเอาผ้าเก่าคลุมไว้บนตั่งให้ตายแล้ว มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกเธอไม่พิจารณาก่อนแล้วอย่านั่งบนอาสนะ รูปใดหนึ่งต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องสาก

[๒๐๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งปลาดอาสนะอยู่ที่โรงอาหารในละแวกบ้าน ได้เหยียบสากอันหนึ่งในสากที่เขาพึงรวมกันไว้ สากอันที่สองได้ล้มฟาดลงที่ศีรษะเด็กชายคนหนึ่ง เด็กชายนั้นตายแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มิได้จงใจ พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุไม่จงใจ ไม่ต้องอาบัติ

เรื่องครก

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งปลาดอาสนะอยู่ที่โรงอาหารในละแวกบ้าน ได้เหยียบขอน-
*ไม้ที่เขานำมาเพื่อทำครก เขไปทับเด็กคนหนึ่งตาย แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มิได้จงใจ พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุไม่จงใจ ไม่ต้องอาบัติ

เรื่องพระผู้เฒ่า ๓ เรื่อง

[๒๐๘] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล บิดาและบุตรบวชอยู่ในสำนักภิกษุ เมื่อเขาบอกภักตกาลแล้ว ภิกษุผู้บวชได้กล่าวกะภิกษุผู้บิณฑบาตว่า นิมนต์ไปเถิด ขอรับ พระสงฆ์กำลังคอยท่านอยู่ แล้วคุณหลังผลึกไป ภิกษุผู้บิณฑบาตได้ล้มลงถึงมรณภาพ ภิกษุผู้บวชนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกร ภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า ไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ภิกษุ ไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล บิดาและบุตรบวชอยู่ในสำนักภิกษุ เมื่อเขาบอกภักตกาลแล้ว ภิกษุผู้บวชได้กล่าวกะภิกษุผู้บิณฑบาตว่า นิมนต์ไปเถิด ขอรับ พระสงฆ์ กำลังคอยท่านอยู่ ภิกษุผู้บวชมีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ จึงคุณหลังผลึกไป ภิกษุผู้บิณฑบาตได้ล้มลงถึงมรณภาพ ภิกษุผู้บวชมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล บิดาและบุตรบวชอยู่ในสำนักภิกษุ เมื่อเขาบอกภักตกาลแล้ว ภิกษุผู้บวชได้กล่าวกะภิกษุผู้บิณฑบาตว่า นิมนต์ไปเถิด ขอรับ พระสงฆ์กำลังคอยท่านอยู่ ภิกษุผู้บวชมีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ จึงคุณหลังผลึกไป ภิกษุผู้บิณฑบาตได้ล้มลง แต่ไม่ถึงมรณภาพ ภิกษุผู้บวชมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า ข้า มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า
- ข. เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องเนื้อติดคอ ๓ เรื่อง

[๒๐๙] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังฉันอาหาร เนื้อติดคอ ภิกษุอีกรูปหนึ่งได้ให้ประหารที่คอภิกษุนั้น เนื้อหลุดออกมาพร้อมกับโลหิต ภิกษุนั้นถึงมรณภาพ ภิกษุรูปที่ประหารมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า ไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ภิกษุ ไม่มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อภิกษุรูปหนึ่งกำลังฉันอาหาร เนื้อติดคอ ภิกษุอีกรูปหนึ่งประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ได้ให้ประหารที่คอภิกษุนั้น เนื้อหลุดออกมาพร้อมกับโลหิต ภิกษุนั้นถึงมรณภาพ ภิกษุรูปที่ประหาร มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล เมื่อภิกษุรูปหนึ่งกำลังฉันอาหาร เนื้อติดคอ ภิกษุอีกรูปหนึ่งประสงค์จะให้ถึงมรณภาพ ได้ให้ประหารที่คอภิกษุนั้น เนื้อหลุดออกมาพร้อมกับโลหิต แต่ภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ก. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวี ผู้สร้างร้านทำนวรรรม ภิกษุรูปหนึ่ง มีความประสงค์จะให้ตาย จึงได้กล่าวกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า อาวุโส ท่านจงยื่นผูกที่ตรงนี้ ภิกษุ นั้นยื่นผูกอยู่ ณ ที่นั้น ได้พลัดตกลง แต่ไม่ถึงมรณภาพ ภิกษุผู้กล่าวมีความรังเกียจว่า เราต้อง อาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องให้ลง ๓ เรื่อง

[๒๑๒] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมุงวิหารเสร็จแล้วจะลง ภิกษุอีกรูปหนึ่งได้ กล่าวกะภิกษุนั้นว่า อาวุโส ท่านจงลงทางนี้ ภิกษุนั้นก็ลงทางนั้น ได้พลัดตกลงถึงมรณภาพแล้ว รูปที่กล่าวมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี พระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า มิได้มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ ภิกษุ ไม่มีความประสงค์จะให้ตาย ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมุงวิหารเสร็จแล้วจะลง ภิกษุอีกรูปหนึ่งมีความ ประสงค์จะให้ตาย จึงได้กล่าวกะภิกษุรูปนั้นว่า อาวุโส ท่านจงลงทางนี้ ภิกษุนั้นก็ลงทางนั้น ได้พลัดตกลงถึงมรณภาพแล้ว รูปที่กล่าวมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมุงหลังคาเสร็จแล้วจะลง ภิกษุอีกรูปหนึ่งมีความ ประสงค์จะให้ตาย จึงได้กล่าวกะภิกษุรูปนั้นว่า อาวุโส ท่านจงลงทางนี้ ภิกษุนั้นก็ลงทางนั้น ได้พลัดตกลงแล้วแต่ไม่ถึงมรณภาพ รูปที่กล่าวมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิด อย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องตก ๒ เรื่อง

[๒๑๓] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งถูกความกระสันบีบคั้น จึงขึ้นภูเขาชฌมกุฏ แล้วโจนลงที่เขาขาด ทับข้างसानคนหนึ่งตาย เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุ เธอคิด อย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า มิได้มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แล้วตรัสว่า ดุกริกษุทั้งหลาย อันภิกษุไม่ ควรายังตนให้ตก รูปใดให้ตก ต้องอาบัติทุกกฏ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ขึ้นภูเขาชฌมกุฏ แล้วพากันกลิ้งศิลาเล่น ศิลา นั้นตกทับคนเลี้ยงโคคนหนึ่งตาย พวกเธอมีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

ก. พวกข้าพระพุทธเจ้า มิได้มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ภิกษุไม่ควรถูกกลิ้งศิลาเล่น รูปใด กลิ้ง ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องหนึ่งตัว ๓ เรื่อง

[๒๑๔] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายจึงให้ภิกษุนั้นนั่งตัว ภิกษุนั้นถึงมรณภาพ พวกเธอมีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุทั้งหลาย พวกเธอ คิดอย่างไร?

ก. พวกข้าพระพุทธเจ้า มิได้มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุกริกษุทั้งหลาย ภิกษุ ไม่มีความประสงค์จะให้ตาย ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายมีความประสงค์จะให้ตาย จึงให้ ภิกษุนั้นนั่งตัว ภิกษุนั้นถึงมรณภาพ พวกเธอมีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุกริกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

ก. พวกข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
หญิงหมั้นได้เล่าเรื่องนี้กะภิกษุกลุ่มปะว่า ท่านเจ้าข้า ถ้านางคนนั้นคลอดบุตร จักได้ครอบครอง
ทรัพย์สินทั้งมวล นิมนต์เกิดเจ้าข้า ท่านจงรู้เกสัชที่ทำให้ครรรกตกแก่นาง ภิกษุนั้นรับคำว่า ตีละ
น้องหญิง แล้วได้ให้เกสัชที่ทำให้ครรรกตกแก่หญิงนั้น มารดาและบุตรได้ตายทั้ง ๒ คน เธอมี
ความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องฆ่าสองมารดาบุตรไม่ตาย

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งมีภรรยา ๒ คนๆ หนึ่งเป็นหมั้น อีกคนหนึ่งมีปกติคลอด
หญิงหมั้นได้เล่าเรื่องนี้กะภิกษุกลุ่มปะว่า ท่านเจ้าข้า ถ้านางคนนั้นคลอดบุตร จักได้ครอบครอง
ทรัพย์สินทั้งมวล นิมนต์เกิดเจ้าข้า ท่านจงรู้เกสัชที่ทำให้ครรรกตกแก่นาง ภิกษุนั้นรับคำว่า ตีละ
น้องหญิง แล้วได้ให้เกสัชที่ทำให้ครรรกตกแก่หญิงนั้น มารดาและบุตรไม่ตายทั้ง ๒ คน เธอมี
ความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เรื่องให้รีด

ก็โดยสมัยนั้นแล หญิงมีครรรกคนหนึ่ง ได้บอกเรื่องนี้กะภิกษุกลุ่มปะว่า นิมนต์เกิดเจ้าข้า
ท่านจงรู้เกสัชที่ทำให้ครรรกตก ภิกษุนั้นบอกว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นท่านจงรีด นางจึงได้รีดให้
ครรรกตกไป เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องให้ร้อน

ก็โดยสมัยนั้นแล หญิงมีครรรกคนหนึ่ง ได้บอกเรื่องนี้กะภิกษุกลุ่มปะว่า นิมนต์เกิด
เจ้าข้า ท่านจงรู้เกสัชที่ทำให้ครรรกตก ภิกษุนั้นบอกว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นท่านจงทำให้ครรรกร้อน
นางจึงทำให้ครรรกร้อน ให้ครรรกตกไป เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องหญิงหมั้น

ก็โดยสมัยนั้นแล หญิงหมั้นคนหนึ่ง ได้บอกเรื่องนี้กะภิกษุกลุ่มปะว่า นิมนต์เกิดเจ้าข้า
ท่านจงรู้เกสัชที่ทำให้ดิฉฉนคลอดบุตร ภิกษุนั้นรับคำว่า ตีละน้องหญิง แล้วได้ให้เกสัชแก่นางๆ
ถึงแก่กรรม เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่-

* พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องหญิงมีปกติคลอด

ก็โดยสมัยนั้นแล หญิงมีปกติคลอดบุตรคนหนึ่ง ได้บอกเรื่องนี้กะภิกษุกลุ่มปะว่า
นิมนต์เกิดเจ้าข้า ท่านจงรู้เกสัชที่ทำให้ดิฉฉนคลอดบุตร ภิกษุนั้นรับคำว่า ตีละ น้องหญิง
แล้วได้ให้เกสัชแก่นางๆ ได้ถึงแก่กรรม เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมัง-

* หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่
ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องจี

[๒๑๖] ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์ ยังภิกษุรูปหนึ่งซึ่งอยู่ในจำพวกพระสัตตตรสวัต-
* คีย์ ให้หัวเราะเพราะจีด้วยนิ้วมือ ภิกษุนั้นเหนียว หายใจออกไม่ทัน ได้ถึงมรณภาพ พวกเธอ
มีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์

เรื่องทับ

[๒๑๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุสัตตตรสวัตคีย์ ช่วยกันขึ้นทับภิกษุรูปหนึ่งซึ่งอยู่ใน
จำพวกพระฉัพพัคคีย์ ด้วยตั้งใจว่าจักลงโทษให้ถึงมรณภาพ แล้วพวกเธอมีความรังเกียจว่า พวก
เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติปาจิตตีย์ .

เรื่องฆ่ายักษ์

[๒๑๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุหมอบุรูปหนึ่ง ปลงชีวิตยักษ์แล้วมีความรังเกียจว่า
เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องส่งไปสู่ที่มีสัตว์ร้ายและยักษ์๔ เรื่อง

[๒๑๙] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งส่งภิกษุอีกรูปหนึ่งไปสู่วิหารที่มียักษ์๔ พวก
ยักษ์ได้ปลงชีวิตภิกษุนั้น เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้า มิได้มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า

ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์จะให้ตาย ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้ตาย ได้ส่งภิกษุรูปหนึ่งไปสู่
วิหารที่มียักษ์๔ พวกยักษ์ได้ปลงชีวิตภิกษุนั้น เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้ว
กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ

เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องตัดต้นไม้ที่เมืองอาฬวี ๓ เรื่อง

[๒๒๓] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีจะตัดต้นไม้ทำนวรรรม ภิกษุรูปหนึ่งจึงพูดกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า อาวุโส ท่านจงยืนตัดที่ตรงนี้ ต้นไม้ได้ล้มทับภิกษุผู้ยืนตัดอยู่ ณ ที่นั้นถึงมรณภาพ เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบ—
* ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มิได้มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ ภิกษุ ไม่มีความประสงค์จะให้ตาย ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีจะตัดต้นไม้ทำนวรรรม ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้ตาย จึงพูดกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า อาวุโส ท่านจงยืนตัดที่ตรงนี้ ต้นไม้ได้ล้มทับภิกษุผู้ยืนตัดอยู่ ณ ที่นั้นถึงมรณภาพ เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุชาวเมืองอาฬวีจะตัดต้นไม้ทำนวรรรม ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้ตาย จึงพูดกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า อาวุโส ท่านจงยืนตัดที่ตรงนี้ ต้นไม้ได้ล้ม—
* ทับภิกษุผู้ยืนตัดอยู่ ณ ที่นั้น แต่ไม่ถึงมรณภาพ เธอมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องเผาป่า ๓ เรื่อง

[๒๒๔] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์เผาป่า คนทั้งหลายถูกไฟไหม้ตาย พวกเธอมีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

- ฉ. พวกข้าพระพุทธเจ้า มิได้มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ ไม่มีความประสงค์จะให้ตาย ไม่ต้องอาบัติ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์มีความประสงค์จะให้ตายจึงเผาป่า คนทั้งหลายถูกไฟไหม้ตาย พวกเธอมีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

- ฉ. พวกข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล พระฉัพพัคคีย์มีความประสงค์จะให้ตายจึงเผาป่า คนทั้งหลายถูกไฟลวก แต่ไม่ตาย พวกเธอมีความรังเกียจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร?

- ฉ. พวกข้าพระพุทธเจ้า มีความประสงค์จะให้ตาย พระพุทธเจ้าข้า
- ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องอย่าให้ลำบาก

[๒๒๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งไปสู่ตะแลงแกง ได้พูดกะนายเพชฌฆาตว่า อาวุโส ท่านอย่าให้หนักโทษคนนี้ลำบากเลย จงปลงชีวิตด้วยการฟันที่เดียวตายเถิด เพชฌฆาตรับคำว่า ตีละ ขอรับ แล้วปลงชีวิตด้วยการฟันที่เดียวตาย ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องไม่ทำตามคำของท่าน

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งไปสู่ตะแลงแกง ได้พูดกะนายเพชฌฆาตว่า อาวุโส ท่านอย่าให้หนักโทษคนนี้ลำบากเลย จงปลงชีวิตด้วยการฟันที่เดียวตายเถิด นายเพชฌฆาตนั้นพูดว่า ผมจักไม่ทำตามคำของท่าน แล้วปลงชีวิตนักโทษนั้น ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

เรื่องให้ตีมเปรียง

[๒๒๖] ก็โดยสมัยนั้นแล บรุษคนหนึ่งมีมือและเท้าด้วน หมูญาติเลี้ยงดูไว้ในเรือนญาติ ภิกษุรูปหนึ่งได้พูดกะคนพวกนั้นว่า ท่านทั้งหลายอยากให้บรุษผู้นี้ตายหรือไม่?

- ญ. ขอรับ กระผมอยากให้ตาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ก. ถ้าเช่นนั้น จงให้เขาดื่มน้ำเปรี้ยว

คนพวกนั้นจึงได้ให้บรุษนั้นดื่มน้ำเปรี้ยว บรุษนั้นได้ตายแล้ว ภิกษุนั้นก็มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

เรื่องให้ดื่มน้ำองคฺฉะโลณะโสจิริกะ

ก็โดยสมัยนั้นแล บรุษคนหนึ่งมีมือและเท้าด้วน หมูญาติเลี้ยงดูไว้ในเรือนญาติ ภิกษุณีรูปหนึ่งได้พูดกะคนพวกนั้นว่า ท่านทั้งหลายปรารถนาให้บรุษผู้นี้ตายหรือไม่?

ญ. ปรารถนาเจ้าข้า

ก. ถ้าเช่นนั้น จงให้เขาดื่มน้ำองคฺฉะโลณะโสจิริกะ

คนพวกนั้นได้ให้บรุษนั้นดื่มน้ำองคฺฉะโลณะโสจิริกะ บรุษนั้นได้ตายแล้ว ภิกษุณีนั้นก็มีความรังเกียจ จึงได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีนั้น ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

ปาราชิกสิกขาบท ที่ ๓ จบ

จตุตถปาราชิกสิกขาบท

เรื่องภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวิคคฺมา

[๒๒๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลาป่ามหาวัน

เขตพระนครเวสาลี ครั้นนั้น ภิกษุมารูปด้วยกัน ซึ่งเคยเห็นรวมคบหากันมา จำพรรษาอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำวิคคฺมา ก็แลสมัยนั้น รัชชชนบท อัดคัดอาหาร ประชาชนหาเลี้ยงชีพผิดเคือง มีข้าวตายฝอย ต้องมีสลากซื้ออาหาร ภิกษุสงฆ์จะยังอดภาพให้ไป ด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย จึงภิกษุเหล่านั้นคิดกันว่า บัดนี้รัชชชนบทอัดคัดอาหาร ประชาชนหาเลี้ยงชีพผิดเคือง มีข้าวตายฝอย ต้องมีสลากซื้ออาหาร ภิกษุสงฆ์จะยังอดภาพให้ไป ด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำไม่ได้ง่าย พวกเราจึงจะพึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผลสัก และจะไม่ต้องลำบากด้วยบิณฑบาต ด้วยอุบายอย่างไรหนอ

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย ฉะนั้น พวกเราจงช่วยกันอำนวยความสะดวกอันเป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์ เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเขาก็จักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้ พวกเราจักเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผลสัก และจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ว่า ไม่ควร ท่านทั้งหลาย จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกันอำนวยความสะดวก อันเป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์ ท่านทั้งหลาย ฉะนั้น พวกเราจงช่วยกันนำข้าวสาสนอันเป็นหน้าที่ทุดของพวกคฤหัสถ์ เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเขาก็จักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้ พวกเราจักเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผลสัก และจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต

ภิกษุบางพวกพูดอย่างนี้ว่า อย่าเลย ท่านทั้งหลาย จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกันอำนวยความสะดวก อันเป็นหน้าที่ของพวกคฤหัสถ์ จะประโยชน์อะไรด้วยการช่วยกันทำข้าวสาสนอันเป็นหน้าที่ทุดของพวกคฤหัสถ์ ท่านทั้งหลาย ฉะนั้น พวกเราจักกล่าวชมมุตตริมนุสธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ว่า ภิกษุรูปโน้น ได้ปฐมฌาน รูปโน้น ได้ทุติยฌาน รูปโน้น ได้ตติยฌาน รูปโน้น ได้จตุตถฌาน รูปโน้นเป็นพระโสดาบัน รูปโน้นเป็นพระสกทาคามี รูปโน้นเป็นพระอนาคามี รูปโน้นเป็นพระอรหันต์ รูปโน้น ได้วิชชา ๓ รูปโน้น ได้อภิญญา ๖ ดังนี้ เมื่อเป็นเช่นนั้น พวกเขาก็จักมุ่งถวายบิณฑบาตแก่พวกเรา ด้วยอุบายอย่างนี้ พวกเราจักเป็นผู้พร้อมเพรียงกันร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผลสักและจักไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต

ภิกษุเหล่านั้นมีความเห็นร่วมกันว่า อาวุโสทั้งหลาย การที่พวกเราพากันกล่าวชมมุตตริมนุสธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์นี้แหละ ประเสริฐที่สุด แล้วพากันกล่าวชมมุตตริมนุสธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ว่า ภิกษุรูปโน้น ได้ปฐมฌาน รูปโน้น ได้ทุติยฌาน รูปโน้น ได้ตติยฌาน รูปโน้น ได้จตุตถฌาน รูปโน้นเป็นพระโสดาบัน รูปโน้นเป็นพระสกทาคามี รูปโน้นเป็นพระอนาคามี รูปโน้นเป็นพระอรหันต์ รูปโน้น ได้วิชชา ๓ รูปโน้น ได้อภิญญา ๖ ดังนี้

ครั้นต่อมา ประชาชนเหล่านั้นพากันยินดีว่า เป็นลาภของพวกเราหนอ พวกเราได้ดีแล้วหนอ ที่มีภิกษุทั้งหลายผู้มีคุณพิเศษเห็นปานนี้ อยู่จำพรรษาเพราะก่อนแต่มี ภิกษุทั้งหลายที่อยู่จำพรรษาของพวกเรา จะมีคุณสมบัติเหมือนภิกษุผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมเหล่านี้ไม่มีเลย โภชนะชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่บริโภคด้วยตน ไม่ให้มารดาบิดา บุตรภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต ของเคี้ยวชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่เคี้ยวด้วยตน ไม่ให้มารดาบิดา บุตรภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต ของลิ้มชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่ลิ้มด้วยตน ไม่ให้มารดาบิดา บุตรภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต น้ำดื่มชนิดที่พวกเขาจะถวายแก่ภิกษุเหล่านั้น พวกเขาไม่ดื่มด้วยตน ไม่ให้มารดาบิดา บุตรภรรยา คนรับใช้ กรรมกร มิตร อำมาตย์ ญาติสาโลหิต จึงภิกษุเหล่านั้น เป็นผู้มีน้ำนวล มีอินทรีย์ผ่องใส

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค มีสีหน้าสดชื่น มีผิวพรรณผุดผ่อง ก็การศึกษาทั้งหลายออกพรรษาแล้วเข้าเฝ้าเยี่ยมพระผู้มีพระภาค นั้นเป็นประเพณี ครั้นศึกษาเหล่านั้นจำพรรษาโดยล่วงไตรมาสแล้วเก็บเสนาสนะ ถือบาตรจีวร หลีกไปโดยมรรคาอันจะไปสู่พระนครเวสาลี เทียวจาริกโดยลำดับ ถึงพระนครเวสาลี ป่ามหาวัน ภูเขาศาลา แล้วเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม นั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

ภิกษุต่างทิศมาเฝ้า

[๒๒๘] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกภิกษุผู้จำพรรษาอยู่ในทิศทั้งหลายเป็นผู้หอมชুবชืด มีผิวพรรณหอม เหลืองขึ้นๆ มีเนื้อตัวสะพรั่งด้วยเอ็น ส่วนภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวิคคุมทา เป็นผู้ มีน้ำนวล มีอินทรียผ่องใส มีสีหน้าสดชื่น มีผิวพรรณผุดผ่อง ก็การศึกษาทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอัครนาคะทั้งหลาย นั้นเป็นพุทธประเพณี ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุ พวกฝั่งแม่น้ำวิคคุมทาทว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ร่างกายของพวกเธอยังพอทนได้หรือ ยังพอให้เป็นไปได้หรือ พวกเธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาตหรือ

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า ยังพอทนได้พระพุทธเจ้าข้า ยังพอเป็นไปได้ พระพุทธเจ้าข้า อนึ่ง พวกข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และไม่ลำบากด้วยบิณฑบาต พระพุทธเจ้าข้า

พุทธประเพณี

พระตถาคตทั้งหลายทรงทราบอยู่ ย่อมตรัสถามก็มี ทรงทราบอยู่ ย่อมไม่ตรัสถามก็มี ทรงทราบกาลแล้วตรัสถาม ทรงทราบกาลแล้ว ไม่ตรัสถาม พระตถาคตทั้งหลายย่อมตรัสถามสิ่ง ที่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ตรัสถามสิ่งที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ในสิ่งที่ไม่ประกอบด้วย ประโยชน์ พระองค์ทรงกำจัดด้วยข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมทรงสอบถาม ภิกษุทั้งหลายด้วยอาการ ๒ อย่าง คือ จักทรงแสดงธรรมอย่างหนึ่ง จักทรงบัญญัติสิกขาบทแก่ พระสาวกทั้งหลายอย่างหนึ่ง

ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุพวกฝั่งแม่น้ำวิคคุมทาทว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวก เธอเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน อยู่จำพรรษาเป็นผาสก และไม่ลำบากด้วย บิณฑบาต ด้วยวิธีการอย่างไร

ภิกษุเหล่านั้น ได้กราบทูลเนื้อความนั้น ให้ทรงทราบแล้ว

ภ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย คุณพิเศษของพวกเธอนั้น มีจริงหรือ

ภ. ไม่มีจริง พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงเตือน

[๒๒๙] พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงเตือนว่า ดูกรโมฆะบุรุษทั้งหลาย การกระทำของ พวกเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูกรโมฆะบุรุษ ทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้กล่าวขมอดตริมนุสสรธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์ เพราะเหตุ แห่งท้องเล่า ดูกรโมฆะบุรุษทั้งหลาย ท้องอันพวกเธอคว้านแล้วด้วยมีดเขียดโคอันคม ยังดีกว่า อันพวกเธอกล่าวขมอดตริมนุสสรธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์เพราะเหตุแห่งท้อง ไม่ดีเลย ข้อที่เราว่าดีนั้น เพราะเหตุไร เพราะบุคคลผู้คว้านท้องด้วยมีดเขียดโคอันคมนั้นพึงถึงความตาย หรือความทุกข์เพียงแต่ตาย ซึ่งมีการกระทำนั้นเป็นเหตุ และเพราะการกระทำนั้นเป็นปัจจัย เบื้องหน้าแต่แตกกายตายไป ไม่พึงเข้าถึงอบายทคติ วินิบาต นรก ส่วนบุคคลผู้กล่าวขมอดตริ มนุสสรธรรมของกันและกันแก่พวกคฤหัสถ์นั้น เบื้องหน้าแต่แตกกายตายไป พึงเข้าถึงอบาย ทคติ วินิบาต นรก ซึ่งมีการกระทำนั้นเป็นเหตุ ดูกรโมฆะบุรุษทั้งหลาย การกระทำของ พวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของคนบางพวกผู้เลื่อมใสแล้ว ครั้นแล้ว ทรงกระทำธรรมมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลาย ว่าดังนี้ :-

มหาโจร ๕ จำพวก

[๒๓๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย มหาโจร ๕ จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ในโลก มหาโจร ๕ จำพวก เป็นโจน

๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย มหาโจรบางคนในโลกนี้ ย่อมปรารถนาอย่างนี้ว่า เมื่อไรหนอ เราจักเป็นผู้อันบุรุษร่อยหนึ่ง หรือพืนหนึ่งแหวดล้อมแล้ว ท่องเที่ยวไปในคามนิคมและราชธานี เบียดเบียนเอง ให้ผู้อื่นเบียดเบียน ตัดเอง ให้ผู้อื่นตัด เผาผลาญเอง ให้ผู้อื่นเผลาผลาญ สมัยต่อมา เขาเป็นผู้อันบุรุษร่อยหนึ่ง หรือพืนหนึ่ง แหวดล้อมแล้วเที่ยวไปในคามนิคมและ ราชธานี เบียดเบียนเอง ให้ผู้อื่นเบียดเบียน ตัดเอง ให้ผู้อื่นตัด เผลาผลาญเอง ให้ผู้อื่น เผลาผลาญฉันใด ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ ก็ฉันนั้นเหมือนกันแล ย่อมปรารถนาอย่างนี้ว่า เมื่อไรหนอ เราจักจักเป็นผู้อันภิกษุร่อยหนึ่ง หรือพืนหนึ่งแหวดล้อมแล้ว เทียวจาริกไปในคามนิคมและราชธานี อันคฤหัสถ์และบรรชิต สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ย่างกรง ได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัย เกสัชบริขาร สมัยต่อมา เธอเป็นผู้ อันภิกษุร่อยหนึ่ง หรือพืนหนึ่งแหวดล้อมแล้ว เทียวจาริกไปในคามนิคมและราชธานี อันคฤหัสถ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค และบรรพชิตสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ย่าเกรงแล้ว ได้จิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และศิลาบัจฉิยเภสัชบริวารทั้งหลาย ดุกริกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๑ มีปรากฏอยู่ในโลก

๒. ดุกริกษุทั้งหลาย อีกข้อหนึ่ง ริกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนธรรมวินัยอันตถาคตประกาศแล้ว ย่อมยกตนขึ้น ดุกริกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๒ มีปรากฏอยู่ในโลก

๓. ดุกริกษุทั้งหลาย อีกข้อหนึ่ง ริกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมตามกำจัดเพื่อนพรหมจารี ผู้หมัดจืด ผู้ประพฤติพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์อยู่ด้วยธรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์อันหาญลุมได้ ดุกริกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๓ มีปรากฏอยู่ในโลก

๔. ดุกริกษุทั้งหลาย อีกข้อหนึ่ง ริกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมสงเคราะห์เกลี้ยกล่อมภคฤหัสถ์ทั้งหลาย ด้วยครุภินท์ ครุบริวาร ของสงฆ์ คือ อาราม พื้นที่อาราม วิหาร พื้นที่วิหาร เตียง ตั้ง ฟูก หมอน หม้อโลหะ อ่างโลหะ กะถางโลหะ กะทะโลหะ มืด ขวาน ผิง จอบ สวาน เถาวัลย์ ไม้ไผ่ หนุ่ยมุงกะต่าย หนุ่ยปล้อง หนุ่ยสามัญญ์ ดินเหนียว เครื่องไม้ เครื่องดิน ดุกริกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๔ มีปรากฏอยู่ในโลก

๕. ดุกริกษุทั้งหลาย ริกษุผู้กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม อันไม่มีอยู่ อันไม่เป็นจริง นี้จัดเป็นยอดมหาโจร ในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณะ พราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ ชื่อนั้น เพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้น ฉันทกอนข้าวของชาวแว่นแคว้น ด้วยอาการแห่งคนขโมย .

นิตมคคาถา

ริกษุใด ประกาศตนอันมีอยู่โดยการอื่น ด้วยอาการอย่างอื่น โภชนะนั้น อันภิกษุนั้น ฉันทแล้ว ด้วยอาการแห่งคนขโมย ดุจพรานนกหวงจับนก ฉะนั้น ริกษุผู้เลวทรามเป็นอันมาก มีผ้ากาสาวะพินคอ มีธรรมทราม ไม่สำรวมแล้ว ริกษุผู้เลวทรามเหล่านั้น ย่อมเข้าถึงซึ่งนรก เพราะกรรมทั้งหลายที่เลวทราม ริกษุผู้ท้อส ผู้ไม่สำรวมแล้วบริโภคนกก่อนเหล็กแดงตั้งเปลวไฟ ประเสริฐกว่า การฉันทกอนข้าวของชาวรัฐ จะประเสริฐอะไร .

ทรงบัญญัติปฐมบัญญัติ

[๒๓๑] ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุพวกฝิงแม่น้ำวัคคุมทา โดยอเนกปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนนึ้มมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโทษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความนึ้มน้อย ความสิ้นโทษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดุกริกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดุกริกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระปฐมบัญญัติ

๔. อนึ่ง ริกษุใด ไม่รู้เฉพาะ กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม อันเป็นความรู้ ความเห็น อย่างประเสริฐ อย่างสามารถ น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม เป็นอันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมัดจืด จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เนะทาน ข้าพเจ้าไม่รู้เช่นนั้น ได้กล่าวว่ารู้อย่างนั้น ได้กล่าวว่าเป็น ได้พูดพล่อยๆ เป็นเท็จเปล่าๆ แม้ภิกษุนี้ ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้

สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการฉะนี้ ฯ

เรื่องภิกษุพวกฝิงแม่น้ำวัคคุมทา จบ

เรื่องภิกษุสำคัญว่าได้บรรล

[๒๓๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ริกษุเป็นอันมาก สำคัญมรรคผลอันตนยังมีได้เห็นว่าได้เห็น สำคัญมรรคผลอันตนยังมีได้ถึงว่าได้ถึง สำคัญมรรคผลอันตนยังมีได้บรรลว่าได้บรรล สำคัญมรรคผลอันตนยังมีได้ทำให้แจ้งว่าได้ทำให้แจ้ง จึงอวดอ้างมรรคผลตามที่สำคัญว่าได้บรรล ครั้นต่อมา จิตของพวกเธอน้อมไปเพื่อความกำหนดก็มี น้อมไปเพื่อความขัดเคืองก็มี น้อมไปเพื่อความหลงก็มี จึงมีความรังเกียจว่า สิกขาบทอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้แล้ว แต่พวกเรา สำคัญมรรคผลที่ตนยังมีได้เห็นว่าได้เห็น สำคัญมรรคผลที่ตนยังมีได้ถึงว่าได้ถึง สำคัญมรรคผล

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวีริยวงศ์ ปฐมภาค
ที่ตนยังมีได้บรรลุว่าได้บรรลุ สำคัญมรรคผลที่ตนยังมีได้ทำให้แจ้งว่าได้ทำให้แจ้ง จึงอวดอ้าง
มรรคผลตามที่สำคัญว่าได้บรรลุ พวกเราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่
ท่านพระอานนท์ๆ กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มียอเหมือนกัน
อานนท์ ข้อที่ภิกษุทั้งหลายสำคัญมรรคผลที่ตนยังมีได้เห็นว่าได้เห็น สำคัญมรรคผลที่ตนยังมีได้
ถึงว่าได้ถึง สำคัญมรรคผลที่ตนยังมีได้บรรลุว่าได้บรรลุ สำคัญมรรคผลที่ตนยังมีได้ทำให้แจ้งว่าได้
ทำให้แจ้ง จึงอวดอ้างมรรคผลตามที่สำคัญว่าได้บรรลุ แต่ข้อนั้นนั่นแล เป็นอภัพพหริก
ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้
ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนันตัญญูติ

๔. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่รู้เฉพาะ กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม อันเป็นความรู้
ความเห็น อย่างประเสริฐ อย่างสามารถ น้อมเข้ามาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้
ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือ
เอาตามก็ตาม เป็นอันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมจดจ จะฟังกล่าวอย่างนี้ว่า
แน่ท่าน ข้าพเจ้าไม่รู้เช่นนั้น ได้กล่าวว่ามี ไม่เห็นอย่างนั้น ได้กล่าวว่ามี ได้
พูดพล่อยๆ เป็นเท็จเปล่าๆ เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ แม้ภิกษุนี้ ก็เป็นปาราชิก
หาสิ่งวาสมิได้.

เรื่องภิกษุสำคัญว่าได้บรรลุ จบ .

สิกขาบทวิริยวงศ์

[๒๓๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีภาระงานอย่างไร มีชาติ
อย่างไร มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร มีปกติอย่างไร มีธรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์
อย่างไร เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมีชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผินผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถ
ว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสาธารณธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันให้อุปสมบทแล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ
บรรดาผู้ที่ชื่อว่าภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนี้ใด ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันให้อุปสมบทแล้วด้วยญัตติ-

* จตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ ภิกษุนี้พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์ว่า ภิกษุ ในอรรถนี้

บทว่า ไม่รู้เฉพาะ คือ ไม่รู้ ไม่เห็น กุศลธรรมในตน ซึ่ง ไม่มี ไม่เป็นจริง
ไม่ปรากฏ ว่าข้าพเจ้ามีกุศลธรรม

บทว่า อุตตริมนุสสธรรม ได้แก่ ฌาน วิโมกข์ สมารี สมบัติ ญาณทัสสนะ
มรรคภาวนา การทำให้แจ้งซึ่งผล การละกิเลส ความเปิดจิต ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า

บทว่า น้อมเข้ามาในตน ได้แก่ น้อมกุศลธรรมเหล่านั้นเข้ามาในตน หรือน้อมตน
เข้าไปในกุศลธรรมเหล่านั้น

บทว่า ความรู้ ได้แก่ วิชชา ๓

บทว่า ความเห็น โดยอธิบายว่า อันใดเป็นความรู้ อันนั้นเป็นความเห็น อันใด
เป็นความเห็น อันนั้นเป็นความรู้

บทว่า กล่าวอวด คือ บอกร้างสตรึ บรูษ คฤหัสถ์หรือบรรพชิต

คำว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ความว่า ข้าพเจ้ารู้ธรรมเหล่านี้
ข้าพเจ้าเห็นธรรมเหล่านี้ อนึ่ง ข้าพเจ้ามีธรรมเหล่านี้ และข้าพเจ้าเห็นชัดในธรรมเหล่านี้ .

[๒๓๔] บทว่า ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น คือ เมื่อขณะคราวครุหนึ่งทีภิกษุกล่าวอวดนั้น
ผ่านไปแล้ว

บทว่า อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตาม คือ มีบุคคลเชื่อในสิ่งที่ภิกษุปฏิญญาแล้ว โดยถามว่า
ท่านบรรลุอะไร ได้บรรลุด้วยวิธีไร เมื่อไร ที่ไหน ท่านละกิเลสเหล่าไหนได้ ท่านได้ธรรม
หมวดไหน

บทว่า ไม่ถือเอาตาม คือ ไม่มีใครๆ พูดถึง

บทว่า ต้องอาบัติแล้ว ความว่า ภิกษุมีความอยากอันลามก อันความอยากครอบงำ
แล้ว พูดอวดอุตตริมนุสสธรรม อันไม่มีอยู่ อันไม่เป็นจริง ย่อมเป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก

บทว่า มุ่งความหมจดจ คือ ประสงค์จะเป็นคฤหัสถ์ หรือประสงค์จะเป็นอุบาสก
หรือประสงค์จะเป็นอารามิก หรือประสงค์จะเป็นสามเณร

คำว่า แน่ท่าน ข้าพเจ้าไม่รู้เช่นนั้น ได้กล่าวว่ามี ไม่เห็นอย่างนั้น ได้
กล่าวว่ามี ความว่า ข้าพเจ้าไม่รู้ธรรมเหล่านั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นธรรมเหล่านั้น อนึ่ง ข้าพเจ้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ไม่มีธรรมเหล่านั้น และข้าพเจ้าไม่เห็นชัดในธรรมเหล่านั้น

คำว่า ข้าพเจ้าพูดพล่อยๆ เป็นเท็จเปล่าๆ ความว่า ข้าพเจ้าพูดพล่อยๆ พูดเท็จ
พูดไม่จริง พูดสิ่งที่ไม่มี ข้าพเจ้าไม่รู้ได้พูดแล้ว

บทว่า เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุ คือ ยกเสียแต่เข้าใจว่าตนได้บรรลุ .

[๒๓๕] บทว่า แมื่กษุณี พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบถึงกษุณุปกอนๆ

บทว่า เป็นปาราชิก ความว่า ตันตาลมียอดตัวแล้ว ไม่อาจจะงอกอีก ชื่อแม่จันใด
กษุณุก็นั้นนั้นแหละ มีความอยากอันลามก อันความอยากครอบงำแล้ว พูดอวดอุตริมนุสสรธรรม
อันไม่มีอยู่ อันไม่เป็นจริง ย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร เพราะฉะนั้น
พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า เป็นปาราชิก

บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่า สังวาสได้แก่ กรรมที่พึงทำร่วมกัน อเหตุ
ที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน นั้นชื่อว่า สังวาส สังวาสนั้นไม่มีร่วมกับกษุ
ณีนั้น เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้ .

บทภาษณีย์

[๒๓๖] ที่ชื่อว่า อุตฺตริมนุสสรธรรม ได้แก่ ๑. ฌาน ๒. วิโมกข์ ๓. สมาริ
๔. สมาบัติ ๕. ญาณทัสสนะ ๖. มัคคภาวนา ๗. การทำให้แจ้งซึ่งผล ๘. การละ
กิเลส ๙. ความเปิดจิต ๑๐. ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า

ที่ชื่อว่า ฌาน ได้แก่ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตุตติยฌาน จตตถฌาน

ที่ชื่อว่า วิโมกข์ ได้แก่ สญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณฺหิตวิโมกข์

ที่ชื่อว่า สมาริ ได้แก่ สญญตสมาริ อนิมิตตสมาริ อัปปณฺหิตสมาริ

ที่ชื่อว่า สมาบัติ ได้แก่ สญญตสมาบัติ อนิมิตตสมาบัติ อัปปณฺหิตสมาบัติ

ที่ชื่อว่า ญาณ ได้แก่ วิชชา ๓

ที่ชื่อว่า มัคคภาวนา ได้แก่ สติปฏิฐาน ๔ สัมมปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕
พลัง ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘

ที่ชื่อว่า การทำให้แจ้งซึ่งผล ได้แก่การทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล การทำให้แจ้งซึ่ง
สกทาคามีผล การทำให้แจ้งซึ่งอนาคามีผล การทำให้แจ้งซึ่งอรหัตตผล

ที่ชื่อว่า การละกิเลส ได้แก่การละราคะ การละโทสะ การละโมหะ

ที่ชื่อว่า ความเปิดจิต ได้แก่ความเปิดจิตจากราคะ ความเปิดจิตจากโทสะ ความเปิด
จิตจากโมหะ

ที่ชื่อว่า ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า ได้แก่ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า
ด้วยปฐมฌาน ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่าด้วยทุตติยฌาน ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่า
ด้วยตุตติยฌาน ความยินดียิ่งในเรือนอันว่างเปล่าด้วยจตตถฌาน .

สุทธิกะฌาน

ปฐมฌาน

[๒๓๗] กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้วด้วยอาการ ๓ อย่างคือ ๑
เบื้องต้นเธอรู้อ่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลึ่งกล่าว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ
แล้ว ต้องอาบัติปาราชิก

กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ด้วยอาการ ๔ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้น
เธอรู้อ่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลึ่งกล่าว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่กล่าวเท็จแล้ว ๔
อำพรางความเห็น ต้องอาบัติปาราชิก

กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ด้วยอาการ ๕ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้น
เธอรู้อ่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลึ่งกล่าว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่กล่าวเท็จแล้ว ๔
อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้อง ต้องอาบัติปาราชิก

กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ด้วยอาการ ๖ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้น
เธอรู้อ่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลึ่งกล่าว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่กล่าวเท็จแล้ว ๔
อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้อง ๖ อำพรางความชอบใจ ต้องอาบัติปาราชิก

กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ด้วยอาการ ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้น
เธอรู้อ่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลึ่งกล่าว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่กล่าวเท็จแล้ว ๔
อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้อง ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง ต้องอาบัติ
ปาราชิก

[๒๓๘] กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานอยู่ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑
เบื้องต้นเธอรู้อ่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลึ่งกล่าว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ
แล้ว ต้องอาบัติปาราชิก

กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานอยู่ ด้วยอาการ ๔ อย่างคือ ๑ เบื้องต้นเธอ
รู้อ่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลึ่งกล่าว ก็รู้ว่กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่กล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพราง
ความเห็น ต้องอาบัติปาราชิก

กษุณฺโฐอยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานอยู่ ด้วยอาการ ๕ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

- ๒๑ . . . ทุติยฉานและสกทาคามีผล . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๒ . . . ทุติยฉานและอนาคามีผล . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๓ . . . ทุติยฉานและอหัตผล . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๔ . . . ทุติยฉานและระกะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว
 เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๕ . . . ทุติยฉานและโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว
 เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๖ . . . ทุติยฉานและโมหะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว
 เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๗ . . . ทุติยฉานและจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๘ . . . ทุติยฉานและจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๒๙ . . . ทุติยฉานและจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ . . . ต้องอาบัติปาราชิก
 ๓๐ . . . ทุติยฉานและปฐมฉาน . . . ต้องอาบัติปาราชิก

พัทธจักร จบ .

พัทธจักรเอกมุลกนัย ท่านตั้งอุตตริมนุสสรธรรมข้อหนึ่งๆ เป็นมุลแล้ว เรียบไปโดยวิธีนี้
 ท่านย่อไว้ .

พัทธจักร เอกมุลกนัย

[๒๖๘] ๑. ภิกษุรู้ อยู่ กล่าวเท็จว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว
 เข้าอยู่ เข้า ได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฉานด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง
 . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเรารู้ว่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ
 ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกใจ ๖ อำพรางความ
 ขอบใจ ๗ อำพรางความจริง ต้องอาบัติปาราชิก

๒ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งทุติยฉาน . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๓ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งตติยฉาน . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๔ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งจตุตถฉาน . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๕ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งสุญญต-

* วิโมกข์ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๖ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอนิมิตต-

* วิโมกข์ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๗ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอัปภินิหิต-

* วิโมกข์ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๘ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งสุญญตสมาธิ . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๙ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอนิมิตตสมาธิ . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๑๐ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอัปภินิหิต-

* สมาธิ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๑๑ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งสุญญต-

* สมาบัติ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๑๒ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอนิมิตต-

* สมาบัติ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๑๓ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอัปภินิหิต-

* สมาบัติ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๑๔ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งวิชา ๓ . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๑๕ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งสติปฏิฐาน ๔ . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๑๖ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งสัม-

* มปปธาน ๔ . . . ต้องอาบัติปาราชิก

๑๗ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอิทธิบาท ๔ . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

๑๘ ภิกษุรู้ อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอินทริย์ ๕ . . .
 ต้องอาบัติปาราชิก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

- ๑๙ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งผละ ๕ . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๐ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งโพชฌงค์ ๗ . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๑ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอริยมรรค
มีองค์ ๘ . . . ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๒ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งโสดา-
*ปัตติผล . . . ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๓ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งสกทาคามีผล . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๔ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอนาคามีผล . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๕ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และข้าพเจ้าเข้าแล้ว . . . ซึ่งอรหัตตผล . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๖ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และระคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๗ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๘ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และโทสะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๒๙ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากราคะ . . .
ต้องอาบัติปาราชิก
- ๓๐ ภิกษุรู่อยู่ . . . จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ . . .
ต้องอาบัติปาราชิก .

พัทธจักร เอนกมุลกนัย

มื่อตตริมนุสสรธรรมข้อหนึ่งเป็นมุล ที่ท่านย่อไว้ จบ .

[๒๖๙] พัทธจักร มุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรม ๒ ข้อเป็นมุลกิตติ ติมุลกนัย
มื่อตตริมนุสสรธรรม ๓ ข้อเป็นมุลกิตติ จตมุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรม ๔ ข้อเป็นมุลกิตติ
ปัญจมุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรม ๕ ข้อเป็นมุลกิตติ ฉมุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรม ๖ ข้อเป็น
มุลกิตติ สัตตมุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรม ๗ ข้อเป็นมุลกิตติ อฏฐมุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรม
๘ ข้อเป็นมุลกิตติ นามมุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรม ๙ ข้อเป็นมุลกิตติ ทสมุลกนัย มื่อตตริ-
*มนุสสรธรรม ๑๐ ข้อเป็นมุลกิตติ บัณทิตพิงให้พิสดารเหมือนพัทธจักร เอกมุลกนัย ดังที่ให้พิสดาร
แล้วนั้นเกิด .

พัทธจักร สัพพมุลกนัย มื่อตตริมนุสสรธรรมทุกข้อเป็นมุล ดังต่อไปนี้ :-

พัทธจักร สัพพมุลกนัย

[๒๗๐] ภิกษุรู่อยู่ กล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้
เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ทุตยฌาน ตุตยฌาน จตตถฌาน สญญตวิโมกข
อนิมิตตวิโมกข อัปปณฺหิตวิโมกข สญญตสมาริ อนิมิตตสมาริ อัปปณฺหิตสมาริ
สญญตสมาบัติ อนิมิตตสมาบัติ อัปปณฺหิตสมาบัติ วิชา ๓ สติปฏิฐาน ๔ สัมมปฺปธาน ๔
อิทธิบาท ๔ อินทริย ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ โสดาปัตติผล สกทาคามีผล
อนาคามีผล อรหัตตผล ระคะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว
ถอนแล้ว โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว
โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว จิตของ
ข้าพเจ้าเปิดจากราคะ จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ด้วยอาการ
๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเรารู้ว่า จักกล่าวเท็จ
๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่าการเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่าการเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น
๕ อำพรางความถูกใจ ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง ต้องอาบัติปาราชิก .

พัทธจักร สัพพมุลกนัย จบ .

สทธิกวารกถา จบ .

ขันชจักร แห่งนิกเขปบท วัตถุณิสสารกะ

[๒๗๑] ๑ ภิกษุรู่อยู่ ประสงค์จะกล่าวว่า ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌานแล้ว ดังนี้ แดกล่าว
เท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าทุติยฌานแล้วด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . .
๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเรารู้ว่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่าการเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว
ก็รู้ว่าการเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกใจ ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพราง
ความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๒ ภิกษุรู่อยู่ . . . แดกล่าวเท็จว่า ข้าพเจ้าเข้าตติยฌานแล้ว . . . เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้อง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๒๖ ภิกษุรื้ออยู่ . . . แดกกล่าวเท็จว่า รากะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๒๗ ภิกษุรื้ออยู่ . . . แดกกล่าวเท็จว่า โทสะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๒๘ ภิกษุรื้ออยู่ . . . แดกกล่าวเท็จว่า โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

๒๙ ภิกษุรื้ออยู่ . . . แดกกล่าวเท็จว่า จิตของข้าพเจ้าเปิดจากรากะ . . . เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

พัทธจักร ทุมลกันย มีอุตตริมนุสสรธรรม ๒ ข้อเป็นมูล
แห่งวัตถุณิสสารกะ ที่ท่านย่อไว้ จบ .

[๒๓๗] พัทธจักรแห่งวัตถุณิสสารกะ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๓ ข้อเป็นมูลกิติ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๔ ข้อเป็นมูลกิติ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๕ ข้อเป็นมูลกิติ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๖ ข้อเป็นมูลกิติ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๗ ข้อเป็นมูลกิติ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๘ ข้อเป็นมูลกิติ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๙ ข้อเป็นมูลกิติ มีอุตตริมนุสสรธรรม ๑๐ ข้อเป็นมูลกิติ บัณฑิตพึงทำให้เหมือนพัทธจักร แม้อุตตริมนุสสรธรรมข้อหนึ่งๆ เป็นมูล แห่งนิกเขปบททั้งหลายที่กล่าวไว้แล้วจะนั้น พึงให้พิสดารเหมือนพัทธจักร มีอุตตริมนุสสรธรรมข้อหนึ่งเป็นมูล ที่ท่านให้พิสดารแล้วนั้นเถิด .

พัทธจักร สัพพมูลกันย

มีอุตตริมนุสสรธรรมทุกข้อเป็นมูล ดังนี้ :-

[๒๓๘] ภิกษุรื้ออยู่ ประสงค์จะกล่าวว่ ข้าพเจ้าเข้าปฐมฌาน ทุตยฌาน ตุตยฌาน จตตฌาน สญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปปณฺหิตวิโมกข์ สญญุตสมาริ อนิมิตตสมาริ อัปปณฺหิตสมาริ สญญุตสมาริ อนิมิตตสมาริ อัปปณฺหิตสมาริ วิชชา ๓ สติปิฎฐาน ๔ สัมมปฺปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ โสดาปัตตผล สกทาคามีผล อนาคามีผลและอรหัตตผลแล้ว รากะ ข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว โทสะ ข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว โมหะข้าพเจ้าสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว จิตของข้าพเจ้าเปิดจากรากะ จิตของข้าพเจ้าเปิดจากโทสะ และจิตของข้าพเจ้าเปิดจากโมหะ ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเรารู้ว่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้องใจ ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

พัทธจักร สัพพมูลกันย จบ .

จักรเปยยาลแห่งวัตถุณิสสารกะ จบ .

วัตตคามวารกถา จบ .

ปัจจยปฏิสังยุตวารกถา เปยยาล ๑๕ หมวด

ปัจจัตตวจนวาร ๕ หมวด

[๒๓๙] ๑. ภิกษุรื้ออยู่ กล่าวเท็จว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฌาน ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเรารู้ว่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้องใจ ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุรื้ออยู่ กล่าวเท็จว่า ภิกษุใดอยู่ในวิหารของท่าน ภิกษุนั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว

เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งทุตยฌาน . . . ตุตยฌาน . . . จตตฌาน . . . สญญตวิโมกข์

. . . อนิมิตตวิโมกข์ . . . อัปปณฺหิตวิโมกข์ . . . สญญุตสมาริ . . . อนิมิตตสมาริ . . . อัปปณฺหิตสมาริ

. . . สญญุตสมาริ . . . อนิมิตตสมาริ . . . อัปปณฺหิตสมาริ . . . วิชชา ๓ . . . สติปิฎฐาน ๔ . . .

สัมมปฺปธาน ๔ . . . อิทธิบาท ๔ . . . อินทรีย์ ๕ . . . พละ ๕ . . . โพชฌงค์ ๗ . . . อริยมรรคมีองค์ ๘

. . . โสดาปัตตผล . . . สกทาคามีผล . . . อนาคามีผล . . . อรหัตตผล ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . .

๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเรารู้ว่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่า

กล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้องใจ

๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติถุลลัจจัย เมื่อเขาไม่

เข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ภิกษุ นั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งทุติยฉน . . . ตติยฉน . . . จตุตถฉน . . . สญญตวิโมกข์ . . . อนิมิตตวิโมกข์ . . . อัปปณิหิตวิโมกข์ . . . สญญตสมาธิ . . . อนิมิตต-

*สมาธิ . . . อัปปณิหิตสมาธิ . . . สญญตสมาบัติ . . . อนิมิตตสมาบัติ . . . อัปปณิหิตสมาบัติ . . . วิชา ๓

. . . สติปฏิฐาน ๔ . . . สัมมัมปธาน ๔ . . . อิทธิบาท ๔ . . . อินทรีย์ ๕ . . . พละ ๕ . . . โพชฌงค์ ๗

. . . อริยมรรคมีองค์ ๘ . . . โสดาปัตติผล . . . สกทาคามีผล . . . อนาคามีผล . . . อรหัตตผล ด้วย

อาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่า จักกล่าวเท็จ

๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้อง ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุ ร้อย กล่าวนั้นว่า เครื่องยาอันเป็นปัจจัยของภิกษุ ใช้ของท่านอันภิกษุใดบริโภคแล้ว

ราคะ ภิกษุ นั้นสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . โทสะ ภิกษุ นั้นสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . โมหะ ภิกษุ นั้นสละแล้ว คายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว ด้วย

อาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่า จักกล่าว

เท็จ ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้อง ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติ

ทุกกฏ เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุ ร้อย กล่าวนั้นว่า เครื่องยาอันเป็นปัจจัยของภิกษุ ใช้ของท่านอันภิกษุใดบริโภคแล้ว

จิตของภิกษุ นั้นเปิดจากราคะ . . . จิตของภิกษุ นั้นเปิดจากโทสะ . . . จิตของภิกษุ นั้นเปิดจากโมหะ

ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่า

จักกล่าวเท็จ ๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพราง

ความเห็น ๕ อำพรางความถูกต้อง ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติ

ทุกกฏ เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ .

อุปโยคจนวาร ๕ หมวด

๑. ภิกษุ ร้อย กล่าวนั้นว่า ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายวิหารแล้ว ภิกษุ นั้นเข้าแล้ว

เข้าอยู่ เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งปฐมฉน ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . .

๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่า จักกล่าวเท็จ ๒ กำลังกล่าว

ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น ๕ อำพรางความ

ถูกต้อง ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ

เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุ ร้อย กล่าวนั้นว่า ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายวิหารแล้ว ภิกษุ นั้นเข้าแล้ว เข้าอยู่

เข้าได้แล้ว เป็นผู้ได้ เป็นผู้ชำนาญ ทำให้แจ้ง ซึ่งทุติยฉน . . . ตติยฉน . . . จตุตถฉน . . .

สญญตวิโมกข์ . . . อนิมิตตวิโมกข์ . . . อัปปณิหิตวิโมกข์ . . . สญญตสมาธิ . . . อนิมิตตสมาธิ . . .

อัปปณิหิตสมาธิ . . . สญญตสมาบัติ . . . อนิมิตตสมาบัติ . . . อัปปณิหิตสมาบัติ . . . วิชา ๓ . . .

สติปฏิฐาน ๔ . . . สัมมัมปธาน ๔ . . . อิทธิบาท ๔ . . . อินทรีย์ ๕ . . . พละ ๕ . . . โพชฌงค์ ๗

. . . อริยมรรคมีองค์ ๘ . . . โสดาปัตติผล . . . สกทาคามีผล . . . อนาคามีผล . . . อรหัตตผล ด้วยอาการ

๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . . ๕ อย่าง . . . ๖ อย่าง . . . ๗ อย่าง คือ ๑ เบื้องต้นเธอรู้ว่า จักกล่าวเท็จ

๒ กำลังกล่าว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้ว่ากล่าวเท็จแล้ว ๔ อำพรางความเห็น

๕ อำพรางความถูกต้อง ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัติ

ทุกกฏ เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุ ร้อย กล่าวนั้นว่า ท่านอาศัยภิกษุใด ได้ถวายวิหารแล้ว ราคะ ภิกษุ นั้นสละแล้ว

กายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . โทสะ ภิกษุ นั้นสละแล้ว

กายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว . . . โมหะ ภิกษุ นั้นสละแล้ว

กายแล้ว ปล่อยแล้ว ละแล้ว สลัดแล้ว เพิกแล้ว ถอนแล้ว ด้วยอาการ ๓ อย่าง . . . ๔ อย่าง . . .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เทีจ ๒ กำล้งกล่าว ก็รู้วักกล่าวเทีจ ๓ ครั้นกล่าวแล้ว ก็รู้วักกล่าวเทีจแล้ว ๔ อำพรางความเห็น
๕ อำพรางความมกใจ ๖ อำพรางความชอบใจ ๗ อำพรางความจริง เมื่อคนอื่นเข้าใจ ต้องอาบัต
ถลล้งจ้ย เมื่อเขาไม่เข้าใจ ต้องอาบัตทุกกฎ .

เปยบาล ๑๕ หมวด จบ .

ปัจจยปฏิสังยตวาราถา จบ .

อนาปัตตติวาร

[๒๘๑] ภิกษุสำคัญว่าได้บรรลุ ๑ ภิกษุไม่ประสงค์จะกล่าวอาวต ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
มิจิตฟงชาน ๑ ภิกษุกระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัต .

วินิตวัตถุ

อุทานคาถา

[๒๘๒] เรื่องสำคัญว่าได้บรรลุมรรคผล ๑ เรื่อง

เรื่องอยู่ป่า ๑ เรื่อง เรื่องเที่ยวบิณฑบาต ๑ เรื่อง
เรื่องอุปัชฌายะ ๒ เรื่อง เรื่องอิริยาบถ ๔ เรื่อง
เรื่องละสัณญูชน ๑ เรื่อง เรื่องธรรมในที่ลับ ๑ เรื่อง
เรื่องวิหาร ๑ เรื่อง เรื่องบารุง ๑ เรื่อง
เรื่องทำไมยาก ๑ เรื่อง เรื่องความเพียร ๑ เรื่อง
เรื่องไม่กลัวความตาย ๑ เรื่อง เรื่องความเสียหาย ๑ เรื่อง
เรื่องความประกอบชอบ ๑ เรื่อง เรื่องปรารภความเพียร ๑ เรื่อง
เรื่องประกอบความเพียร ๑ เรื่อง เรื่องอดกลั้นเวทนา ๒ เรื่อง
เรื่องพราหมณ์ ๕ เรื่อง เรื่องพยากรณ์มรรคผล ๓ เรื่อง
เรื่องครองเรือน ๑ เรื่อง เรื่องห้ามกาม ๑ เรื่อง
เรื่องยินดี ๑ เรื่อง เรื่องหลักไป ๑ เรื่อง

อัญฐิสังขลิกเปรัต เคยเป็นนายโคฆาต ๑ เรื่อง

มังสเปลิเปรัต เคยเป็นนายโคฆาต ๑ เรื่อง

มังสปินทเปรัต เคยเป็นพรานนก ๑ เรื่อง

นัจจวิเปรัต เคยเป็นคนฆ่าแกะ ๑ เรื่อง

อลสิโลมเปรัต เคยเป็นคนฆ่าสุกร ๑ เรื่อง

สัตติโลมเปรัต เคยเป็นพรานเนื้อ ๑ เรื่อง

อสุโลมเปรัต เคยเป็นนายเพชรฆาต ๑ เรื่อง

สุจิโลมเปรัต เคยเป็นนายสารถิ ๑ เรื่อง

สูงกเปรัต เคยเป็นคนส่อเสียด ๑ เรื่อง

กุมภักชเปรัต เคยเป็นผู้พำกษาโองชาบ้าน ๑ เรื่อง

คุดนิมุคคเปรัต เคยเป็นชู้กับภรรยาเขา ๑ เรื่อง

คุดขาทีเปรัต เคยเป็นพราหมณ์ชั่วช้า ๑ เรื่อง

นัจจวิถิเปรัต เคยเป็นหญิงนอกใจผัว ๑ เรื่อง

มังคฤตถิเปรัต เคยเป็นหญิงแม่เมต ๑ เรื่อง

โอกลินิเปรัต เคยเป็นหญิงขี้หึงเอาไฟครอบหญิงร่วมสามี ๑ เรื่อง

อลสิสกพันธเปรัต เคยเป็นนายโจรเพชรฆาต ๑ เรื่อง

เรื่องภิกษุเปรัต ๑ เรื่อง เรื่องภิกษุณีเปรัต ๑ เรื่อง

เรื่องสิกขมานาเปรัต ๑ เรื่อง เรื่องสามเณรเปรัต ๑ เรื่อง

เรื่องสามเณรีเปรัต ๑ เรื่อง ซึ่งในครั้งศาสนาพระพุทธกัสสปเธอเหล่านั้นบวชแล้ว

ได้ทำกรรมลามกไว้ เรื่องแม่น้ำตโปทา ๑ เรื่อง เรื่องรบ ณ กรุงราชคฤห์ ๑ เรื่อง เรื่องข้างลงน้ำ

๑ เรื่อง เรื่องพระโสภิตะอรหันต์ ระลึกชาติได้ ๕๐๐ กัลป์ ๑ เรื่อง .

เรื่องสำคัญว่าได้บรรลุ

[๒๘๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาวตอ้างคุณวิเศษด้วยสำคัญว่าได้บรรลุแล้วมี
ความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัตปาราชิกแล้วกระมังหนอ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ ไม่ต้องอาบัตเพราะสำคัญ
ว่าได้บรรลุ .

เรื่องอยู่ป่า

[๒๘๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ป่าด้วยตั้งใจว่าคนจักยกย่องเราด้วยวิธีนี้ คน
ยกย่องภิกษุนั้นแล้ว เธอมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้อง
อาบัตปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัตปาราชิก ภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุไม่พึงอยู่ป่าด้วยตั้งใจเช่นนั้น ภิกษุใด
อยู่ด้วยตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัตทุกกฎ .

เรื่องเที่ยวบิณฑบาต

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาตด้วยตั้งใจว่า คนจักยกย่องเราด้วยวิธีนี้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
คนยกย่องภิกษุนั้นแล้ว เธอมีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้อง
อาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุทั้งหลาย อื่นภิกษุ ไม่พึงเที่ยวบิณฑบาตด้วยตั้งใจเช่นนั้น
ภิกษุใดเที่ยวบิณฑบาตด้วยตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องอุปัชฌายะ ๒ เรื่อง

[๒๕๕] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้กล่าวกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า อาวุโส
พวกภิกษุสี่ทิวหากริกของพระอุปัชฌายะของพวกเรา ล้วนเป็นพระอรหันต์ แล้วมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะพูดอวด พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้กล่าวกะภิกษุอีกรูปหนึ่งว่า อาวุโส พวกภิกษุอื่น
เตวาลิกของพระอุปัชฌายะของพวกเรา ล้วนเป็นผู้มีฤทธิ์มาก มีอานภาพมาก แล้วมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้าประสงค์จะพูดอวด พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องอิริยาบถ ๔ เรื่อง

[๒๕๖] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเดินจงกรมอยู่ด้วยตั้งใจว่า คนจักยกย่อง
เราด้วยวิธีนี้ คนยกย่องภิกษุนั้นแล้ว เธอมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุทั้งหลาย อื่นภิกษุ ไม่พึงเดิน
จงกรมด้วยตั้งใจเช่นนั้น ภิกษุใดเดินจงกรมด้วยตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งยืนอยู่ด้วยตั้งใจว่า คนจักยกย่องเราด้วยวิธีนี้ คน
ยกย่องภิกษุนั้นแล้ว เธอมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุทั้งหลาย อื่นภิกษุ ไม่พึงยืนด้วยตั้งใจเช่นนั้น
ภิกษุใดยืนด้วยตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งนั่งอยู่ด้วยตั้งใจว่า คนจักยกย่องเราด้วยวิธีนี้ คน
ยกย่องภิกษุนั้นแล้ว เธอมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอ ไม่ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุทั้งหลาย อื่นภิกษุ ไม่พึงนั่งด้วยตั้งใจเช่นนั้น
ภิกษุใดนั่งด้วยตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งนอนอยู่ด้วยตั้งใจว่า คนจักยกย่องเราด้วยวิธีนี้ คน
ยกย่องภิกษุนั้นแล้ว เธอมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่าดูกรภิกษุ เธอ ไม่ต้องอาบัติปาราชิก ภิกษุทั้งหลาย อื่นภิกษุ ไม่พึงนอนด้วยตั้งใจเช่นนั้น
ภิกษุใดนอนด้วยตั้งใจเช่นนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องละสัญโญชน์

[๒๕๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพูดอวดอุตตริมนุสสธรรมแก่ภิกษุอีกรูปหนึ่ง
แม้ภิกษุนั้นก็กล่าวอวดอย่างนี้ว่า อาวุโส แม้ผมก็ละสัญโญชน์ได้ แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องธรรมในที่ลับ

[๒๕๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในที่ลับ พูดอวดอุตตริมนุสสธรรม ภิกษุ
ผู้รู้จักของบุคคลอื่น ตักเตือนเธอว่า อาวุโส คุณอย่าได้พูดเช่นนั้น เพราะธรรมเช่นนั้น
ไม่มีแก่คุณ ภิกษุนั้นมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอ ไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุอีกรูปหนึ่งอยู่ในที่ลับ พูดอวดอุตตริมนุสสธรรม เทพคาคักเตือน
เธอว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พระคุณเจ้าอย่าได้พูดเช่นนั้น เพราะธรรมนั้นไม่มีแก่พระคุณเจ้า ภิกษุ
นั้นมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ
เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องวิหาร

[๒๕๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพูดกะอุบาสกคนหนึ่งว่า ดูกรอุบาสก ภิกษุผู้อยู่
ในวิหารของท่านนั้น เป็นพระอรหันต์ และภิกษุนั้นก็อยู่ในวิหารของอุบาสกนั้น เธอมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ก. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะพูดอวด พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องบารุง

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งได้พูดกะอุบาสกผู้หนึ่งว่า ดูกรอุบาสก ภิกษุที่ท่านบารุง
ด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจฉัยเภสัชบริขารนั้น เป็นพระอรหันต์ และอุบาสกนั้นก็
บารุงภิกษุนั้นอยู่ด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจฉัยเภสัชบริขาร เธอมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

เรื่องประกอบความเพียร

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้พากันถามภิกษุนั้นว่า อุตตริ-
*มนุสสรรมของคุณมีหรือ?

ภิกษุนั้นตอบว่า ดุรอาวโสทั้งหลาย ท่านที่มีความเพียรอันประกอบแล้ว พึงยังธรรม
ให้สัมฤทธิ์ผลได้ แล้วมีความรังเกียจว่า เฉพาะท่านที่เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเท่านั้น จึง
ควรพูดอย่างนั้น ส่วนเรลสิ หาได้เป็นสาวกของพระองค์ไม่ เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วระมิงหนอ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามิได้มีความประสงค์จะพูดอวด พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุรภิกษุ ภิกษุไม่มีความประสงค์จะพูดอวด ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องอดกลั้นเวทนา ๒ เรื่อง

๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้พากันถามภิกษุนั้นว่า ดุร
อาวโส คุณยังพอดทนต่อทุกขเวทนาได้หรือ ยังพอประทังชีวิตไปได้หรือ?

ภิกษุนั้นตอบว่า ดุรอาวโสทั้งหลาย อันคนพอดิพอร้าย ไม่สามารถจะอดกลั้นได้ แล้ว
มีความรังเกียจว่า เฉพาะท่านที่เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเท่านั้น จึงควรพูดอย่างนั้น ส่วนเรลสิ
หาได้เป็นสาวกของพระองค์ไม่ เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วระมิงหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามิได้มีความประสงค์จะพูดอวด พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุรภิกษุ ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์จะพูดอวด ไม่ต้องอาบัติ .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายได้พากันถามภิกษุนั้นว่า ดุร
อาวโส ท่านยังพอดทนต่อทุกขเวทนาได้หรือ ยังพอประทังชีวิตไปได้หรือ?

ภิกษุนั้นตอบว่า ดุรอาวโสทั้งหลาย อันปฤชชนไม่สามารถจะอดกลั้นได้ แล้วมีความ
รังเกียจว่า เฉพาะท่านที่เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเท่านั้น จึงควรพูดอย่างนั้น ส่วนเรลสิ
หาได้เป็นสาวกของพระองค์ไม่ เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วระมิงหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่
พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดุรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะพูดอวด พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดุรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องพราหมณ์ ๕ เรื่อง

[๒๙๑] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล พราหมณ์ผู้หนึ่ง นิมนต์ภิกษุทั้งหลายมาแล้วได้กล่าวว่า
นิมนต์พระอรหันต์ทั้งหลาย จงมาเกิดเจ้าข้า ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจว่า พวกเราหาได้เป็น
พระอรหันต์ไม่ ก็พราหมณ์นี้มาร้องเรียกพวกเราด้วยวาตะว่าอรหันต์ พวกเราจะพึงปฏิบัติ
อย่างไรหนอ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุรภิกษุทั้งหลาย
ไม่ต้องอาบัติ เพราะเขากล่าวด้วยความเลื่อมใส .

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล พราหมณ์ผู้หนึ่ง นิมนต์ภิกษุทั้งหลายมาแล้วได้กล่าวว่า นิมนต์พระ
อรหันต์ทั้งหลาย จงนั่งเกิดเจ้าข้า ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจว่า พวกเราหาได้เป็นพระอรหันต์ไม่
ก็พราหมณ์นี้มาร้องเรียกพวกเราด้วยวาตะว่าอรหันต์ พวกเราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ
เพราะเขากล่าวด้วยความเลื่อมใส

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล พราหมณ์ผู้หนึ่ง นิมนต์ภิกษุทั้งหลายมาแล้วได้กล่าวว่า นิมนต์
พระอรหันต์ทั้งหลาย จงบริโภคน้ำเกิดเจ้าข้า ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจว่า พวกเราหาได้เป็นพระ
อรหันต์ไม่ ก็พราหมณ์นี้มาร้องเรียกพวกเราด้วยวาตะว่าอรหันต์ พวกเราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ
เพราะเขากล่าวด้วยความเลื่อมใส

๔. ก็โดยสมัยนั้นแล พราหมณ์ผู้หนึ่ง นิมนต์ภิกษุทั้งหลายมาแล้วได้กล่าวว่า นิมนต์
พระอรหันต์ทั้งหลาย จงฉนไฟห้อมเกิดเจ้าข้า ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจว่า พวกเราหาได้
เป็นพระอรหันต์ไม่ ก็พราหมณ์นี้มาร้องเรียกพวกเราด้วยวาตะว่าอรหันต์ พวกเราจะพึงปฏิบัติ
อย่างไรหนอ แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุรภิกษุทั้งหลาย
ไม่เป็นอาบัติ เพราะเขากล่าวด้วยความเลื่อมใส

๕. ก็โดยสมัยนั้นแล พราหมณ์ผู้หนึ่ง นิมนต์ภิกษุทั้งหลายมาแล้วได้กล่าวว่า นิมนต์
พระอรหันต์ทั้งหลาย จงกลับไปเกิดเจ้าข้า ภิกษุเหล่านั้นมีความรังเกียจว่า พวกเราหาได้เป็นพระ
อรหันต์ไม่ ก็พราหมณ์นี้มาร้อง เรียกพวกเราด้วยวาตะว่าอรหันต์ พวกเราจะพึงปฏิบัติอย่างไรหนอ
แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุรภิกษุทั้งหลาย ไม่เป็นอาบัติ
เพราะเขากล่าวด้วยความเลื่อมใส .

เรื่องพยากรณ์มรรคผล ๓ เรื่อง

[๒๙๒] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพูดอวดอุตตริมนุสสรรมแก่ภิกษุอีกรูป
หนึ่ง แม้ภิกษุรูปนั้นก็ได้อธิบายอย่างนี้ว่า อาวโส แม่ผมก็ละอาสวะได้ แล้วมีความรังเกียจ
จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดุรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง พุดอวดอุตตริมนุสสธรรมแก่ภิกษุอีกรูปหนึ่ง แม่ภิกษุรูปนั้นก็ได้กล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ธรรมเหล่านั้นย่อมมีแม่แก่ผม แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง พุดอวดอุตตริมนุสสธรรมแก่ภิกษุอีกรูปหนึ่ง แม่ภิกษุรูปนั้นก็ได้กล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส แม่ผมก็ปรากฏในธรรมเหล่านี้ แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องครองเรือน

[๒๙๓] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกญาติได้กล่าวกะภิกษุรูปหนึ่งว่า นิมนต์ท่านมาอยู่ครองเรือนเถิด ขอรับ

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ท่านทั้งหลาย คนอย่างฉันไม่ควรแท้ที่จะอยู่ครองเรือน แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้ามิได้มีความประสงค์จะพุดอวด พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุไม่มีความประสงค์จะพุดอวด ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องห้ามกาม

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกญาติได้กล่าวกะภิกษุรูปหนึ่งว่า นิมนต์ท่านมาบริโศกคามเถิด ขอรับ

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ท่านทั้งหลาย กามทั้งหลาย เราห้ามแล้ว แล้วมีความรังเกียจ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้ามิได้มีความประสงค์จะพุดอวด พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุไม่มีความประสงค์จะพุดอวด ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องยินดี

ก็โดยสมัยนั้นแล พวกญาติได้กล่าวกะภิกษุรูปหนึ่งว่า ท่านยังยินดียังอยู่หรือ?

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย เรายังยินดียังอยู่ ด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง แล้วมีความรังเกียจว่า เฉพาะท่านที่เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเท่านั้น จึงควรพุดอย่างนั้น ส่วนเราลิหาได้เป็นสาวกของพระองค์ไม่ เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้ามิได้มีความประสงค์จะพุดอวด พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุไม่มีความประสงค์จะพุดอวด ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องหลีกไป

[๒๙๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุเป็นอันมาก จำพรรษาอยู่ในอาวาสแห่งหนึ่งตั้งกตีกากันไว้ว่า ภิกษุใดหลีกไปจากอาวาสนี้ก่อน พวกเราจักแก้ไขภิกษุนั้นว่าเป็นพระอรหันต์ ภิกษุรูปหนึ่งหลีกไปจากอาวาสนั้นก่อน ด้วยตั้งใจว่า ภิกษุทั้งหลายจงเข้าใจเราว่าเป็นพระอรหันต์ แล้วมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิกแล้ว .

เรื่องอัฐิสังขลิกเปรัต

[๒๙๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหาโมคคัลลานะอยู่ ณ คิชฌกุฏบรรพต ครั้นเวลาเช้า ท่านพระมหาโมคคัลลานะครองอินทรวาสก แล้วถือบาตรจีวรเข้าไปหาท่านพระลักขณะจนถึงที่อยู่ ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะท่านพระลักขณะว่า อาวุโส ลักขณะมาเถิด เราจะเข้าไปบิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์ด้วยกัน ท่านพระลักขณะรับคำท่านมหาโมคคัลลานะว่า ได้ อาวุโส

ขณะที่ท่านพระมหาโมคคัลลานะ กำลังลงจากคิชฌกุฏบรรพตนั้น ได้แย้มให้ปรากฏ ณ ประเทศแห่งหนึ่ง จึงท่านพระลักขณะ ได้ถามท่านพระมหาโมคคัลลานะว่า อาวุโส มหาโมคคัลลานะอะไรหนอ เป็นเหตุ อะไรหนอ เป็นปัจจัยให้แย้ม?

ม. อาวุโส ลักขณะ ยังไม่สมควรที่จะพยากรณ์ปัญหานี้ ท่านจงถามปัญหานี้กะผมในสำนักพระผู้มีพระภาคเถิด

ครั้นท่านพระลักขณะกับท่านพระมหาโมคคัลลานะ เทียวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาตในเวลาภายหลังภัตรแล้ว จึงพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ท่านพระลักขณะ ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระมหาโมคคัลลานะว่า ท่านพระมหาโมคคัลลานะ เมื่อกำลังลงจากคิชฌกุฏบรรพต เขตพระนครราชคฤห์นี้ ได้ทำการแย้มให้ปรากฏ ณ ประเทศแห่งหนึ่ง อาวุโส โมคคัลลานะ อะไรหนอ เป็นเหตุ อะไรหนอ เป็นปัจจัยให้แย้ม

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิชฌกุฏบรรพต เขตพระนครราชคฤห์นี้ ได้เห็นอัฐิสังขลิกเปรัตมีแต่ร่างกระดูก ลอยไปในเวฬุวัน ผงแรง เหยี่ยว และนกตะกรุม พากันโฉบอยู่ซึกซอก จิกสับโดยแรง จิกทิ้ง ยื้อแย่งตามช่องซี่โครง สะบัดซึ่งเปรัตนั้นอยู่ไปมา เปรัตนี้ร้องครวญคราง อาวุโส ผมนั้นได้คิดเช่นนั้นว่า น้าอัครราชย์จริงหนอ นำ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ประหลาดจริงหนอ ที่สัตว์แม่เห็นปานนี้ ยักษ์แม่เห็นปานนี้ เปรตแม่เห็นปานนี้ การได้อัตภาพ
แม่เห็นปานนี้ก็มีอยู่

ภิกษุทั้งหลายพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ท่านพระมหาโมคคัลลณะอวดอุตต-
* รีมุสสรธรรม

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย สาวกทั้งหลาย
ย่อมเป็นผู้มีจักษุอยู่ ย่อมเป็นผู้มีญาณอยู่ เพราะสาวกได้รู้ได้เห็น หรือได้ทำสัตว์เช่นนี้ให้เป็น
พยานแล้ว ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อกาลก่อนเราก็คงได้เห็นสัตว์นั้น แต่เราไม่ได้พยากรณ์ ถ้าเรา
พยากรณ์สัตว์นั้น และคนอื่นไม่เชื่อเรา ซ่อนก็จะพึงเป็น ไปเพื่อไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล
เพื่อทุกข์ แก่เขาเหล่านั้นสิ้นกาลนาน ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์นั้นเคยเป็นคนฆ่าโคอยู่ในพระนคร
ราชคฤห์นี้เอง ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เขาหมก หม้อยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลาย
พันปี หลายแสนปี แล้วได้ประสพอัตภาพเช่นนี้ ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น แลหะที่ยังเป็นส่วน
เหลืออยู่ ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลณะประหลาดจริง โมคคัลลณะ ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องมังสเปสิเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-

* โมคคัลลณะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลณะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิชฌกุญบรรพต เขตพระนคร-

* ราชคฤห์นี้ ได้เห็นมังสเปสิเปรต มีแต่ชิ้นเนื้อลอยไปในเวหาส์ ผุ่งแรง หยิว และนกตะกุ่ม
พากันโฉบอยู่ซวกไขว่ จิกสับโดยแรง จิกทิ้ง ยื้อแย่ง สะบัดซึ่งเปรตนั้นอยู่ไปมา เปรตนั้น ร้อง
ครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้น เคย
เป็นคนฆ่าโค อยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องมังสปีณชเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-

* โมคคัลลณะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลณะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิชฌกุญบรรพต เขตพระนคร-

* ราชคฤห์นี้ ได้เห็นมังสปีณชเปรต มีแต่ก้อนเนื้อ ลอยไปในเวหาส์ ผุ่งแรง หยิว และ
นกตะกุ่ม พากันโฉบอยู่ซวกไขว่ จิกสับโดยแรง จิกทิ้ง ยื้อแย่ง สะบัดซึ่งเปรตนั้นอยู่ไปมา
เปรตนั้น ร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้น เคย
เป็นพรานนกออยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องนัจจวิเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-

* โมคคัลลณะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลณะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิชฌกุญบรรพต เขตพระนคร-

* ราชคฤห์นี้ ได้เห็นนัจจวิเปรตชาย ไม่มีผิวหนัง ลอยไปในเวหาส์ ผุ่งแรง หยิว และนกตะกุ่ม
พากันโฉบอยู่ซวกไขว่ จิกสับโดยแรง จิกทิ้ง ยื้อแย่ง สะบัดซึ่งเปรตนั้นอยู่ไปมา เปรตนั้น
ร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็น
คนฆ่าแกะอยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องอสิโลมเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-

* โมคคัลลณะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลณะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิชฌกุญบรรพต เขตพระนครราชคฤห์
ได้เห็นอสิโลมเปรตชาย มีขนเป็นดาบ ลอยไปในเวหาส์ ดาบเหล่านั้นของมันหลุดลอยขึ้นไป
แล้วตกลงที่กายของมันเอง เปรตนั้น ร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็น
คนฆ่าสุกรอยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องสัตติโลมเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-

* โมคคัลลณะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลณะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิชฌกุญบรรพต เขตพระนคร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นสัตว์โลมเปรตชาย มีขนเป็นหอก ลอยไปในเวหาส์ หอกเหล่านั้นของมัน
หลุดลอยขึ้นไปแล้วตกลงที่กายของมันเอง เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้น
เคยเป็นพรานเนื้ออยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องอุโลมเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมมาจากคิซณกภูบรรพต เขตพระนคร
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นอุโลมเปรตชาย มีขนเป็นลูกศรลอยไปในเวหาส์ ลูกศรนั้นของมัน หลุดลอยขึ้นไปแล้ว
ตกลงที่กายของมันเอง เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็น
เพชฌฆาตอยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องสุจิโลมเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมมาจากคิซณกภูบรรพต เขตพระนคร
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นสุจิโลมเปรตชาย มีขนเป็นเข็มลอยไปในเวหาส์ เข็มเหล่านั้นของมัน
หลุดลอยขึ้นไปแล้ว ตกกลงที่กายของมันเอง เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็น
นายสารถ้อยอยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องสุกเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมมาจากคิซณกภูบรรพต เขตพระนคร
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นสุกเปรตชาย มีขนเป็นเข็ม ลอยไปในเวหาส์ เข็มเหล่านั้นของมัน
ทิ่มเข้าไปในศีรษะ แล้วออกทางปาก ทิ่มเข้าไปในปาก แล้วออกทางอก เข็มออกทางอก ทิ่มเข้าไป
ไปในอก แล้วออกทางปาก ทิ่มเข้าไปในปาก แล้วออกทางอก ทิ่มเข้าไปในอก แล้วออกทาง
ท้อง ทิ่มเข้าไปในท้อง แล้วออกทางขาทั้งสอง ทิ่มเข้าไปในขาทั้งสอง แล้วออกทางแข้งทั้งสอง
ทิ่มเข้าไปในแข้งทั้งสอง แล้วออกทางเท้าทั้งสอง เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคย
เป็นคนส่อเสียดอยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องกมกัณฑเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมมาจากคิซณกภูบรรพต เขตพระนครราช-
*คฤห์นี้ ได้เห็นกมกัณฑเปรตชาย มีอ้นทะโตเท่าหม้อ ลอยไปในเวหาส์ เปรตนั้นแม่เมื่อเดิน ไป
ย่อมยกอ้นทะเหล่านั้นแหละขึ้นพาดบาเดินไป แม่เมื่อนั่งก็ยกม้นบนอ้นทะเหล่านั้นแหละ ผุ่งแรง
เหยี่ยว และนกตะกรุม พากันโฉบอยู่ขั้วไขว่ จิกสับโดยแรง จิกทึ้ง ยื้อแย่ง สะบัดซึ่ง
เปรตนั้นอยู่ไปมา เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็น
ผู้พิพากษาโกงชาวบ้าน อยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องคฤณมคคเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมมาจากคิซณกภูบรรพต เขตพระนครราช-
*คฤห์นี้ ได้เห็นคฤณมคคเปรตชาย ผู้จมอยู่ในหลุมคฤทวมศีรษะ . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็น
ซุกกับภรรยาของชายอื่น อยู่ในพระนครราชคฤห์นี้เอง . . .

เรื่องคฤชาทีเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักษณะกับท่านพระมหา-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิฆณกภูบรรพต เขตพระนคร-

*ภคฤหณ์ ได้เห็นคุณชาติเปรตชาย ผู้จมอยู่ในหลุมคฤหณ์ด้วยศีรษะ กำลังเอามือทั้งสองกอบคฤหณ์อยู่ . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็นพราหมณ์ผู้ชั่วช้า อยู่ในพระนครราชคฤหณ์เอง ครึ่งศตวรรษพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้าพราหมณ์นั้นนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ด้วยภัตตาหารแล้ว เทคฤหณ์ในรางจนเต็ม สั่งคนให้ไปบอกรัตติกาล แล้ว ได้กล่าวกันว่า ขอท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงฉันอาหารและนำไปให้พอกแก่ความต้องการจากสถานที่นี่ ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เขาหมกไหม้ในนรก หลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี หลายแสนปี แล้วได้ประสบอติภาพเช่นนี้ ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้นแหละ ซึ่งยังเป็นส่วนเหลืออยู่ ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลานะพูดจริง โมคคัลลานะ ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องนิจจวิตถิเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤหณ์ ครั้งนั้น ท่านพระลัทธิกะกับท่านพระมหา-

*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิฆณกภูบรรพต เขตพระนคร-

*ราชคฤหณ์ ได้เห็นนิจจวิตถิเปรตหญิง ไม่มีผิวหนัง ลอยไปในเวหาส์ ผุ่งแรง เหยี่ยว และนกตะกรม พากันโฉบอยู่ขั้วไขว่ จิกสับโดยแรง จิกทิ้ง ยื้อแย่ง สะบัดซึ่งเปรตหญิงนั้นอยู่ไปมา เปรตหญิงนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . เปรตหญิงนั้นเคยเป็นหญิงประพุดตนอกใจสามีอยู่ในพระนครราชคฤหณ์เอง . . . ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลานะพูดจริง โมคคัลลานะ ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องมิงคิลิตถิเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤหณ์ ครั้งนั้น ท่านพระลัทธิกะกับท่านพระมหา-

*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิฆณกภูบรรพต เขตพระนคร-

*ราชคฤหณ์ ได้เห็นมิงคิลิตถิเปรตหญิง มีรูปร่างน่าเกลียด มีกลิ่นเหม็น ลอยไปในเวหาส์ ผุ่งแรง เหยี่ยว และนกตะกรม พากันโฉบอยู่ขั้วไขว่ จิกสับโดยแรง จิกทิ้ง ยื้อแย่ง สะบัดซึ่งเปรตหญิงนั้นอยู่ไปมา เปรตหญิงนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . เปรตหญิงนั้นเคยเป็นแม่มดอยู่ในพระนครราชคฤหณ์เอง . . .

เรื่องโอกิลินิเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤหณ์ ครั้งนั้น ท่านพระลัทธิกะกับท่านพระมหา-

*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิฆณกภูบรรพต เขตพระนคร-

*ราชคฤหณ์ ได้เห็นโอกิลินิเปรตหญิง มีร่างกายถูกไฟลวก มีหยาดเหงื่อไหลหยด มีถ่านเพลิงโปรยลง ลอยไปในเวหาส์ เปรตหญิงนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . เปรตหญิงนั้นเคยเป็นอัครมเหสีของพระเจ้ากาลิงคะ นางเป็นคนขี้หึง ได้เอากระหะเติมด้วยถ่านเพลิงคลอกสตรีร่วมพระราชสามี . . .

เรื่องอสิสภพันธเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤหณ์ ครั้งนั้น ท่านพระลัทธิกะกับท่านพระมหา-

*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิฆณกภูบรรพต เขตพระนครราชคฤหณ์ ได้เห็นอสิสภพันธเปรตมีศีรษะขาดลอยไปในเวหาส์ ตาและปากของมันอยู่ที่อก ผุ่งแรง เหยี่ยว และนกตะกรม พากันโฉบอยู่ขั้วไขว่ จิกสับโดยแรง จิกทิ้ง ยื้อแย่ง สะบัดซึ่งเปรตนั้นอยู่ไปมา เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สัตว์นั้นเคยเป็นเพชฌฆาตผู้ฆ่าโจร ชื่อทามริกะ อยู่ในพระนครราชคฤหณ์เอง . . .

เรื่องภิกษุเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤหณ์ ครั้งนั้น ท่านพระลัทธิกะกับท่านพระมหา-

*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิฆณกภูบรรพต เขตพระนคร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นภิกษุเปรตลอยไปในเวหาส์ สังฆาฏี บาตร ประคตเอา และร่างกายของมัน
ถูกไฟติดลุกโชน เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . ภิกษุเปรตนั้น
เคยเป็นภิกษุผู้ลามก ในศาสนาของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า . . .

เรื่องภิกษุณีเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิษฌกฏบรพต เขตพระนคร
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นภิกษุณีเปรตลอยไปในเวหาส์ สังฆาฏี บาตร ประคตเอา และร่างกายของมัน
ถูกไฟติดลุกโชน เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . ภิกษุณีเปรตนั้น
เคยเป็นภิกษุณีผู้ลามก ในศาสนาของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า . . .

เรื่องสิกขมานาเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิษฌกฏบรพต เขตพระนคร
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นสิกขมานาเปรต ลอยไปในเวหาส์ สังฆาฏี บาตร ประคตเอา และร่างกาย
ของมัน ถูกไฟติดลุกโชน เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สิกขมานาเปรตนั้น
เคยเป็นสิกขมานาผู้ลามก ในศาสนาของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า . . .

เรื่องสามเณรเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิษฌกฏบรพต เขตพระนคร
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นสามเณรเปรตลอยไปในเวหาส์ สังฆาฏี บาตร ประคตเอา และร่างกาย
ของมัน ถูกไฟติดลุกโชน เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า . . . สามเณรเปรตนั้น เคยเป็นสามเณร
ผู้ลามก ในศาสนาของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า . . .

เรื่องสามเณรีเปรต

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่
พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะ . . .

ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าวว่า อาวุโส ผมลงจากคิษฌกฏบรพต เขตพระนคร
ราชคฤห์นี้ ได้เห็นสามเณรีเปรตลอยไปในเวหาส์ สังฆาฏี บาตร ประคตเอา และร่างกาย
ของมัน ถูกไฟติดลุกโชน เปรตนั้นร้องครวญคราง . . .

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย . . . สามเณรีเปรตนั้น
เคยเป็นสามเณรีผู้ลามก ในศาสนาของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า . . .

เรื่องแม่น้ำโตพา

[๒๙๖] ครั้งนั้นแล ท่านพระมหาโมคคัลลานะเรียกภิกษุทั้งหลายมากล่าวว่า ดูกรอาวุโส
ทั้งหลาย แม่น้ำโตพานี้ไหลมาแต่ห้วงใด ห้วงนั้นมีน้ำใสเย็น จิตสนิท สะอาดสะอาด มีท่า
เรียบราบ น้ำรินรมย์ มีปลาและเต่ามาก อนึ่ง ดอกบัวประมาณเท่ากงเกวียนแยมบานอยู่ แต่ถึง
อย่างนั้น แม่น้ำโตพานี้ก็เดือดพล่านไหลไปอยู่

ภิกษุทั้งหลายพากันฟังโทษ ดีเดียน โพนทนาว่า ไฉนท่านพระมหาโมคคัลลานะจึงกล่าว
อย่างนี้ว่า ดูกรอาวุโส แม่น้ำโตพานี้ไหลมาแต่ห้วงใด ห้วงนั้นมีน้ำใส เย็นจิตสนิท สะอาด
สะอาดมีท่าเรียบราบ น้ำรินรมย์ มีปลาและเต่ามาก อนึ่ง ดอกบัวประมาณเท่ากงเกวียนแยม
บานอยู่ แต่ถึงอย่างนั้น แม่น้ำโตพานี้ก็เดือดพล่านไหลไปอยู่ ท่านพระมหาโมคคัลลานะกล่าว
อวดอุตตริมนัสสธรรม แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย แม่น้ำโตพานี้ไหลมาแต่ห้วงใด ห้วงนั้นมีน้ำใส เย็น จิตสนิท สะอาดสะอาด มีท่า
เรียบราบน้ำรินรมย์ มีปลาและเต่ามาก อนึ่ง ดอกบัวประมาณเท่ากงเกวียนแยมบานอยู่ ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย แต่แม่น้ำโตพานี้ ไหลผ่านมาในระหว่างมหานรกสองขม เพราะฉะนั้น แม่น้ำโตพานี้
จึงเดือดพล่านไหลไปอยู่ ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลานะพูดจริง โมคคัลลานะ ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องรบ ณ พระนครราชคฤห์

[๒๙๗] ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าพิมพิสารจอมเสนามหาราช ทำสงครามพ่ายแพ้พวก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เจ้าลิจฉวี ต่อมาภายหลัง ท้าวเธอทรงระดมพลยกไปรบพวกเจ้าลิจฉวี ได้ชัยชนะ และตีกลอง
นั้นที่เกรีประกาศในสงครามว่า พระราชาทรงชนะพวกเจ้าลิจฉวีแล้ว ครั้นนั้น ท่านพระมหา-
*โมคคัลลานะพูดกะภิกษุทั้งหลายว่า อาวุโสทั้งหลาย พระราชาทรงปราชัยพวกเจ้าลิจฉวีแล้ว แต่เขา
ตีกลองนั้นที่เกรีประกาศในสงครามว่า พระราชาทรงได้ชัยชนะพวกเจ้าลิจฉวีแล้ว
ภิกษุทั้งหลายพากัน เฟงโทษ ตีเตียน โปนทนาว่า โฉนทานพระมหาโมคคัลลานะ
จึงกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย พระราชาทรงปราชัยพวกเจ้าลิจฉวีแล้ว แต่เขาตีกลองนั้นที่เกรี
ประกาศในสงครามว่า พระราชาทรงได้ชัยชนะพวกเจ้าลิจฉวีแล้ว ท่านพระมหาโมคคัลลานะ
กล่าวอวดอวดตริมนุสสรธรรม แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งแรกพระราชาทรงปราชัยพวกเจ้าลิจฉวี ต่อมาภายหลังท้าวเธอทรงระดมพล
ยกไปรบพวกเจ้าลิจฉวีได้ชัยชนะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย โมคคัลลานะพูดจริง โมคคัลลานะ
ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องช้างลงน้ำ

[๒๙๘] ครั้นนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลานะ เรียกภิกษุทั้งหลายมากล่าวว่า ดูกรอาวุโส
ทั้งหลาย เราเข้าอาณูชสมาริใกล้ฝั่งแม่น้ำสัปปินิกา ณ ตำบลนี้ ได้ยินเสียงโขลงช้างลงน้ำ
เวลาขึ้นจากน้ำเปล่งเสียงดังจนกกระเรียน

ภิกษุทั้งหลายพากัน เฟงโทษ ตีเตียน โปนทนาว่า โฉนทานพระมหาโมคคัลลานะ
จึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลาย เราเข้าอาณูชสมาริใกล้ฝั่งแม่น้ำสัปปินิกา ณ ตำบลนี้
ได้ยินเสียงโขลงช้างลงน้ำ เวลาขึ้นจากน้ำเปล่งเสียงดังจนกกระเรียน ท่านพระมหาโมคคัลลานะ
กล่าวอวดอวดตริมนุสสรธรรม แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมารินั้นมีอยู่ แต่ไม่บริสุทธิ์ โมคคัลลานะพูดจริง โมคคัลลานะ ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องพระโสภิตะอรหันต์

[๒๙๙] ครั้นนั้น ท่านพระโสภิตะเรียกภิกษุทั้งหลายมากล่าวว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลาย
เราระลึกชาติได้ห้าร้อยกัลป์ ภิกษุทั้งหลายพากัน เฟงโทษ ตีเตียน โปนทนาว่า โฉนทานพระ
โสภิตะ จึงกล่าวอย่างนี้ว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลาย เราระลึกชาติได้ห้าร้อยกัลป์ ท่านพระโสภิตะ
กล่าวอวดอวดตริมนุสสรธรรม แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาตินี้ของโสภิตะมีอยู่ แต่มีชาติเดียวเท่านั้นแล ดูกรภิกษุทั้งหลาย โสภิตะ
พูดจริง โสภิตะ ไม่ต้องอาบัติ .

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ จบ .

[๓๐๐] ท่านทั้งหลาย ธรรมคือปาราชิก ๔ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว ภิกษุ
ต้องอาบัติปาราชิกอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ย่อมไม่ได้สังวาสกับภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นปาราชิก
ย่อมเป็นผู้หาสังวาสมิได้ในภายหลังเหมือนในกาลก่อน ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ
ปาราชิก ๔ สิกขาบทนั้นว่า ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์ในธรรม คือ ปาราชิก ๔ สิกขาบทนี้แล้วหรือ
ข้าพเจ้าขอถามแม่ครึ่งที่สองว่า ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์ในธรรม คือ ปาราชิก ๔ สิกขาบทนี้แล้วหรือ
ข้าพเจ้าขอถามแม่ครึ่งที่สามว่า ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์ในธรรม คือ ปาราชิก ๔ สิกขาบทนี้แล้วหรือ
ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์ในธรรม คือ ปาราชิก ๔ สิกขาบทนี้แล้ว เพราะฉะนั้นจึงเป็นผู้หนึ่ง
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้แล .

ปาราชิกกัณฑ์ จบ

หัวข้อประจำเรื่อง

ปาราชิก ๔ สิกขาบท คือ :-

เมถุนธรรม ๑ อทินนาทาน ๑ มนุสสวิคคหะ ๑ อุตตริมนุสสรธรรม ๑ เป็นวัตถุแห่ง
มูลเจต หาคความสงสัยมิได้ ดังนี้แล .

เตรสกัณฑ์

ท่านทั้งหลาย ก็ธรรมคือสังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ .

สังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระเสยยสกะ

[๓๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ
อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ท่านพระเสยยสกะ ไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์
เพราะความกระสันนั้น เธอจึงชบพอม เสร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีร่างกาย
สะพรั่งด้วยเอ็น ท่านพระอุทายีได้เห็นท่านพระเสยยสกะ ชบพอม เสร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ
มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีร่างกายสะพรั่งด้วยเอ็น ครั้นแล้วจึงได้ถามว่า อาวุโส เสยยสกะ เพราะเหตุไร
คุณจึงชบพอม เสร้าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีร่างกายสะพรั่งด้วยเอ็น คุณจะ
ไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์กระมังหนอ?

ท่านพระเสยยสกะรับสารภาพว่า จริงอย่างนั้น ขอรับ

ท่านพระอุทายีแนะนำว่า ดูกรคุณเสยยสกะ ถ้าอย่างนั้น คุณจงฉันอาหารให้พอแก่ความ
ต้องการ จำวัดให้พอแก่ความต้องการ สรงน้ำให้พอแก่ความต้องการ ครั้นฉันอาหาร จำวัด สรงน้ำ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
พอแก่ความต้องการแล้ว เมื่อใดความกระสันบังเกิดแก่คุณ ราคะรบกวนจิตคุณ เมื่อนั้นคุณจง
ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิ

เส. ทำเช่นนั้น ควหรือ ขอรืบ?

อ. ควชี่ คุณ แม่ผมก็ทำเช่นนั้น

ต่อมา ท่านพระเสยยสกะฉันอาหารพอแก่ความต้องการ จำวัดพอแก่ความต้องการ
สร่งน้ำพอแก่ความต้องการ ครั้นฉันอาหาร จำวัด สร่งน้ำพอแก่ความต้องการแล้ว เมื่อใดความ
กระสันบังเกิด ราคะรบกวนจิต เมื่อนั้นก็ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิ สมัยต่อมา ท่านพระเสยยสกะ
ได้เป็นผู้มีผิวพรรณ มีอินทรีย์อิมเอิบ มีสีหน้าสดใส มีฉวีวรรณผุดผ่อง จึงพากษิกษุสหาย
ของท่านพระเสยยสกะถามท่านพระเสยยสกะว่า อาวุโส เสยยสกะ เมื่อก่อนคุณซุบผอม เคร้า
หมองมีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองซีดๆ มีร่างกายสะพรั่งด้วยเอ็น เดียวนี้คุณมีผิวพรรณเหมือนอินทรีย์
อิมเอิบ มีสีหน้าสดใส มีฉวีวรรณผุดผ่อง คุณทำยาอะไรฉันหรือ?

เส. ผมไม่ได้ทำยาฉัน แต่ผมฉันอาหารพอแก่ความต้องการ จำวัดพอแก่ความต้องการ
สร่งน้ำพอแก่ความต้องการ ครั้นฉันอาหาร สร่งน้ำ จำวัดพอแก่ความต้องการแล้ว เมื่อใดความ
กระสันบังเกิดแก่ผม ราคะรบกวนจิตผม เมื่อนั้นผมก็ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิ

ภ. อาวุโส เสยยสกะ คุณพยายามปล่อยอสุจิ ด้วยมือซึ่งเป็นเครื่องฉันอาหารที่เขา
ถวายด้วยศรัทธาเทียวหรือ?

เส. เป็นเช่นนั้น ขอรืบ

บรรดาภิกษุที่มีกนน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอลึกษา ต่างก็
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โจนท่านพระเสยยสกะจึงได้ใช้มือพยายามปล่อยอสุจิเล่า ภิกษุ
เหล่านั้น พากันตีเตียนท่านพระเสยยสกะโดยอเนกปริยาย แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระเสยยสกะว่า ดูกรเสยยสกะ ขาวว่า เธอใช้มือ
พยายามปล่อยอสุจิ จริงหรือ?

ท่านพระเสยยสกะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงตีเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โจนเธอจึงได้ใช้มือพยายามปล่อย
อสุจิเล่า

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่
เพื่อมีความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถือมั่น ไม่ใช่เพื่อมี
ความถือมั่น มีใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้ว เพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิด
เพื่อมีความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราก เธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความ
ไม่ถือมั่น เธอยังจักคิดเพื่อมีความถือมั่น

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่งราคะ เพื่อ
เป็นที่สร้างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่บรรเทาความระหวย เพื่อเพิกถอนอาลัย เพื่อเข้าไปตัดวัฏฏะ
เพื่อสิ้นแห่งตัณหา เพื่อคลายกำหนัด เพื่อความดับทุกข์ เพื่อความไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัด
มีใช่หรือ?

ดูกรโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหวยในกาม
การเพิกถอนความตริกอันเกี่ยวข้องกับกาม การระงับความกตัญญูเพราะกาม เราบอกไว้แล้วโดย
อเนกปริยาย มีใช่หรือ?

ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น
เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่
เลื่อมใสแล้ว

ครั้นผู้มีพระภาค ทรงตีเตียนท่านพระเสยยสกะโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง
ความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบ่ารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบ่ารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ
ความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมมงคล
ผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด ในปัจจุบัน ๑
เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตาม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

พระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๕. ๑. ปลอยสูกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เป็นสังฆาทิเสส
ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยอาการดังนี้ .
เรื่องพระเสยยสกะ จบ .

เรื่องภิกษุหลายรูป

[๓๐๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุทั้งหลายจันโทชณะอันประณิตแล้ว จำวัดปลอยสติไม่มี
สัมปชัญญะ เมื่อเธอจำวัดปลอยสติไม่มีสัมปชัญญะ อสัจเคลื่อนโดยฝัน เธอมีความรังเกียจว่า
พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ปลอยสูกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เป็นสังฆาทิเสส
แต่ต่อสัจของพวกเราเคลื่อนโดยฝัน ทั้งเจตนาในความฝันนี้จะว่ามีก็ได้ ชรอยพวกเรา ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เจตนานี้มีอยู่ แต่นั้นเป็นอัมโพหาริก

ทรงบัญญัติพระอนบัญญัติ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุอันนั้นแล เราจักบัญญัติ
สิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระอนบัญญัติ

๕. ๑. ก. ปลอยสูกกะเป็นไปด้วยความจงใจ เว้นไว้แต่ฝันเป็นสังฆาทิเสส .
เรื่องภิกษุหลายรูป จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๓] บทว่า เป็นไปด้วยความจงใจ ความว่า รู้อยู่ รู้ดีอยู่ จงใจ ตั้งใจละเมียด

บทว่า สูกกะ อธิบายว่า สูกกะมี ๑๐ อย่าง คือ สูกกะสีเขียว ๑ สูกกะสีเหลือง ๑
สูกกะสีแดง ๑ สูกกะสีขาว ๑ สูกกะสีเหมือนเปரியง ๑ สูกกะสีเหมือนน้ำท่า ๑ สูกกะสีเหมือน
น้ำมัน ๑ สูกกะสีเหมือนนมสด ๑ สูกกะสีเหมือนนมส้ม ๑ สูกกะสีเหมือนเนยใส ๑
การกระทำอสุจิให้เคลื่อนจากฐานตริสเรียกว่า การปลอย ชื่อว่าปลอย

บทว่า เว้นไว้แต่ฝัน คือ ยกเว้นความฝัน

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้นได้ ชักเข้าหาอาบัติ
เดิมได้ ให้มานัดได้ เรียกเข้าหมู่ได้ ไม่ใช่ขณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น
จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของหมวดอาบัตินั้น
นั้นแล แม้เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส .

บทภาษณีย์

(อุบาย ๔)

[๓๐๔] ภิกษุปลอยสูกกะในรูปภายใน ๑ ปลอยสูกกะในรูปภายนอก ๑ ปลอยสูกกะ
ในรูปทั้งที่เป็นภายในทั้งที่เป็นภายนอก ๑ ปลอยเมื่อยังสะอึกให้ไหวในอากาศ ๑

(กาล ๕)

ปลอยเมื่อเวลาเกิดความกำหนัด ๑ ปลอยเมื่อเวลาปวดอุจจาระ ๑ ปลอยเมื่อเวลาปวด
ปัสสาวะ ๑ ปลอยเมื่อเวลาต้องลม ๑ ปลอยเมื่อเวลาถูกบุงชน ๑

(ความประสงค์ ๑๐)

ปลอยเพื่อประสงค์ความหายโรค ๑ ปลอยเพื่อประสงค์ความสุข ๑ ปลอยเพื่อประสงค์เป็น
ยา ๑ ปลอยเพื่อประสงค์ให้ทาน ๑ ปลอยเพื่อประสงค์เป็นบุญ ๑ ปลอยเพื่อประสงค์บุญชายัญ ๑
ปลอยเพื่อประสงค์ไปสวรรค์ ๑ ปลอยเพื่อประสงค์เป็นพืช ๑ ปลอยเพื่อประสงค์จะทดลอง ๑
ปลอยเพื่อประสงค์ความสนุก ๑

(วิตุประสงค์ ๑๐)

ปลอยสูกกะสีเขียว ๑ ปลอยสูกกะสีเหลือง ๑ ปลอยสูกกะสีแดง ๑ ปลอยสูกกะสีขาว ๑
ปลอยสูกกะสีเหมือนเปரியง ๑ ปลอยสูกกะสีเหมือนน้ำท่า ๑ ปลอยสูกกะสีเหมือนน้ำมัน ๑
ปลอยสูกกะสีเหมือนนมสด ๑ ปลอยสูกกะสีเหมือนนมส้ม ๑ ปลอยสูกกะสีเหมือนเนยใส ๑

[๓๐๕] บทว่า รูปภายใน ได้แก่รูปที่มีวิญญาณครอง เป็นภายใน

บทว่า รูปภายนอก ได้แก่รูปที่มีวิญญาณครอง หรือรูปที่ไม่มีวิญญาณครอง เป็นภายนอก

บทว่า รูปทั้งที่เป็นภายในทั้งที่เป็นภายนอก ได้แก่รูปทั้งสองนั้น

บทว่า เมื่อยังสะอึกให้ไหวในอากาศ คือเมื่อพยายามในอากาศ องค์กรกำเนิดเป็นอวัยวะ
ใช้การได้

บทว่า เมื่อเวลาเกิดความกำหนัด คือเมื่อถูกราคะบีบคั้นแล้ว องค์กรกำเนิดเป็นอวัยวะ
ใช้การได้

บทว่า เมื่อเวลาปวดอุจจาระ คือเมื่อปวดอุจจาระ องค์กรกำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

บทว่า เมื่อเวลาปวดปัสสาวะ คือเมื่อปวดปัสสาวะ องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้

บทว่า เมื่อเวลาต้องลม คือเมื่อถูกลมโชยแล้ว องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้

บทว่า เมื่อเวลาถูกบุงชน คือเมื่อถูกบุงชนเบียดเบียนแล้ว องค์กำเนิดเป็นอวัยวะใช้การได้

บทว่า เพื่อประสงค์ความหายโรค คือเพื่อหวังว่าจักเป็นคนไม่มีโรค

บทว่า เพื่อประสงค์ความสุข คือเพื่อหวังว่าจักยังสุขเวทนาให้เกิด

บทว่า เพื่อประสงค์เป็นยา คือเพื่อมุ่งว่าจักเป็นยา

บทว่า เพื่อประสงค์ให้ทาน คือเพื่อมุ่งว่าจักให้ทาน

บทว่า เพื่อประสงค์เป็นบุญ คือเพื่อมุ่งว่าจักเป็นบุญ

บทว่า เพื่อประสงค์บูชาญ คือเพื่อมุ่งว่าจักบูชาญ

บทว่า เพื่อประสงค์ไปสวรรค์ คือเพื่อมุ่งว่าจักได้ไปสวรรค์

บทว่า เพื่อประสงค์เป็นพืช คือเพื่อมุ่งว่าจักเป็นพืช

บทว่า เพื่อประสงค์ทดลอง คือเพื่อมุ่งว่าจักทดลองดูว่า สุกกะจักเป็นสีเขียว สีเหลือง สีแดง สีขาว สีเหมือนเปரியง สีเหมือนน้ำท่า สีเหมือนน้ำมัน สีเหมือนนมสด สีเหมือนนมส้ม หรือสีเหมือนเนยใส

บทว่า เพื่อประสงค์ความสนุก คือมีความมุ่งหมายจะเล่น .

สุทธกสังฆาทีเสส

อุบาย ๔ อย่าง

[๓๐๖] ภิกษุจงใจ พยายาม ในรูปภายใน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม ในรูปภายนอก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม ในรูปทั้งที่เป็นภายใน ทั้งที่เป็นภายนอก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อยังสะเอวให้ไหวในอากาศ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

กาล ๕ อย่าง

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาเกิดความกำหนด สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาปวดอุจจาระ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาปวดปัสสาวะ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาต้องลม สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เมื่อเวลาถูกบุงชน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ความประสงค์ ๑๐ อย่าง

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ความหายโรค สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์เป็นยา สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ให้ทาน สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์เป็นบุญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์บูชาญ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ไปสวรรค์ สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์เป็นพืช สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ทดลอง สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อประสงค์ความสนุก สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

วัตถุประสงค์ ๑๐ อย่าง

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเขียวเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหลืองเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีแดงเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีขาวเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเปரியงเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำท่าเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนน้ำมันเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมสดเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนนมส้มเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

ภิกษุจงใจ พยายาม สุกกะสีเหมือนเนยใสเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

สุทธกสังฆาทีเสส จบ .

ชั้นขจจักร

มีความประสงค์อย่างเดียวเป็นมูล

[๓๐๗] ภิกษุจงใจ พยายาม เพื่อความหายโรคและเพื่อความสุข สุกกะเคลื่อน ต้องอาบัติสังฆาทีเสส

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ภิกษุไม่จงใจ พยายาม สุกกะไม่เคลื่อนไหว ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุไม่จงใจ ไม่พยายาม สุกกะเคลื่อนไหว ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุไม่จงใจ ไม่พยายาม สุกกะไม่เคลื่อนไหว ไม่ต้องอาบัติ

อนาปัตติวาร

[๓๔๒] ภิกษุมือสัจเคลื่อนไหวเพราะฝัน ๑ ภิกษุไม่ประสงค์จะให้สัจเคลื่อนไหว ๑ ภิกษุวิกล-
*จริต ๑ ภิกษุมิจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้อง-
*อาบัติ .

วินิตวัตถุ

คาถาแสดงชื่อเรื่อง

[๓๔๓] เรื่องฝัน เรื่องถ่ายอุจจาระ เรื่องถ่ายปัสสาวะ
เรื่องตริกถึงกามวิตก เรื่องอาบนํ้าร้อน เรื่องทายา
เรื่องเกาอัมมตะ เรื่องเดินทาง เรื่องหนึ่งหุ้มองค์กำเนิด
เรื่องเรือนไฟ เรื่องขา เรื่องสามเณร
เรื่องสามเณรหลับ เรื่องหนีบด้วยขา เรื่องบีบด้วยกำมือ
เรื่องแอนในอากาศ เรื่องตัดกาย เรื่องเพ่งองค์กำเนิด
เรื่องสอดเข้าช่องดาล เรื่องสีกับไม้ เรื่องอาบนํ้าทวนกระแส
เรื่องเล่นโคลน เรื่องลุยน้ำ เรื่องเล่นไกลกัน
เรื่องลุยสระบัว เรื่องสอดเข้าในทราย เรื่องสอดเข้าในตม
เรื่องตักนํ้ารด เรื่องสืบนทีนอน เรื่องสีกับนิ้วแม่มือ .
เรื่องฝัน

[๓๔๔] ก็โดยสมัยนั้นแล อสจิจของภิกษุรูปหนึ่งเคลื่อนไหวเพราะฝัน เธอได้มีความรังเกียจว่า
เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ ภิกษุมือสัจเคลื่อนไหวเพราะฝัน ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องถ่ายอุจจาระ

[๓๔๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังถ่ายอุจจาระอยู่ อสจิจเคลื่อนไหวแล้ว เธอได้มี
ความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหวเลย พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหว ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องถ่ายปัสสาวะ

[๓๔๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังถ่ายปัสสาวะอยู่ อสจิจเคลื่อนไหวแล้ว เธอได้
มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหวเลย พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ภิกษุไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหว ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องตริกถึงกามวิตก

[๓๔๗] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังตริกถึงกามวิตกอยู่ อสจิจเคลื่อนไหวแล้ว เธอ
ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหวเลย พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ ภิกษุตริกถึงกามวิตก ไม่ต้องอาบัติ .

เรื่องอาบนํ้าร้อน

[๓๔๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งกำลังอาบนํ้าร้อนอยู่ อสจิจเคลื่อนไหวแล้ว เธอได้มี
ความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหวเลย พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ภิกษุผู้ไม่มีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหว ไม่ต้องอาบัติ .

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้สัจเคลื่อนไหว กำลังอาบนํ้าร้อน อสจิจ
เคลื่อนไหว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหว พระพุทธเจ้าข้า
- ข. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว .

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้สัจเคลื่อนไหว กำลังอาบนํ้าร้อนอยู่
แต่อสจิจไม่เคลื่อนไหว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

- ก. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อนไหว พระพุทธเจ้าข้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๓๗๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสฺจิเคลื่อน สียงค์กำเนิดบนที่นอน อสฺจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว .

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสฺจิเคลื่อน สียงค์กำเนิดบนที่นอน แต่อสฺจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องสีกับนิ้วแม่มือ

[๓๗๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสฺจิเคลื่อน สียงค์กำเนิดกับนิ้วแม่มือ อสฺจิเคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว .

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความประสงค์จะให้อสฺจิเคลื่อน สียงค์กำเนิดกับนิ้วแม่มือ แต่อสฺจิไม่เคลื่อน เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เธอคิดอย่างไร?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะให้เคลื่อน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๑ จบ .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระอทายี

[๓๗๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสารวัตถิ ครั้นนั้น ท่านพระอทายีอยู่ในป่า วิหารท่านจงนาม นาคู นาคู มีห้องกลาง มีระเบียงโดยรอบ เตี้ยตั้ง พุ่มหมอน จัดไว้เรียบร้อย น้ำจั้นน้ำใช้ ตั้งไว้ดีแล้ว บริเวณเตียนสะอาด ประชาชนเป็นอันมากพากันมาชมวิหารของท่าน พระอทายี แม้พราหมณ์คนหนึ่งกับภรรยา ก็เข้าไปหาท่านพระอทายี แล้วได้กล่าวกะท่านว่า พวกผมอยากชมวิหารของท่าน ท่านพระอทายีกล่าวเชิญว่า ถ้าเช่นนั้น เชิญชมเถิดพราหมณ์ แล้วถือลูกตาลไขลิ้มผลึกบ้านประตูเข้าไป

แม้พราหมณ์นั้นก็ตามหลังท่านพระอทายีเข้าไป ส่วนพราหมณ์นั้นตามหลังพราหมณ์เข้าไป ขณะนั้น ท่านพระอทายีเดินไปเปิดบานหน้าต่างบางตอน ปิดบานหน้าต่างบางตอนรอบห้อง แล้วย้อนมาทางหลัง จับอวัยวะน้อยใหญ่ของพราหมณ์นั้น

ครั้นพราหมณ์นั้นสนทนากับท่านพระอทายีแล้ว ก็ลากลับไป พราหมณ์นั้นดีใจเปล่งวาจาแสดงความยินดีว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ อยู่ในป่าเช่นนี้ยังมีอธยาศัยดี แม้ท่านพระอทายีอยู่ในป่าเช่นนี้ ก็ยังมีอธยาศัยดี

เมื่อพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว พราหมณ์ได้กล่าวกะพราหมณ์นั้นว่า พระอทายีจะมีอธยาศัยดีแต่ไหน เพราะพระอทายีได้จับอวัยวะน้อยใหญ่ของดิฉันเหมือนที่ท่านจับดิฉัน พอได้ทราบดังนั้น พราหมณ์จึงฟังโทษ ตีเตียน โพนทะว่า พระสมณะเชื้อสายพระ-

* ศากยบุตรเหล่านี้ เป็นผู้ไม่ละอาย ทศิล พุดเทจ พระสมณะเหล่านี้ยังจักปฏิญาณว่า เป็นผู้ประพฤดิธรรม ประพฤติเรียบร้อย ประพฤติพรหมจรรย์ พุดจริง มีศีล มีกัลยาณธรรม ดังนี้แล้ว ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ไม่มีความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้พินาศแล้ว ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้พินาศแล้ว ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้จะมีแต่ไหน ความเป็นพราหมณ์ของสมณะเหล่านี้จะมีแต่ไหน พระสมณะเหล่านี้ปราศจากความเป็นสมณะแล้ว พระสมณะเหล่านี้ปราศจากความ เป็นพราหมณ์แล้ว โฉน พระสมณะอทายี จึงได้จับอวัยวะน้อยใหญ่ของภรรยาเราต่อไปกุลสตรี กุลธิดา กุลกุมารี สะใภ้ผู้มีสกุล กุลทาสี จักไม่กล้าไปสู่อารามหรือวิหาร เพราะถ้าไป พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านั้นก็จะฟังประทุษร้ายเขา

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินพราหมณ์นั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อศึกษา ต่างก็ฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉน ท่านพระอทายี จึงได้ถึงกายสังสัคคะกับมาตุคามแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุททयीว่า ดูกรอุททयी ข้าว่าเธอถึงกาย
สังสัคคะกับมัตตคามจริงหรือ?

ท่านพระอุททयीทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนเธอจึงได้ถึงกายสังสัคคะกับ
มัตตคามเล่า

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่
เพื่อมีความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถ่อมไม่
มีความถ่อม มีใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้วเพื่อคลายความกำหนัด เธอยัง
จักคิดเพื่อมีความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพรากเธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อ
ความไม่ถ่อมไม่ เธอยังจักคิดเพื่อมีความถ่อม

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่ส่ารอกระคะ เพื่อเป็น
สร้างงามมา เพื่อบรรเทาความระหยา เพื่อเพิกถอนอาลัย เพื่อเข้าไปตัดวิภังคะ เพื่อสิ้นตัณหา
เพื่อคลายกำหนัด เพื่อความดับทุกข์ เพื่อความไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัด มีใช่หรือ

การละกามเราก็บอกแล้ว การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหยา
ในกาม การเพิกถอนความตริกอันเกี่ยวกับกาม การระงับความกตัญญูเพราะกาม เราก็บอกไว้
แล้วโดยอเนกปริยาย มีใช่หรือ

ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว อันที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น
เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวก
ที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุททयीโดยอเนกปริยายแล้ว ทรงติโทษแห่ง-

*ความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ทรงสรรเสริญคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคน
บำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่นำเลื่อมใส
การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยาย แล้วทรงทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น
ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อชมบุคคลผู้เกียจคร้าน ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-

* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :

พระบัญญัติ

๖. ๒. อนึ่ง ภิกษุใดกำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว ถึงความเคล้าคลึงด้วย
กายกับมัตตคาม คือจับมือก็ตาม จับช่องผมก็ตาม ลูบคลำอวัยวะอันใดอันหนึ่งก็ตาม
เป็นสังฆาติเสส .

เรื่องพระอุททयी จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการทำงานอย่างใด มีชาติ
อย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกต้อย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์
อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นนัชฌิมะก็ตาม ผู้มีพระผู้มีพระภาคตรัสว่า
อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสัทธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระ-

*เสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อัน
สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควรแก่ฐานะ บรรดา
ภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนี้ ใด ที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่
กำเร็บควรแก่ฐานะ ภิกษุนี้ พระผู้มีพระภาคทรงประสงคว่า ภิกษุ ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า กำหนดแล้ว คือ มีความยินดี มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์

บทว่า แปรปรวนแล้ว ความว่า จิตที่ถูกระคะย้อมแล้วก็แปรปรวน ที่ถูกโทษประ-

*ทุษร้ายแล้วก็แปรปรวน ที่ถูกโหมหะให้ลุ่มหลงแล้วก็แปรปรวน แต่ที่ว่าแปรปรวนในอรรถนี้ ทรง-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

* ประสงค์จิตที่ถูกราคะย่อมแล้ว

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมณเฑียร ไม่ใช่หญิงยักษ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉาน
ตัวเมีย โดยที่สุด แม่เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องพูดหญิงผู้ใหญ่

บทว่า กับ คือ ด้วยกัน

คำว่า ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย คือ ที่เรียกกันว่าความประพடுத்தล่วงเกิน

ที่ชื่อว่า มือ คือ หมายถึงแต่ข้อศอกถึงปลายเล็บ

ที่ชื่อว่า ช่องผม คือ เป็นผมล้วนก็มี แชมด้วยด้ายก็มี แชมด้วยดอกไม้ก็มี แชม
ด้วยเงินก็มี แชมด้วยทองคำก็มี แชมด้วยแก้วมุกดาก็มี แชมด้วยแก้วมณีก็มี

ที่ชื่อว่า อวัยวะ คือ เว้นมือและช่องผมเสีย นอกนั้นชื่อว่าอวัยวะ .

[๓๗๗] ที่ชื่อว่า ลูบลสา คือ ถูก คล้ำ ลูบลง ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด
บีบ จับ ต้อง .

[๓๗๘] ที่ชื่อว่า ถูก คือเพียงถูกต้อง ที่ชื่อว่า คล้ำ คือจับเบาๆ ไปข้างโน้นข้างนี้
ที่ชื่อว่า ลูบลง คือลูบลงเบื้องล่าง ที่ชื่อว่า ลูบลขึ้น คือลูบลขึ้นเบื้องบน ที่ชื่อว่า ทับ คือกด
ข้างล่าง ที่ชื่อว่า อุ่ม คือยกขึ้นข้างบน ที่ชื่อว่า จุด คือรีงมา ที่ชื่อว่า ผลัก คือผลักไป
ที่ชื่อว่า กด คือจับอวัยวะ กดลง ที่ชื่อว่า บีบ คือบีบกับวัตถุบางอย่าง ที่ชื่อว่า จับ คือ
จับเฉยๆ ที่ชื่อว่า ต้อง คือเพียงต้องตัว .

[๓๗๙] บทว่า สังฆาติเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาส เพื่ออาบัตินั้นได้ ชักเข้า
อาบัติเดิมได้ ให้มานัตได้ เรียกเข้าหมู่ได้ ไม่ใช่ขณะมารูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะ
ฉะนั้นจึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส คำว่า สังฆาติเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัติ
นิกายนั้นแล แม่เพราะเหตุนี้จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส .

บทภาษณีย์

ภิกษุเปยยาล สตรี-กายต่อกาย

[๓๘๐] สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนดและถูก คล้ำ ลูบลง
ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติ
สังฆาติเสส

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม
จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบิณฑุฑะกั มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง
ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติ
ถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง ลูบลขึ้น
ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกายต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง
ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของสตรี ด้วยกาย ต้องอาบัติ
ถุลลัจจัย .

บิณฑุฑะกั-กายต่อกาย

บิณฑุฑะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบิณฑุฑะกั มีความกำหนดและถูก คล้ำ ลูบลง
ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบิณฑุฑะกั ด้วยกาย ต้องอาบัติ
ถุลลัจจัย

บิณฑุฑะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง ลูบลขึ้น ทับ
อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบิณฑุฑะกั ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บิณฑุฑะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง
ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบิณฑุฑะกั ด้วยกาย ต้องอาบัติ
ทุกกฏ

บิณฑุฑะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และถูก คล้ำ
ลูบลง ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบิณฑุฑะกั ด้วยกาย
ต้องอาบัติทุกกฏ

บิณฑุฑะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง
ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบิณฑุฑะกั ด้วยกาย ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

บุรุษ-กายต่อกาย

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง ลูบลขึ้น
ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง ลูบลขึ้น ทับ อุ่ม
จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งกายนั้นของบุรุษ ด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และถูก คล้ำ ลูบลง

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ทั้งสองคน ถูก ค่ำ ลูบลง ลูบขึ้น ทับ อุ่ม จุด ผลัก กด บีบ จับ ต้อง ซึ่งของ
เนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของเนื่องด้วยกาย ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย
รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว .

สตรี-ของที่โยนต่อกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และสตรี ถูก ต้อง ซึ่งกาย
นั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่
ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และสตรีทั้ง
สองคน ถูก ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยนไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายาม
ด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บิดแพะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และ
ทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ
พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว .

สตรี-ของที่โยนต่อของเนื่องด้วยกาย

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และสตรี ถูก ต้อง ซึ่งของ
เนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย
รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และสตรีทั้งสองคน
ถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ
พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บิดแพะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด
และทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งของเนื่องด้วยกายนั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความ
ประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว .

สตรี-ของที่โยนต่อของที่โยน

สตรีหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และสตรี ถูก ต้อง ซึ่งของที่
โยนมานั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบ
ผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และสตรีทั้งสองคน
ถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายาม
ด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรีหนึ่ง บิดแพะกัหนึ่ง ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด
และทั้งสองคน ถูก ต้อง ซึ่งของที่โยนมานั้นของภิกษุ ด้วยของที่โยน ไป ภิกษุมีความ
ประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว .

อิติปิเยยาล จบ .

[๓๔๕] ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ต้องอาบัติ
สังฆาติเสส

ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ พยายามด้วยกาย แต่ไม่รู้ตอบผัสสะ ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ แต่ไม่พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุมีความประสงค์จะเสพ แต่ไม่พยายามด้วยกาย และไม่รู้ตอบผัสสะ ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น พยายามด้วยกาย แต่ไม่รู้ตอบผัสสะ ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น แต่ไม่พยายามด้วยกาย รู้ตอบผัสสะอยู่ ไม่ต้องอาบัติ
ภิกษุมีความประสงค์จะให้พ้น แต่ไม่พยายามด้วยกาย และไม่รู้ตอบผัสสะ ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๓๔๖] ภิกษุไม่จงใจถูกต้อง ๑ ภิกษุถูกต้องด้วยไม่มีสติ ๑ ภิกษุไม่รู้ ๑ ภิกษุไม่
ยินดี ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุมีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาที่
กัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

วินิตวัตถุ

คาถาแสดงชื่อเรื่อง

[๓๔๗] เรื่องมารดา เรื่องริดา เรื่องพี่น้องหญิง เรื่องชานา เรื่องยักษิ เรื่องบัณฑิต
เรื่องสตรีหลับ เรื่องสตรีตาย เรื่องสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เรื่องตุ๊กตาไม้ เรื่องจุดต่อๆ กัน
เรื่องสะพาน เรื่องหนทาง เรื่องต้นไม้ เรื่องเรือ เรื่องเชือก เรื่องท่อนไม้ เรื่องต้นด้วยบาตร
เรื่องไห้ เรื่องพยายามแต่ไม่ได้จับต้อง .

เรื่องมารดา

[๓๔๘] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจับต้องมารดาด้วยความรักฉันทมารดา เธอได้มี
ความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
[๓๙๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนด โคลงเรือที่สตรีลึงนาง เธอได้มี
ความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ
*ภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ .

เรื่องเชือก

[๓๙๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนด กระตุกเชือกที่สตรีจับไว้ เธอ
ได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องท่อนไม้

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจุดท่อนไม้ที่สตรีถือไว้ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้อง
อาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องดินด้วยบาตร

[๓๙๖] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนด ดันสตรีไปด้วยบาตร เธอได้มี
ความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องไห

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนด ยกเท้าขึ้นถูกต้องสตรีผู้กำลังไห เธอได้
มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระ
*ภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว .

เรื่องพยายามแต่มีได้จับต้อง

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพยายามว่าจะจับสตรี แต่มีได้จับต้อง เธอได้มีความรังเกียจ
ว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มี
*พระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๒ จบ .

สังฆาติเสสลิกขาบทที่ ๓

เรื่องพระอทายี

[๓๙๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ
บิณฑิกะคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ท่านพระอทายีอยู่ในวิหารชายป่า สตรีเป็นอันมาก
ได้พากัน ไปสู่อาราม มีความประสงค์จะชมวิหาร จึงเข้าไปหาท่านพระอทายีกราบเรียนว่า พวกดิฉัน
ประสงค์จะชมวิหารของพระคุณเจ้า เจ้าคะ

จึงท่านพระอทายีเชิญสตรีเหล่านั้นให้ชมวิหารแล้ว กล่าวมุงวิจจมารค ปัสสาวมารค ของ
สตรีเหล่านั้น ชมบ้าง ดิบ้าง ขอบ้าง อ่อนหวานบ้าง งามบ้าง ย้อนถามบ้าง บอกบ้าง สอนบ้าง
ตำบ้าง สตรีเหล่านั้นจำพวกที่หน้าด้าน ฐานันท์เลง ไม่มียางอาย บ้างก็ยิ้มพราย บ้างก็พูดยั่ว
บ้างก็ชิกชี บ้างก็เย้ยกับท่านพระอทายี ส่วนจำพวกที่มีความละอายใจ ก็เลียงออกไป แล้วโพน-
*ทะนากิษทั้งหลายว่า ท่านเจ้าข้า คำนี้ไม่สมควร ไม่เหมาะ แม้มามีดิฉันพูดอย่างนี้ ดิฉันยังไม่
ปรารถนา ก็นี้จะประโยชน์อะไรด้วยท่านพระอทายี

ภิกษุทั้งหลาย บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อ
ลิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉนท่านพระอทายีจึงได้พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจาอัน
ชั่วหยาบแล้ว แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วตรัสสอบถามท่านพระอทายีว่า ดูกรอทายี ขาวว่าเธอพูดเคาะมาตุคาม
ด้วยวาจาอันชั่วหยาบ จริงหรือ?

ท่านพระอทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนเธอจึงได้พูดเคาะมาตุคาม ด้วยวาจา
อันชั่วหยาบแล้ว

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอนกปริยายเพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่เพื่อความ
ความกำหนัด เพื่อความพราด ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถ่อมมัน ไม่ใช่เพื่อความถือ
มัน มีใช่หรือ เมื่อธรรมชื่อนั้น อันเราแสดงแล้ว เพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิดเพื่อความ
ความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราด เธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความไม่ถือ
มัน เธอยังจักคิดเพื่อความถือมัน

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอนกปริยายเพื่อเป็นที่สාරอกแห่งราคะ เพื่อ
เป็นที่สร้างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความระหาย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่งอาลัย เพื่อ
เป็นที่เข้าไปตัดแห่งวิภังค์ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อความดับทุกข์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เพื่อปราศจากตัณหาเครื่องร้อยรัด มิใช่หรือ

ดูกรโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหยาในกาม การเพิกถอนความตริภังคอันเกี่ยวข้องกับกาม การระงับความกลัดกลุ้มเพราะกาม เรียบอกไว้แล้วโดย
อเนกปริยาย มิใช่หรือ

ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น
เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่
เลื่อมใสแล้ว

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุทเทยโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย
ความสันโดษ ความซัดเสลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใสแล้ว การไม่สะสม การปรารภความเพียร
โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุ
ทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส ๑
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือ
ตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลวพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระปฐมบัญญัติ

๗. ๓. อนึ่ง ภิกษุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว พุดเคาะมาตุคาม
ด้วยวาจาชั่วหยาบ เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาวด้วยวาจาพาดพิงเมถุน เป็น -
*สังฆาติเสส .

เรื่องพระอุทเทย จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๘] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างไร มิใช่อย่างไร
มิใช่อย่างไร มิใช่ใครอย่างไร มิใช่ใครอย่างไร มิใช่กรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์อย่างไร เป็นและ
กิตตาม เป็นนวกะกิตตาม เป็นนัมมิชฌิมะกิตตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถ
ว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ
โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญาชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วย ไตรสรณคัมภีร์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบท
ให้ด้วยญัตติจตตกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียง
กันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตตกรรมอันไม่กำเริบควรแก่ฐานะนี้ พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์ว่า
ภิกษุ ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า กำหนดแล้ว คือมีความยินดี มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์

บทว่า แปรปรวนแล้ว ความว่า จิตแม้อันระหยาแล้ว ก็แปรปรวน แม้อันโทสะ
ประทุษร้ายแล้ว ก็แปรปรวน แม้อันโมหะให้ลุ่มหลงแล้วก็แปรปรวนแต่ที่ว่า แปรปรวนแล้ว
ในอรรถนี้ ทรงประสงค์จิตอันระหยาแล้ว

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์
ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นหญิงที่รู้ดีงาม สามารถทราบถ้อยคำที่เป็นสุภาสิต ทพภาสิต วาจาชั่วหยาบ
และสุภาพ

วาจาที่ชื่อว่า ชั่วหยาบ ได้แก่ วาจาที่พาดพิงวจมรรค ปัสสาวมรรค และเมถุนธรรม

บทว่า พุดเคาะ คือที่เรียกกันว่า ประพฤติล่วงเกิน

คำว่า เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิงสาว ได้แก่เด็กชายรุ่นกับเด็กหญิงรุ่น คือหนุ่มกับสาว
ชายบริโศคกามกับหญิงบริโศคกาม

บทว่า ด้วยวาจาพาดพิงเมถุน ได้แก่ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องด้วยเมถุนธรรม

บทว่า สังฆาติเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม
ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ชกณะมารูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้นจึงตรัสเรียก
ว่า สังฆาติเสส คำว่า สังฆาติเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินี้ภายในนั้นแล
แม้เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส .

บทภาษณีย์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิงค์ ปฐมภาค

มาติกา

[๓๙๙] ม่มรรคทั้งสอง พุดชม กิติ พุดติ กิติ พุดขอ กิติ พุดอ้อนวอน กิติ งาม กิติ ย้อนถาม กิติ บอก กิติ สอน กิติ ดา กิติ

[๔๐๐] ที่ชื่อว่า พุดชม คือ ชม พรรณนา สรรเสริญ มรรคทั้งสอง

ที่ชื่อว่า พุดติ คือ ดา ว่า ตีเตยน มรรคทั้งสอง

ที่ชื่อว่า พุดขอ คือ พุดว่า โปรดให้แก่เรา โปรดยกให้แก่เรา คารจะให้แก่เรา ดังนี้ เป็นต้น

ที่ชื่อว่า พุดอ้อนวอน คือ พุดว่า เมื่อไรมารดาของเธอจักเลื่อมใส เมื่อไรบิดาของเธอจักเลื่อมใส เมื่อไรเทวดาของเธอจักเลื่อมใส เมื่อไรโอกาสดีจักมีแก่เธอ เมื่อไรเวลาดีจักมีแก่เธอ เมื่อไรยามดีจักมีแก่เธอ เมื่อไรฉันทจักได้เมถุนธรรมของเธอ ดังนี้ เป็นต้น

ที่ชื่อว่า งาม คือ งามว่า เธอให้เมถุนธรรมแก่สามีอย่างไร ให้แก่ชู้อย่างไร ดังนี้ เป็นต้น

ที่ชื่อว่า ย้อนถาม คือ สอบถามดูว่า ขาวว่า เธอให้เมถุนธรรมแก่สามีอย่างนี้หรือ ให้แก่ชู้อย่างนี้หรือ ดังนี้ เป็นต้น

ที่ชื่อว่า บอก คือ ถูกเขาถามแล้วบอกว่า เธอจงให้อย่างนี้ เมื่อให้อย่างนี้ จักเป็นที่รักใคร่และพอใจของสามี ดังนี้ เป็นต้น

ที่ชื่อว่า สอน คือ เขาไม่ได้ถาม บอกเองว่า เธอจงให้อย่างนี้ เมื่อให้อย่างนี้ จักเป็นที่รักใคร่และพอใจของสามี ดังนี้ เป็นต้น

ที่ชื่อว่า ดา คือ ดาว่า เธอเป็นคนไม่มีนินิต เธอเป็นคนสักแต่ว่ามีนินิต เธอเป็นคน ไม่มีโลหิต เธอเป็นคนมีโลหิตเสมอ เธอเป็นคนมีผ้าซับเสมอ เธอเป็นคนขี้รำ เธอเป็นคนมีเดือย เธอเป็นบัณฑิตเพาะกัญญ์ เธอเป็นคนคล้ายผู้ชาย เธอเป็นคนผ่า เธอเป็นคนสองเพศ ดังนี้ เป็นต้น .

สตรี

[๔๐๑] สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนดและพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

สตรี ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติ ฤทธัจฉัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณฑิต มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติฤทธัจฉัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติฤทธัจฉัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของสตรี ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติฤทธัจฉัย

บัณฑิต

บัณฑิต ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณฑิต มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณฑิต ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติฤทธัจฉัย

บัณฑิต ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณฑิต ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณฑิต ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณฑิต ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณฑิต ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณฑิต ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณฑิต ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบัณฑิต ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และพูดพาดพิงถึงทวารหนัก ทวารเบา ของบุรุษ ชมกิติ ตีกิติ ขอกิติ อ้อนวอนกิติ งามกิติ ย้อนถามกิติ บอกกิติ สอนกิติ ตากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
อวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เขาลงมา ของสตรี ชมกิติ ติกิติ
ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บั้นเพาะกั ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึงอวัยวะ
เบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เขาลงมา ของบั้นเพาะกั ชมกิติ ติกิติ
ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึงอวัยวะเบื้อง
บนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เขาลงมา ของบุรุษ ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอน
กิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึง
อวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เขาลงมา ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมกิติ
ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และพุดพาดฟัง
ถึงอวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เขาลงมา ของสตรีทั้งสอง ชมกิติ
ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี ๑ บั้นเพาะกั ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และพุด
พาดฟังถึงอวัยวะเบื้องบนเหนือรากขวัญขึ้นไป อวัยวะเบื้องต่ำใต้เขาลงมา ของสตรีและบั้น
เพาะกัทั้งสอง ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ
ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ของเนื่องด้วยกาย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึงของที่เนื่องด้วย
กาย ของสตรี ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ
ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บั้นเพาะกั ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึงของที่เนื่อง
ด้วยกาย ของบั้นเพาะกั ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ
สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึงของที่เนื่องด้วย
กาย ของบุรุษ ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ
ต้องอาบัติทุกกฏ

สัตว์ดิรัจฉาน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึงของ
ที่เนื่องด้วยกาย ของสัตว์ดิรัจฉาน ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ
บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ

สตรี ๒ คน ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และพุดพาดฟังถึง
ของที่เนื่องด้วยกาย ของสตรีทั้งสอง ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ งามกิติ ย่อนงามกิติ
บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สตรี ๑ บั้นเพาะกั ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสองคน มีความกำหนด และพุด
พาดฟังถึงของที่เนื่องด้วยกาย ของสตรีและบั้นเพาะกัทั้งสอง ชมกิติ ติกิติ ขอกิติ อ่อนวอนกิติ
งามกิติ ย่อนงามกิติ บอวกิติ สอนกิติ ดากิติ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

อนาปัตติวาร

[๔๐๖] ภิกษุผู้มุ่งประโยชน์ ๑ ภิกษุผู้มุ่งธรรม ๑ ภิกษุผู้มุ่งสั่งสอน ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑
ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

วินิตว์ตถ

อุทานคาถา

[๔๐๗] เรื่องสีแดง เรื่องชนแข็ง เรื่องชนรัก เรื่องชนหยาบ เรื่องชนยาว เรื่องนาหว่าน
เรื่องหนทางราบรื่น เรื่องมีศรัทธา เรื่องให้ทาน อย่างละ ๑ เรื่อง เรื่องทำงาน ๓ เรื่อง

วินิตว์ตถ

เรื่องสีแดง

[๔๐๘] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่ง ห่มผ้ากัมพลไหมสีแดง ภิกษุรูปหนึ่ง มีความ
กำหนด พุดเถาะว่า น้องหญิง เธอมีสีแดงแท้

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าคะ ผ้ากัมพลไหมสีแดงคะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แต่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติ
ทุกกฏ .

เรื่องชนแข็ง

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่ง ห่มผ้ากัมพลชนแข็ง ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนด พุด
เถาะว่า น้องหญิง เธอมีชนแข็งแท้

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าคะ ผ้ากัมพลมีขนแข็งคะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้อง
อาบัติทุกกฏ .

เรื่องขนรก

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ากัมพลซีกใหม่ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พุดเถาะว่า

น้องหญิง เธอมีขนรก

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าคะ ผ้ากัมพลซีกใหม่คะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้อง
อาบัติทุกกฏ .

เรื่องขนหยาบ

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ากัมพลขนหยาบ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พุดเถาะว่า

น้องหญิง เธอมีขนหยาบ

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าคะ ผ้ากัมพลขนหยาบคะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้อง
อาบัติทุกกฏ .

เรื่องขนยาว

[๔๐๙] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งห่มผ้ามีขนยาว ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนัด

พุดเถาะว่า น้องหญิง เธอมีขนยาว

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าคะ ผ้าห่มมีขนยาวคะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้อง
อาบัติทุกกฏ .

เรื่องนาหวาน

[๔๑๐] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งหวานข้าวในนาแล้วกลับมา ภิกษุรูปหนึ่งมีความ

กำหนัด พุดเถาะว่า น้องหญิง เธอหวานนาแล้วหรือ

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า หวานแล้วเจ้าคะ แต่ยังไม่ได้อกลับคะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้อง
อาบัติทุกกฏ .

เรื่องหนทางราบรื่น

[๔๑๑] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งพบนางปริพาชิกาเดินสวนทางมา มีความกำหนัด

พุดเถาะว่า น้องหญิง หนทางของเธอราบรื่นดอกหรือ

นางไม่เข้าใจความหมาย ตอบว่า เจ้าคะภิกษุ ท่านจักเดินไปได้ ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า
เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

เรื่องมีศรัทธา

[๔๑๒] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนัด พุดเถาะสตรีผู้หนึ่งว่า น้องหญิง

เธอเป็นคนมีศรัทธา จะถวายของที่เธอให้สามีแก่พวกฉันบ้าง ไม่ได้หรือ

สตรีนั้นถามว่า ของอะไรเจ้าขา

ภิกษุตอบว่า เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง

นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว .

เรื่องให้ทาน

ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง มีความกำหนัด พุดเถาะสตรีผู้หนึ่งว่า น้องหญิง เธอเป็น

คนมีศรัทธา ทำไมไม่ถวายทานที่เลิศแก่พวกฉันบ้าง

สตรีนั้นถามว่า อะไรเจ้าขา ชื่อว่าทานที่เลิศ

ภิกษุตอบว่า เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง

นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว .

เรื่องทำงาน ๓ เรื่อง

[๔๑๓] ๑. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งกำลังทำงานอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด

พุดเถาะว่า น้องหญิง หยุดเถิด ฉันจักทำเอง นางไม่เข้าใจความหมาย ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า

เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

๒. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งกำลังทำงานอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พุดเถาะ
ว่า น้องหญิง นิ่งลงเกิด ฉันจักทำเอง นางไม่เข้าใจความหมาย ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้อง
อาบัติสังฆาติเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า
ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

๓. ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งกำลังทำงานอยู่ ภิกษุรูปหนึ่งมีความกำหนัด พุดเถาะ
ว่า น้องหญิง จงนอนเสียเถิด ฉันจักทำเอง นางไม่เข้าใจความหมาย ภิกษุนั้นมีความรังเกียจว่า
เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติทุกกฏ.

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๓ จบ .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๔

เรื่องพระอุทายี

[๔๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-

* บัณเฑาะพคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้น ท่านพระอุทายีเป็นพระกุลปกะในพระนครสาวัตถี
เข้าไปสู่สกุลเป็นอันมาก ครั้นนั้น มีสตรีหม้ายผู้หนึ่ง รูปงาม นาดู นามม ครั้นเวลาเช้า ท่านพระ-

* อุทายีครองอินทราวาสแล้ว ถือบาตรและจีวรเดิน ไปทางเรือนของสตรีหม้ายนั้น ครั้นแล้วนั่งเหนือ
อาสนะที่เขาจัดถวาย จึงสตรีหม้ายนั้นเข้าไปหาท่านพระอุทายี กราบแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
ท่านพระอุทายีได้ยัสตรีหม้ายนั้น ให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ราเริงด้วยธรรมิกถา ครั้นแล้ว
สตรีหม้ายนั้น ได้กล่าวปาวารณาท่านพระอุทายีว่า โปรดบอกเถิด เจ้าข้า ต้องการสิ่งใดซึ่งดิฉันสามารถ
จัดหาถวายพระคุณเจ้าได้ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เกสัชบริขารอันเป็นปัจจัยของภิกษุ ไซ้

พระอุทายีขอชื่อว่า น้องหญิง ปัจจัยเหล่านั้น ไม่เป็นของหาได้ยากสำหรับฉัน ขอจง
ให้ของที่หาได้ยากสำหรับฉันเถิด

สตรีหม้ายถามว่า ของอะไร เจ้าข้า

อ. เมถุนธรรม จีระ

ส. พระคุณเจ้าต้องการหรือ เจ้าคะ

อ. ต้องการ จีระ

สตรีหม้ายนั้นกล่าวว่า นิมนต์มาเถิด เจ้าคะ แล้วเดินเข้าห้อง เลิกผ้าสาฎกนอนหงาย

บนเตียง

ทันใดนั้น ท่านพระอุทายีตามเข้าไปหานางถึงเตียง ครั้นแล้วถ่มเขฬะรดพุดว่า ไครจัก
ถูกต้องหญิงถ้อย มีกลิ่นเหม็นนี้ได้ ดังนี้แล้วหลีกไป

จึงสตรีหม้ายนั้นแฟงโทษว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้ เป็นผู้ไม่ละอาย ทุศีล
พุดเท็จ พระสมณะเหล่านี้ยังจักปฏิญาณว่า เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติเรียบร้อย ประพฤติ
พรหมจรรย์ พุดจริง มีศีล มีกัลยาณธรรม ดังนี้แล้ว ตีเตียนว่า ความเป็นสมณะของพระสมณะ
เหล่านี้ไม่มี ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นสมณะของพระสมณะเหล่านี้
พินาศแล้ว ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้พินาศแล้ว ความเป็นสมณะของพระสมณะ-

* เหล่านี้ จะมีแต่ไหน ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน และโพนทะนาว่า
พระสมณะเหล่านี้ ขาดจากความเป็นสมณะแล้ว พระสมณะเหล่านี้ขาดจากความเป็นพราหมณ์
แล้ว ไฉนพระสมณะอุทายีจึงได้ขอเมถุนธรรมต่อเราด้วยตนเอง แล้วถ่มเขฬะรดพุดว่า ไครจัก
ถูกต้องหญิงถ้อยมีกลิ่นเหม็นนี้ได้ ดังนี้แล้วหลีกไป เรามืออะไรชั่วช้า เรามืออะไรที่มีกลิ่นเหม็น
เราเลวกว่าหญิงคนไหนอย่างไร ดังนี้

แม้สตรีเหล่านี้ก็แฟงโทษว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้เป็นผู้ไม่ละอาย
ทุศีล พุดเท็จ พระสมณะเหล่านี้ ยังจักปฏิญาณว่า เป็นผู้ประพฤติธรรม ประพฤติเรียบร้อย
ประพฤติพรหมจรรย์ พุดจริง มีศีล มีกัลยาณธรรมดังนี้แล้ว ตีเตียนว่า ความเป็นสมณะของพระ
สมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ไม่มี ความเป็นสมณะของพระสมณะ
เหล่านี้ พินาศแล้ว ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ พินาศแล้ว ความเป็นสมณะของ
พระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน ความเป็นพราหมณ์ของพระสมณะเหล่านี้ จะมีแต่ไหน และโพน-

* ทะนาว่า พระสมณะเหล่านี้ขาดจากความเป็นพระสมณะแล้ว พระสมณะเหล่านี้ ขาดจากความเป็น
พราหมณ์แล้ว ไฉน พระอุทายีจึงได้ขอเมถุนธรรมต่อสตรีนี้ด้วยตนเอง แล้วจึงถ่มเขฬะรด
พุดว่า ไครจักถูกต้องหญิงถ้อยมีกลิ่นเหม็นนี้ได้ ดังนี้แล้วหลีกไป นางคนนี้มีอะไรชั่วช้า นางคน
นี้มีอะไรที่มีกลิ่นเหม็น นางคนนี้เลวกว่าสตรีคนไหน อย่างไร ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินสตรีพวกนั้นแฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย
สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ไครต่อสิกขา ต่างก็แฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉน
ท่านพระอุทายีจึงได้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตุคามเล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นแก้มุลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุททายีว่า ดูกรอุททายี ช้าว่า เธอกล่าวคุณแห่งการ
บำเรอตนด้วยกามในสำนักมาตคามจริงหรือ?

ท่านพระอุททายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนเธอจึงได้กล่าวคุณแห่งการบำเรอตน
ด้วยกาม ในสำนักมาตคามเล่า

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อคลายความกำหนัด ไม่ใช่
เพื่อมีความกำหนัด เพื่อความพราก ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เพื่อความไม่ถ่อมมัน ไม่ใช่เพื่อความ
ถ่อมมัน มีไชหรือ เมื่อธรรมข้อนั้น อันเราแสดงแล้ว เพื่อคลายความกำหนัด เธอยังจักคิดเพื่อมี
ความกำหนัด เราแสดงเพื่อความพราก เธอยังจักคิดเพื่อความประกอบ เราแสดงเพื่อความไม่ถ่อ
มัน เธอยังจักคิดเพื่อความถ่อมมัน

ดูกรโมฆบุรุษ ธรรมอันเราแสดงแล้วโดยอเนกปริยาย เพื่อเป็นที่ส่ารอกแห่งราคะ เพื่อ
เป็นที่สร้างแห่งความเมา เพื่อเป็นที่ดับสูญแห่งความระหาย เพื่อเป็นที่หลุดถอนแห่งอาลัย เพื่อ
เป็นที่เข้าไปตัดแห่งวิภวัญญะ เพื่อเป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เพื่อคลายความกำหนัด เพื่อความดับทุกข์
เพื่อปราศจากตัณหาเครื่องร้อยรัดมีไชหรือ

ดูกรโมฆบุรุษ การละกาม การกำหนดรู้ความหมายในกาม การกำจัดความระหายในกาม
การเพิกถอนความตริภังคอันเกี่ยวด้วยกาม การระงับความกลัดกลุ้ม เพราะกาม เราบอกไว้แล้วโดย
อเนกปริยาย มีไชหรือ

ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่-

* เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น
เป็นไปเพื่อความ ไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่
เลื่อมใสแล้ว

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุททายีโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบ่ารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโทษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย ความเป็นคนบ่ารุงง่าย ความมักน้อย
ความสิ้นโทษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร
โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมภิกขาภิเสกแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุ
ทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส
๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตาม
พระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๘. ๕. อนึ่ง ภิกษุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว กล่าวคุณแห่งการบำเรอ
กามของตนในสำนักมาตคาม ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุนว่า น้องหญิง สตรีใด บำเรอ
ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ มีศีล มีกัลยาณธรรม เช่นเรา ด้วยธรรมนั้น นั้นเป็นยอดแห่ง
ความบำเรอทั้งหลาย เป็นสิ่งขมาที่เสส .

เรื่องพระอุททายี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๑๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด
มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกต้อย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็น
เถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถ
ว่า ประพฤติภิกขาภิเสก ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผินผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ
โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยบัญญัติ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ
เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้เจริญ ชื่อ
ว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้
แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุนีใด ที่สงฆ์พร้อม
เพรียงกันอุปสมบทให้แล้วด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ ภิกษุนี พระผู้มีพระภาค
ทรงประสงค์ว่า ภิกษุ ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า กำหนดแล้ว คือ มีความยินดี มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

บทธา แปรปรวนแล้ว ความว่า จิตที่ถูกระคายช้อมแล้วก็แปรปรวน ที่ถูกโทษประทุษร้าย
แล้วก็แปรปรวน ที่ถูกโทษให้ล้มลงแล้วก็แปรปรวน แต่ที่ว่าแปรปรวนในอรรถนี้ ทรงประสงค์
จิตที่ถูกระคายช้อมแล้ว

ที่ชื่อว่า มาตคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์
ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นหญิงที่รู้เดียงสา สามารถทราบซึ่งถึงถ้อยคำเป็นสุภาสิต ทูภาสิต วาจาชั่ว
หยาบ และสุภาพ

บทธา ในสำนักมาตคาม คือ ในที่ใกล้มาตคาม ในที่ไม่ห่างมาตคาม

บทธา กามของตน ได้แก่ ความใคร่ของตน เหตุของตน ความประสงค์ของตน การ
บำเรอของตน

บทธา นั้นเป็นยอด คือนั้นเป็นเลิศ ประเสริฐ สูงสุด อุดม เยี่ยม

บทธา สตรีใด ได้แก่นางกษัตริย์ พราหมณี หญิงแพศย์ หรือหญิงศูทร

บทธา เช่นเรา คือเป็นกษัตริย์ก็ตาม เป็นพราหมณ์ก็ตาม เป็นแพศย์ก็ตาม เป็น
ศูทรก็ตาม

บทธา มีศีล คือ เว้นขาดจากปาณาติบาต เว้นขาดจากอกุศลนาทาน เว้นขาดจากมสวาท

บทธา ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ คือ ผู้เว้นขาดจากเมถุนธรรม

ที่ชื่อว่า มีกัลยาณธรรม คือ เป็นผู้ชื่อว่ามธรรมาวม เพราะศีลนั้น และเพราะ
พรหมจรรย์นั้น

บทธา ด้วยธรรมนั้น คือ ด้วยเมถุนธรรม

บทธา บำเรอ คือ อภิรมย์

บทธา ด้วยถ้อยคำพาดพิงเมถุน คือ ด้วยถ้อยคำที่เกี่ยวกับเมถุนธรรม

บทธา สังฆาติเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้น ให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม
ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ขณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัส
เรียกว่า สังฆาติเสส คำว่า สังฆาติเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล
แม้เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส .

บทาขณีย์

สตรีคนเดียว

[๔๑๖] สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการ
บำเรอกามของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติสังฆาติเสส

สตรี ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนใน
สำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณฑิตะกะ มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกาม
ของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกาม
ของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

สตรี ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการ
บำเรอกามของตนในสำนักสตรี ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณฑิตะกะคนเดียว

บัณฑิตะกะ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบัณฑิตะกะ มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการ
บำเรอกามของตนในสำนักบัณฑิตะกะ ต้องอาบัติถุลลัจจัย

บัณฑิตะกะ ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตน
ในสำนักบัณฑิตะกะ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณฑิตะกะ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอ
กามของตนในสำนักบัณฑิตะกะ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณฑิตะกะ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และกล่าวคุณ
แห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบัณฑิตะกะ ต้องอาบัติทุกกฏ

บัณฑิตะกะ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอ
กามของตนในสำนักบัณฑิตะกะ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษคนเดียว

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบุรุษ มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกาม
ของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสงสัย มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนใน
สำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการ
บำเรอกามของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

บุรุษ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรี มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกาม
ของตนในสำนักบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
คุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบ้นเฑาะก์และบรูษทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว
บ้นเฑาะก์-สัตว์ดิรัจฉาน

บ้นเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบ้นเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนด
และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบ้นเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว
ทุกกฏ กับอาบัติถุลลัจจัย

บ้นเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนด และกล่าวคุณ
แห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบ้นเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บ้นเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบรูษทั้งสอง มีความกำหนด
และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบ้นเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๒ ตัว

บ้นเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความ
กำหนด และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบ้นเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง
ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บ้นเฑาะก์ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนด
และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบ้นเฑาะก์และสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๒ ตัว

บรูษ-สัตว์ดิรัจฉาน

บรูษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบรูษทั้งสอง มีความกำหนด และกล่าว
คุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบรูษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บรูษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสงสัยทั้งสอง มีความกำหนด และกล่าวคุณแห่ง-

* การบำเรอกามของตนในสำนักบรูษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บรูษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง มีความกำหนด
และกล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบรูษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ
๒ ตัว

บรูษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นสตรีทั้งสอง มีความกำหนด และกล่าว
คุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบรูษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

บรูษ ๑ สัตว์ดิรัจฉาน ๑ ภิกษุมีความสำคัญว่าเป็นบ้นเฑาะก์ทั้งสอง มีความกำหนด และ
กล่าวคุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักบรูษและสัตว์ดิรัจฉานทั้งสอง ต้องอาบัติทุกกฏ
๒ ตัว ฯ

อนาปัตติวาร

[๔๑๘] ภิกษุกล่าวว่า ขอท่านจงบำรุงด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริวาร
อันเป็นปัจจัยของภิกษุไซ้ ดังนี้ เป็นต้น ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

วินิตว์ตถ

อุทานคาถา

[๔๑๙] เรื่องหญิงหมั้นว่าทำไฉนจะได้บุตร เรื่องหญิงมีบุตรถี่ เรื่องเป็นที่รัก เรื่องมี-
* โชคดี เรื่องจะถวายอะไรดี เรื่องจะอุปฐากด้วยอะไรดี เรื่อง ไฉนจึงจะได้ไปสุคติ ฯ

วินิตว์ตถ

เรื่องหญิงหมั้นว่าทำไฉนจะได้บุตร

[๔๒๐] ก็โดยสมัยนั้นแล หญิงหมั้นคนหนึ่ง ได้ถามภิกษุกลุ่มกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำไฉน ดิฉัน
ดิฉันจึงจะมีบุตร?

ภิกษุนั้นตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภ. เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระทบหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
เรื่องหญิงมีบุตรถี่

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งมีบุตรถี่ ได้ถามภิกษุกลุ่มกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำไฉน ดิฉัน
จึงจะไม่มมีบุตร?

ภิกษุนั้นตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภ. เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปนั้นมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว กระทบหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว
เรื่องเป็นที่รัก

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่ง ได้ถามภิกษุกลุ่มกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำไฉน ดิฉันจึงจะเป็น
ที่รักของสามี?

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ภิกษุหนึ่งตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภ. เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปหนึ่งมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่อง
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว
เรื่องมีโชคดี

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกลุ่มกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำโฉน ดิฉันจึงจะมี
โชคดี .

ภิกษุตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภ. เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปหนึ่งมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว
เรื่องจะถวายอะไรดี

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกลุ่มกะว่า ท่านเจ้าข้า ดิฉันจะถวายอะไรแก่
พระคุณเจ้าดี?

ภิกษุรูปหนึ่งตอบว่า น้องหญิง เธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภ. เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปหนึ่งมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว
เรื่องจะอุปัฏฐากด้วยอะไรดี

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกลุ่มกะว่า ท่านเจ้าข้า ดิฉันจะอุปัฏฐากพระ
คุณเจ้าด้วยอะไรดี?

ภิกษุหนึ่งตอบว่า น้องหญิง เธอจงอุปัฏฐากด้วยทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภ. เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปหนึ่งมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว
เรื่องโฉนจึงจะไปสุคติ

ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีผู้หนึ่งได้ถามภิกษุกลุ่มกะว่า ท่านเจ้าข้า ทำโฉน ดิฉันจึงจะได้
ไปสุคติ?

ภิกษุหนึ่งตอบว่า น้องหญิง ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายทานที่เลิศ

ส. อะไร เจ้าคะ ชื่อว่า ทานที่เลิศ

ภ. เมถุนธรรม จ๊ะ

ภิกษุรูปหนึ่งมีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว กระมังหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้ว .
สังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๔ จบ

สังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระอุทเทย

[๔๒๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของ
อนาถบิณฑิกะกะหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นแล ท่านพระอุทเทยเป็นพระกุลปะกะในพระนคร
สาวัตถี เข้า ไปสู่สกุลเป็นอันมาก ทิตนเห็นว่ามีเด็กชายหนุ่มน้อยยังไม่มีการยาหรือเด็กหญิงสาว
น้อยยังไม่มีส่วน ย่อมพรรณนาคุณสมบัติของเด็กหญิงสาวน้อยในสำนักมารดาบิดาของเด็ก-

*ชายหนุ่มน้อยว่า เด็กหญิงสาวน้อยของสกุลโน้น มีรูปงาม นาดู น่าชม คมคาย มีแววจฉลาด มี
ไหวพริบดี ขยัน ไม่เกียจคร้าน เด็กหญิงสาวน้อยนั้นสมควรแก่เด็กชายหนุ่มน้อยนี้ มารดาบิดา
ของเด็กชายหนุ่มน้อยกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า คนเหล่านั้น ไม่รู้จักพวกข้าพเจ้าว่า เป็นใคร
หรือเป็นพรรคพวกของใคร ท่านเจ้าข้า ถ้าพระคุณเจ้ากรุณาพูดทาบถามให้ พวกข้าพเจ้าจะสู่ขอ
เด็กหญิงสาวน้อยนั้นมาให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยนี้ และพรรณนาคุณสมบัติของเด็กชายหนุ่มน้อย
ในสำนักมารดาบิดาของเด็กหญิงสาวน้อยว่า เด็กชายหนุ่มน้อยของสกุลโน้น มีรูปงาม นาดู
น่าชม คมคาย มีแววจฉลาด มีไหวพริบดี ขยัน ไม่เกียจคร้าน เด็กชายหนุ่มน้อยนั้นสมควร
แก่เด็กหญิงสาวน้อยนี้ มารดาบิดาของเด็กหญิงสาวน้อยก็กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า คนเหล่านั้น
ไม่รู้จักพวกข้าพเจ้าว่า เป็นใครหรือเป็นพรรคพวกของใคร ฝ่ายหญิงจะพูดขึ้น ดูๆ ก็ยากอยู่ ท่าน
เจ้าข้า ถ้าพระคุณเจ้ากรุณาช่วยพูดให้เขามาสู่ขอ พวกข้าพเจ้าจะยอมยกเด็กหญิงสาวน้อยนี้แก่
เด็กชายหนุ่มน้อยนั้น โดยอุบายนี้แล ท่านพระอุทเทยให้มารดาบิดาของเจ้าหนุ่มเจ้าสาวทำอวาท-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

*มงคลบ้าง วิาหมงคลบ้าง พุดให้สุขอกันบ้าง

[๔๒๒] สมัยต่อมา ธิดาของสตรีหม้ายคนหนึ่ง มีรูปงาม นาดู น่าชม พวกสาวกของอาชีวกชาวบ้านอื่น มาพุดกะสตรีหม้ายนั้นตั้งนินว่า ข้าแต่แม่ ขอแมแจ้งกรณายกเด็กหญิงสาวน้อยนี้ให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าเจ้าเถิด

สตรีหม้ายนั้นตอบตั้งนินว่า คุณเขา ดิฉันไม่ทราบว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กหญิงสาวน้อยนี้ก็เป็นธิดาคณเดียวของดิฉัน และจะต้องไปอยู่บ้านอื่น ดิฉันจะยกให้ไม่ได้

คนทั้งหลายซักถามสาวกของอาชีวกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายมารุระอะไร

พวกสาวกของอาชีวกซึ่งแจ้งว่า พวกข้าพเจ้ามาขอธิดาของหญิงหม้ายชื่อโน้น ในตำบลบ้านนี้ให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าพเจ้า นางตอบอย่างนี้ว่า คุณเขา ดิฉันไม่ทราบว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กหญิงสาวน้อยนี้ก็เป็นธิดาคณเดียวของดิฉัน และจะต้องไปอยู่บ้านอื่น ดิฉันจะยกให้ไม่ได้

คนพวกนั้นแนะนำว่า พวกคุณไปขอธิดาต่อหญิงหม้ายนั้นทำไม ไปพุดกะท่านพระอุทายี มิตีหรือ ท่านพระอุทายีจักช่วยพุดให้เขายกให้เอง

จึงพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นเข้าไปหาท่านพระอุทายี ครั้นแล้วได้เรียนท่านพระอุทายีว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พวกข้าพเจ้าขอธิดาหญิงหม้ายชื่อโน้น ในบ้านนี้ให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าพเจ้า นางตอบอย่างนี้ว่า คุณเขา ดิฉัน ไม่ทราบว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กหญิงสาวน้อยนี้ก็เป็นธิดาคณเดียวของดิฉัน และจะต้องไปอยู่บ้านอื่น ดิฉันจะยกให้ไม่ได้ ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าได้โปรดช่วยพุดให้หญิงหม้ายนั้น ยอมยกธิดาให้แก่เด็กชายหนุ่มน้อยของพวกข้าพเจ้าด้วยเถิด

ลำดับนั้น ท่านพระอุทายีเข้าไปหาสตรีหม้ายนั้น ครั้นแล้วได้ถามสตรีหม้ายนั้นว่า ทำไมเธอจึงไม่ยอมยกธิดาให้แก่คนเหล่านั้นเล่า

สตรีหม้ายนั้นตอบว่า เพราะดิฉันไม่ทราบว่าคนเหล่านั้นเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่งเล่า เด็กสาวน้อยนี้ก็เป็นธิดาคณเดียวของดิฉัน และจะต้องไปอยู่บ้านอื่น ดิฉันจึงไม่ยอมยกให้ เจ้าคะ

อ. จงให้แก่คนเหล่านั้นเถิด คนเหล่านั้นจันรู้จัก

ส. ถ้าพระคุณเจ้ารู้จัก ดิฉันยอมยกให้เจ้าคะ

จึงสตรีหม้ายนั้น ได้ยกธิดาให้แก่สาวกของอาชีวกเหล่านั้น ครั้นพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นนำเด็กหญิงสาวน้อยนั้นไปแล้ว ได้เลี้ยงดูอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นก็เลี้ยงดูอย่างทาสี

สาวน้อยร้องทุกข์

[๔๒๓] ต่อมา สาวน้อยนั้นส่งทูตไปในสำนักมารดาว่า ดิฉันตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดูดิฉันอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี ขอให้คุณแม่ดิฉันมารับดิฉันไป

พอทราบข่าว สตรีหม้ายนั้นจึงเข้าไปหาพวกสาวกของอาชีวก ครั้นแล้วได้กล่าวตั้งนินว่า ท่านทั้งหลายโปรดอย่าเลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิดเจ้าคะ

สาวกของอาชีวกเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า พวกเราไม่ได้รับรอง และตกลงไว้กับท่าน พวกเรารับรอง และตกลงไว้กับสมณะต่างหาก ท่านจงไป เราไม่รู้จักท่าน

ครั้นสตรีหม้ายนั้นถูกพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นรุกรานแล้ว ได้กลับมาแจ้งพระนครสาวัตถิตตามเดิม

แม้ครั้งที่สอง สาวน้อยนั้นก็ส่งทูตไปในสำนักมารดาว่า ดิฉันตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดูดิฉันอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี ขอให้คุณแม่ดิฉันมารับดิฉันไป

จึงสตรีหม้ายนั้นเข้าไปหาท่านพระอุทายี ครั้นแล้วได้เรียนท่านพระอุทายีว่า ข้าแต่พระ-

*คุณเจ้า ขาวา ลูกสาวของดิฉัน ตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดูนางอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี พระคุณเจ้าควรพุดขอร้องว่า ดุรทานทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายโปรดอย่าได้เลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิด

ดังนั้น ท่านพระอุทายีจึงเข้าไปหาสาวกของอาชีวกเหล่านั้น ครั้นแล้วได้กล่าวตั้งนินว่า ดุรทานทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายโปรดอย่าได้เลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิด

พวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า เราไม่ได้รับรอง และตกลงไว้กับท่าน เรารับรองและตกลงไว้กับหญิงหม้ายต่างหาก สมณะต้องเป็นผู้ไม่ชวนชวาย สมณะต้องเป็นสมณะที่ดี เชิญท่านไปเถิด เราไม่รู้จักท่าน

ครั้นท่านพระอุทายีถูกพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นรุกรานแล้ว ได้กลับมาแจ้งพระนครสาวัตถิตตามเดิม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
แม้ครั้งที่สาม สาวน้อยนั้นก็ได้ส่งทูตไปในสำนักมารดาว่า ดิฉันตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้
รับความสุข พวกสาวกของอาชีวกได้เลี้ยงดูดิฉันอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็
เลี้ยงดูอย่างทาสี ขอให้คุณแม่ดิฉันมารับดิฉันไป

แม่สตรีห่มายนั้น ก็ได้เข้าไปหาท่านพระอุทายเป็นครั้งที่สอง แล้วได้เรียนท่านพระอุทายเป็น
ดั่งนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขาวว่า ลูกสาวของดิฉันตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข พวกสาวก
ของอาชีวกได้เลี้ยงดูนางอย่างสะใภ้ชั่วเดือนเดียวเท่านั้น ต่อแต่นั้นมาก็เลี้ยงดูอย่างทาสี พระคุณ-

* เจ้าควรพูดขอหรือว่า ดูกรท่านทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลายโปรดอย่าได้เลี้ยงดูสาวน้อยนี้อย่างทาสี
โปรดเลี้ยงดูอย่างสะใภ้เถิด

ท่านพระอุทายีกกล่าวว่า ดิฉันถูกพวกสาวกของอาชีวกเหล่านั้นรุกรานมาครั้งหนึ่งแล้ว เชิญ
เธอไปเถิด ดิฉันไม่ไปละ ๖

นินทาและสรรเสริญพระอุทายี

[๔๒๔] ครั้นนั้น สตรีห่มายจึงเพ่งโทษติเตียนโพนทะนว่า ลูกสาวของเรา ตกทุกข์-

* ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข เพราะแม่ผู้ชั่ว พ่อผู้ชั่ว และสามีผู้ชั่วใจใด ขอให้ท่าน
พระอุทายีจงตกทุกข์ได้ยาก อย่าได้รับความสุขฉนั้นนั้นเกิด แม่สาวน้อยนั้นก็เพ่งโทษติเตียน
โพนทะนว่า เราตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้รับความสุข เพราะแม่ผู้ชั่ว พ่อผู้ชั่ว และสามีผู้ชั่วใจ
ขอให้ท่านพระอุทายีจงตกทุกข์ได้ยาก อย่าได้รับความสุข ฉนั้นนั้นเกิด แม่สตรีเหล่าอื่น บรรดา
ที่ไม่พอใจด้วยแม่ผู้ชั่ว พ่อผู้ชั่ว หรือสามี ต่างก็กล่าวแข่งชกอย่างนี้ว่า เราตกทุกข์ได้ยาก ไม่ได้
รับความสุข เพราะแม่ผู้ชั่ว พ่อผู้ชั่ว และสามีผู้ชั่ว ใจใด ขอให้ท่านพระอุทายีจงตกทุกข์
ได้ยาก อย่าได้รับความสุข ฉนั้นนั้นเกิด ส่วนสตรีบรรดาที่ยินดีด้วยแม่ผู้ชั่ว พ่อผู้ชั่ว หรือสามี
ต่างก็อำนวยการอย่างนี้ว่า เราสบาย สมบูรณ์ พูนสุข เพราะแม่ผู้ดี พ่อผู้ดี และสามีดี
ใจใด ขอให้ท่านพระอุทายี จงสบาย สมบูรณ์ พูนสุข ฉนั้นนั้นเกิด ๖

[๔๒๕] ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินสตรีบางพวกกล่าวแข่งชกอยู่ บางพวก อำนวยการอยู่
บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ใครต่อสักขาบ ท่างก็เพ่งโทษ
ติเตียนโพนทะนว่า ไฉนท่านพระอุทายี จึงได้ถึงความเป็นผู้ชกสือเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความ
นั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสักขาบ

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ขาวว่า เธอถึงความเป็น
ผู้ชกสือจริงหรือ

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนเธอจึงได้ถึงความเป็นผู้ชกสือเล่า

ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอนั้น เป็น
ไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนพวกที่เลื่อม-
* ใสแล้ว

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุทายี โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความ
เป็นคนเลื่อมยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักยาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความ
คลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่เหมาะสม การ
ปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสักขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับวาติแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
ข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด
ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑
เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสักขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่า ดังนี้ :-

พระปฐมบัญญัติ

๙. ๕. อนึ่ง ภิกษุใด ถึงความเป็นผู้ชกสือ บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรี
กิติ บอกความประสงค์ของสตรีแก่บุรุษกิติ ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นชู้
ก็ตาม เป็นสิ่งฆาติเสส

ก็สักขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว แก่ภิกษุทั้งหลายด้วยประการ
ฉะนี้

เรื่องพระอุทายี จบ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

เรื่องนักเลงหญิง

[๔๒๖] ก็โดยสมัยนั้นแล พวกนักเลงหญิงหลายคนพากันไปเที่ยวรื่นเริงในสวน ได้ส่งชายสื่อไปในสำนักหญิงแพศยาคนหนึ่งว่า ขอให้นางมา พวกเราจักพากันเที่ยวรื่นเริงในสวนหญิงแพศยานั้นได้ตอบไปอย่างนี้ว่า ข้าแต่ นาย ดิฉันไม่ทราบว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่ง ดิฉันมีเครื่องแต่งกายมาก มีเครื่องประดับเรือนมาก และจะต้องไปนอกเมือง ดิฉันไปไม่ได้ ครั้นแล้วชายสื่อนั้นได้แจ้งเรื่องนั้น แก่นักเลงหญิงเหล่านั้น

เมื่อชายสื่อแจ้งอย่างนั้นแล้ว บุรุษคนหนึ่งได้กล่าวแก่นักเลงเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่าน ไปอ้อนวอนหญิงแพศยานั้นทำไม ควรบอกท่านพระอุทายิมิตีหรือ ท่านพระอุทายิจักส่งมาให้เอง

เมื่อบุรุษนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว อุบาสกคนหนึ่งได้กล่าวแก่นักเลงเหล่านั้นว่า คุณอย่าได้พูดอย่างนั้น การกระทำเช่นนั้น ไม่สมควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ท่านพระอุทายิจักไม่ทำเช่นนั้น

เมื่ออุบาสกนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว นักเลงหญิงเหล่านั้น ได้พะนันกันว่า ท่านพระอุทายิจักทำหรือไม่ทำ แล้วเข้าไปหาท่านพระอุทายิกล่าวดั่งนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า พวกข้าพเจ้าพากันไปเที่ยวรื่นเริงในสวนนี้ ได้ส่งชายสื่อไปในสำนักหญิงแพศยาชื่อโน้นว่า ขอให้นางมา พวกเราจักพากันเที่ยวรื่นเริงในสวน นางตอบอย่างนี้ว่า ข้าแต่ นาย ดิฉันไม่ทราบว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่ง ดิฉันมีเครื่องแต่งกายมาก มีเครื่องประดับเรือนมาก และจะต้องไปนอกเมือง ดิฉันไปไม่ได้ ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าได้โปรดส่งหญิงแพศยานั้นไปให้สำเร็จประโยชน์ด้วยเถิด ขอรับ

ลำดับนั้น ท่านพระอุทายีเข้าไปหาหญิงแพศยานั้น ครั้นแล้วได้ถามหญิงแพศยานั้นดั่งนี้ว่า ทำไมเธอจึงไม่ไปหาคนเหล่านั้นเล่า?

หญิงแพศยานั้นตอบว่า ดิฉันไม่ทราบว่าเป็นใคร หรือเป็นพรรคพวกของใคร อนึ่ง ดิฉันมีเครื่องแต่งตัวมาก มีเครื่องประดับเรือนมาก และจะต้องไปนอกเมือง ดิฉันไปไม่ได้ เจ้าคะ

อ. จงไปหาคนเหล่านั้นเถิด คนเหล่านั้นฉันรู้จัก

ญ. ถ้าพระคุณเจ้ารู้จัก ดิฉันจะไป เจ้าคะ

ครั้งนั้น นักเลงหญิงเหล่านั้น ได้พาหญิงแพศยานั้นไปเที่ยวสวน จึงอุบาสกนั้นแห่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า โฉนท่านพระอุทายีจึงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่งเล่า ภิกษุทั้งหลาย ได้ยินอุบาสกนั้นแห่งโทษติเตียนโพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาต่างก็แห่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า โฉนท่านพระอุทายีจึงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่งแล้ว กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติอนันตสิกขา

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุทายีว่า ดูกรอุทายี ข้าว่า เธอถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่ง จริงหรือ?

ท่านพระอุทายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่สิกขาของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน เธอจึงได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่ออันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะหนึ่งแล้ว ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของคนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอุทายีโดยอนนกะปริยายแล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบ่ารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบ่ารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความชั้ตเถลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอนนกะปริยาย ทรงธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ . . .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ว่า ดั่งนี้ :

พระอนันตสิกขา

๙. ๕. ก. อนึ่ง ภิกษุได้ถึงความเป็นผู้ชักสื่อ บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรี กิติ บอกความประสงค์ของสตรีแก่บุรุษกิติ ในความเป็นเมียก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม โดยที่สุด บอกแม่แก่หญิงแพศยาอันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะ เป็นสิ่งขมาที่เสส ฯ

เรื่องนักเลงหญิง จบ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

สิกขาบทวิภังค์

[๔๒๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างไร มีชาติอย่างไร มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร มีปกติอย่างไร มีธรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์อย่างไร เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่ามีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อินสงฆ์ พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกัน อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะนี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

คำว่า ถึงความเป็นผู้ชักสอ ความว่า ถูกสตรีวานไปในสำนักบุรุษ หรือถูกบุรุษวานไปในสำนักสตรี

คำว่า บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ดี คือ แจ้งความปรารถนาของชายแก่หญิงก็ดี

คำว่า บอกความประสงค์ของบุรุษแก่สตรีก็ดี คือ แจ้งความปรารถนาของหญิงแก่ชายก็ดี

คำว่า ในความเป็นเมียก็ตาม คือ บอกว่า เธอจักเป็นเมีย

คำว่า ในความเป็นชู้ก็ตาม คือ บอกว่า เธอจักเป็นชู้

คำว่า โดยที่สุด บอกแม่แก่หญิงแพศยาอันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะ คือ บอกว่า เธอจักเป็นภรรยาชั่วคราว

บทว่า สังฆาทีเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ขณะมารูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทีเสส คำว่า สังฆาทีเสส เป็นการขนานนาม คือ เป็นชื่อของอาบัติในภิกษุเหล่านั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทีเสส .

บทกษณีย์ มาติกา

สตรี ๑๐ จำพวก

[๔๒๔] สตรี ๑๐ จำพวก คือ สตรีมีมารดาปกครอง ๑ สตรีมีบิดาปกครอง ๑ สตรีมีมารดาบิดาปกครอง ๑ สตรีมีพี่น้องชายปกครอง ๑ สตรีมีพี่น้องหญิงปกครอง ๑ สตรีมีญาติปกครอง ๑ สตรีมีโคตรปกครอง ๑ สตรีมีธรรมคุ่มครอง ๑ สตรีมีคูหมั้น ๑ สตรีมีกฎหมายคุ่มครอง ๑ ฯ

ภรรยา ๑๐ จำพวก

[๔๒๕] ภรรยา ๑๐ จำพวก คือ ภรรยาสินไถ่ ๑ ภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ๑ ภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ๑ ภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ๑ ภรรยาที่สมรส ๑ ภรรยาที่ถูกปลงเทริด ๑ ภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา ๑ ภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา ๑ ภรรยาเชลย ๑ ภรรยาชั่วคราว ๑ ฯ

มาติกาวิภังค์

[๔๓๐] สตรีที่ชื่อว่า มีมารดาปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีมารดาคอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีบิดาปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีบิดา คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีมารดาบิดาปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีมารดาบิดา คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีพี่น้องชายปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีพี่น้องชาย คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีพี่น้องหญิงปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีพี่น้องหญิง คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีญาติปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีญาติคอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีโคตรปกครอง ได้แก่ สตรีที่มีบุคคลร่วมสกุลคอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีธรรมคุ่มครอง ได้แก่ สตรีที่มีสธรรมมิกทั้งหลาย คอยระวัง ควบคุม ห้ามปราม ให้อยู่ในอำนาจ

สตรีที่ชื่อว่า มีคูหมั้น ได้แก่ สตรีที่มีคูหมั้น ไว้แต่ในครุภัก โดยที่สุด แม่สตรีที่ถูก

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๔๕๕] ชัณฑจักรและพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๒ คน เป็นมูล

ชัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๓ คนเป็นมูล
ชัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๔ คนเป็นมูล
ชัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๕ คนเป็นมูล
ชัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๖ คนเป็นมูล
ชัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๗ คนเป็นมูล
ชัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๘ คนเป็นมูล
ชัณฑจักร และพัทธจักร แห่งมาตริกชิตาจักร มีภรรยา ๙ คนเป็นมูล

นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล .

มาตริกชิตาจักร

พัทธจักร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมูล

[๔๕๖] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีมารดาปกครอง
ผู้มีชื่อนี้ว่า ขาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่
เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยาที่
เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยาเป็นภรรยาเชลย และเป็น
ภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาติเสส .

มาตริกชิตาจักร จบ .

๒. ปิตริกชิตาจักร

นิกเขปบท

[๔๕๗] บุรุษวานภิกษุ ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีบิดาปกครอง
ผู้มีชื่อนี้ว่า ขาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก
และกลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาติเสส . . . ชัณฑจักร . . . พัทธจักร . . .

ปิตริกชิตาจักร จบ .

๓. มาตاپิตริกชิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีมารดาบิดาปกครอง
ผู้มีชื่อนี้ว่า ขาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และ
กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาติเสส . . . ชัณฑจักร . . . พัทธจักร . . .

มาตاپิตริกชิตาจักร จบ .

๔. ภาตริกชิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีพี่น้องชายปกครอง
ผู้มีชื่อนี้ว่า ขาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และ
กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาติเสส . . . ชัณฑจักร . . . พัทธจักร . . .

ภาตริกชิตาจักร จบ .

๕. ภคินีริกชิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีพี่น้องหญิงปกครอง
ผู้มีชื่อนี้ว่า ขาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และ
กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาติเสส . . . ชัณฑจักร . . . พัทธจักร . . .

ภคินีริกชิตาจักร จบ .

๖. ญาติริกชิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีญาติปกครองผู้มี
ชื่อนี้ว่า ขาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และ
กลับมาบอก ต้องอาบัติสังฆาติเสส . . . ชัณฑจักร . . . พัทธจักร . . .

ญาติริกชิตาจักร จบ .

๗. โคตตริกชิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีโคตรปกครองผู้มีชื่อ
นี้ว่า ขาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก ต้องอาบัติ
สังฆาติเสส . . . ชัณฑจักร . . . พัทธจักร . . .

โคตตริกชิตาจักร จบ .

๘. รัम्मริกชิตาจักร

นิกเขปบท

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีธรรมคัมภีร์ปกครองผู้มีชื่อ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
นำไปบอก และกลับมามอบก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

มุลยอ ๑-

สปริทณชาจกัร

พัทธจกัร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมุล หมวดที่ ๙

[๔๖๐] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีกฎหมาย
คัมภรองผู้มีชื่อนี้ว่า ชาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มี
ชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมามอบก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีกฎหมายคัมภรอง
ผู้มีชื่อนี้ว่า ชาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษ
ผู้มีชื่อนี้ . . .

๑๑. พัทธจกัรมีภรรยาหนึ่งคนเป็นมุล หมวดที่ ๒-หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้ .

. . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ . . .

. . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ . . .

. . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ . . .

. . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด . . . ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ . . .

. . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ . . .

. . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ . . .

. . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาขอลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก

และกลับมามอบก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร

มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมุล จบ .

[๔๖๑] ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๒ คนเป็นมุล

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๓ คนเป็นมุล

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๔ คนเป็นมุล

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๕ คนเป็นมุล

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๖ คนเป็นมุล

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๗ คนเป็นมุล

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๘ คนเป็นมุล

ชัณฑจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทณชาจกัร มีภรรยา ๙ คนเป็นมุล

นักปราชญ์พึงทำตามแบบนี้แล .

สปริทณชาจกัร

พัทธจกัร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมุล

[๔๖๒] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีกฎหมาย
คัมภรองผู้มีชื่อนี้ว่า ชาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็น
ภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด
เป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาขอลย
และเป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมามอบก ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส .

สปริทณชาจกัร จบ .

อุกโกตพัทธจกัร

มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละหนึ่ง

[๔๖๓] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีมารดา
ปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ชาวว่า ขอท่านจงเป็นภรรยาสินไถ่ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ
นำไปบอก และกลับมามอบก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

อุกโกตพัทธจกัร

มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๒

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีมารดาปกครองผู้มี
ชื่อนี้ และสตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ชาวว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ และเป็น
ภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมามอบก ต้อง
อาบัติสังฆาทิเสส .

อุกโกตพัทธจกัร

มีสตรีและภรรยารวมกันข้างละ ๓

บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้
สตรีมีมารดาปกครองผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า ชาวว่า ขอท่านทั้งหลาย
จงเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ ของบุรุษ
ผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมามอบก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

อุกโตพัทธกัจจกร มีสตรีและภรรยาารวมกันข้างละ ๔
อุกโตพัทธกัจจกร มีสตรีและภรรยาารวมกันข้างละ ๕
อุกโตพัทธกัจจกร มีสตรีและภรรยาารวมกันข้างละ ๖
อุกโตพัทธกัจจกร มีสตรีและภรรยาารวมกันข้างละ ๗
อุกโตพัทธกัจจกร มีสตรีและภรรยาารวมกันข้างละ ๘
อุกโตพัทธกัจจกร มีสตรีและภรรยาารวมกันข้างละ ๙

นักปราชญ์ฟังทำตามแบบนี้แล .

อุกโตพัทธกัจจกร

มีสตรีและภรรยาารวมกันข้างละ ๑๐

[๔๖๔] บุรุษวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก สตรีมีมารดาปกครอง
ผู้มีชื่อนี้ สตรีมีบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีมารดาบิดาปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่น้องชายปกครอง
ผู้มีชื่อนี้ สตรีมีพี่น้องหญิงปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีญาติปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีโคตรปกครองผู้มี
ชื่อนี้ สตรีมีธรรมคัมภีร์ปกครองผู้มีชื่อนี้ สตรีมีคหบดีผู้มีชื่อนี้ และสตรีมีกฎหมายคัมภีร์ปกครองผู้มีชื่อนี้ว่า
ข้าว่า ขอท่านทั้งหลายจงเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่
เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยา
ที่เป็นทั้งคนใช้ เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาชเลย และเป็น
ภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมากบอก ต้องอาบัติสังฆาติเสส .

อุกโตพัทธกัจจกร จบ .

ปรีสเปยยาล

๑. ปรีสมาตัจจกร

นิกเขปบท

[๔๖๕] มารดาของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสมาตัจจกร จบ .

๒. ปรีสปีตัจจกร

นิกเขปบท

บิดาของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสปีตัจจกร จบ .

๓. ปรีสมาตาศีตัจจกร

นิกเขปบท

มารดาบิดาของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสมาตาศีตัจจกร จบ .

๔. ปรีสภคัจจกร

นิกเขปบท

พี่น้องชายของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสภคัจจกร จบ .

๕. ปรีสภคินีจัจจกร

นิกเขปบท

พี่น้องหญิงของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสภคินีจัจจกร จบ .

๖. ปรีสญาติกัจจกร

นิกเขปบท

ญาติของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสญาติกัจจกร จบ .

๗. ปรีสโคตตัจจกร

นิกเขปบท

โคตรของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสโคตตัจจกร จบ .

๘. ปรีสสหรัหมมิกัจจกร

นิกเขปบท

สหรัหมมิกของบุรุษวานภิกษุว่า . . . ชัณฑัจจกร . . . พัทธัจจกร . . .

ปรีสสหรัหมมิกัจจกร จบ .

นักปราชญ์ฟังยังปรีสเปยยาลให้พิสดาร อุกโตพัทธกัจจกรก็ฟังให้พิสดารจนยัยที่มีมาแล้ว
ข้างต้นนั้นแล .

ปรีสเปยยาล จบ .

อิตถิเปยยาล

๑. มาตุรัคชีตามาตัจจกร

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
นี้ว่า ดิฉินจะขอเป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ . . . เป็นภรรยาชั่วคราว
และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ . . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า . . . เป็นภรรยา
ชั่วคราว และเป็นภรรยาที่สมรส . . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด . . . เป็น
ภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา . . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยา
ที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา . . . เป็นภรรยาชั่วคราว และเป็นภรรยาเฉลย ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุ
รับคำ นำไปบอก และกลับมามบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

ขีณชจกัร และพัทธจกัร แห่งสปริทัณฑชจกัร

มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมุล จบ .

ขีณชจกัรและพัทธจกัร แห่งสปริทัณฑชจกัร มีภรรยา ๒ คน เป็นมุลเป็นต้น นักปราชญ์
พึงทำตามแบบนี้แล .

สปริทัณฑชจกัร

พัทธจกัร มีภรรยา ๑๐ คนเป็นมุล

[๔๘๕] สตรีมีกฎหมายคุ้มครองวานภิกษุว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าจงไปบอก
บุรุษผู้มีชื่อนี้ว่า ดิฉินจะขอเป็นภรรยาสินไถ่ เป็นภรรยาที่อยู่ด้วยความเต็มใจ เป็นภรรยาที่อยู่
@๑. พัทธจกัร มีภรรยาคนหนึ่งเป็นมุล หมวดที่ ๒-หมวดที่ ๘ ท่านย่อไว้ .

เพราะสมบัติ เป็นภรรยาที่อยู่เพราะผ้า เป็นภรรยาที่สมรส เป็นภรรยาที่ถูกปลงเทริด เป็นภรรยา
ที่เป็นทั้งคนใช้เป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้างเป็นทั้งภรรยา เป็นภรรยาเฉลย และ
เป็นภรรยาชั่วคราว ของบุรุษผู้มีชื่อนี้ ภิกษุรับคำ นำไปบอก และกลับมามบอก ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส .

สปริทัณฑชจกัร จบ .

จกัรเปยยาลทั้งมวญ จบ .

ภิกษุรับคำ

[๔๘๖] ภิกษุรับคำ นำไปบอก กลับมามบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

ภิกษุรับคำ นำไปบอก ไม่กลับมามบอก ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุรับคำ ไม่นำไปบอก กลับมามบอก ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุรับคำ ไม่นำไปบอก ไม่กลับมามบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุไม่รับคำ

ภิกษุไม่รับคำ นำไปบอก กลับมามบอก ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุไม่รับคำ นำไปบอก ไม่กลับมามบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุไม่รับคำ ไม่นำไปบอก กลับมามบอก ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุไม่รับคำ ไม่นำไปบอก ไม่กลับมามบอก ไม่ต้องอาบัติ .

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูป

[๔๘๗] บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลาย
จงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ทุกรูปนำไปบอก ทุกรูปกลับมามบอก ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอก
สตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ทุกรูปนำไปบอก ให้รูปหนึ่งกลับมามบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอก
สตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ให้รูปหนึ่งนำไปบอก ทุกรูป กลับมามบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุหลายรูปด้วยกันไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอก
สตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุทุกรูปรับคำ ให้รูปหนึ่งนำไปบอก แล้วให้รูปหนึ่งกลับมามบอก ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส ทุกรูป

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียว

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุ
รับคำ นำไปบอก และกลับมามบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุ
รับคำ นำไปบอก แต่ให้ภิกษุอื่นเตวาสิกกลับมามบอก ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุ
รับคำ ให้ภิกษุอื่นเตวาสิกไปบอก แต่กลับมามบอกด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

บุรุษสั่งภิกษุรูปเดียวไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้าทั้งหลายจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุ
รับคำ ให้ภิกษุอื่นเตวาสิกไปบอก ภิกษุอื่นเตวาสิกไปบอกแล้วกลับมามบอกนอกเรื่อง ต้องอาบัติ
ถุลลัจจัยทั้งสองรูป .

ภิกษุจัดการสำเร็จและบอกเคลื่อนคลาด

[๔๘๘] ภิกษุไปจัดการสำเร็จ กลับมามบอกเคลื่อนคลาด ต้องอาบัติถุลลัจจัย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ภิกษุไปบอกเคลื่อนเคลลาด กลับมาจัดการสำเร็จ ต้องอาบัติถุลลัจจัย
ภิกษุไปจัดการสำเร็จ กลับมาจัดการสำเร็จ ต้องอาบัติสังฆาติเสส
ภิกษุไปบอกเคลื่อนเคลลาด กลับมาบอกเคลื่อนเคลลาด ไม่ต้องอาบัติ .

อนาปัตติวาร

[๔๘๙] ภิกษุผู้ไปด้วยกรรมกิจของสงฆ์ก็ดี ของเจตีย์ก็ดี ของภิกษุผู้มีอาพาธก็ดี ๑
ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

วินิตวัตถุ

อุทานคาถา

[๔๙๐] เรื่องสตรีหลับ เรื่องสตรีตาย เรื่องสตรีย้ายบ้าน เรื่องผู้มีไชสตรี เรื่องสตรี
บ้นเพาะก์ เรื่องชกโยงสามภรรยาผู้ทะเลาะให้คืนดี และเรื่องการชกสือในบ้นเพาะก์ .

วินิตวัตถุ

เรื่องสตรีหลับ

[๔๙๑] ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งสั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระ-
*คุณเจ้าจงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้น ไปถามคนทั้งหลายว่าสตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า
หลับขอรีบ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส
แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องสตรีตาย

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่งสั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้า
จงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้น ไปถามคนทั้งหลายว่าสตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบไปว่า
ตายเสียแล้ว ขอรีบ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึง-

*กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส
แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องสตรีย้ายบ้าน

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่ง สั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้า
จงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้น ไปถามคนทั้งหลายว่าสตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า ย้ายไป
แล้วขอรีบ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูล
เรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส
แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องผู้มีไชสตรี

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่ง สั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้า
จงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้น ไปถามคนทั้งหลายว่าสตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า ไม่มีไชสตรี
ขอรีบ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติ
ทุกกฏ

เรื่องสตรีบ้นเพาะก์

ก็โดยสมัยนั้นแล บุรุษคนหนึ่ง สั่งภิกษุรูปหนึ่งไว้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ขอพระคุณเจ้า
จงไปบอกสตรีผู้มีชื่อนี้ ภิกษุนั้น ไปถามคนทั้งหลายว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ไปไหน เขาตอบว่า เป็นสตรี
บ้นเพาะก์ขอรีบ เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบ
ทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส
แต่ต้องอาบัติทุกกฏ

เรื่องชกโยงสามภรรยาผู้ทะเลาะให้คืนดี

[๔๙๒] ก็โดยสมัยนั้นแล สตรีคนหนึ่งทะเลาะกับสามี แล้วได้ไปยังเรือนมารดา ภิกษุ
กุลปกะได้ชกโยงให้คืนดีกันแล้ว เธอได้มีความรังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมัง-
*หนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูกรภิกษุ เขาหย่า
กันแล้วหรือ?

ภ. เขายังไม่ได้หย่ากัน พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติ เพราะเขายังไม่หย่ากัน .

เรื่องการชกสือในบ้นเพาะก์

[๔๙๓] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่ง ถึงการชกสือในบ้นเพาะก์แล้วเธอได้มีความ
รังเกียจว่า เราต้องอาบัติสังฆาติเสสแล้วกระมังหนอ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค
พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า ดูกรภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๕ จบ .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬรีย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๔๙๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น ภิกษุทั้งหลายชาวรัฐอาฬวี สร้างกุฎีซึ่งมีเครื่องอุปการณณ์ของตนขอเขามาเอง อันหาเจ้าของมิได้ เป็นส่วนเฉพาะตนเอง ใหญ่ไม่มีกำหนด กุฎีเหล่านั้นจึงไม่สำเร็จ เธอต้องมีการวิงวอน มีการขอเขายู่ว่าไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้บุรุษ จงให้แรบบุรุษ จงให้โค จงให้เกวียน จงให้มิด จงให้ขวาน จงให้ฝั้ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เกวาลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หญ้ามุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง จงให้หญ้าสามัญ จงให้ดิน ดังนี้ เป็นต้น ประชาชนที่ถูกเบียดเบียนด้วยการวิงวอนด้วยการขอ พอเห็นภิกษุทั้งหลายแล้วหวาดบัง สะดุ้งบัง หนีไปเสียบ้าง เดินเลี่ยงไปเสียทางอื่นบ้าง เมินหน้าเสียบ้าง ปิดประตูเสียบ้าง แม่พบแม่โคเข้าก็หนี สำคัญว่าพวกภิกษุ .

[๔๙๕] ครั้นนั้น ท่านพระมหากัสสปเจ้าพรรษาอยู่ในพระนครราชคฤห์ แล้วออกเดินทางมุ่งไปรัฐอาฬวี เทียวจาริกไปโดยลำดับถึงรัฐอาฬวีแล้ว ทราบว่าท่านพักอยู่ที่อัครคาวาเจตีย์ในรัฐ-

* อาฬวีนั่น ครั้นเวลาเช้า ท่านพระมหากัสสปครองอินทรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตในรัฐอาฬวี ประชาชนเห็นท่านพระมหากัสสปแล้วหวาดบัง สะดุ้งบัง หลบหนีไปบ้าง เดิน-

* เลี่ยงไปทางอื่นบ้าง เมินหน้าบ้าง ปิดประตูบ้านบ้าง ครั้นท่านพระมหากัสสปเทียวบิณฑบาตไปในรัฐอาฬวี เวลาหลังอาหารกลับจากบิณฑบาตแล้ว เรียกภิกษุทั้งหลายมาถามว่า ท่านทั้งหลายเมื่อก่อนรัฐอาฬวีนี้มีอาหารบริบูรณ์ หาบิณฑบาตได้ง่าย ภิกษุสงฆ์ครองชีพด้วยการถือบาตรแสวงหา ก็ทำได้ง่าย มาบัดนี้รัฐอาฬวีตัดตัดอาหาร หาบิณฑบาตได้ยาก ภิกษุสงฆ์จะครองชีพด้วยการถือบาตรแสวงหากิจทำไม่ได้ง่าย อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัย ให้รัฐอาฬวีนี้เป็นดังนี้ จึงภิกษุเหล่านั้นกราบเรียนเรื่องนั้นให้ท่านพระมหากัสสปทราบแล้ว .

[๔๙๖] ครานั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระนครราชคฤห์ตามพระพุทธานุชากรรมแล้วเสด็จจาริกโดยหนทางอันจะไปสู่รัฐอาฬวี เมื่อเสด็จจาริกโดยลำดับ ได้เสด็จถึงรัฐอาฬวีแล้ว ทราบว่าพระองค์ประทับอยู่ที่อัครคาวาเจตีย์ในรัฐอาฬวีนั่น จึงท่านพระมหากัสสปเข้าไปเฝ้า ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุชาวรัฐอาฬวีว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชาวว่า พวกเธอให้สร้างกุฎี ซึ่งมีเครื่องอุปการณณ์ที่ตนต้องขอเขามาเอง อันหาเจ้าของมิได้ เป็นส่วนเฉพาะตนเอง ใหญ่ไม่มีกำหนด กุฎีเหล่านั้นจึงไม่สำเร็จ พวกเธอจึงต้องมีการวิงวอน มีการขอเขายู่ว่าไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้บุรุษ จงให้แรบบุรุษ จงให้โค จงให้เกวียน จงให้มิด จงให้ขวาน จงให้ฝั้ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เกวาลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หญ้ามุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง จงให้หญ้าสามัญ จงให้ดิน ดังนี้ เป็นต้น ประชาชนที่ถูกเบียดเบียนด้วยการวิงวอน ด้วยการขอ พอเห็นภิกษุทั้งหลายเข้า บ้างก็หวาด บ้างก็สะดุ้ง บ้างก็หลบหนีไป บ้างก็เลี่ยงไปทางอื่น บ้างก็เมินหน้า บ้างก็ปิดประตูบ้าน แม่พบแม่โคก็หลบหนี สำคัญว่าพวกภิกษุ ดังนี้ จริงหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้นไม่เหมาะสม ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช้กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนพวกเธอจึงได้ให้สร้างกุฎีซึ่งมีเครื่องอุปการณณ์ที่ตนต้องขอเขามาเอง อันหาเจ้าของมิได้ เป็นส่วนเฉพาะตน ใหญ่ไม่มีกำหนดแล้ว กุฎีเหล่านั้นจึงไม่สำเร็จ พวกเธอจึงต้องมีการวิงวอน มีการขอเขายู่ว่าไปว่า ท่านทั้งหลายจงให้บุรุษ จงให้แรบบุรุษ จงให้โค จงให้เกวียน จงให้มิด จงให้ขวาน จงให้ฝั้ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เกวาลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หญ้ามุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง จงให้หญ้า-
* สามัญ จงให้ดิน ดังนี้ เป็นต้น ดูกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาค ทรงติเตียนภิกษุชาวรัฐอาฬวีโดยอนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสไทยแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอนกปริยายแล้ว ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่าดังนี้ :-

เรื่องฤาษีสองพี่น้อง

[๔๙๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ฤาษีสองพี่น้องเข้าอาศัยแม่น้ำคงคาสำนักอยู่ ครั้นนั้น มณีกัณฐนาคราชขึ้นจากแม่น้ำคงคาเข้าไปหาฤาษีพี่น้อง ครั้นแล้ววางด้วยขนด ๗ รอบ แม่พังกานใหญ่อยู่บนศีรษะ เพราะความกลัวนาคราชนั้น ฤาษีพี่น้องได้ชุบพอม เคร่าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น ฤาษีผู้พี่เห็นฤาษีผู้น้องชุบพอม เคร่าหมอง มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น จึงได้ไต่ถามว่า เหตุไรเธอจึงชุบพอม

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เสวรัมภอนมีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น

น. ท่านพี่ มณีกัณฐนาคราชขึ้นจากแม่น้ำคงคา เข้ามาหาข้าพเจ้า ณ สถานที่นี้ ครั้นแล้ว
วางข้าพเจ้าด้วยขนาด ๗ รอบ แผ่พังพานใหญ่บนศีรษะ เพราะความกลัวนาคราชนั้น ข้าพเจ้าจึงได้
ซุบพอม เสวรัมภอน มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็น

พ. ท่านต้องการไม่ให้นาคราชนั้นมาหรือ

น. ข้าพเจ้าต้องการไม่ให้นาคราชนั้นมา

พ. ท่านเห็นนาคราชนั้นมีอะไรบ้าง

น. ข้าพเจ้าเห็นมีแก้วมณีประดับอยู่ที่คอ

พ. ถ้าเช่นนั้น ท่านจงขอแก้วมณีกะนาคราชนั้นว่า ท่านจงให้แก้วมณีแก่ข้าพเจ้าๆ

ต้องการแก้วมณี

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้นมณีกัณฐนาคราชขึ้นจากแม่น้ำคงคาเข้าไปหาฤาษีผู้เฒ่า หุดดออยู่
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ฤาษีผู้เฒ่าได้กล่าวขอแก้วมณี กะมณีกัณฐนาคราชว่า ขอท่านจงให้
แก้วมณีแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าต้องการแก้วมณี จึงมณีกัณฐนาคราชรำพึงว่า ภิกษุขอแก้วมณี ภิกษุ
ต้องการแก้วมณี แล้วได้รีบกลับไป แม้ครั้งที่สอง มณีกัณฐนาคราชขึ้นจากแม่น้ำคงคาเข้าไปหาฤาษี
ผู้เฒ่าๆ เห็นมณีกัณฐนาคราชมาแต่ไกล ได้กล่าวขอแก้วมณี กะมณีกัณฐนาคราชว่า ขอท่านจงให้
แก้วมณีแก่ข้าพเจ้าๆ ต้องการแก้วมณี จึงมณีกัณฐนาคราชรำพึงว่า ภิกษุขอแก้วมณี ภิกษุต้องการ
แก้วมณี แล้วได้กลับแต่ที่ไกลนั้นเที่ยว แม้ครั้งที่สามมณีกัณฐนาคราชกำลังจะขึ้นจากแม่น้ำคงคา
ฤาษีผู้เฒ่าได้เห็นมณีกัณฐนาคราชกำลังโผล่ขึ้นจากแม่น้ำคงคา ก็ได้กล่าวขอแก้วมณี กะมณีกัณฐ-

* นาคราชว่า ขอท่านจงให้แก้วมณีแก่ข้าพเจ้าๆ ต้องการแก้วมณี ขณะนั้นมณีกัณฐนาคราชได้กล่าว
ตอบฤาษี ผู้เฒ่าด้วยคาถา ความว่าดังนี้ :-

ข้าวน้ำ ที่ดียิ่ง มากหลาย บังเกิดแก่ข้าพเจ้า

เพราะเหตุแห่งแก้วมณีดวงนี้

ข้าพเจ้าจะให้แก่นั้นแก่ท่านไม่ได้ ท่านเป็นคนขจัด

ข้าพเจ้าจักไม่มาสู่อาศรมของท่านอีกแล้ว

ท่านขอแก้วกะข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้าสะดุ้งกลัว

ตั้งคนหนุ่มถือดาบซึ่งลับดีแล้วบนหีนลับ

ข้าพเจ้าจักไม่ให้แก่นั้นแก่ท่านๆ เป็นคนขจัด

ข้าพเจ้าจักไม่มาสู่อาศรมของท่านอีกแล้ว

ครั้งนั้นมณีกัณฐนาคราชได้หลีกไป พลางรำพึงว่า ภิกษุขอแก้วมณี ภิกษุต้องการแก้วมณี
ได้หลีกไปอย่างนั้นแล้ว ไม่กลับมาอีก ดูกรภิกษุทั้งหลาย ต่อมาฤาษีผู้เฒ่าได้ซุบพอม เสวรัมภอน
มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็นยิ่งกว่าเก่า เพราะไม่ได้เห็นนาคราชผู้เฒ่าผู้นั้น
ฤาษีผู้เฒ่าได้เห็นฤาษีผู้เฒ่าซุบพอม เสวรัมภอน มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลืองขึ้นๆ มีตัวสะพรั่งด้วย
เอ็นยิ่งกว่าเก่าจึงได้ถามดูว่า เพราะเหตุไรท่านจึงซุบพอม เสวรัมภอน มีผิวพรรณคล้ำ มีผิวเหลือง
ขึ้นๆ มีตัวสะพรั่งด้วยเอ็นยิ่งกว่าเก่า ฤาษีผู้เฒ่าตอบว่า เพราะไม่ได้เห็นนาคราชผู้เฒ่าผู้นั้น จึงฤาษี
ผู้เฒ่าได้กล่าวกะฤาษีผู้เฒ่าด้วยคาถา ความว่าดังนี้ :-

บุคคลรู้ว่าสิ่งใดเป็นที่รักของเขา ไม่ควรขอสิ่งนั้น

อนึ่ง คนยอมเป็นที่เกลียดชัง ก็เพราะขจัด

นาคที่ถูกพราหมณ์ขอแก้วมณี

จึงไม่มาให้พราหมณ์นั้นเห็นอีกเลย .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การวิงวอน การขอ ไม่เป็นที่พอใจของสัตว์ดิรัจฉานเหล่านั้นแล้ว
ก็จะป่วยกล่าว ไปโยถึงหมูนุษย์เล่า .

เรื่องนกฝูงใหญ่

[๔๙๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ภิกษุรูปหนึ่งอยู่ในไพรสณฑ์แห่งหนึ่ง แถบ
ภูเขาหิมพานต์ ณ สถานที่ไม่ห่าง ไพรสณฑ์นั้นมีหนองน้ำใหญ่ ครั้นนั้นนกฝูงใหญ่ กลางวันเที่ยว
หาอาหารที่หนองน้ำนั้น เวลาเย็นเข้าอาศัย ไพรสณฑ์นั้นสำนักอยู่ ภิกษุนั้นรำคาญเพราะเสียงนกฝูง
นั้น จึงเข้าไปหาเรา ครั้นกราบไหว้เราแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เราได้ถามภิกษุนั้นว่า
ดูกรภิกษุ ยังพochtงอยู่หรือ ยังพochtงอยู่หรือ เธอเดินทางมาด้วยความลำบากน้อยหรือ ก็นี้
เธอมาจากไหนเล่า

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า ยังพochtงอยู่ ยังพochtงอยู่ พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าเดินทาง
มาด้วยความลำบากเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า มีไพรสณฑ์ใหญ่อยู่แถบภูเขาหิมพานต์ ณ สถานที่ไม่
ห่าง ไพรสณฑ์นั้นแล ๑- มีหนองน้ำใหญ่ ครั้นเวลากลางวัน นกฝูงใหญ่เที่ยวหาอาหารที่หนองน้ำนั้น
เวลาเย็นก็เข้าอาศัย ไพรสณฑ์นั้นสำนักอยู่ ข้าพระพุทธเจ้าถูกเสียงนกฝูงนั้นรบกวน จึงหนีมาจาก
ไพรสณฑ์นั้น พระพุทธเจ้าข้า

ร. ดูกรภิกษุ ก็เธอต้องการจะไม่ให้นกฝูงนั้นมาหรือ?

ภ. ข้าพระพุทธเจ้าต้องการไม่ให้นกฝูงนั้นมา พระพุทธเจ้าข้า

ร. ดูกรภิกษุ ถ้าเช่นนั้นเธอจงกลับไปทีไพรสณฑ์นั้น เข้าอาศัย ไพรสณฑ์นั้นแล้ว ใน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ปฐมยามแห่งราตรี จึงประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่นกผู้เจริญทั้งหลาย นกทั้งหลายที่อาศัยอยู่ใน
ในโพรสถแห่งนี้มีประมาณเท่าใด จงฟังเราๆ ต้องการชน นกทั้งหลายจงให้ชนแก่เราคนหนึ่งชน
ในมัชฌิมยามแห่งราตรีก็จึงประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่นกผู้เจริญทั้งหลาย นกทั้งหลายที่อาศัยอยู่ใน
โพรสถแห่งนี้ มีประมาณเท่าใด จงฟังเราๆ ต้องการชน นกทั้งหลายจงให้ชนแก่เราคนหนึ่งชน
ในปัจจุฉิมยามแห่งราตรี ก็จึงประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่นกผู้เจริญทั้งหลาย นกทั้งหลายที่อาศัย
อยู่ใน โพรสถแห่งนี้ มีประมาณเท่าใด จงฟังเราๆ ต้องการชน นกทั้งหลายจงให้ชนแก่เราคนหนึ่ง
ชน จึงภิกษุรูปนั้นกลับไปโพรสถที่นั่น เข้าอาศัยโพรสถที่นั่นแล้ว ในปฐมยามแห่งราตรี
ประกาศ ๓ ครั้งว่าดังนี้ แน่นกผู้เจริญทั้งหลาย . . . ในมัชฌิมยามแห่งราตรี ประกาศ ๓ ครั้งว่าดังนี้
แน่นกผู้เจริญทั้งหลาย . . . ในปัจจุฉิมยามแห่งราตรี ประกาศ ๓ ครั้ง ว่าดังนี้ แน่นกผู้เจริญทั้งหลาย . . .
ครั้นนกกฝูงนั้นทราบวาทะ ภิกษุขอชน ภิกษุต้องการชนดังนี้ ได้หลีกไปจากโพรสถที่นั่น ได้หลีกไป
อย่างนั้นเดียว ไม่กลับมาอีก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชื่นชื่อว่ากรวิงวอน การขอ จักไม่ได้เป็นที่พึงใจของพวกสัตว์ดิรัจฉาน
เหล่านั้นแล้ว ก็จะไปกล่าวไปไกลถึงหมู่มสัตว์ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ .

เรื่องรัฐบาลกบฏ

[๔๙๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว บิดาของรัฐบาลกบฏได้กล่าวถามรัฐบาล
กบฏด้วยคาถา ความว่าดังนี้ :-

แนะนำรัฐบาล ออกีคนเป็นอันมากที่พากันมาขอเรา เราไม่รู้จัก โฉนเจ้าไม่
ขอเรา

รัฐบาลกบฏได้กล่าวตอบบิดาด้วยคาถา ความว่าดังนี้ :-

คนผู้ขอ ย่อม ไม่เป็นที่รักของผู้ถูกขอ
ฝ่ายคนผู้ถูกขอ เมื่อ ไม่ให้ ก็ย่อม ไม่เป็นที่รักของผู้ขอ
เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงไม่ขอท่าน
ขออย่าให้ข้าพเจ้าเป็นที่เกลียดชังของท่านเลย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย รัฐบาลกบฏนั้นยัง ได้กล่าวตอบอย่างนี้กะบิดาของตนแล้ว ก็จะไป
กล่าวไปไกลถึงคนอื่นต่อคนอื่น .

[๕๐๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย โภคสมบัติของคฤหัสถ์รวบรวมได้ยาก แม้ได้มาแล้วก็ยาก
ที่จะตามรักษา ดูกรโหมฆบรุษทั้งหลาย เมื่อโภคสมบัตินั้นอันพวกคฤหัสถ์รวบรวมได้ยาก แม้เขา
ได้มาแล้วก็ยากที่จะตามรักษาอย่างนี้ พวกเธอได้มีการวิงวอน มีการขอเขาบ่อยครั้ง หลายคราว
แล้วว่า ขอท่านทั้งหลายจงให้คน จงให้แรงงาน จงให้โค จงให้เกวียน จงให้มิด จงให้ขวาน
จงให้ฝัก จงให้จอบ จงให้สิ่ว จงให้เถาวัลย์ จงให้ไม้ไผ่ จงให้หม้อมุงกระต่าย จงให้หญ้าปล้อง
จงให้หญ้าสามัญ จงให้ดิน ดันนี้เป็นต้น การกระทำของพวกเธอนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำ
ของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น
ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุชาวรัฐอาฬวีโดยอนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง
ความเป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ
ความเพียร โดยอนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่อง
นั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุ ผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือ
ตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๐. ๖. อนึ่ง ภิกษุผู้จะสร้างกฐินหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการ
ขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ประมาณ ประมาณในการสร้างกฐินนั้นดังนี้ โดยยาว ๑๒ คืบ
โดยกว้างในร่วมใน ๗ คืบ ด้วยคืบสศต พึงนำภิกษุทั้งหลาย ไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุ
เหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้ อันมีขานรอบ หากภิกษุสร้างกฐินด้วยอาการขอเอา
เอง ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาขานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลาย ไปเพื่อแสดงที่
หรือสร้างให้ล่วงประมาณเป็นสังฆาทีเสส .

เรื่องภิกษุชาวรัฐอาฬวี จบ .

สิกขาบทวิภังค์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๕๐๑] ที่ชื่อว่า อากาการขอเอาเอง คือ ขอเองซึ่งคนกิติ แรงงานกิติ โลกิติ เกเรียนกิติ มิดกิติ ขวานกิติ ผิงกิติ จอบกิติ สิวกิติ เถาว์ลยักิติ ไม้ไผ่กิติ หญ้ามุงกระต่ายกิติ หญ้าปล้องกิติ หญ้าสามัญกิติ ดินกิติ

ที่ชื่อว่า กฐิ ได้แก่ ที่อยู่ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในกิตตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกกิตตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกกิตตาม

บทว่า สร้าง คือทำเองกิตตาม ใช้ให้เขาทำกิตตาม

บทว่า อันหาเจ้าของมิได้ คือไม่มีใครๆ อื่น ที่เป็นสตรีกิตตาม บุรุษกิตตาม ถฤหัสถ์กิตตาม บรรพชิตกิตตาม เป็นเจ้าของ

บทว่า เฉพาะตนเอง คือ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว

คำว่า พิงสร้างให้ได้ประมาณ ประมาณในการสร้างกฐินั้นดังนี้โดยยาว ๑๒ คืบ ด้วยคืบสุดท้าย นั้น คือ วัดนอกฝาผนัง

คำว่า โดยกว้างในรวมใน ๗ คืบ นั้น คือ วัดรวมในฝาผนัง

[๕๐๒] คำว่า พิงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ นั้น มีพระพุทธานุญาตไว้ว่าดังนี้ ภิกษุผู้จะสร้างกฐินั้น พิงให้แผ้วถางพื้นที่ที่จะสร้างกฐินั้นเสียก่อน แล้วเข้าไปหาสงฆ์หม่อมฟ้าอตรา-

* สงฆ์เจริยงเบา กราบทำภิกษุทั้งหลาย ผู้แก่พรรษากว่า แล้วนั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใครจะสร้างกฐินั้นหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ พิงขอแม่ครึ่งที่สอง พิงขอแม่ครึ่งที่สาม ถ้าสงฆ์ทั้งหมดจะอดสาหะไปตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิได้ ก็พิง ไปตรวจดูด้วยกันทั้งหมด ถ้าไม่อดสาหะ ในหมู่สงฆ์นั้น ภิกษุเหล่าใดฉลาดสามารถจะรู้ได้ว่า เป็นสถานมีผู้จองไว้หรือไม่ เป็นสถานมีขานเดินได้รอบหรือไม่ สงฆ์พิงขอสมมติภิกษุเหล่านั้น ไปแทนสงฆ์

วิธีสมมติ

ก็แลสงฆ์พิงสมมติอย่างนี้ คือ ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถพิงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

กรรมวาจาขอสมมติให้ภิกษุตรวจดูพื้นที่

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพิงข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใครจะสร้างกฐินั้นหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พิงสมมติภิกษุทั้งหลายมิชื่อนี้และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ ของภิกษุมิชื่อนี้ นี้เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพิงข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใครจะสร้างกฐินั้นหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ สงฆ์สมมติภิกษุทั้งหลายมิชื่อนี้และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิของภิกษุมิชื่อนี้ การสมมติภิกษุทั้งหลายมิชื่อนี้และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิของภิกษุมิชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพิงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพิงพูด ภิกษุทั้งหลายมิชื่อนี้และมีชื่อนี้ อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิของภิกษุมิชื่อนี้ ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

วิธีแสดงพื้นที่

[๕๐๓] ภิกษุทั้งหลายผู้อันสงฆ์สมมติแล้วเหล่านั้น พิงไป ณ ที่นั้นตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ พิงทราบว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีขานเดินได้รอบ หรือเป็นสถานไม่มีขานเดินได้รอบ ถ้าเป็นสถานมีผู้จองไว้ ทั้งไม่มีขานเดินได้รอบ พิงบอกอย่าสร้างในที่นี้ ถ้าเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ทั้งมีขานเดินได้รอบ พิงแจ้งแก่สงฆ์ว่า เป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีขานเดินได้รอบ ภิกษุผู้จะสร้างกฐินั้น พิงเข้าไปหาสงฆ์หม่อมฟ้าอตราสงฆ์เจริยงเบา กราบทำภิกษุทั้งหลายผู้แก่พรรษากว่า แล้วนั่งกระหย่งประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใครจะสร้างกฐินั้นหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเองด้วยอาการขอเอาเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ พิงขอแม่ครึ่งที่สอง พิงขอแม่ครึ่งที่สาม ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถพิงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

กรรมวาจาขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพิงข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้ผู้นี้ใครจะสร้างกฐินั้นหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พิงแสดงพื้นที่ที่จะสร้างกฐิแก่ภิกษุมิชื่อนี้ นี้เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงพิงข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้ผู้นี้ใครจะสร้างกฐินั้นหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกฐิ สงฆ์แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกฐิแก่ภิกษุมิชื่อนี้ การแสดงพื้นที่ที่จะสร้างกฐิของภิกษุมิชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพิงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพิงพูด พื้นที่ที่จะสร้างกฐิของภิกษุมิชื่อนี้ อันสงฆ์แสดงแล้ว ขอบแก่สงฆ์เหตุนี้จึงนิง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ .

[๕๐๔] ที่ชื่อว่า อันมีผู้จองไว้ คือ เป็นที่อาศัยของมด เป็นที่อาศัยของปลวก เป็นที่อาศัยของหนู เป็นที่อาศัยของงู เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง เป็นที่อาศัยของตะขาบ เป็นที่อาศัยของช้าง เป็นที่อาศัยของม้า เป็นที่อาศัยของราชสีห์ เป็นที่อาศัยของเสือโคร่ง เป็นที่อาศัยของ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เสือเหลือง เป็นที่อาศัยของหมี เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า ๑- เป็นที่อาศัยของสัตว์ดิรัจฉานบางเหล่า
เป็นสถานใกล้ที่นา เป็นสถานใกล้ที่ไร่ เป็นสถานใกล้ทะเลแก่ง เป็นสถานใกล้ที่ทรมานนักโทษ
เป็นสถานใกล้สุสาน เป็นสถานใกล้ที่สวน เป็นสถานใกล้ที่หลวง เป็นสถานใกล้โรงช้าง เป็น
สถานใกล้โรงม้า เป็นสถานใกล้เรือนจำ เป็นสถานใกล้โรงสุรา เป็นสถานใกล้ที่สุนัขอาศัย
เป็นสถานใกล้ถนน เป็นสถานใกล้หนทางสี่แยก เป็นสถานใกล้ที่ชุมนุมชน หรือเป็นสถาน
ใกล้ทางที่เดินไปมา นี้ชื่อว่าสถานอันมีผู้จองไว้

[๕๐๕] ที่ชื่อว่า อันหาขานรอบมิได้ คือเกวียนที่เขาเทียมวัวแล้วตามปกติ ไม่สามารถ
จะเวียนไปได้ บันไดหรือพะองไม่สามารถจะทอดเวียนไปได้ โดยรอบ นี้ชื่อว่า สถานอันหาขาน
รอบมิได้

๑๑. สุนัขป่าในทะเลทราย, เสือดาวก็ว่า.

[๕๐๖] ที่ชื่อว่า อันไม่มีผู้จองไว้ คือ ไม่เป็นที่อาศัยของมด ไม่เป็นที่อาศัยของปลวก
ไม่เป็นที่อาศัยของหนู ไม่เป็นที่อาศัยของงู ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง ไม่เป็นที่อาศัยของตะขาบ
ไม่เป็นที่อาศัยของช้าง ไม่เป็นที่อาศัยของม้า ไม่เป็นที่อาศัยของราชสีห์ ไม่เป็นที่อาศัยของ
เสือโคร่ง ไม่เป็นที่อาศัยของเสือเหลือง ไม่เป็นที่อาศัยของหมี ไม่เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า ไม่
เป็นที่อาศัยของสัตว์ดิรัจฉานบางเหล่า ไม่เป็นสถานใกล้ที่นา ไม่เป็นสถานใกล้ที่ไร่ ไม่เป็นสถาน
ใกล้ทะเลแก่ง ไม่เป็นสถานใกล้ที่ทรมานนักโทษ ไม่เป็นสถานใกล้สุสาน ไม่เป็นสถานใกล้
ที่สวน ไม่เป็นสถานใกล้ที่หลวง ไม่เป็นสถานใกล้โรงช้าง ไม่เป็นสถานใกล้โรงม้า ไม่เป็น
สถานใกล้เรือนจำ ไม่เป็นสถานใกล้โรงสุรา ไม่เป็นสถานใกล้ที่สุนัขอาศัย ไม่เป็นสถานใกล้ถนน
ไม่เป็นที่อาศัยของหนทางสี่แยก ไม่เป็นสถานใกล้ที่ชุมนุมชน หรือไม่เป็นที่อาศัยของทางที่เดิน
ไปมา นี้ชื่อว่า สถานอันไม่มีผู้จองไว้.

[๕๐๗] ที่ชื่อว่า อันมีขานรอบ คือ เกวียนที่เขาเทียมวัวแล้วตามปกติสามารถจะเวียน
ไปได้ บันไดหรือพะองก็สามารถจะทอดเวียนไปได้โดยรอบ นี้ชื่อว่า สถานอันมีขานรอบ .

[๕๐๘] ที่ชื่อว่า อาการขอเอาเอง อธิบายว่า ขอเอง ซึ่งคนกิติ แรงงานกิติ โลกิติ
เกวียนกิติ มัดกิติ ขวานกิติ ผึ่งกิติ จอบกิติ ล้วงกิติ เป็นต้น

ที่ชื่อว่า กุฎี ได้แก่ที่อยู่ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้เฉพาะ
ภายนอกก็ตาม ซึ่งโบกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม

บทว่า สร้าง คือ ทำเองก็ตาม ไซ้ให้เขาทำก็ตาม

สองพากย์ว่า หรือไม่ว่าภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ หรือสร้างให้ล่วงประมาณ
ความว่า ไม่ขอให้สงฆ์แสดงสถานที่สร้างกุฎีด้วยอุத்தัตถุกรรมมาจากก็ตาม สร้างเองหรือใช้ให้
เขาสร้างให้เกินกำหนด แม้เพียงเส้นผมเดียว โดยส่วนยาวหรือโดยส่วนกว้างก็ตาม ต้องอาบัติ
ทุกกฏทุกประโยคที่ทำ ยังอุทธีก่อนหนึ่งจะเสร็จต้องอาบัติถุลลัจจัย ก่อนที่สุดเสร็จ ต้องอาบัติ
สังฆาติเสส

บทว่า สังฆาติเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัตินั้น
ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ขณะมารูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้นจึงตรัสเรียกว่า
สังฆาติเสส คำว่า สังฆาติเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินั้นนั่นเอง แม้เพราะ
เหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส .

บทภาษณีย์

พื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๐๙] ภิกษุผู้สร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้อง
อาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ
๑ ตัว กับอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัติ
สังฆาติเสส ๑ ตัว

พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ
๒ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ
๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ
๑ ตัว

ภิกษุสร้างกุฎี ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ไม่ต้องอาบัติ .

สร้างเกินประมาณ

[๕๑๐] ภิกษุสร้างกุฎี เกินประมาณ มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๗
เรื่องพระฉนนะ

[๕๒๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธรเจ้า ประทับอยู่ ณ วัดโฆสิตาราม เขตพระนครโกสัมพี ครั้งนั้น คฤหบดีอุปัฏฐากของท่านพระฉนนะ ได้กล่าวกะท่านว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอพระคุณเจ้าโปรดตรวจดูสถานที่สร้างวิหาร กระผมจักให้สร้างวิหารถวายพระคุณเจ้า จึงท่านพระฉนนะให้แผ้วถางสถานที่สร้างวิหาร ให้โค่นต้นไม้อันเป็นเจดีย์ต้นหนึ่ง ซึ่งชาวบ้านชวานิคม ชวานคร ชาวชนบท ชวารัฐฐะ พากันบูชา คนทั้งหลายพากัน เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร จึงให้โค่นต้นไม้อันเป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้านชวานิคม ชวานคร ชาวชนบท ชวารัฐฐะ พากันบูชาแล้ว พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร เบียดเบียนอนิธรียชนิถหนึ่งซึ่งมีชีพ ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกเหล่านั้น เฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวาอยู่ บรรดาผู้ที่มีความมักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ตอลิกขา ย่อมเฟงโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน ท่านพระฉนนะจึงให้โค่นต้นไม้อันเป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้านชวานิคม ชวานคร ชาวชนบท ชวารัฐฐะ พากันบูชาแล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติลิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระฉนนะว่า ดูกรฉนนะ ชาวว่า เธอให้เขาโค่นต้นไม้อันเป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้าน ชวานิคม ชวานคร ชาวชนบท ชวารัฐฐะ พากันบูชา จริงหรือ? ท่านพระฉนนะทูลรับว่า จริง พระพุทธรเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพระพุทธรเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโฆฆบรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใชภิกษุของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนเธอจึงได้ให้โค่นต้นไม้ อันเป็นเจดีย์ ซึ่งชาวบ้าน ชวานิคม ชวานคร ชาวชนบท ชวารัฐฐะ พากันบูชาแล้ว เพราะมนุษย์มีความสำคัญในต้นไม้ว่ามีชีพ ดูกรโฆฆบรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระฉนนะ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากัรที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ ความเพียร โดยอเนกปริยาย ทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติลิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้ก่ออยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะ อันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้
พระบัญญัติ

๑๑. ๗. อนึ่ง ภิกษุจะให้สร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของเฉพาะตนเอง พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อื่น ไม่มีผู้จองไว้ อันมีขานรอบหากภิกษุให้สร้างวิหารใหญ่ ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาขานรอบมิได้ หรือ ไม่นำภิกษุทั้งหลายไป เพื่อแสดงที่ เป็นสังฆาทิเสส .

เรื่องพระฉนนะ จบ .

ลิกขาบทวิภังค์

[๕๒๒] วิหารที่ชื่อว่า ใหญ่ ท่านว่ามีเจ้าของ

ที่ชื่อว่า วิหาร ได้แก่ที่ที่อยู่ ซึ่งโปกฉาบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโปกฉาบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม ซึ่งโปกฉาบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม

บทว่า ให้สร้าง คือ ทำเองก็ตาม ใช้ให้เขาทำก็ตาม

บทว่า อันมีเจ้าของ คือ มีใคร ใครคนอื่น ที่เป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม คฤหัสถ์ก็ตาม บรรพชิตก็ตาม เป็นเจ้าของ

บทว่า เฉพาะตนเอง คือ เพื่อประโยชน์ส่วนตัว

[๕๒๓] คำว่า พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ นั้น ความว่าภิกษุจะสร้างวิหารนั้น ต้องให้แผ้วถางสถานที่ที่จะสร้างวิหารเสียก่อน แล้วเข้าไปหาสงฆ์ห่มผ้าอุตราสงค์เจวียงบ่า กราบ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เท่ากษิษผู้แก่พรรษากว่า แล้วนึ่งกระโหียงประนมมือกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใครจะสร้าง
วิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้น ขอสงฆ์ให้ตรวจดูสถานที่ที่จะสร้าง
วิหาร ดังนี้ ฟังขอแม่ครั้งที่สอง ฟังขอแม่ครั้งที่สาม ถ้าสงฆ์ทั้งปวงสามารถจะตรวจดูสถานที่ที่จะ
สร้างวิหารได้ สงฆ์ทั้งหมดฟังตรวจดู ถ้าสงฆ์ทั้งปวงไม่สามารถจะตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหารได้
กษิษเหล่านี้ในสงฆ์หม่นั้น เป็นผู้ฉลาด สามารถจะรู้ได้ว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถาน
ไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีฆานรอบ หรือเป็นสถานไม่มีฆานรอบ สงฆ์ฟังขอกษิษเหล่านั้นแล้ว
สมมติ

วิธีสมมติ

ก็แลสงฆ์ฟังสมมติอย่างนี้ คือกษิษรูปหนึ่ง ผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบ
ด้วยญัตติหุติกรรมมาจา ว่าดังนี้

กรรมมาจาสมมติกษิษผู้ตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหาร

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า กษิษมีชื่อนี้ผู้นี้เป็นผู้ใครจะสร้างวิหารใหญ่ อันมี
เจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหาร ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์ฟังสมมติกษิษทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหารของ
กษิษมีชื่อนี้ นี้เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า กษิษมีชื่อนี้ผู้นี้เป็นผู้ใครจะสร้างวิหาร
ใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหาร สงฆ์สมมติกษิษ
ทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหารของกษิษมีชื่อนี้ การสมมติกษิษ
ทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหารของกษิษมีชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นฟังเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นฟังพูด กษิษทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้
อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อตรวจดูสถานที่ที่จะสร้างวิหาร ของกษิษมีชื่อนี้ ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่ง
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

วิธีขอสงฆ์แสดงสถานที่สร้างวิหาร

[๕๒๔] กษิษทั้งหลายผู้อันสงฆ์สมมติแล้วเหล่านั้น ฟังไป ณ ที่นั้น ตรวจดูสถานที่
ที่จะสร้างวิหาร ฟังทราบว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถาน ไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีฆานรอบ
หรือเป็นสถาน ไม่มีฆานรอบ ถ้าเป็นสถานมีผู้จองไว้ ทั้งเป็นสถาน ไม่มีฆานรอบ ฟังบอกว่าอย่า
สร้างลงในที่นี้ ถ้าเป็นสถาน ไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีฆานรอบ ฟังแจ้งแก่สงฆ์ว่า เป็นสถาน ไม่มีผู้จอง
ไว้ ทั้งมีฆานรอบกษิษผู้จะสร้างวิหารนั้น ฟังเข้าไปหาสงฆ์ หม่ผ้าอวดตราสงค์เจริญบ่า กราบเท่า
กษิษทั้งหลายผู้แก่พรรษา แล้วนึ่งกระโหียงประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใครจะสร้าง
วิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้แสดงสถานที่ที่จะสร้าง
วิหาร ฟังขอแม่ครั้งที่สอง ฟังขอแม่ครั้งที่สาม กษิษรูปหนึ่งผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้
สงฆ์ทราบด้วยญัตติหุติกรรมมาจาว่าดังนี้ : -

กรรมมาจาแสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหาร

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า กษิษมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใครจะสร้างวิหารใหญ่ อันมี
เจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์ให้แสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหาร ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์ฟังแสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหารแก่กษิษมีชื่อนี้ นี้เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟัง
ข้าพเจ้า กษิษมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใครจะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์
ให้แสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหาร สงฆ์แสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหารของกษิษมีชื่อนี้ การแสดงสถานที่
ที่จะสร้างวิหารของกษิษมีชื่อนี้ ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นฟังเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นฟังพูด สถานที่ที่จะสร้างวิหารของกษิษมีชื่อนี้ อันสงฆ์แสดงแล้ว ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้
จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

[๕๒๕] ที่ชื่อว่า อันมีผู้จองไว้ คือเป็นที่อาศัยของมด เป็นที่อาศัยของปลวก เป็นที่
อาศัยของหนู เป็นที่อาศัยของงู เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง เป็นที่อาศัยของตะขาบ เป็นที่อาศัย
ของช้าง เป็นที่อาศัยของม้า เป็นที่อาศัยของเสือโคร่ง เป็นที่อาศัยของเสือเหลือง เป็นที่อาศัย
ของหมี เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า เป็นที่อาศัยของสัตว์ดิรัจฉานบางเหล่า เป็นสถานใกล้ที่นา เป็น
สถานใกล้ที่ไร่ เป็นสถานใกล้ทะเลแก่ง เป็นสถานใกล้ที่ทรมานักโทษ เป็นสถานใกล้สุสาน
เป็นสถานใกล้ที่สวน เป็นสถานใกล้ที่หลวง เป็นสถานใกล้โรงช้าง เป็นสถานใกล้โรงม้า เป็น
สถานใกล้เรือนจำ เป็นสถานใกล้โรงสุรา เป็นสถานใกล้ที่สนับอาศัย เป็นสถานใกล้ถนน เป็น
สถานใกล้หนทางสี่แยก เป็นสถานใกล้ที่ขมนมช่น หรือเป็นสถานใกล้ทางเดินไปมา นี้ชื่อว่า
สถานอันมีผู้จองไว้

[๕๒๖] ที่ชื่อว่า อันหาฆานรอบมิได้ คือ เกวียนที่เขาเทียมวัวแล้วตามปกติ ไม่
สามารถจะเวียนไปได้ พะองหรือบัน ไคก็ไม่สามารถจะทอดเวียนไปได้โดยรอบ นี้ชื่อว่าสถาน
อันหาฆานรอบมิได้

[๕๒๗] ที่ชื่อว่า อันไม่มีผู้จองไว้ คือ ไม่เป็นที่อาศัยของมด ไม่เป็นที่อาศัยของปลวก
ไม่เป็นที่อาศัยของหนู ไม่เป็นที่อาศัยของงู ไม่เป็นที่อาศัยของแมลงป่อง ไม่เป็นที่อาศัยของ
ตะขาบ ไม่เป็นที่อาศัยของช้าง ไม่เป็นที่อาศัยของม้า ไม่เป็นที่อาศัยของเสือโคร่ง ไม่เป็นที่อาศัย
ของเสือเหลือง ไม่เป็นที่อาศัยของหมี ไม่เป็นที่อาศัยของสุนัขป่า ไม่เป็นที่อาศัยของสัตว์-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

* ตรีจจนบางเหล่า ไม่เป็นสถานใกล้ที่นา ไม่เป็นสถานใกล้ที่ไร่ ไม่เป็นสถานใกล้ทะเลแก่ง ไม่เป็นสถานใกล้ที่ทรมานนักโทษ ไม่เป็นสถานใกล้สุสาน ไม่เป็นสถานใกล้ที่สวน ไม่เป็นสถานใกล้ที่หลวง ไม่เป็นสถานใกล้โรงช้าง ไม่เป็นสถานใกล้โรงม้า ไม่เป็นสถานใกล้เรือนจำ ไม่เป็นสถานใกล้โรงสุรา ไม่เป็นสถานใกล้ที่สนับชาน้ำ ไม่เป็นสถานใกล้ถนน ไม่เป็นสถานใกล้หนทางสี่แยก ไม่เป็นสถานใกล้ที่ชุมนุมชน หรือ ไม่เป็นสถานใกล้ทางเดินไปมา นี้ชื่อว่าสถานอันไม่มีผู้จองไว้

[๕๒๘] ที่ชื่อว่า อันมีขานรอบ คือ เกวียนที่เขาเทียมวัวแล้วตามปกติ สามารถจะเวียนไปได้ พะองหรือบันไดก็สามารถจะทอดเวียนไปได้โดยรอบ นี้ชื่อว่าสถานอันมีขานรอบ

[๕๒๙] วิหารที่ชื่อว่า ไหญ่ นั้น ท่านว่ามีเจ้าของ

ที่ชื่อว่า วิหาร ได้แก่ที่อยู่ ซึ่งโอบกอบปูนไว้เฉพาะภายในก็ตาม ซึ่งโอบกอบปูนไว้เฉพาะภายนอกก็ตาม หรือซึ่งโอบกอบปูนไว้ทั้งภายในทั้งภายนอกก็ตาม

บทว่า ให้สร้าง คือ ทำเองก็ตาม ไซ้ให้เขาทำก็ตาม

พากย์ว่า หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ นั้น คือ ไม่ให้สงฆ์แสดงสถานที่ จะสร้างวิหาร ด้วยอุத்தติดยกรรมมาจากก่อนแล้ว ทำเองก็ตาม ไซ้ให้เขาทำก็ตาม ต้องอาบัติทุกกฏ ในประโยคที่ทำ ยังอิฐอีกก้อนหนึ่งจะเสร็จ ต้องอาบัติถุลลัจจัย พอเสร็จ ต้องอาบัติสังฆาติเสส

บทว่า สังฆาติเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัตินั้น ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมารูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส คำว่า สังฆาติเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส .

บทภาษณีย์

สร้างวิหาร มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๓๐] ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว กับอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว .

สร้างวิหาร มีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๒ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสร้างวิหาร ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ไม่ต้องอาบัตินิกายติเสส .

สังสร้าง มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้

[๕๓๑] ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๒ ตัว กับอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว กับอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว กับอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ มีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว .

สังสร้าง มีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๒ ตัว

ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีขานรอบ ต้องอาบัตินิกายติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสังสร้าง จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มีขานรอบ ไม่ต้องอาบัตินิกายติเสส .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหาร ให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มิผู้จองไว้ มิฆานรอบ หากเขาสร้างค่างไว้ เธอ กลับมา ฟังให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากเธอไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหาร ให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีฆานรอบ หากเขาสร้างค่างไว้ เธอกลับมา ฟังให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากเธอไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว กับอาบัติสังฆาติเสส ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหาร ให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์มิได้แสดงให้ มิผู้จองไว้ มิฆานรอบ หากเขาสร้างค่างไว้ เธอ กลับมา ฟังให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากเธอไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติสังฆาติเสส .

ทำค่าง พื้นที่อันสงฆ์แสดงให้

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหารให้ แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มิผู้จองไว้ ไม่มีฆานรอบ หากเขาสร้างค่างไว้ เธอกลับมา ฟังให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่ รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหาร ให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ มิผู้จองไว้ มิฆานรอบ หากเขาสร้างค่างไว้ เธอกลับมา ฟังให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่ รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหาร ให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ ไม่มีฆานรอบ หากเขาสร้างค่างไว้ เธอ กลับมา ฟังให้วิหารนั้นแก่ภิกษุรูปอื่น หรือพึงรื้อเสียแล้วสร้างใหม่ หากไม่ให้แก่ภิกษุรูปอื่น หรือไม่ รื้อเสียแล้วสร้างใหม่ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑ ตัว

ภิกษุสั่งว่า จงช่วยกันสร้างวิหารให้แก่ข้าพเจ้า แล้วหลีกไปเสีย ผู้รับคำสั่งสร้างวิหาร ให้แก่เธอ ซึ่งมีพื้นที่อันสงฆ์แสดงให้ ไม่มีผู้จองไว้ มิฆานรอบ ไม่ต้องอาบัติ .

สร้างค่าง สร้างต่อ

[๔๓๖] วิหารที่ตนสร้างค่างไว้ ภิกษุสร้างต่อให้สำเร็จด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาติเสส

วิหารที่ตนสร้างค่างไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อให้สำเร็จ ต้องอาบัติสังฆาติเสส .

วิหารที่คนอื่นสร้างค่างไว้ ภิกษุสร้างต่อให้สำเร็จด้วยตนเอง ต้องอาบัติสังฆาติเสส

วิหารที่คนอื่นสร้างค่างไว้ ภิกษุให้คนอื่นสร้างต่อให้สำเร็จ ต้องอาบัติสังฆาติเสส .

อนาปัตติวาร

[๔๓๗] ภิกษุสร้างถ้ำ ๑ ภิกษุสร้างคูหา ๑ ภิกษุสร้างกุฏิหญ้า ๑ ภิกษุสร้างวิหารเพื่อภิกษุ อื่น ๑ เว้นอาคารเป็นที่อยู่เสีย ภิกษุสร้างนอกจากนั้น ๑ ไม่ต้องอาบัติ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๗ จบ .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๘

เรื่องพระทัพพมัลลบุตร

[๔๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อัน เป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น ท่านพระทัพพมัลลบุตรมี อายุ ๗ ปี นับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัตคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ ท่านได้บรรลุแล้วโดยลำดับทั้งหมด อนึ่ง ท่านไม่มีกรรมกิจ อะไรที่ยังขึ้นไป หรือกรรมกิจที่ ท่านทำเสร็จแล้วก็ไม่ต้องกลับสั่งสมอีก

[๔๓๙] ครั้นนั้น ท่านพระทัพพมัลลบุตร ไปในที่สังกต หลีกเร้นอยู่ ได้มีความ ปฏิวิตกแห่งจิตเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า เรามีอายุ ๗ ปี นับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัต คุณสมบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับทุกอย่าง อนึ่งแล้ว เราไม่มีกรรม- *ยกิจอะไรที่ยังขึ้นไป หรือกรรมกิจที่ทำเสร็จแล้วก็ไม่ต้องกลับสั่งสมอีก เราควรทำการช่วยเหลือ อะไรนอกแก่งสงฆ์ ลำดับนั้น ท่านพระทัพพมัลลบุตรได้คิดตกลงใจว่า ฉะนั้น เราควรแต่งตั้งเสนา สนะและแจกอาหารแก่สงฆ์ ครั้นท่านออกจากที่เร้นในเวลาเย็นแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ประทับ ครั้นถวายบังคม นิ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลว่า พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าไปในที่สังกต หลีกเร้นอยู่ ณ ตำบลนี้ ได้มีความปฏิวิตกแห่งจิตเกิดขึ้นอย่างนี้ว่า ข้าพระพุทธเจ้ามีอายุ ๗ ปี นับแต่เกิด ได้ทำให้แจ้งซึ่งพระอรหัตแล้ว คุณสมบัติอย่างใดอย่าง หนึ่งซึ่งสาวกจะพึงบรรลุ ข้าพระพุทธเจ้าได้บรรลุแล้วโดยลำดับทุกอย่าง อนึ่งแล้ว ข้าพระพุทธเจ้า ไม่มีกรรมกิจอะไรที่ยังขึ้นไป หรือกรรมกิจที่ข้าพระพุทธเจ้าทำเสร็จแล้วก็ไม่ต้องกลับสั่งสมอีก ข้าพระพุทธเจ้าควรทำการช่วยเหลืออะไรนอกแก่งสงฆ์ พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้าคิดตกลงใจ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ว่ามิฉะนั้น ข้าพระพุทธเจ้าควรแต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหารแก่สงฆ์ ข้าพระพุทธเจ้าปรารถนา
จะแต่งตั้งเสนาสนะ และแจกอาหารแก่สงฆ์ พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดิละ ดิละ ทัพพะ ถ้าเช่นนั้น เธอจงแต่งตั้งเสนาสนะและ
แจกอาหารแก่สงฆ์เถิด

ท่านพระทัฬหฬลบุตรกราบทูลรับสนองแต่พระผู้มีพระภาคว่า อย่างนั้นพระพุทธเจ้าข้า
สมมติภิกษุผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร

[๔๕๐] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมิกถา ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงสมมติ
ทัฬหฬลบุตรให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร

วิธีสมมติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ เบื้องต้นพึงขอให้ทัฬหฬรับ ครั้นแล้ว
ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

กรรมวาจาสมมติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพึงพร้อมของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติ
ท่านพระทัฬหฬลบุตร ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร นี่เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า
ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติท่านพระทัฬหฬลบุตร ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจก
อาหาร การสมมติท่านพระทัฬหฬลบุตร ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร ชอบแก่
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด ท่านพระทัฬหฬลบุตร
อันสงฆ์สมมติให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหารแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึง
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

[๔๕๑] ก็แล ท่านพระทัฬหฬลบุตร อันสงฆ์สมมติแล้วย่อมแต่งตั้งเสนาสนะรวมไว้
เป็นพวกๆ สำหรับหมู่ภิกษุผู้สมาเสมอกัน คือ ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ทรงพระสูตร ท่านก็แต่งตั้ง
เสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่าพวกเธอจักชกซ้อมพระสูตรกัน ภิกษุ
เหล่าใดเป็นผู้ทรงวินัย ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่า
พวกเธอจักวินิจัยพระวินัยกัน ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ทรงพระอภิธรรม ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะ
รวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่า พวกเธอจักสนทนาพระอภิธรรมกัน ภิกษุเหล่าใด
เป็นผู้ได้ฌาน ท่านก็แต่งตั้งเสนาสนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่ง ด้วยประสงค์ว่า พวกเธอจัก
ไม่รบกวนกัน ภิกษุเหล่าใดชอบกลับดีริจจานกถา ยังมีการบำรุงร่างกายอยู่มาก ท่านก็แต่งตั้งเสนา-

* สนะรวมภิกษุเหล่านั้นไว้แห่งหนึ่งด้วย ประสงค์ว่า ท่านเหล่านั้นจักอยู่ด้วยความยินดีเมื่อนี้ ภิกษุ
เหล่าใดมาในเวลาค่ำคืน ท่านก็เข้าจตุตถฌานมีเตโชกสิณเป็นอารมณ์ แล้วแต่งตั้งเสนาสนะ
สำหรับภิกษุเหล่านั้นโดยแสงสว่างนั้นนั่นแล ภิกษุทั้งหลายย่อมแก่ลงมาแม่ในเวลาค่ำคืน ด้วย
ประสงค์ว่าพวกเรจัก ได้ชมอิทธิปาฏิหาริย์ของท่านพระทัฬหฬลบุตรดังนี้ก็มี ภิกษุเหล่านั้นเข้าไป
หาท่านพระทัฬหฬลบุตรแล้วพูดอย่างนี้ว่า พระคุณเจ้าทัฬหฬ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวก
กระผม ท่านพระทัฬหฬลบุตรถามภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า ท่านปรารถนาจะอยู่ที่ไหน กระผมจะ
แต่งตั้งให้ ณ ที่ไหน ภิกษุเหล่านั้นแก่งอ้างที่ไกลๆ ว่าพระคุณเจ้าทัฬหฬ ขอท่านจงแต่งตั้ง
เสนาสนะให้พวกกระผม ที่ภูเขาคิชฌกูฏ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่เหวสำหรับ
ทิ้งโจร ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่กาฬสิลาข้างภูเขาสีลิตี ขอท่านจงแต่งตั้ง
เสนาสนะให้พวกกระผมที่ถ้ำสัตตบรรณคูหาข้างภูเขาวะระ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวก
กระผมที่เข็มเขาสัปโปโลณชิตะ ใกล้สิวัตวัน ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ชอกเขา
โคมภูชะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ชอกเขาตินทกะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะ
ให้พวกกระผมที่ชอกเขาโกโปตะ ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ตโปทาราม ขอท่าน
จงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่ชิวกัมพวัน ขอท่านจงแต่งตั้งเสนาสนะให้พวกกระผมที่
มัททกัจฉิมฤคทายวัน ท่านพระทัฬหฬลบุตรจึงเข้าจตุตถฌานมีเตโชกสิณเป็นอารมณ์ มีองคฺลี
ส่องแสงสว่างเดินนำหน้าภิกษุเหล่านั้นไป แม่ภิกษุเหล่านั้นก็เดินตามหลังท่านพระทัฬหฬลบุตร
ไปโดยแสงสว่างนั้นนั่นแล ท่านพระทัฬหฬลบุตรแต่งตั้งเสนาสนะสำหรับภิกษุเหล่านั้น โดยชี้แจง
อย่างนี้ว่า นี่เตียง นี่ตั่ง นี่พูก นี่หมอน นี่ที่ถ่ายอุจจาระ นี่ที่ถ่ายปัสสาวะ นี่น้ำฉัน นี่น้ำใช้
นี่ไม้เท้า นี่ระเบียบกตีกาสงฆ์ ควรเข้าเวลานี้ ควรออกเวลานี้ ครั้นแต่งตั้งเสร็จแล้ว กลับมาสู่
พระเวฬุวันวิหารตามเดิม .

เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ

[๔๕๒] ก็โดยสมัยนั้นแล พระเมตติยะและพระภุมมชกะ เป็นพระบวชใหม่ และ
มีบุญน้อย เสนาสนะของสงฆ์ชนิดเลวและอาหารอย่างเลว ย่อมตกถึงแก่เธอทั้งสอง ครั้นนั้น
ชาวบ้านในพระนครราชคฤห์ชอบถวาย เนยใสบ้าง น้ำมันบ้าง แกงที่มีรสดีๆ บ้าง ซึ่งจัดปรุง
เฉพาะพระเถระทั้งหลาย ส่วนพระเมตติยะและพระภุมมชกะ เขากวายนอาหารอย่างธรรมดาตามแต่
จะหาได้ เป็นชนิดปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับ เวลาหลังอาหาร เธอทั้งสองกลับจากบิณฑบาตแล้ว
เที่ยวถามพวกภิกษุผู้เถระว่า ในโรงฉันของพวกท่านมีอาหารอะไรบ้างขอรับ ในโรงฉันของพวก
ท่านมีอาหารอะไรบ้างขอรับ พระเถระบางพวกบอกอย่างนี้ว่า พวกเรามีเนยใส น้ำมัน แกงที่มี

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
รสอร่อยๆ ขอรับ ส่วนพระเมตตियะและพระภุมมชกะพูดอย่างนี้ว่า พวกกระผม ไม่มีอะไรเลย
ขอรับ มีแต่อาหารอย่างธรรมดาตามแต่ที่จะหาได้ เป็นชนิดปลายข้าวมีน้ำส้มเป็นกับ .

[๔๔๓] สมัยต่อมา คหบดีผู้ชอบถวายอาหารที่ดี ถวายภัตตาหารวันละ ๔ ที่แก่งสงฆ์
เป็นนิจภัต เขาพร้อมด้วยบุตรภรรยาอีกาสอยุ่ใกล้ๆ ในโรงฉัน คนอื่นๆ ย่อมถามด้วยข้าวสุก
กับข้าว น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อย คราวนั้น ภัตตเสก ได้ถวายภัตตาหารของคหบดีผู้ชอบ
ถวายอาหารที่ดี แก่พระเมตตियะและพระภุมมชกะ เพื่อฉันในวันรุ่งขึ้น ขณะนั้นท่านคหบดีไปสู
อารามด้วยกรณียะบางอย่าง แล้วเข้าไปหาท่านพระทัฬหฬลบุตรถึงที่สำนัก ครั้นเมื่อสการท่าน
ทัฬหฬลบุตรแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระทัฬหฬลบุตรยังท่านคหบดีผู้หนึ่งแล้ว ให้
เห็นแจ้ง ให้สมทาน ให้อาจหาญ ให้ร่ำเรียงด้วยธรรมิกถา ครั้นแล้วท่านคหบดีได้เรียนถาม
ท่านว่า ภัตตาหารเพื่อจะฉันในวันพรุ่งนี้ที่เรือนของเกล้ากระผม พระคุณเจ้าจัดถวายแก่ภิกษุรูปไหน
ขอรับ

ท่านพระทัฬหฬลบุตรตอบว่า อาตมาจัดให้แก่พระเมตตियะกับพระภุมมชกะแล้ว จะ
ขณะนั้น ท่านคหบดีได้มีความน้อยใจว่า โฉนภิกษุผู้ลามกจักฉันภัตตาหารในเรือนเราเล่า
แล้วไปเรือนสิ่งหญิงคนใช้ไว้ว่า แม่สาวใช้ เจ้าจงจัดอาสนะไว้ที่ชุ่มประตุ แล้วอังกาสภิกษุผู้จะ
มาฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ด้วยปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับ

หญิงคนใช้รับคำของท่านคหบดีว่า อย่างนั้น เจ้าคะ

ครั้งนั้น พระเมตตियะและพระภุมมชกะกล่าวแก่กันว่า คุณเมื่อวานนี้ ท่านภัตตเสก
จัดภัตตาหารใน เรือนท่านกัลยาณเถิดคคหบดีให้พวกเรา พรุ่งนี้ท่านคหบดีพร้อมด้วยบุตรภรรยาจัก
อังกาสเราอยู่ใกล้ๆ คนอื่นๆ จักถามด้วยข้าวสุก กับข้าว น้ำมัน แกงที่มีรสอร่อยๆ ด้วย
ความดีใจนั้น แล ตกกลางคืนเธอทั้งสองนั้นจำวัดหลับไม่เต็มตื่น ครั้นเวลาเช้า พระเมตตियะ
และพระภุมมชกะ ทรงอันตราวาสกแล้ว ถือบาตรและจีวรเดินเข้าไปยังนิเวศน์ของกัลยาณเถิดค
คหบดี

หญิงใช้นั้น ได้แลเห็นพระเมตตियะและพระภุมมชกะ กำลังเดินมาแต่ไกล ครั้นแล้วจึงไป
อาสนะถวายที่ชุ่มประตุ แล้วกล่าวว่า นิมนต์นั่ง เจ้าคะ

จึงพระเมตตियะและพระภุมมชกะนึกว่า ภัตตาหารจะยังไม่เสร็จเป็นแน่ เขาจึงให้เรานั่ง
พักที่ชุ่มประตุก่อน

ขณะนั้นหญิงคนใช้นำอาหารปลายข้าว ซึ่งมีน้ำฝักดองเป็นกับเข้าไปถวายกล่าวอาราธนา
ว่านิมนต์ฉันเถิด เจ้าคะ

พ. น้องหญิง พวกฉันเป็นพระรับฉันนิจภัต จั

ญ. ดิฉันทราบแล้วเจ้าคะว่า พระคุณเจ้าเป็นพระรับฉันนิจภัต แต่เมื่อวานนี้เอง ท่าน
คหบดีได้สั่งดิฉันไว้ว่า แม่สาวใช้ เจ้าจงจัดอาสนะไว้ที่ชุ่มประตุ แล้วอังกาสภิกษุผู้จะ
มาฉันภัตตาหารในวันพรุ่งนี้ ด้วยปลายข้าว มีน้ำส้มเป็นกับ ดังนี้ นิมนต์ฉันเถิด เจ้าคะ

จึงพระเมตตियะและพระภุมมชกะปรึกษากันว่า อาวุโส เมื่อวานนี้เอง ท่านคหบดีไป
สู่อารามในสำนักพระทัฬหฬลบุตร พวกเราคงถูกพระทัฬหฬลบุตร ยิงในสำนักคหบดีเป็น
แน่นอนทีเดียว เพราะความเสียใจนั้นแล เธอทั้งสองรูปนั้นฉันไม่ได้ตั้งใจนึก ครั้นกลับจาก
บิณฑบาตถึงอารามในเวลาหลังอาหาร ถือบาตรและจีวรแล้ว นั่งริตเข้าด้วยผ้าสังฆาฏิอยู่ภายนอก
ชุ่มประตุอาราม นั่งอัน เก้อเขิน คอดก ก้มหน้า ซบเซา ไม่พูดจา .

เรื่องภิกษุณีเมตตียา

[๔๔๔] ครั้งนั้นแล ภิกษุณีเมตตียาเข้าไปหาพระเมตตियะและพระภุมมชกะถึงสำนัก
ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า ดิฉันไหว้ เจ้าคะ

เมื่อนางกล่าวอย่างนั้นแล้ว พระเมตตियะและพระภุมมชกะก็มีได้ทักทายปราศรัย นางจึง
กล่าววาทิฉันไหว้ เจ้าคะ เป็นครั้งที่สอง แม้ครั้งที่สอง พระเมตตियะและพระภุมมชกะก็มีได้
ทักทายปราศรัย นางจึงได้กล่าวอีกเป็นครั้งที่สามว่า ดิฉันไหว้เจ้าคะ แม้ครั้งที่สาม พระเมตตियะ
และพระภุมมชกะก็มีได้ทักทายปราศรัย

ภิกษุณีเมตตียาถามว่า ดิฉันผิดอย่างไรต่อพระคุณเจ้าๆ ไม่ทักทายปราศรัยกับดิฉัน เพื่อ
ประสงค์อะไร?

ภิกษุทั้งสองตอบว่า ก็จริงอย่างนั้นแหละ น้องหญิง พวกเราถูกพระทัฬหฬลบุตร
เบียดเบียนอยู่ เธอยังเพิกเฉยได้

เม. ดิฉันจะช่วยเหลืออย่างไร เจ้าคะ

ภ. น้องหญิง ถ้าเธอเต็มใจช่วย วันนั้นแหละพระผู้มีพระภาคต้องให้พระทัฬหฬลบุตรสึก

เม. ดิฉันจะทำอย่างไร ดิฉันสามารถจะช่วยเหลือได้ด้วยวิธีไหน

ภ. มาเถิด น้องหญิง เธอจงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจึงกราบทูล
อย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า กรรมนี้ไม่มีผิดเมื่อนั้น ไม่สมควร ทิศที่ไม่มียัย ไม่มีจัญไร ไม่มีอันตราย
บัดนี้กลับมามีภัย มีจัญไร มีอันตราย ณ สถานที่ไม่มีลม บัดนี้กลับมามีลมแรงขึ้น หม่อมฉัน
ถูกพระคุณเจ้าทัฬหฬลบุตรประทุษร้ายคล้ายน้ำถูกไฟเผา พระพุทธเจ้าข้า

ภิกษุณีเมตตียา รับคำของพระเมตตियะและพระภุมมชกะ ว่าตกลงเจ้าคะ แล้วเข้าไป

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรข้างหนึ่งกราบทูลว่า
พระพุทธรเจ้าข้า กรรมนี้ไม่มีดีแน่นอน ไม่สมควร ทิศที่ไม่มีภัย ไม่มีภัยไร ไม่มีอันตราย บัดนี้
กลับมาไม่มีภัย มีภัยไร มีอันตราย ณ สถานที่ ไม่มีลม บัดนี้กลับมาไม่มีลมแรงขึ้น หม่อมฉันถูก
พระคุณเจ้า ทัพพมัลลบุตร ประทุษร้าย คล้ายน้ำถูกไฟเผา พระพุทธรเจ้าข้า .

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

[๕๕๕] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น
ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า ดูกรทัพพะ เธอยังระลึกได้
หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมตั้งนางภิกษุณีนี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลว่า พระพุทธรเจ้าข้า พระองค์ยอมทรงทราบ ว่า ข้าพระ-

* พุทธรเจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สองแล พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า ดูกรทัพพะ
เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมตั้งนางภิกษุณีนี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลว่า พระพุทธรเจ้าข้า พระองค์ยอมทรงทราบ ว่า ข้าพระพุท-

* เจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สามแล พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามท่านพระทัพพมัลลบุตรว่า ดูกรทัพพะ
เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมตั้งนางภิกษุณีนี้กล่าวหา

ท่านพระทัพพมัลลบุตรกราบทูลว่า พระพุทธรเจ้าข้า พระองค์ยอมทรงทราบ ว่า ข้าพระพุท-

* เจ้าเป็นฉันใด

ภ. ดูกรทัพพะ บัณฑิตยอมไม่กล่าวแก้คำกล่าวหาเช่นนี้ ถ้าเธอทำก็จงบอกกล่าว ถ้าเธอ
ไม่ได้ทำ ก็จงบอกว่าไม่ได้ทำ

ท. พระพุทธรเจ้าข้า ตั้งแต่ข้าพระพุทธรเจ้าเกิดมา แม่โดยความผืนกึ่งไม่รู้จักเสพเมถุน
ธรรม จะกล่าวไปถึงเมื่อตอนต้นอยู่นี้

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้
แล พวกเธอจงให้ภิกษุณีเมตตียาสึกเสีย และจงสอบสวนภิกษุเหล่านี้ รับสั่งดังนี้แล้ว
พระองค์เสด็จลุกขึ้นจากที่ประทับ เข้าพระวิหาร

หลังจากนั้น ภิกษุทั้งหลายได้ให้ภิกษุณีเมตตียาสึก จึงพระเมตตียะและพระภุมมชกะ
ได้แถลงเรื่องนี้กะภิกษุทั้งหลายว่า อาวุโสทั้งหลาย ขอท่านทั้งหลาย อย่าให้ภิกษุณีเมตตียาสึก
เลย นางไม่ผิดอะไร พวกกระผมแค้นเคือง ไม่พอใจ มีความประสงค์จะให้ท่านพระทัพพมัลล-

* บุตร เคลื่อนจากพรหมจรรย์ จึงได้ให้นางใส่ไคล้

ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า อาวุโสทั้งหลาย ก็นี้พวกคุณโจทท่านพระทัพพมัลลบุตรด้วยธรรม
มีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้หรือ

ภิกษุสองรูปนั้นสารภาพว่า อย่างนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ศึกษา ต่างพากัน
เพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระเมตตียะและพระภุมมชกะ จึงได้โจทท่านพระทัพ-

* มัลลบุตรด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้แล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระเมตตียะและพระภุมมชกะว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ข้าว่า พวกเธอโจททัพพมัลลบุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ จริงหรือ

ภิกษุสองรูปนั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธรเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโหมขบรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอจึงได้
โจททัพพมัลลบุตรด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกอันหามูลมิได้แล้ว การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่
เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใส
แล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอนั้นเป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระเมตตียะและพระภุมมชกะ โดยเอนกปริยาย ดังนี้
แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็น
คนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็น
คนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การ
ไม่สะสม การปรารถนาความเพียร โดยเอนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น
ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
ข่มบุคคลผู้เกี้ยว ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบัง
เกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง
ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

สังฆกรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๒. ๘. อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทสะ ไม่แช่มชื่น ตามกัจจัต ซึ่งภิกษุ ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ ด้วยหมายว่า แม้อันเราจะยังเธอให้ เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้นอันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรณนั้น เป็นเรื่องหามูลมิได้ แลภิกษุยังอิงโทสะอยู่ เป็น สังฆาทีเสส .

เรื่องพระเมตตียะและพระภุมมชกะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๕๔๖] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการทำงานอย่างไร มีชาติ อย่างไร มีชื่ออย่างไร มีโคตรอย่างไร มีปกติอย่างไร มีธรรมเครื่องอยู่อย่างไร มีอารมณ์ อย่างไร เป็นเถระก็ตาม เป็นฆัณเฑาะว์ก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ อรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสาธารณธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อันสงฆ์ พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันกำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะนี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

บทว่า ซึ่งภิกษุ หมายภิกษุอื่น

บทว่า ชัดใจ มีโทสะ คือโกรธ ไม่ถูกใจ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ

บทว่า ไม่แช่มชื่น คือ เป็นคนมีใจไม่แช่มชื่น เพราะความโกรธนั้น เพราะโทสะ นั้น เพราะความไม่ถูกใจนั้น และเพราะความไม่พอใจนั้น

ที่ชื่อว่า อันหามูลมิได้ คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้รังเกียจ

บทว่า ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก คือ ด้วยปาราชิกธรรม ทั้ง ๔ สิกขาบท สิกขาบท ใด สิกขาบทหนึ่ง

บทว่า ตามกัจจัต ได้แก่โทษเอง หรือสั่งให้โทษ

พากย์ว่า แม้อันเราจะยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ความว่า ให้เคลื่อน จากภิกษภาพ ให้เคลื่อนจากสมณธรรม ให้เคลื่อนจากศีลชั้นห้า ให้เคลื่อนจากคุณคือตบะ

[๕๔๗] คำว่า ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น ความว่า เมื่อขณะคราวครุหนึ่งทีภิกษุผู้ถูกตาม กัจจัตนั้น ผ่านไปแล้ว

บทว่า อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม คือ ภิกษุเป็นผู้ถูกตามกัจจัตด้วยเรื่องใด มีคน เชื่อในเพราะเรื่องนั้นก็ตาม

บทว่า ไม่ถือเอาตามก็ตาม คือ ไม่มีใครๆ พุดถึง

[๕๔๘] ที่ชื่อว่า อธิกรณ ได้แก่อธิกรณ ๔ อย่าง คือวิวาทาทิกรณ ๑ อนุวาทาทิกรณ ๑ อาปัตตาทิกรณ ๑ กิจจาทิกรณ ๑

[๕๔๙] คำว่า แลภิกษุยังอิงโทสะอยู่ ความว่า ภิกษุกล่าวปฏิญญาว่า ข้าพเจ้าพุด เปล่าๆ พุดเท็จ พุดไม่จริง ข้าพเจ้าไม่รู้ ได้พุดแล้ว

บทว่า สังฆาทีเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ขณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้นจึงตรัส เรียกว่า สังฆาทีเสส คำว่า สังฆาทีเสส เป็นการขนานนาม คือ เป็นชื่อของอาบัตินี้กาย นั้นแล แม้เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทีเสส .

บทภาชนีย์

ไม่เห็น โจทว่าได้เห็น

[๕๕๐] ภิกษุผู้โจทที่ไม่ได้เห็นภิกษุผู้กำลังต้องปาราชิกกรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้เห็น ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกกรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกัฏฐี ปวารณากัฏฐี สังฆกรรมกัฏฐี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทีเสสทุกๆ คำพุด

ไม่ได้ยิน โจทว่าได้ยิน

ภิกษุผู้โจทที่ไม่ได้ยินว่า ภิกษุต้องปาราชิกกรรม ถ้าโจทเธอว่า ข้าพเจ้าได้ยิน ท่านเป็นผู้ ต้องปาราชิกกรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกัฏฐี ปวารณากัฏฐี สังฆกรรมกัฏฐี ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาทีเสสทุกๆ คำพุด

ไม่รังเกียจ โจทว่ารังเกียจ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ภิกษุไม่ต้องปาราชิกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งยอมเป็นผู้บริสุทธิ ถ้าภิกษุผู้ใดทักเห็นว่า เป็นผู้
ผู้บริสุทธิ ขอโอกาสต่อเธอก่อนแล้วใจเธอ หมายถึงดำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะโอมสวาท .
อนาปัตติวาร

[๕๖๓] ภิกษุจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ ภิกษุโจทก์มีความเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ ๑ ภิกษุจำเลย
เป็นผู้ไม่บริสุทธิ ภิกษุโจทก์มีความเห็นว่าเป็นผู้ไม่บริสุทธิ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑
ไม่ต้องอาบัติแล .

สิกขาบทที่ ๘ จบ .

สังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๙

เรื่องพระเมตติยะ และพระกัมมชกะ

[๕๖๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็น
สถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้น พระเมตติยะและพระกัมมชกะ
กำลังลงจากภูเขาคิชฌกูฏ ได้แลเห็นแพะผู้กับแพะเมียกำลังสมจรกัน ครั้นแล้ว ได้พูดอย่างนี้ว่า
อาวุโส ฉะนั้น พวกเราจะสมมติแพะผู้นี้เป็นพระที่พหุผลลบุตร สมมติแพะเมียนีเป็นภิกษุณี
เมตติยา จักกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย ครึ่งก่อน พวกกระผมได้กล่าวหาพระที่พหุผลลบุตร
ด้วยไฉน แต่บัดนี้พวกกระผมได้เห็นพระที่พหุผลลบุตรปฏิบัติดีในภิกษุณี เมตติยาด้วยตนเอง
เรื่องทั้งสอง ได้สมมติแพะผู้นี้เป็นพระที่พหุผลลบุตร สมมติแพะเมียนีเป็นภิกษุณีเมตติยาแล้ว
จึงแจ้งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า อาวุโสทั้งหลาย เมื่อก่อนพวกกระผมได้กล่าวหาพระที่พหุผลลบุตรด้วย
ไฉน แต่บัดนี้ พวกกระผมได้เห็นพระที่พหุผลลบุตรปฏิบัติดี ในภิกษุณีเมตติยาด้วยตนเอง
ภิกษุทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวอย่างนี้ ท่านพระที่พหุผลลบุตร
จักไม่ทำกรรมชกกล่าวมานี้ แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระที่พหุผลลบุตรว่า ดูกรทัฬหะ เธอยังระลึกได้หรือ
ว่า เป็นผู้ทำกรรมอย่างที่ภิกษุเหล่านี้กล่าวหา

ท่านพระที่พหุผลลบุตร กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ยอมทรงทราบ
ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สองแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสสอบถามท่านพระที่พหุผลลบุตรว่า ดูกรทัฬหะ
เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมอย่างที่ภิกษุเหล่านี้กล่าวหา

ท่านพระที่พหุผลลบุตร กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ยอมทรงทราบ
ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

แม้ครั้งที่สามแล พระผู้มีพระภาคได้ตรัสสอบถามท่านพระที่พหุผลลบุตรว่า ดูกรทัฬหะ
เธอยังระลึกได้หรือว่า เป็นผู้ทำกรรมอย่างที่ภิกษุเหล่านี้กล่าวหา

ท่านพระที่พหุผลลบุตร กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ยอมทรงทราบ
ข้าพระพุทธเจ้าเป็นฉันใด

ภ. ดูกรทัฬหะ คนฉลาดย่อมไม่แก้ชกกล่าวหาอย่างนี้ ถ้าเธอทำ จงบอกว่าเป็น ถ้าเธอ
ไม่ได้ทำ จงบอกว่าเป็นไม่ได้ทำ

ท. ตั้งแต่ข้าพระพุทธเจ้าเกิดมา แม่โดยความผินก็ยังไม่รู้จักเสพเมถุนธรรม จะกล่าวไป
ถึงเมื่อตื่นอยู่ พระพุทธเจ้าข้า

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลายถ้าเช่นนั้น พวก
เธอจงสอบสวนภิกษุพวกนี้ ครั้นรับสั่งเท่านั้นแล้วเสด็จลุกจากที่ประทับ เข้าพระวิหาร จึงภิกษุ
เหล่านั้นได้ทำการสอบสวนพระเมตติยะ และพระกัมมชกะ เมื่อเธอทั้งสองถูกสอบสวน ได้แจ้ง
เรื่องนี้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้ว

ภิกษุทั้งหลายถามว่า อาวุโสทั้งหลาย ก็พวกท่านถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอิทธิธัม
อันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามกำจัดท่านพระที่พหุผลลบุตร ด้วยธรรมอันมีโทษถึง
ปาราชิกหรือ

พระเมตติยะและพระกัมมชกะรับว่า จริงอย่างนั้น ขอรับ

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจผู้ใดใครต่อสิกขา
ต่างพากันแห่งไทย ดิเตียน โพนทะนาวา โฉนพระเมตติยะและพระกัมมชกะ จึงได้ถือเอาเอก
เทศบางแห่ง แห่งอิทธิธัมอันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามกำจัดท่านพระที่พหุผลลบุตร
ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิกแล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระเมตติยะและพระกัมมชกะว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
ข้าว่า พวกเธอถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอิทธิธัมอันเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามกำจัด
พระที่พหุผลลบุตร ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิกจริงหรือ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ภิกษุสองรูปนั้นทูลรับว่า จริ่งพระพุทธรเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกกรโมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงได้ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอริกถอื่นเป็นเรื่องอื่นให้เป็นเพียงเลศ แล้วตามก่าจัดพระทัฬหีผล-

* บุตร ด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิกเล่า ดูกกรโมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำของพวกเธอ นั้นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของพวกเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพระ-
* เมตติยะ และพระภุมมชกะโดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมกมาก ความเป็นคนไม่สิ้นโดย ความเป็นคนคลุกคลี ความเป็นคนจืดจาง ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความมกน้อย ความสิ้นโดย ความเป็นคนชืดจาง ความก่าจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียรโดยอเนกปริยายแล้วทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อก่าจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่-
* เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๓. ๙. อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทษะ ไม่แช่มชื่น ถือเอาเอกเทศบางแห่ง แห่งอริกถอื่นเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามก่าจัดซึ่งภิกษุ ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ด้วยหมายว่า แม้โฉนเราจักยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ ได้ ครั้น-
* สมัยอื่นแต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตามก่าตาม ไม่ถือเอาตามก่าตาม แต่อริกถอื่นนั้น เป็นเรื่องอื่นแท้ เอกเทศบางแห่ง เธอถือเอาพอเป็นเลศ แลภิกษุอื่นอิงโทษะอยู่ เป็นสิ่งขมาที่เสส .

เรื่องพระเมตติยะและพระภุมมชกะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๕] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีภารงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกต้อย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าประพฤติกิชาจารีวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเร็บ ควเรฐานะนี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

บทว่า ซึ่งภิกษุ หมายภิกษุอื่น

บทว่า ชัดใจ มีโทษะ คือ โกรธ ไม่ถูกใจ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ

บทว่า ไม่แช่มชื่น คือ เป็นคนมีใจไม่แช่มชื่น เพราะความโกรธนั้น เพราะโทษะนั้น เพราะความไม่ถูกใจนั้น และเพราะความไม่พอใจนั้น

[๔๖๖] บทว่า แห่งอริกถอื่นเป็นเรื่องอื่น คือ เป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ หรือเป็นส่วนอื่นแห่งอริกถ

[๔๖๗] อริกถเป็นส่วนอื่นแห่งอริกถ อย่างไร

- ๑. วิวาหาธิกถ เป็นส่วนอื่นแห่งอนวาทธิกถ อาปัตตาธิกถ และกิจจาธิกถ
 - ๒. อนวาทธิกถ เป็นส่วนอื่นแห่งอาปัตตาธิกถ กิจจาธิกถ และวิวาหาธิกถ
 - ๓. อาปัตตาธิกถ เป็นส่วนอื่นแห่งกิจจาธิกถ วิวาหาธิกถ และอนวาทธิกถ
 - ๔. กิจจาธิกถ เป็นส่วนอื่นแห่งวิวาหาธิกถ อนวาทธิกถ และอาปัตตาธิกถ
- อย่างนี้ อริกถชื่อว่าเป็นส่วนอื่นแห่งอริกถ

[๔๖๘] อริกถเป็นส่วนเดียวกันแห่งอริกถ อย่างไร

- ๑. วิวาหาธิกถ เป็นส่วนเดียวกันแห่งวิวาหาธิกถ
- ๒. อนวาทธิกถ เป็นส่วนเดียวกันแห่งอนวาทธิกถ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกัฏติ ปวารณกัฏติ สังฆกรรมกัฏติ
ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาติเสสทุกๆ คำพูด .

[๕๓๗] ที่ชื่อว่า เลศคืออุปัชฌายะ นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุ
ผู้สัทธิวิหาริกของพระอุปัชฌายะผู้มีชื่อนี้ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้สัทธิวิหาริกรูปอื่นของ
พระอุปัชฌายะผู้มีชื่อนี้แล้วใจทว่า ภิกษุผู้สัทธิวิหาริกของพระอุปัชฌายะผู้มีชื่อนี้ ข้าพเจ้าได้เห็น
ท่านเป็นผู้ต้องปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกัฏติ
ปวารณกัฏติ สังฆกรรมกัฏติ ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาติเสสทุกๆ คำพูด .

[๕๓๘] ที่ชื่อว่า เลศคืออาจารย์ นั้น อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้อื่น-
เตวาลิกของพระอาจารย์ผู้มีชื่อนี้ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุผู้อื่นเตวาลิกรูปอื่นของพระอาจารย์
ผู้มีชื่อนี้แล้วใจทว่า ภิกษุผู้อื่นเตวาลิกของพระอาจารย์ผู้มีชื่อนี้ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้อง
ปาราชิกธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกัฏติ ปวารณกัฏติ
สังฆกรรมกัฏติ ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาติเสสทุกๆ คำพูด .

[๕๓๙] ที่ชื่อว่า เลศคือเสนาสนะ อธิบายว่า ภิกษุผู้โจทก์เป็นผู้ได้เห็นภิกษุผู้อยู่ใน
เสนาสนะของคหบดีผู้มีชื่อนี้ ต้องปาราชิกธรรม ครั้นเห็นภิกษุรูปอื่นผู้อยู่ในเสนาสนะของคหบดี
ผู้มีชื่อนี้แล้วใจทว่า ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะของคหบดีผู้มีชื่อนี้ ข้าพเจ้าได้เห็นท่านเป็นผู้ต้องปาราชิก
ธรรม ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกัฏติ ปวารณกัฏติ สังฆกรรมกัฏติ
ไม่มีร่วมกับท่าน ดังนี้ ต้องอาบัติสังฆาติเสสทุกๆ คำพูด .

[๕๔๐] บทว่า ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก คือ ด้วยปาราชิกธรรมทั้ง ๔ ลิกขาบท
ใดลิกขาบทหนึ่ง

บทว่า ตามก่าจัด ได้แก่ โจทก์เอง หรือสั่งให้โจท

พากย์ว่า แม้โจทก์จะยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ความว่า ให้เคลื่อน
จากภิกษุภาพ ให้เคลื่อนจากสมณธรรม ให้เคลื่อนจากศีลชั้นรหฺ ให้เคลื่อนจากคุณคือตบะ

[๕๔๑] คำว่า ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น ความว่า เมื่อ ขณะ คราว ครุหนึ่ง ที่ภิกษุผู้ถูกตาม
ก่าจัดนั้นผ่านไปแล้ว

บทว่า อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตาม คือ มีบุคคลเชื่อในเรื่องที่เป็นเหตุให้เขาตามก่าจัดนั้น

บทว่า ไม่ถือเอาตาม คือ ไม่มีใครๆ พูดถึง

[๕๔๒] ที่ชื่อว่า อธิกรณ์ ได้แก่อธิกรณ์ ๔ อย่าง คือ วิวาหาธิกรณ์ ๑ อนุวาหาธิกรณ์ ๑
อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑

[๕๔๓] บทว่า เอกเทศบางแห่ง เธอถือเอาพอเป็นเลศ คือ ถือเอาเลศ ๑๐ อย่าง
นั้น อย่างใดอย่างหนึ่ง

[๕๔๔] บทว่า แลภิกษุยังอิงโทสะอยู่ ความว่า ภิกษุกล่าวปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าพูด
เปล่าๆ พูดเท็จ พูดไม่จริง ข้าพเจ้าไม่รู้ ได้พูดแล้ว

บทว่า สังฆาติเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัตินั้น
ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ขณะมารูปต่อกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า
สังฆาติเสส คำว่า สังฆาติเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินั้นแล แม้เพราะ
เหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส .

บทภาษณีย์

เอเกกมุลจกร โจทภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส

[๕๔๕] ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส มีความเห็นในอาบัตินั้น
ว่าเป็นอาบัตินั้นสังฆาติเสส ถ้าโจทก์เธอด้วยอาบัตินั้นปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสาย
พระศากยบุตร อุโบสถกัฏติ ปวารณกัฏติ สังฆกรรมกัฏติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์
นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัตินั้น และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาติเสสทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่มีความเห็นในอาบัตินั้นสังฆาติเสสว่าเป็น
อาบัตินั้นลัจฉัย ถ้าโจทก์เธอด้วยอาบัตินั้นปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระ-
*ศากยบุตร อุโบสถกัฏติ ปวารณกัฏติ สังฆกรรมกัฏติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อม
เป็นส่วนอื่นแห่งอาบัตินั้น และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่มีความเห็นในอาบัตินั้นสังฆาติเสสว่า
เป็นอาบัตินั้นปาจิตตีย์ ถ้าโจทก์เธอด้วยอาบัตินั้นปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสาย
พระศากยบุตร อุโบสถกัฏติ ปวารณกัฏติ สังฆกรรมกัฏติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้น
ย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัตินั้น และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่มีความเห็นในอาบัตินั้นสังฆาติเสสว่า
เป็นอาบัตินั้นปาฏิเทสนียะ ถ้าโจทก์เธอด้วยอาบัตินั้นปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสาย
พระศากยบุตร อุโบสถกัฏติ ปวารณกัฏติ สังฆกรรมกัฏติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์
นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัตินั้น และถือเอาเป็นเลศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาติเสส แต่มีความเห็นในอาบัตินั้นสังฆาติเสสว่า
เป็นอาบัตินั้นทุกกฎ ถ้าโจทก์เธอด้วยอาบัตินั้นปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระ-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติสังฆาติเสส ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกิติ ปวารณากิติ สังฆกรรมกิติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลิศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติถุลลัจจัย ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกิติ ปวารณากิติ สังฆกรรมกิติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลิศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกิติ ปวารณากิติ สังฆกรรมกิติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลิศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติปาฏิเทสนียะ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกิติ ปวารณากิติ สังฆกรรมกิติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลิศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด

ภิกษุผู้โจทก์ เห็นภิกษุผู้ต้องอาบัติทุพภาสิต แต่มีความเห็นในอาบัติทุพภาสิตว่า เป็นอาบัติทุกกฏ ถ้าสั่งให้โจทเธอด้วยอาบัติปาราชิกว่า ท่านไม่เป็นสมณะ ท่านไม่เป็นเชื้อสายพระศากยบุตร อุโบสถกิติ ปวารณากิติ สังฆกรรมกิติ ไม่มีร่วมกับท่าน แม้อย่างนี้ อธิกรณ์นั้นย่อมเป็นส่วนอื่นแห่งอาบัติ และผู้สั่งให้โจทถือเอาเป็นเลิศ ต้องอาบัติสังฆาติเสส ทุกๆ คำพูด .

อนาปัตติวาร

[๔๘๙] ภิกษุผู้สำคัญเป็นอย่างนั้นโจทเองกิติ สั่งให้ผู้อื่นโจทกิติ ๑ ภิกษุวิภจจิริต ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๙ จบ

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องพระเวทหัตต

[๔๙๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้นนั้นพระเวทหัตตเข้าไปหาพระโกกาลิกะ พระกฏโมรคติสสกะ พระชัณฑเทวีบุตร และพระสมุทหัตต ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้ กะพระโกกาลิกะ พระกฏโมรคติสสกะ พระชัณฑเทวีบุตร และพระสมุทหัตตว่า มาเถิด อาวุโสทั้งหลาย พวกเรจักกระทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคตม

เมื่อพระเวทหัตตกล่าวอย่างนี้แล้ว พระโกกาลิกะได้กล่าวคำนี้กะพระเวทหัตตว่า อาวุโส พระสมณโคตมมีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก โฉน เราจักทำ สังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณ-
*โคตมได้แล้ว

วัตถุ ๕ ประการ

พระเวทหัตตกล่าวว่า มาเถิด อาวุโสทั้งหลาย พวกเรจักเข้าเฝ้าพระสมณโคตม ทูลขอวัตถุ ๕ ประการว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญคุณแห่งความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก่าจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วัตถุ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก่าจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ๑ . ภิกษุทั้งหลายควรอยู่ป่าตลอดชีวิต ภิกษุใดอาศัยบ้านอยู่ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๒ . ภิกษุทั้งหลายควรเที่ยวบิณฑบาตตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีการนิมนต์ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๓ . ภิกษุทั้งหลายควรถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต ภิกษุใดยินดีผ้าคหบดี โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๔ . ภิกษุทั้งหลายควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต ภิกษุใดเข้าอาศัยที่มุงบัง โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น ๕ . ภิกษุทั้งหลายไม่ควรฉันปลาและเนื้อตลอดชีวิต ภิกษุใดฉันปลาและเนื้อ โทษพึงถูกต้องภิกษุนั้น พระสมณโคตมจักไม่ทรงอนุญาตวัตถุ ๕ ประการนี้ พวกเราทั้งนั้นจักโฆษณาให้ชุมชนเชื่อถือด้วย วัตถุ ๕ ประการนี้ อาวุโสทั้งหลาย พวกเราสามารถที่จะกระทำสังฆเภท จักรเภท แก่พระสมณโคตมได้ เพราะวัตถุ ๕ ประการนี้แล เพราะคนทั้งหลายเลื่อมใสในลุ่มปฏิบัติ

[๔๙๑] ครั้นนั้น พระเวทหัตตพร้อมด้วยบริษัทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค ครั้นแล้วถวายอภิชาติพระผู้มีพระภาค นิ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลคำนี้แด่พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงสรรเสริญคุณแห่งความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ๑. กิษทั้งหลายควรอยู่ป่า ตลอดชีวิต กิษใดอาศัยบ้านอยู่ โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๒. กิษทั้งหลายควรเที่ยวบิณฑบาต ตลอดชีวิต กิษใดยินดีการนิมนต์ โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๓. กิษทั้งหลายควรถือผ้าบังสุกุล ตลอดชีวิต กิษใดยินดีผ้าคหบดี โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๔. กิษทั้งหลายควรอยู่โคนไม้ ตลอดชีวิต กิษใดเข้าอาศัยที่มุงบัง โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๕. กิษทั้งหลายไม่ควรเงินปลา และเนื้อตลอดชีวิต กิษใดเงินปลาและเนื้อ โทษพึงถูกต้องกิษนั้น

พระผู้มีพระภาคตรัสห้ามว่า อย่าเลย เทวทัตต์ กิษใดปรารภนา กิจงอยู่ป่า กิษใดปรารภนา กิจงอยู่บ้าน กิษใดปรารภนา กิจงเที่ยวบิณฑบาต กิษใดปรารภนา กิจงยินดีการนิมนต์ กิษใดปรารภนา กิจงถือผ้าบังสุกุล กิษใดปรารภนา กิจงยินดีผ้าคหบดี ดุรเทวทัตต์ เรานุญาตภิกษุมูลเสนาสนะตลอด ๘ เดือนเท่านั้น เรานุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธิ์ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑. ไม่ได้เห็น ๒. ไม่ได้ยิน ๓. ไม่ได้รังเกียจ

[๔๙๒] ครั้นนั้น พระเทวทัตต์รำเรงยินดีเป็นอย่างยิ่งว่า พระผู้มีพระภาคไม่ทรงอนุญาต วัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้ แล้วพร้อมด้วยบริษัท ลุกจากอาสนะ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณหลีกไป ต่อมา เธอพร้อมด้วยบริษัทเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์ โฆษณาให้ประชาชนเชื่อถือด้วยวัตถุประสงค์ ๕ ประการว่า อาวุโสทั้งหลาย เราเข้าเฝ้าพระสมณโคดมทูลขอวัตถุประสงค์ ๕ ประการว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงสรรเสริญคุณแห่งความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระพุทธเจ้าขอประทานพระวโรกาส ๑. กิษทั้งหลายควรอยู่ป่าตลอดชีวิต กิษใดอาศัยบ้านอยู่ โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๒. กิษทั้งหลายควรเที่ยวบิณฑบาตตลอดชีวิต กิษใดยินดีการนิมนต์ โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๓. กิษทั้งหลายควรถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต กิษใดยินดีผ้าคหบดี โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๔. กิษทั้งหลายควรอยู่โคนไม้ตลอดชีวิต กิษใดอาศัยที่มุงบัง โทษพึงถูกต้องกิษนั้น ๕. กิษทั้งหลายไม่ควรเงินปลาและเนื้อตลอดชีวิต กิษใดเงินปลาและเนื้อ โทษพึงถูกต้องกิษนั้น พระสมณโคดมไม่ทรงอนุญาตวัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้ พวกเราเท่านั้น สมทานประพตติวัตถุประสงค์ ๕ ประการนี้

[๔๙๓] บรรดาประชาชนชาวพระนครราชคฤห์นั้น จำพวกที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส มีความรู้ทราวม พากันกล่าวกันว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้แล เป็นผู้ก้ำจืด มีความประพฤติขัดเกลา ส่วนพระสมณโคดม เป็นผู้มีความมกมาก ดำริเพื่อความมกมาก ส่วนประชาชนจำพวกที่มีศรัทธาเลื่อมใสเป็นบัณฑิต มีความรู้สูง ต่างพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระเทวทัตต์จึงได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักร ของพระผู้มีพระภาคแล้ว

กิษทั้งหลายได้ยินประชาชนเหล่านั้นฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มกน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน พระเทวทัตต์จึงได้ตะเกียกตะกาย เพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักรแล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนี้แด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระเทวทัตต์ว่า ดุรเทวทัตต์ ขาวว่า เธอตะเกียกตะกาย เพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักร จริงหรือ?

พระเทวทัตต์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคทูลเจ้าทรงตีเตียนว่า ดุรโฆฆบรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะสม ไม่สมควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดุรโฆฆบรุษ โฉน เธอจึงได้ตะเกียกตะกาย เพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักรแล้ว

ดุรโฆฆบรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนพระเทวทัตต์ โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบ้ำรุงยาก ความเป็นคนมกมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบ้ำรุงง่าย ความ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

[๕๙๖] ภิกษุหนึ่งอันสงฆ์พึงสวดสมณภาสัน ดุริการิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวดสมณ-
*ภาสันอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-
กรรมวาจาสวดสมณภาสัน

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลาย
สงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอ ไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึง
สวดสมณภาสันภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย นี่เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อ
ทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอ ไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสันภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้
สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสันภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ขอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มี
ชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอ ไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวด-
*สมณภาสันภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสันภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้
สละเรื่องนั้นเสีย ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอ ไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวด
สมณภาสันภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสันภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้
สละเรื่องนั้นเสีย ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ สงฆ์สวดสมณภาสันแล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้น ขอบแก่สงฆ์
เหตุนั้น จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

[๕๙๗] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ .

จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย .

จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะบัญญัติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจา
สองครั้ง ย่อมระงับ .

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัตินั้น
ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ชกณะมารูปด้วยกัน ไม่ใช่ชกคณารูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัส
เรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินั้นแล
แม้เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส .

บทกษณีย์

[๕๙๘] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติ
สังฆาทิเสส .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัยว่า ต้องอาบัติทุกกฏ .

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๕๙๙] ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสวดสมณภาสัน ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๑๐ จบ .

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๑๑

เรื่องภิกษุผู้ประพฤติตามพระเทวทัตต์

[๖๐๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็น
สถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ . ครั้งนั้น พระเทวทัตต์ตะเกียกตะกาย
เพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้ามในพุทธจักร ภิกษุทั้งหลายพูดอย่างนี้ว่า พระเทวทัตต์พูดไม่ถูก
ธรรม พูดไม่ถูกวินัย โฉน พระเทวทัตต์จึงได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ เพื่อทำลายข้อห้าม
ในพุทธจักรเล่า .

เมื่อภิกษุทั้งหลายพูดอย่างนี้แล้ว พระโกกาลิกะ พระกฏโมรกะติสสกะ พระชันทเทวี .
บุตร และพระสมุททัตต์ ได้กล่าวกะภิกษุเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้พูดอย่างนั้น พระ-

*เทวทัตต์พูดถูกธรรม พูดถูกวินัย ก็พระเทวทัตต์กล่าวถ้อยตามความพอใจและความเห็นชอบ
ของพวกเรา พระเทวทัตต์ทราบความพอใจ และความเห็นชอบของพวกเราจึงกล่าว คำนั้นย่อม
ควรแก่พวกเรา .

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
กันแพ่งโทษ ตีเตียน โปนทะนาวา โฉน ภิกษุทั้งหลายจึงได้ประพฤติดังตาม พุทธบัญญัติตามพระเทวทัตต์
ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์แล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะ
เหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ชำว่า มีพวกภิกษุประพฤติดัง
ตามผู้พุทธสนับสนุนเทวทัตต์ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษ
เหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน ภิกษุ
โมฆบุรุษเหล่านั้นจึงได้ประพฤติดังตาม พุทธสนับสนุนพระเทวทัตต์ผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์แล้ว
การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส
หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่ทำการกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น
นั้นเป็น ไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวก
ที่เลื่อมใสแล้ว .

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนพวกภิกษุผู้ประพฤติดังตามผู้พุทธสนับสนุนพระเทวทัตต์ โดย
อเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคน
มักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย
ความเป็นคนบารุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก่าจัด อากาที่นำเลื่อมใส
การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยายแล้ว ทรงกระทำธรรมมิกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น
ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชม
บุคคลผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดใน
ปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส ๑
เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม ๑ เพื่อถือตาม
พระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๕. ๑๑. อนึ่ง มีภิกษุผู้ประพฤติดังตาม ผู้พูดเข้ากันของภิกษุเหล่านั้นแล ๑ รูปบ้าง
๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง เธอทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวคำ
อะไรๆ ต่อภิกษุนั้น ภิกษุนั้นกล่าวอุกกรรมด้วย ภิกษุนั้นกล่าวอุกวินัยด้วย ภิกษุนั้น
ถือเอาความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้ากล่าวด้วย เธอทราบความพอใจ
และความชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอกล่าวนั้น ย่อมควรแม่แก่พวก
ข้าพเจ้า ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าว อย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย อย่าได้
กล่าวอย่างนั้น ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวอุกกรรม ไม่ด้วย ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวอุกวินัย ไม่
ด้วย ความทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบแม่แก่พวกท่าน ขอพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์
เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน มือเทคเตียวกัน ย่อมอยู่
ผาสุก แลภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังกยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว
ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรม
นั้นเสีย หากเธอทั้งหลายถูกสวดสมณภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย -
* สละ ได้อย่างนั้นนั้นเป็นการดี หากเธอทั้งหลาย ไม่สละเสีย เป็นสิ่งขมาที่เสส .

เรื่องภิกษุผู้ประพฤติดังตามพระเทวทัตต์ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๐๑] บทว่า อนึ่ง . . . ของภิกษุเหล่านั้นแล คือภิกษุผู้ทำลายสงฆ์นั้น .

บทว่า มีภิกษุทั้งหลาย คือมีภิกษุเหล่าอื่น

บทว่า ผู้ประพฤติดังตาม ความว่า ภิกษุผู้ทำลายสงฆ์เห็นอย่างไร ชอบอย่างไร พอใจ
อย่างไร แม่ภิกษุเหล่านั้นก็เห็นอย่างนั้น ชอบอย่างนั้น พอใจอย่างนั้น .

บทว่า ผู้พูดเข้ากัน คือผู้ดำรงอยู่ในพวกในฝ่ายของภิกษุนั้น .

คำว่า ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ความว่า มีภิกษุ ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูป
บ้าง ภิกษุเหล่านั้น พึงกล่าวอย่างนี้ว่า พวกท่านอย่าได้กล่าวคำอะไรๆ ต่อภิกษุนั้น ภิกษุนั้น
กล่าวอุกกรรมด้วย ภิกษุนั้นกล่าวอุกวินัยด้วย แลภิกษุนั้นกล่าวคล้อยตามความพอใจและความเห็น
ชอบของพวกข้าพเจ้า เธอทราบความพอใจและความเห็นชอบของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอ
กล่าวนั้น ย่อมควรแม่แก่พวกข้าพเจ้า .

[๖๐๒] บทว่า ภิกษุเหล่านั้น ได้แก่ภิกษุผู้ประพฤติดังตามเหล่านั้น .

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าใดเห็นอยู่ ภิกษุ
เหล่าใดได้ยินอยู่ ภิกษุเหล่านั้นควรว่ากล่าวภิกษุผู้ประพฤติดังตามเหล่านั้นว่า พวกท่านอย่าได้กล่าว

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
อย่างนั้น ภิกษุหนึ่งกล่าวอุกกรรมก็หาไม่ ภิกษุหนึ่งกล่าวอุกวินัยก็หาไม่ ความทำลายสงฆ์อย่าได้
ขบใจแม่แก่พวกท่าน ขบใจของพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน
ปรองดองกัน ไม่วิวาทกันมีอุกเหตุเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก ฟังกล่าวแม่ครั้งที่สอง ฟังกล่าวแม่
ครั้งที่สาม หากภิกษุเหล่านั้นสละเสียได้ สละได้อย่างนี้นั้น เป็นการดี หากภิกษุเหล่านั้น ไม่สละ
เสีย ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายทราบแล้ว ไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุ
ทั้งหลายฟังคัมถัมมาแม่สู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วฟังว่ากล่าวว่าพวกท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุหนึ่ง
กล่าวอุกกรรมก็หาไม่ ภิกษุหนึ่งกล่าวอุกวินัยก็หาไม่ ความทำลายสงฆ์อย่าได้ขบใจแม่แก่พวกท่าน
ขบใจของพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ปรองดองกัน ไม่วิวาทกัน
มีอุกเหตุเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก ฟังกล่าวแม่ครั้งที่สอง ฟังกล่าวแม่ครั้งที่สาม หากภิกษุเหล่านั้น
สละเสียได้ สละได้อย่างนี้ นั้นเป็นการดี หากภิกษุเหล่านั้น ไม่สละเสียต้องอาบัติทุกกฏ .

วิธีสวดสมณภาสน์

[๖๐๓] ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายฟังสวดสมณภาสน์ ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์
ฟังสวดสมณภาสน์อย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา
ว่าดังนี้ :-

กรรมวาจาสวดสมณภาสน์

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย
เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากัน ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็นผู้ตะเกียกตะกายเพื่อ
ทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว
สงฆ์ฟังสวดสมณภาสน์ ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย
นี้เป็นญัตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย
เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากัน ของภิกษุผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็นผู้ตะเกียกตะกายเพื่อ
ทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้
ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมณภาสน์ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้
ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็น
ผู้นิ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม่ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ
ทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากัน ของภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็นผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น
สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การ
สวดสมณภาสน์ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ขอบ
แก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม่ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ
ทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เป็นผู้ประพฤติตาม เป็นผู้พูดเข้ากัน ของภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ ซึ่งเป็นผู้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ ภิกษุเหล่านั้นยังไม่สละเรื่องนั้น
สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย
การสวดสมณภาสน์ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย
ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ภิกษุทั้งหลายผู้มีชื่อนี้ด้วย ผู้มีชื่อนี้ด้วย สงฆ์สวดสมณภาสน์แล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้น
ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

[๖๐๔] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ

จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสอง
ครั้ง ย่อมระงับ สงฆ์ฟังสวดสมณภาสน์คราวหนึ่งต่อภิกษุ ๒ รูป ๓ รูปได้ ไม่ควรสวดสมณภาสน์
ในคราวหนึ่งยิ่งกว่านั้น

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัตินั้น
ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ขณะมากรูปด้วยกันมากมาย ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น
จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินั้น
นั้นแล แม่เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส .

บทภาษณีย์

[๖๐๕] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส
กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ
กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๐๖] ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสวดสมณภาสน์ ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุผู้มี-
*จิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .
สังฆาทีเสส สิกขาบทที่ ๑๑ จบ .

สังฆาทีเสส สิกขาบทที่ ๑๒

เรื่องพระฉินนะ

[๖๐๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารโฆสิตาราม เขต
พระนครโกสัมพี ครั้นนั้น ท่านพระฉินนะ ประพฤติมารยาทอันไม่สมควร ภิกษุทั้งหลายกล่าว
ตักเตือนอย่างนี้ว่า ดูกรฉินนะ ท่านอย่าได้กระทำอย่างนี้ ประพฤติดังนี้ ไม่ควร

พระฉินนะกล่าวตอบว่า ดูกรท่านทั้งหลาย พวกท่านสำคัญว่าเราเป็นผู้ที่ท่านควรว่ากล่าว
กระนั้นหรือ เราต่างหากควรว่ากล่าวพวกท่าน เพราะพระพุทธเจ้าก็ของเรา พระธรรมก็ของเรา
พระลูกเจ้าของเราตรัสรู้ธรรมแล้ว พวกท่านต่างชื่อกัน ต่างโคตรกัน ต่างชาติกัน ต่างสกุลกัน
บวชรวมกันอยู่ ดุลมกล้ำพืดหญ้าไม้ และใบไม้แห้งให้อยู่ร่วมกัน หรือดองแม่น้ำที่ไหลมาจาก
ภูเขา พัดจอกสาหร่ายและแห่นให้อยู่รวมกันฉะนั้น ดูกรท่านทั้งหลาย พวกท่านสำคัญว่าเราเป็น
ผู้ที่ท่านควรว่ากล่าวกระนั้นหรือ เราต่างหากควรว่ากล่าวพวกท่าน เพราะพระพุทธเจ้าก็ของเรา
พระธรรมก็ของเรา พระลูกเจ้าของเราตรัสรู้ธรรมแล้ว

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา
ต่างก็พากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โฉน ท่านพระฉินนะ อันภิกษุทั้งหลาย ว่ากล่าวอยู่
ถูกทางธรรม จึงได้ทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มี
พระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระฉินนะว่า ดูกรฉินนะ ขาวว่า เธออันภิกษุทั้งหลาย
ว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ได้ทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้จริงหรือ?

พระฉินนะทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ไซ้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูกรโมฆบุรุษ โฉน เธออันภิกษุ
ทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม จึงได้ทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ดูกรโมฆบุรุษ การ
กระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่ง
ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชน
ที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระฉินนะโดยอนุเคราะห์ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง
ความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ
มักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ
ความเพียร โดยอนุเคราะห์แล้วทรงกระทำธรรมิกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น
แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมมงคล
ผู้เกื้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑
เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อ
ความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระ
วินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๖. ๑๒. อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายาก อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่
ถูกทางธรรม ในสิกขาบททั้งหลายอันเนื่องในอุเทศ ทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าว
ไม่ได้ ด้วยกล่าวได้ว่า พวกท่านอย่าได้กล่าวอะไรต่อเรา เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่ว
ก็ตาม แม้เราก็จักไม่กล่าวอะไร ต่อพวกท่านเหมือนกัน เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั้วก็ตาม
ขอพวกท่านจงเว้นจากการว่ากล่าวเราเสีย ภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้
ว่า ท่านอย่าได้ทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้เขาว่ากล่าว
ได้แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าว
ท่านโดยชอบธรรม เพราะวาระรัชชของพระผู้มีพระภาคนั้น เจริญแล้วด้วยอาการ
อย่างนี้ คือด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกันให้ออกจากอาบัติ แลภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
นั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังกยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุหนึ่ง อันภิกษุ
ทั้งหลายพึงสวดสมณภาสน์กล่าวจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสวด
สมณภาสน์กล่าวจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี
หากเธอไม่สละเสีย เป็นสิ่งฆาติเสส .

เรื่องพระนินนะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๐๘] คำว่า อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายาก ความว่า เป็นผู้ว่าได้โดยยาก
ประกอบด้วยธรรมทั้งหลายอันเป็นเครื่องกระทำความเป็นผู้ว่ายาก ไม่อดทน ไม่รับอนุสาสน์
โดยเบื้องขวา

คำว่า ในสิกขาบททั้งหลายอันเนื่องในอุเทศ ได้แก่สิกขาบทอันนับเนื่องใน
พระปาติโมกข์

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ภิกษุเหล่าอื่น

ที่ชื่อว่า ถูกทางธรรม คือสิกขาบทใดอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้ว สิกขาบทนั้น
ชื่อว่าถูกทางธรรม ภิกษุหนึ่งผู้อื่นภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ โดยถูกทางธรรมนั้น ย่อมทำตนให้เป็นผู้
อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ด้วยกล่าวได้ว่าพวกท่านอย่าได้กล่าวอะไรๆ ต่อเรา เป็นคำดีก็ตาม
เป็นคำชั่วก็ตาม แม้เราก็จักไม่กล่าวคำอะไรๆ ต่อพวกท่าน เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม
ขอพวกท่านจงเว้นจากการว่ากล่าวเราเสีย

[๖๐๙] บทว่า ภิกษุหนึ่ง ได้แก่ภิกษุผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายากนั้น

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่าภิกษุเหล่าใดเห็นอยู่ ได้ยินอยู่
ภิกษุเหล่านั้นควรว่ากล่าวภิกษุผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายากนั้นว่า ท่านอย่าได้ทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ
ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้เขาวาได้แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม
แม้ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะวาทะของพระผู้มีพระภาคนั้นเจริญแล้ว
ด้วยอาการอย่างนี้คือ ด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกันให้ออกจากอาบัติ ควรว่า
กล่าวแม่ครั้งที่สอง ควรว่ากล่าวแม่ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี
หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายได้ยินแล้ว ไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุ
นั้นอันภิกษุทั้งหลาย พึงคุมตัวมาแม่สู่ทามกลางสงฆ์แล้วพึงว่ากล่าวว่า ท่านอย่าได้ทำตนให้เป็นผู้
อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้เขาวาได้แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลาย
โดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะวาทะของพระผู้มีพระภาค
นั้นเจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้ คือ ด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกันให้ออกจาก
อาบัติ ควรว่ากล่าวแม่ครั้งที่สอง ควรว่ากล่าวแม่ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละได้อย่างนี้
นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ .

วิธีสวดสมณภาสน์

[๖๑๐] ภิกษุหนึ่ง อันสงฆ์พึงสวดสมณภาสน์ ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวด
สมณภาสน์อย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุตติจตุตถกรรมวาจา
ว่าดังนี้ :-

กรรมวาจาสวดสมณภาสน์

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าว
อยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุหนึ่ง ไม่สละเรื่องนั้น
ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละ
เรื่องนั้น นี้เป็นอุตติ .

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าว
อยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุหนึ่ง ไม่สละเรื่องนั้น
สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้
เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม่ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ
ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุหนึ่ง ไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้
สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด .

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม่ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ
ผู้มีชื่อนี้ อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อื่นใครๆ ว่ากล่าว
ไม่ได้ ภิกษุหนึ่ง ไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น
การสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น
พึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุผู้มีชื่อนี้อันสงฆ์สวดสมณภาสน์แล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่สงฆ์

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
เหตุหนึ่งจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยดังนี้ .

[๖๑๑] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ
จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย
จบกรรมวาจาครั้งสุดท้าย ต้องอาบัติสังฆาติเสส
เมื่อต้องอาบัติสังฆาติเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสอง-
* ครั้ง ย่อมระงับ

บทว่า สังฆาติเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัตินั้น
ให้มานัด เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่ขณะมารูปด้วยกันมากมาย ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น
จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส คำว่า สังฆาติเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินั้น
นั้นแล แม่เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาติเสส .

บทภาษณีย์

[๖๑๒] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาติเสส
กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาติเสส
กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละเสีย ต้องอาบัติสังฆาติเสส
กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ
กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ
กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๑๓] ภิกษุผู้ยังไมถูกสวดสมณภาสน์ ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
อาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๑๒ จบ .

สังฆาติเสส ลิกขาบทที่ ๑๓

เรื่องภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณฺพสฺสกะ

[๖๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ
บิณฑิกะคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณฺพสฺสกะ เป็น
เจ้าถิ่นในชนบทกัฏฐาจารย์ เป็นภิกษุอัสสชิ ชั่วช้า ภิกษุพวกนั้นประพฤตินาจารย์เห็นปานดังนี้ คือ
ปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง
ใช้น้ำให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง ทำมาลัยต่อกันเองบ้าง
ใช้น้ำให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียกกันเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้ช่อเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่น
ทำบ้าง ทำดอกไม้พุ่มเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้เทริดเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นทำบ้าง
ทำดอกไม้พวงเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำดอกไม้แผงสำหรับประดับอกเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่น
ทำบ้าง ภิกษุพวกนั้นนำไปเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยต่อกัน นำไปเองบ้าง ใช้น้ำให้
ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งมาลัยเรียกกัน นำไปเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้ช่อ นำไปเอง
บ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พุ่ม นำไปเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้เทริด
นำไปเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นนำไปบ้าง ซึ่งดอกไม้พวง นำไปเองบ้าง ใช้น้ำให้ผู้อื่นนำไปบ้าง
ซึ่งดอกไม้แผงสำหรับประดับอก เพื่อกุลสตรี เพื่อกุลธิดา เพื่อกุลกุมารี เพื่อบุรุษแห่งสกุล
เพื่อกุลทาสี ภิกษุพวกนั้น ฉันทอาหารในภาชนะอันเดียวกันบ้าง ตีมน้ำในขันใบเดียวกันบ้าง
นั่งบนอาสนะอันเดียวกันบ้าง นอนบนเตียงอันเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดอันเดียวกันบ้าง
นอนคลุมผ้าห่มผืนเดียวกันบ้าง นอนร่วมเครื่องลาดและคลุมผ้าห่มร่วมกันบ้าง กับกุลสตรี กุลธิดา
กุลกุมารี สะใภ้แห่งสกุล กุลทาสี ฉันทอาหารในเวลาวิกาลบ้าง ตีมน้ำเมฆบ้าง ตัดทรงดอกไม้
ของหอมและเครื่องลูบไล้บ้าง ฟ้อนรำบ้าง ขับร้องบ้าง ประโคมบ้าง เต็นรำบ้าง ฟ้อนรำกับ
หญิงฟ้อนรำบ้าง ขับร้องกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ประโคมกับหญิงฟ้อนรำบ้าง เต็นรำกับหญิงฟ้อนรำ
บ้าง ฟ้อนรำกับหญิงขับร้องบ้าง ขับร้องกับหญิงขับร้องบ้าง ประโคมกับหญิงขับร้องบ้าง เต็นรำ
กับหญิงขับร้องบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงประโคมบ้าง ขับร้องกับหญิงประโคมบ้าง ประโคมกับหญิง
ประโคมบ้าง เต็นรำกับหญิงประโคมบ้าง ฟ้อนรำกับหญิงเต็นรำบ้าง ขับร้องกับหญิงเต็นรำบ้าง
ประโคมกับหญิงเต็นรำบ้าง เต็นรำกับหญิงเต็นรำบ้าง เล่นหมากรุกแถวละแปดตาบ้าง เล่น-
* หมากรุกแถวละสิบตาบ้าง เล่นหมากเก็บบ้าง เล่นชิงนางบ้าง เล่นหมากไหวบ้าง เล่นโยนห่วง
บ้าง เล่นไม้หึ่งบ้าง เล่นฟาดให้เป็นรูปต่างๆ บ้าง เล่นสะกาบ้าง เล่นเป่าใบไม้บ้าง เล่นไถน้อยๆ
บ้าง เล่นหกคะเมนบ้าง เล่นไม้กั้งหันบ้าง เล่นตวงทรายด้วยไม้ไผ่บ้าง เล่นรถน้อยๆ บ้าง
เล่นร่อนน้อยๆ บ้าง เล่นเขียนทายบ้าง เล่นทายใจบ้าง เล่นเลียนคนพิการบ้าง หัดขี่ช้างบ้าง
หัดขี่ม้าบ้าง หัดขี่รถบ้าง หัดยิงธนูบ้าง หัดเพลงอาวุธบ้าง ริงผลัดช้างบ้าง ริงผลัดม้าบ้าง ริง
ผลัดรถบ้าง ริงขับกันบ้าง ริงเปี้ยวกันบ้าง ผิวปากบ้าง ปรบมือบ้าง ปล้ำกันบ้าง ชกมวยกัน
บ้าง ปลูกผ้าสังฆาฏิ ณ กลางสถานเต็นรำแล้ว พุดกับหญิงฟ้อนร่าอย่างนี้ว่า น้องหญิง เธอจง
ฟ้อนรำ ณ ที่นี้ ดังนี้บ้าง ให้การคำนับบ้าง ประพฤติอนาจารมีอย่างต่างๆ บ้าง

[๖๑๕] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งจำพรรษาในแคว้นกาสิ เดินทางไปพระนคร-

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

* สวรรค์เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงชนบททักขิณแล้ว ครั้นเวลาเช้าภิกษุนั้นครองอินทรวาสก ถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังชนบททักขิณ มีอาการเดินไป ถอยกลับ แลเหลียว เหยียดแขนคู่แขน นำเลื่อมใส มีจิตหุดดง สมบูรณ์ด้วยอิริยาบถ

คนทั้งหลายเห็นภิกษุรูปนั้นแล้ว พูดอย่างนี้ว่า ภิกษุรูปนี้เป็นใคร ดุคล้ายคนไม่ค่อยมีกำลัง เหมือนคนอ่อนแอ เหมือนคนมีหน้าสยิว ใครเล่าจักถวายบิณฑบาตแก่ท่านผู้เข้าไปเที่ยวบิณฑบาตรูปนี้ ส่วนพระผู้เป็นเจ้าของเหล่าพระอัสสชิ และพระปิ่นพัสสะของพวกเรา เป็นผู้อ่อน-

* โยน พูดไพเราะ อ่อนหวาน ยิ้มแย้มก่อนมักพูดว่า มาเถิด มาดีแล้ว มีหน้า ไม่สยิว มีหน้าขึ้นบาน มักพูดก่อน ใครๆ ก็ต้องถวายบิณฑบาตแก่ท่านเหล่านั้น

อบาสกคนหนึ่ง ได้แลเห็นภิกษุรูปนั้นกำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในชนบททักขิณ ครั้นแล้วจึงเข้าไปหาภิกษุนั้น กราบเรียนถามภิกษุรูปนั้นว่า พระคุณเจ้าได้บิณฑบาตบ้างไหม ขอรับภิกษุรูปนั้นตอบว่า ยังไม่ได้บิณฑบาตเลยจะ

อบาสกกล่าวอาราธนาว่า นิมนต์ไปเรือนผมเถิด ขอรับ แล้วนำภิกษุนั้นไปเรือน นิมนต์ให้ฉันแล้ว ถามว่า พระคุณเจ้าจักไปที่ไหน ขอรับ

ภ. อาตมาจักไปพระนครสวรรค์ เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค

อ. ถ้าเช่นนั้น ขอพระคุณเจ้า จงกราบถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า และขอจงกราบทูลตามถ้อยคำของกระผมอย่างนี้ด้วยขอรับว่า พระพุทธเจ้าข้า วัดในชนบททักขิณโธรม ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปิ่นพัสสะเป็นเจ้าของในชนบททักขิณ เป็นภิกษุอัสสชิ เลวทราม พวกเธอประพฤตินาจารย์เห็นปานดังนี้ คือ ปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ไซ้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ไซ้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ไซ้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เอง ไซ้ให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง ทำมาลัยต่อกันเองบ้าง ไซ้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ทำมาลัยเรียงกันเองบ้าง ไซ้ให้ผู้อื่นทำบ้าง . . . ประพฤตินาจารย์มีอย่างต่างๆ บ้าง เมื่อก่อนชาวบ้านยังมีศรัทธาเลื่อมใส แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธาไม่เลื่อมใสแล้ว แม้นท่านประจำของสงฆ์ก่อนๆ บัดนี้หายกทาศิกาได้ตัดขาดแล้ว ภิกษุมีศีลเป็นที่รักยอมหลีกเลี่ยงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครอง พระพุทธ-

* เจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้า ขอประทานพระวโรกาส พระผู้มีพระภาคพึงส่งภิกษุทั้งหลาย ไปสู่ชนบททักขิณ เพื่อวัดชนบททักขิณนี้จะพึงตั้งมั่นอยู่ .

ภิกษุนั้นรับคำของอบาสกนั้นแล้ว หลีกไปโดยหนทางอันจะไปสู่พระนครสวรรค์ ถึงพระนครสวรรค์ พระวิหารเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดีโดยลำดับ เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง .

พุทธประเพณี

[๑๖๖] อันการที่พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงปราศรัยกับพระอัครคันตกะทั้งหลาย นั้นเป็นพุทธประเพณี

พระพุทธเจ้าทรงปราศรัย

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามภิกษุนั้นว่า ดูกรภิกษุ เธอยังพอนอยุดอกหรือ ยังพอครองอยู่ดอกหรือ เธอเดินทางมาเหนื่อยน้อยหรือ ก็นี่เธอมาจากไหนเล่า?

ภิกษุนั้นกราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้ายังพอนอยุดอกได้ ยังพอครองอยู่ได้พระพุทธเจ้าข้า และข้าพระพุทธเจ้าเดินทางมาลำบากเล็กน้อย ข้าพระพุทธเจ้าจำพรรษาในแคว้นกาสีแล้ว เมื่อจะมายังพระนครสวรรค์ เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค ได้ผ่านชนบททักขิณ พระพุทธเจ้าข้า ครั้นเวลาเช้า ข้าพระพุทธเจ้าครองอินทรวาสก ถือบาตรและจีวรเข้าไปบิณฑบาตยังชนบททักขิณ พระพุทธเจ้าข้า อดาสกคนหนึ่ง ได้เห็นข้าพระพุทธเจ้ากำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในชนบททักขิณ ครั้นแล้วได้เข้าไปหาข้าพระพุทธเจ้า กราบไหว้ข้าพระพุทธเจ้าถามว่า ท่านได้บิณฑบาตบ้างไหม ขอรับ ข้าพระพุทธเจ้าตอบว่า ยังไม่ได้บิณฑบาตเลยจะ เขาพูดว่า นิมนต์ไปเรือนผมเถิด ขอรับ แล้วนำข้าพระพุทธเจ้าไปเรือน ให้ฉันแล้วถามว่า พระคุณเจ้าจักไปที่ไหน ขอรับ ข้าพระพุทธเจ้าตอบว่า จักไปพระนครสวรรค์ เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคจะ เขาพูดว่า ท่านขอรับ ถ้าเช่นนั้นขอท่านจงกราบถวายบังคมพระบาทของพระผู้มีพระภาคด้วยเศียรเกล้า และขอจงกราบทูลตามถ้อยคำของกระผมอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า วัดในชนบททักขิณโธรม ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปิ่นพัสสะเป็นเจ้าของในชนบททักขิณ เป็นภิกษุอัสสชิ เลวทราม ประพฤตินาจารย์เห็นปานดังนี้ คือ ปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ไซ้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง รดน้ำเองบ้าง ไซ้ให้ผู้อื่นรดบ้าง . . . ประพฤตินาจารย์มีอย่างต่างๆ บ้าง เมื่อก่อนชาวบ้านยังมีศรัทธาเลื่อมใส แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ศรัทธาไม่เลื่อมใสแล้ว แม้นท่านประจำของสงฆ์ก่อนๆ บัดนี้หายกทาศิกาได้ตัดขาดแล้ว ภิกษุมีศีลเป็นที่รักยอมหลีกเลี่ยงไป ภิกษุเลวทรามอยู่ครอง พระพุทธเจ้าข้า ข้าพระพุทธเจ้า ขอประทานพระวโรกาส พระองค์ควรส่งภิกษุทั้งหลาย ไปสู่ชนบททักขิณ เพื่อวัดในชนบททักขิณนี้จะพึงตั้งมั่นอยู่ ดังนี้ ข้าพระพุทธเจ้ามาจากชนบททักขิณนั้น พระพุทธเจ้าข้า .

ทรงสอบถามภิกษุสงฆ์

[๑๖๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำถามนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปิ่นพัสสะเป็นเจ้าของในชนบททักขิณ เป็นภิกษุอัสสชิ เลวทราม ประพฤติ-

*เจ้าข้า .

วิธีทำปีพพาชนียกรรม

[๖๑๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลวิธีปีพพาชนียกรรมพึงทำอย่างนี้ พึงใจภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะก่อน ครั้นแล้วพึงให้พวกเธอให้การ ครั้นแล้ว พึงยกอาบัติขึ้น ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้ :-

กรรมวาจาทำปีพพาชนียกรรม

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะเหล่านี้ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอื่นภิกษุเหล่านี้ประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะจากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะเหล่านี้เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอื่นภิกษุเหล่านี้ประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย สงฆ์ทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะจากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี การทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะจากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ-

* ปณิพพสกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระ-

* อัสสชิและพระปณิพพสกะเหล่านี้ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอื่นภิกษุเหล่านี้ประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย สงฆ์ทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ จากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ-

* ปณิพพสกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี การทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระ-

* ปณิพพสกะจากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวกพระ-

* อัสสชิและพระปณิพพสกะเหล่านี้ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอื่นภิกษุเหล่านี้ประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย สงฆ์ทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระ-

* อัสสชิและพระปณิพพสกะ จากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี การทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะจากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรีขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ปีพพาชนียกรรม สงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะจากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

[๖๒๐] ลำดับนั้น ภิกษุสงฆ์มีพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะเป็นประมุขได้ไปสูชนบทกัฎฐาคีรีแล้ว ทำปีพพาชนียกรรมแก่ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะจากชนบทกัฎฐาคีรีว่า ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ ไม่พึงอยู่ในชนบทกัฎฐาคีรี

ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะเหล่านั้น ถูกสงฆ์ทำปีพพาชนียกรรมแล้ว ไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่หายเยอหยิ่ง ไม่ประพฤติแก้ตัว ไม่ขอขมาภิกษุทั้งหลาย ยังดำ ยังบริภาษ การกสงฆ์ ยังใส่ความว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความชดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว หลีกไปเสียก็มี สิกเสียมก็มี

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างพากันแห่งโทษ ดิเตียน โปนทะนาวา ไฉน ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะถูกสงฆ์ทำปีพพาชนียกรรมแล้ว จึงไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่หายเยอหยิ่ง ไม่ประพฤติแก้ตัว ไม่ขอขมาภิกษุทั้งหลาย ยังดำ ยังบริภาษการกสงฆ์ ยังใส่ความว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความชดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว หลีกไปเสียก็มี สิกเสียมก็มี เล่าแล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค .

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

[๖๒๑] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค รับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ขาวว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะถูกสงฆ์ทำปีพพาขนิยกรรมแล้ว ไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่
หายเยื่อหึง ไม่ประพฤติแก้ตัว ไม่ขอมาภิกษุทั้งหลาย ยิงดำ ยังบริภาษการกสงฆ์ ยังใส่ความว่า
ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว
หลีกไปเสียก็มี สีกเสียก็มี จริงหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า .

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษ
เหล่านั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉน พวก
ภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้น ถูกสงฆ์ทำปีพพาขนิยกรรมแล้ว จึงไม่ประพฤติโดยชอบ ไม่หายเยื่อหึง
ไม่ประพฤติแก้ตัว ไม่ขอมาภิกษุทั้งหลาย ยิงดำ ยังบริภาษการกสงฆ์ ยังใส่ความว่า
ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว
หลีกไปเสียก็มี สีกเสียก็มีแล้ว .

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การ
กระทำของโมฆบุรุษเหล่านั้นนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และ
เพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว .

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ โดยอเนก
ปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลียงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก
ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลียงง่าย
ความเป็นคนบารุงง่าย ความมกน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจืด อากาโรที่นำ
เลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยายแล้ว ทรงกระทำธรรมิกถา
ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย
อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความริบবাদิแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑
เพื่อขมบะคนผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะ
บังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่
ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ
สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๗. ๑๓. อนึ่ง ภิกษุเข้าไปอาศัยบ้านกิติ นิคมกิติ แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ เป็น
ผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของเธอ เขาได้
เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันเธอประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็น
อยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลาย พึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่าน
เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน
เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้
เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอवासนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้
และภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ พึงว่ากล่าวภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า
พวกภิกษุถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคืองด้วย ถึงความหลงด้วย ถึงความกลัวด้วย
ยอมขับภิกษุบางรูป ย่อมไม่ขับภิกษุบางรูป เพราะอาบัติ เช่นเดียวกัน ภิกษุเหล่านั้นอัน
ภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย หาได้ถึง
ความพอใจไม่ หาได้ถึงความขัดเคืองไม่ หาได้ถึงความหลงไม่ หาได้ถึงความกลัวไม่
ท่านเองแล เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทราม
ของท่าน เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้าย
แล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอवासนี้ ท่านอย่าอยู่
ในที่นี้ และภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเดียว
ภิกษุเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลาย พึงสวดสมณภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย
หากเธอถูกสวดสมณภาสกว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั้น
เป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสิ่งฆาติเสส .

เรื่องภิกษุพวกพระอัสสชิและพระปณิพพสกะ จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒๒] คำว่า อนึ่งภิกษุ . . . บ้านกิติ นิคมกิติ แห่งใดแห่งหนึ่ง ความว่า บ้านกิติ
นิคมกิติ นครกิติ ชื่อว่า บ้านและนิคม .

บทว่า เข้าไปอาศัย . . . อยู่ คือจิวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเกสัชบริหารเป็นปัจจัย
ของภิกษุ ไซ้ เป็นปัจจัยเกี่ยวเนื่องอยู่ในที่นั้น .

ที่ชื่อว่า สกุล หมายถึง ๔ คือ สกุลกษัตริย์ สกุลพราหมณ์ สกุลแพศย์ สกุลศูทร

บทว่า เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล คือ ประจบสกุลด้วยดอกไม้กิติ ผลไม้กิติ แป้งกิติ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวีถก ปฐมภาค
ดินกิติ ไม้สีพันกิติ ไม้ไผกิติ การแพทย์กิติ การสื่อสารกิติ

บทว่า มีความประพฤติเลวทราม คือ ปลุกไม้ดอกเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นปลุกบ้าง
รดน้ำเองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง เก็บดอกไม้เองบ้าง ใช้ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ร้อยกรองดอกไม้เองบ้าง
ใช้ให้ผู้อื่นร้อยกรองบ้าง .

[๖๒๓] บทว่า เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย คือ ชนเหล่าใดอยู่เฉพาะหน้า
ชนเหล่านั้น ชื่อว่าได้เห็นอยู่ ชนเหล่าใดอยู่ลับหลัง ชนเหล่านั้นชื่อว่าได้ยินอยู่ .

บทว่า และสกุลทั้งหลาย อันเธอประทุษร้ายแล้ว คือ ชนทั้งหลายเมื่อก่อนมี
ศรัทธา อาศัยภิกษุหนึ่งกลับเป็นคนไม่มีศรัทธา เมื่อก่อนเป็นคนเลื่อมใสอาศัยภิกษุหนึ่งกลับเป็นคน
ไม่เลื่อมใส

บทว่า เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย คือ ชนเหล่าใดอยู่เฉพาะหน้า
ชนเหล่านั้น ชื่อว่าได้เห็นอยู่ ชนเหล่าใดอยู่ลับหลัง ชนเหล่านั้น ชื่อว่าได้ยินอยู่

[๖๒๔] บทว่า ภิกษุหนึ่ง ได้แก่ ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุลรูปนั้น

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุพวกที่ได้เห็นได้
ยินเหล่านั้น ฟังว่ากล่าวภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุลรูปนั้นว่า ท่านแล เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความ
ประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่านแล เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และ
สกุลทั้งหลาย อันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกเลี่ยงไปเสีย
จากอवासนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุหนึ่ง อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ฟังว่าภิกษุ
เหล่านั้นอย่างนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคืองด้วย ถึงความหลงด้วย
ถึงความกลัวด้วย ย่อมขับภิกษุบางรูป ย่อมไม่ขับภิกษุบางรูป เพราะอาบัติเช่นเดียวกัน

[๖๒๕] บทว่า ภิกษุหนึ่ง ได้แก่ภิกษุผู้ทำกรรมรูปนั้น

บทว่า อันภิกษุทั้งหลาย ได้แก่ภิกษุเหล่าอื่น อธิบายว่า ภิกษุเหล่าใดได้เห็น ภิกษุ
เหล่าใดได้ยิน ภิกษุเหล่านั้น ฟังว่ากล่าวภิกษุผู้ทำกรรมรูปนั้นว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุ
ทั้งหลายหาได้ถึงความพอใจ ไม่ หาได้ถึงความขัดเคือง ไม่ หาได้ถึงความหลง ไม่ และหาได้ถึง
ความกลัว ไม่ ท่านแล เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทราม
ของท่านแล เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลาย อันท่านประทุษร้ายแล้ว
เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกเลี่ยงไปเสียจากอवासนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ ฟังว่า
กล่าว แม้ครั้งที่สอง ฟังว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละ ได้อย่างนี้ นั้นเป็นการดี
หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลายได้ยินแล้ว ไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ
ภิกษุหนึ่ง อันภิกษุทั้งหลายฟังคุมตัวมาเน่าสุทามกลางสงฆ์แล้วฟังว่ากล่าว ว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่าง
นั้น ภิกษุทั้งหลาย หาได้ถึงความพอใจ ไม่ หาได้ถึงความขัดเคือง ไม่ หาได้ถึงความหลง ไม่ หา
ได้ถึงความกลัว ไม่ ท่านแลเป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติ
เลวทรามของท่านแล เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว
เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกเลี่ยงไปเสียจากอवासนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ ฟังว่า
กล่าวแม้ครั้งที่สอง ฟังว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากเธอสละเสีย สละ ได้อย่างนี้ นั้นเป็นการดี
หากเธอไม่สละเสีย ต้องอาบัติทุกกฏ .

วิธีสวดสมณภาส

[๖๒๖] ภิกษุหนึ่งอันสงฆ์ฟังสวดสมณภาส ดุกรภิกษุทั้งหลาย ก็เลสงฆ์ฟังสวดสม
ณภาสอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย ยึดติดจตุตถกรรมวาจา ว่า
ดังนี้ :-

กรรมวาจาสวดสมณภาส

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์ทำปัพพชาชนิยกรรมแล้ว ใส่ความ
ภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง
ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์ฟังสวด
สมณภาส ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์ทำปัพพชาชนิยกรรมแล้ว ใส่
ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว
เธอยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวด
สมณภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบ
แก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้
ถูกสงฆ์ทำปัพพชาชนิยกรรมแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วย
ความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวด
สมณภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่อง
นั้นเสีย ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้
ถูกสงฆ์ทำปัพพชาชนิยกรรมแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวด
สมณภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมณภาสภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละ
เรื่องนั้นเสีย ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด
ภิกษุผู้มีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมณภาสแล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ขอบแก่สงฆ์
เหตุหนึ่งจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

[๖๒๓] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ

จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสอง
ครั้ง ย่อมระงับ

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้ปริวาสเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติ
เดิม ให้มานัต เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมารูปด้วยกัน ไม่ใช่บุคคลรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึง
ตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินั้น
นั้นแล แม่เพราะเหตุนี้ จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส .

บทภาชนีย์

[๖๒๔] กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมเป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ .

อนาปัตติวาร

[๖๒๕] ภิกษุผู้ยังไม่ถูกสวดสมณภาส ๑ ภิกษุผู้สละเสียได้ ๑ ภิกษุวิกลจริต ๑ ภิกษุ
มีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ภิกษุผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุอาทิกัมมิกะ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล .

สังฆาทิเสส ลิกขาบทที่ ๑๓ จบ .

บทสรุป

[๖๓๐] ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ธรรม คือสังฆาทิเสส ๑๓ ลิกขาบทข้าพเจ้ายกขึ้นแสดง
แล้ว แก่ลิกขาบทให้ต้องอาบัติเมื่อแรกทำ ลีลิกขาบทให้ต้องอาบัติเมื่อสวดสมณภาสครบสามจบ
ภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสสลิกขาบทใดลิกขาบทหนึ่งแล้ว ร้อย แต่ปกปิดไว้สิ้นวันเท่าใด ภิกษุนั้น
ต้องอยู่ปริวาสด้วยความไม่ปรารถนา สิ้นวันเท่านั้น ภิกษุอยู่ปริวาสแล้ว ต้องประพฤติวัตรเพื่อ
มานัตสำหรับภิกษุเพิ่มขึ้นอีก ๖ ชาติ ภิกษุประพฤติมานัตแล้ว ภิกษุสงฆ์ ๒๐ รูปอยู่ในสีมาใด
พึงเรียกภิกษุนั้นเข้าหมู่ในสีมานั้น ถ้าภิกษุสงฆ์ ๒๐ รูป หย่อนแม่รูปหนึ่ง พึงเรียกภิกษุนั้นเข้าหมู่
ภิกษุนั้นก็ไม่เป็นอันสงฆ์เรียกเข้าหมู่แล้ว และภิกษุเหล่านั้นควรถูกตำหนิ นี้เป็นสามิจิในกรรมนั้น
ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในอาบัติสังฆาทิเสสเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้ริษทธิ์
แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถาม แม่ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้ริษทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถาม
แม่ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้ริษทธิ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายเป็นผู้ริษทธิ์แล้วในอาบัติ
สังฆาทิเสสเหล่านี้ เหตุนี้ จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

เตรสภันท์ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

สังฆาทิเสส ๑๓ ลิกขาบท คือ ปล่อยสกกะ ๑ เกล้าคสังกาย ๑ วาจาชั่วหยาบ ๑ บำเรอกามของ
ตน ๑ ชักสือ ๑ ทักฎิ ๑ ทำวิหาร ๑ โจรด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล ๑ โจรอ้างเลศบางอย่าง ๑
ทำลายสงฆ์ ๑ ประพฤติตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์นั้นแหละ ๑ ว่ายาก ๑ ประทุษร้ายสกุล ๑ ดังนี้แล .

อนียตภันท์

ท่านทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคืออนียต ๒ ลิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ .

อนียต ลิกขาบทที่ ๑

เรื่องพระอภัยกับนางวิสาขา มีคารมมาตา

[๖๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ
บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้นนั้นท่านพระอภัยเป็นพระประจำสกุลในพระนครสาวัตถี
เข้าไปหาสกุลเป็นอันมาก สมัยนั้น สวาน้อยแห่งสกุลอุปัฏฐากของท่านพระอภัย เป็นสตรีที่
มารดาบิดายกให้แก่หนุ่มน้อยของสกุลหนึ่ง

ครั้นเวลาเช้า ท่านพระอภัยครองอันตราวาสแล้ว ถือบาตรและจีวรเข้าไปหาสกุลนั้น
ครั้นแล้วจึงได้ถามพวกชาวบ้านว่า สวาน้อยผู้มีชื่อนี้ชื่อไหน

พวกชาวบ้านตอบอย่างนี้ว่า พวกข้าพเจ้า ได้ยกให้แก่หนุ่มน้อยของสกุลโน้นแล้ว เจ้าข้า

แม่สกลนั้นแล ก็เป็นอุปัฏฐากของท่านพระอภัย จึงท่านพระอภัยเข้าไปหาสกุลนั้น

ครั้นแล้วจึงถามพวกชาวบ้านว่า สตรีผู้มีชื่อนี้ อยู่ไหน?

พวกชาวบ้านตอบว่า นางนั้นอยู่ในห้อง เจ้าข้า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
จึงท่านพระอภัยเข้าไปหาสวาน้อยนั้น ครั้นแล้วสำเร็จการนั่งในที่ลับคือในอาสนะกำบัง
ซึ่งพอจะทำการได้กับสวาน้อยนั้น หนึ่งต่อหนึ่ง เจริญจากล่าวาธรมอยู่ ควบแก่เวลา .

[๖๓๒] ก็โดยสมัยนั้นแล นางวิสาขา มีคารมมาตา เป็นสตรีมีบุตรมาก มีนัดตามาก
มีบุตรไม่มีโรค มีนัดดาไม่มีโรค ซึ่งโลกสมมติว่าเป็นมิ่งมงคล พวกชาวบ้านเชิญนางไปให้
รับประทานอาหารก่อนในงานบำเพ็ญกุศล งานมงคล งานมหรสพ ครั้นนั้น นางวิสาขา
มีคารมมาตา ได้ถูกเชิญไปสู่สกุลนั้น นางได้เห็นพระอภัย นั่งในที่ลับคือในอาสนะกำบัง ซึ่ง
พอจะทำการได้กับหญิงสาวนั้น หนึ่งต่อหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอภัยว่า ข้าแต่
พระคุณเจ้า การที่พระคุณเจ้าสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับ
มาตคาม หนึ่งต่อหนึ่งเช่นนี้ ไม่เหมาะ ไม่ควร แม้พระคุณเจ้าจะไม่ต้องการด้วยธรรมนั้น
ก็จริง ถึงอย่างนั้น พวกชาวบ้านผู้ที่ไม่เลื่อมใส จะบอกให้เชื่อ ได้โดยยาก

ท่านพระอภัย แม้ถูกนางวิสาขา มีคารมมาตา ว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ก็มีได้เชื่อฟัง
เมื่อนางวิสาขา มีคารมมาตา กลับไปแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย
บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีกน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อศึกษา
ต่างพากันเพ่งโทษ ตีเตียน โพนทะนาวา โจนท่านพระอภัยจึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ
ในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตคาม หนึ่งต่อหนึ่งแล้ว แล้วกราบทูลเนื้อความนั้น
แด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน
เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอภัยว่า ดูกรอภัย ข้าว่า เธอสำเร็จการนั่ง
ในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตคาม หนึ่งต่อหนึ่ง จริงหรือ?

ท่านพระอภัยทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอ นั้น ไม่เหมาะ
ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดูกรโมฆบุรุษ โจน เธอจึงได้
สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง ซึ่งพอจะทำการได้กับมาตคาม หนึ่งต่อหนึ่งแล้ว
การกระทำของเธอ นั้น ไม่เป็น ไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความ
เลื่อมใสยิ่ง ของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้การกระทำของเธอ นั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใส
ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงติเตียนท่านพระอภัยโดยอเนกปริยาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง
ความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ
ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย
ความมักน้อย ความสันโดษ ความชดเชลา ความกำจัด อากาที่นำเลื่อมใส การไม่สะสม
การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยายแล้วทรงกระทำธรรมิกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสม
แก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจ
ประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อ
ข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด
ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่
เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระ-

* สัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๙. ๑. อนึ่ง ภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง
พอจะทำการได้กับมาตคามผู้เดียว อุบาทถิภามิว่าจาที่เชื่อได้ เห็นภิกษุกันมาตคาม
นั้นนั้นแล้ว พุดขึ้นด้วยธรรม ๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกก็ดี ด้วย
สังฆาติเสสก็ดี ด้วยปาจิตตยิกก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม
๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยปาราชิกบ้าง ด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตตย
บ้าง อีกอย่างหนึ่ง อุบาทถิภามิว่าจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับ
ด้วยธรรมนั้น ธรรมนี้ชื่อ อนนิต .

เรื่องพระอภัยกับนางวิสาขา จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๓๓] บทว่า อนึ่ง . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติ
อย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกต้อย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด
เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ
อรรถว่าประพฤติกขาจารวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า
เป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า มีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ
ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียง
กันอุปสมบทให้ ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์
พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรมอันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงค์ในอรรถนี้

ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่ หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์
ดิรัจฉานตัวเมีย โดยที่สุด แม่เด็กหญิงที่เกิดในวันนั้น ไม่ต้องพูดถึงสตรีผู้ใหญ่
บทว่า กับ คือ ร่วมกัน

คำว่า รูปเดียว . . . ผู้เดียว ได้แก่ภิกษุ ๑ มาตุคาม ๑

ที่ชื่อว่า ในที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑

ที่ลับตา ได้แก่ที่ซึ่งเมื่อภิกษุหรือมาตุคามขยิบตา ยักคิ้ว หรือชูศรัษะ ไม่มีใครสามารถ
จะแลเห็นได้

ที่ลับหู ได้แก่ ที่ซึ่งไม่มีใครสามารถจะได้ยินถ้อยคำที่พูดตามปกติได้

อาสนะที่ชื่อว่า กำบัง คือเป็นอาสนะที่เขากำบังด้วยผ้า บานประตู เสื่อลำแพน
ม่านบัง ต้นไม้ เสา หรือฉาง ใดๆอย่างหนึ่ง

บทว่า พอดีทำการได้ คือ อาจเพื่อจะเสพเมถุนธรรมได้

คำว่า สำเร็จการนั่ง หมายความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้หรือนอนใกล้
กิติ เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้ หรือนอนใกล้กิติ นั่งทั้งสองคน หรือนอนทั้งสองคน
กิติ

[๖๓๔] อุบาสิกาที่ชื่อว่า มีวาจาที่เชื่อได้ คือ เป็นสตรีผู้บรรลุผล ผู้ตรัสรู้ธรรม
ผู้เข้าใจศาสนาดี

ที่ชื่อว่า อุบาสิกา ได้แก่ สตรีผู้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ผู้ถึงพระธรรมเป็นสรณะ
ผู้ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ

บทว่า เห็น คือ พบ

[๖๓๕] อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้เช่นนั้น ฟังพูดขึ้นด้วยธรรม ๓ ประการ ใดๆ
อย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกกิติ ด้วยสังฆาติเสสกิติ ด้วยปาจิตตีย์กิติ ภิกษุปฏิญาณซึ่ง
การนั่ง ฟังถูกปรับด้วยธรรม ๓ ประการ ใดๆอย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกบ้าง
ด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตตีย์บ้าง อีกประการหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้น
กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นฟังถูกปรับด้วยธรรมนั้น .

ปฏิญาณัตถะ

เห็นนั่งกำลังเสพเมถุนธรรม

[๖๓๖] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรม
ในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม
ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้เสพเมถุนธรรมเลย ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม
ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม
ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

เห็นนอนกำลังเสพเมถุนธรรม

[๖๓๗] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรม
ในมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรมในมาตุคาม
ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนจริง แต่ไม่ได้เสพเมถุนธรรมเลย ดังนี้ ฟังปรับเพราะ
การนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรมใน
มาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับ
เพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังเสพเมถุนธรรมใน
มาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

เห็นนั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย

[๖๓๘] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึง
ด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย
กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับ เพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

เห็นนอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย

[๖๓๙] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึง ด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนี้บัญญัติการนอนนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับ เพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย กับมาตุคาม ภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้า ไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

เห็นนั่งในที่ลับ

[๖๔๐] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง พอดีทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนี้บัญญัติการนั่งนั้น ฟังปรับเพราะ การนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็น พระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับ คือนั่งในอาสนะ กำบัง พอดีทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้า ไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็น พระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับ คือในอาสนะ กำบัง พอดีทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้า ไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

เห็นนอนในที่ลับ

[๖๔๑] หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับ คือ ในอาสนะกำบัง พอดีทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนี้บัญญัติการนอนนั้น ฟังปรับ เพราะการนอน

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับ คือใน อาสนะกำบัง พอดีกระทำได้กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้า ไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับ คือในอาสนะ กำบัง พอดีทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว ถ้าภิกษุนี้บอกกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้า ไม่ได้นอน ข้าพเจ้า ยืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

[๖๔๒] บทว่า อนียต แปลว่า ไม่แน่นอน คือ เป็นปาราชิกก็ได้ เป็นสังฆาทิเสส ก็ได้ เป็นปาจิตตยิกก็ได้ .

บทภาษณีย์

[๖๔๓] ภิกษุบัญญัติการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ
ภิกษุบัญญัติการไป ไม่บัญญัติการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ
ภิกษุบัญญัติการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่บัญญัติอาบัติ ฟังปรับเพราะการนั่ง
ภิกษุบัญญัติการไป ไม่บัญญัติการนั่ง ไม่บัญญัติอาบัติ ไม่ฟังปรับ
ภิกษุไม่บัญญัติการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ
ภิกษุไม่บัญญัติการไป ไม่บัญญัติการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ
ภิกษุไม่บัญญัติการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่บัญญัติอาบัติ ฟังปรับเพราะการนั่ง
ภิกษุไม่บัญญัติการไป ไม่บัญญัติการนั่ง ไม่บัญญัติอาบัติ ไม่ฟังปรับ .

อนียต ลิกขาบทที่ ๑ จบ .

อนียต ลิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระอุทายี กับนางวิสาขา มิคารมาตา

[๖๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธรเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ อานาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสารวัตถิ ครั้งนั้น ท่านพระอุทายีดำริว่า พระผู้มีพระภาค ทรงห้ามการสำเร็จการนั่งในที่ลับ คือในอาสนะกำบัง พอดีทำการได้กับมาตุคาม หนึ่งต่อหนึ่ง จึงสำเร็จการนั่งในที่ลับ กับสวามีน้อยคนนั้นแล หนึ่งต่อหนึ่ง เจริญจากถาวรธรรมอยู่ ควรแก่เวลา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

แม้ครั้งที่สองแล นางวิสาขา มีคารมมาตา ก็ได้ถูกเชิญ ไปสู่สกุลนั้น นางได้เห็นท่าน พระอุททายีนั่งในที่ลับ กับสาวน้อยนั้นแล หนึ่งต่อหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กล่าวคำนี้กะท่านพระอุททายี ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า การที่พระคุณเจ้านั่งในที่ลับ กับมาตคาม หนึ่งต่อหนึ่งเช่นนี้ ไม่เหมาะ ไม่ควร พระคุณเจ้าไม่ต้องการ ด้วยธรรมนั้นก็จริง ถึงอย่างนั้น พวกชาวบ้านผู้ที่ไม่เลื่อมใส จะบอกให้เชื่อ ได้โดยยาก

ท่านพระอุททายี แม้ถูกนางวิสาขา มีคารมมาตา ว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ก็มีได้เชื่อฟัง

เมื่อนางวิสาขา มีคารมมาตากลับไปแล้ว ได้แจ้งนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย

บรรดาภิกษุที่เป็นผู้มีก่น้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใครต่อศึกษา ต่างก็พากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า โฉนท่านพระอุททายี จึงได้สำเร็จการนั่งในที่ลับ กับมาตคาม หนึ่งต่อหนึ่งเล่า แล้วกราบทูลเนื้อความนั้นแด่พระผู้มีพระภาค

ประชุมสงฆ์ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ใน เพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามท่านพระอุททายีว่า ดุรอุททายี ขาวว่า เธอสำเร็จการนั่งในที่ลับ กับมาตคาม หนึ่งต่อหนึ่ง จริงหรือ?

ท่านพระอุททายีทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคพระพุทธรเจ้าทรงตีเตียนว่า ดุรโมฆบุรุษ การกระทำของเธอนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสงฆ์ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ดุรโมฆบุรุษ โฉน เธอจึง ได้สำเร็จ การนั่งในที่ลับกับมาตคามหนึ่งต่อหนึ่งเล่า การกระทำของเธอนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงตีเตียนท่านพระอุททายีโดยอนกปรียาย ดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่ง ความเป็นคนเลียมยาก ความเป็นคนบารุงยาก ความเป็นคนมีกมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบารุงง่าย ความ มีกน้อย ความสันโดษ ความชดถลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภ ความเพียร โดยอนกปรียาย แล้วทรงกระทำธรรมิกถา ที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบท แก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัย อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อชมบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอวิยะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งศีลธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้ :-

พระบัญญัติ

๑๙. ๒. อนึ่ง สถานที่หาเป็นอาสนะกำบังไม่เลยทีเดียว หาเป็นที่พอจะทำการ ได้ไม่ แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ได้อยู่ แลภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับด้วยมาตคามผู้เดียว ในอาสนะมีรูปอย่างนั้น อุบาสิกามีวาจา ที่เชื่อได้เห็นภิกษุกับมาตคามนั้นนั้นแล้ว พุดขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่าง หนึ่ง คือด้วยสังฆาที่เสสศักดิ์ ด้วยปาจิตตยก็ติ ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง ฟังถูกปรับด้วย ธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาที่เสสบ้าง ด้วยปาจิตตยบ้าง อีก อย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้นกล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นฟังถูกปรับด้วยธรรม นั้น แม้ธรรมนี้ก็ชื่อ อนียต .

เรื่องพระอุททายี กับนางวิสาขา จบ .

สิกขาบทวิภังค์

[๖๔๕] คำว่า อนึ่งสถานที่หาเป็นอาสนะกำบังไม่เลยทีเดียว อธิบายว่า อาสนะเป็นที่เปิดเผย คือ เป็นสถานที่มิได้กำบังด้วยฝา บานประตู เสือลำแพน ม่านบัง ต้นไม้ เสา หรือฉาง อย่างใดอย่างหนึ่ง

บทว่า หาเป็นที่พอจะทำการได้ไม่ คือ ไม่อาจเสพเมถุนธรรมได้

คำว่า แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ ได้อยู่ คือ อาจจะพูด เคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบได้

[๖๔๖] บทว่า แล . . . ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีภคตอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็น เถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตามนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า แล . . . ใด

บทว่า ภิกษุ ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า เป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะ อรรถว่า ประพฤติภิกษาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรรถว่า ทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
ภิกษุ โดยสมญา ชื่อว่า ภิกษุ โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรธว่า เป็นเอหิภิกษุ ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรธว่า เป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมนัน ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรธว่า เป็น
ผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรธว่ามีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรธว่าเป็นพระเสขะ ชื่อว่า
ภิกษุ เพราะอรธว่า เป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุ เพราะอรธว่า เป็นผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกัน
อุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควเรฐานะ บรรดาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุที่สงฆ์
พร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควเรฐานะนี้ ชื่อว่า ภิกษุ ที่ทรง
ประสงคฺในอรธนี้

บทว่า ในอาสนะมีรูปอย่างนั้น คือ ในอาสนะเห็นปานนั้น
ที่ชื่อว่า มาตุคาม ได้แก่หญิงมนุษย์ ไม่ใช่หญิงยักษ์ ไม่ใช่หญิงเปรต ไม่ใช่สัตว์
ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นสตรีผู้รู้เดียงสา สามารถซาบซึ่งถึงถ้อยคำ เป็นสุภาสิต ทูภาสิต วาจาชิวหายาบ
และสุภาพ

บทว่า กับ คือ ร่วมกัน

คำว่า รูปเดียว . . . ผู้เดียว ได้แก่ ภิกษุ ๑ มาตุคาม ๑

ที่ชื่อว่า ในที่ลับ ได้แก่ ที่ลับตา ๑ ที่ลับหู ๑ ที่ลับตา ได้แก่สถานที่ซึ่งเมื่อภิกษุ หรือ
มาตุคาม ขยับตา ยักคิ้ว หรือชูศีรษะ ไม่มีใครสามารถจะแลเห็นได้

ที่ลับหู ได้แก่ สถานที่ซึ่งไม่มีใครสามารถได้ยินถ้อยคำที่พูดตามปกติได้

คำว่า สำเร็จการนั่ง หมายความว่า เมื่อมาตุคามนั่งแล้ว ภิกษุนั่งใกล้ หรือนอนใกล้
กิติ เมื่อภิกษุนั่งแล้ว มาตุคามนั่งใกล้ หรือนอนใกล้กิติ นั่งทั้งสองคน หรือนอนทั้งสองคนกิติ

[๖๔๓] อุบาสิกาที่ชื่อว่า มีวาจาที่เชื่อได้ คือ เป็นสตรีผู้บรรลผล ผู้ตรัสธรรม ผู้เข้าใจ

ศาสนาดี

ที่ชื่อว่า อุบาสิกา ได้แก่ สตรีผู้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ผู้ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ผู้ถึง
พระสงฆ์เป็นสรณะ

บทว่า เห็น คือพบ

[๖๔๔] อุบาสิกาที่มีวาจาที่เชื่อได้เช่นนั้น ฟังพูดขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการ

อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาติเสสกิติ ด้วยปาจิตตยิกิติ ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง
ฟังถูกปรับด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วย
ปาจิตตยียบ้าง อีกประการหนึ่งอุบาสิกาที่มีวาจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้น
ฟังถูกปรับด้วยธรรมนั้น .

ปฏิญญาตกระณะ

เห็นนั่งกำลังเคล้าคลึง

[๖๔๕] หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็น พระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึง
ด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย
กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ดังนี้
ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย
กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับ
เพราะการนอน

หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านั่งกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย
กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ

เห็นนอนกำลังเคล้าคลึง

[๖๔๖] หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึง
ด้วยกายกับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนอนนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย
กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนจริง แต่ไม่ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย ดังนี้
ฟังปรับเพราะการนอน

หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย
กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับ
เพราะการนั่ง

หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้านอนกำลังถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย
กับมาตุคาม ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

ได้ยินนั่งกำลังพูดเกาะ

[๖๔๗] หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเกาะมาตุคาม
ด้วยวาจาชิวหายาบ ถ้าภิกษุนั้นปฏิญาณการนั่งนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอุบาสิกาที่นั่งพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเกาะมาตุคามด้วย
วาจาชิวหายาบ ถ้าภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านั่งจริง แต่ไม่ได้พูดเกาะมาตุคามด้วยวาจาชิวหายาบ

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค

ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนอน

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านั่งกำลังพูดเคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

ได้ยินนอนกำลังพูดเคาะ

[๖๕๒] หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตคาม ด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุหนึ่งปฏิญาณการนอนนั้น ฟังปรับตามอาบัติ

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้านอนจริง แต่ไม่ได้พูดเคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนอน

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันได้ยินพระคุณเจ้านอนกำลังพูดเคาะมาตคามด้วยวาจาชั่วหยาบ ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอนข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

เห็นนั่งในที่ลับ

[๖๕๓] หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับกับมาตคามผู้เดียว ถ้าภิกษุหนึ่งปฏิญาณการนั่งนั้น ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับกับมาตคามผู้เดียว ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้านอนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนอน

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนั่งในที่ลับกับมาตคามผู้เดียว ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นั่ง ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

เห็นนอนในที่ลับ

[๖๕๔] หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับกับมาตคามผู้เดียว ถ้าภิกษุหนึ่งปฏิญาณการนอนนั้น ฟังปรับเพราะการนอน

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับกับมาตคามผู้เดียว ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้านั่งอยู่ต่างหาก ดังนี้ ฟังปรับเพราะการนั่ง

หากอบาสิกานั้นพูดขึ้นอย่างนี้ว่า ดิฉันเห็นพระคุณเจ้ารูปเดียวนอนในที่ลับกับมาตคามผู้เดียว ถ้าภิกษุหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าไม่ได้นอน ข้าพเจ้ายืนอยู่ต่างหาก ดังนี้ ไม่ฟังปรับ .

[๖๕๕] บทว่า แม่นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสท้าวถึงสิกขาบทก่อน

บทว่า อนียต แปลว่า ไม่แน่นอน คือ เป็นสิ่งสมาทิสเสกได้ เป็นปาจิตตยาก็ได้ .

บทภาชนีย์

[๖๕๖] ภิกษุปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ

ภิกษุปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ

ภิกษุปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับเพราะการนั่ง

ภิกษุปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ไม่ฟังปรับ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับตามอาบัติ

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ฟังปรับเพราะการนั่ง

ภิกษุไม่ปฏิญาณการไป ไม่ปฏิญาณการนั่ง ไม่ปฏิญาณอาบัติ ไม่ฟังปรับ .

อนียต สิกขาบทที่ ๒ จบ .

บทสรุป

[๖๕๗] ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ธรรมคืออนียต ๒ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามท่านทั้งหลายในธรรม คือ อนียต ๒ สิกขาบทเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม่ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธ์แล้วในธรรม คืออนียต ๒ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนี้ จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ .

อนียตกัณฑ์ จบ .

หัวข้อประจำเรื่อง

อนียต ๒ สิกขาบท คือ นั่งในที่ลับพอจะทำการได้ ๑ แลนั่งในที่เช่นนั้น แต่หาเป็นที่พอจะทำการได้ไม่ ๑ พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ผู้คงที่ ทรงบัญญัติไว้แล้ว ดังนี้แล .

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ วินัยปิฎกที่ ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาค
